

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

JUDr. Lukáš Bohuslav

Trestní odpovědnost právnických osob

Disertační práce

Školitel: Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Obor: Trestní právo, kriminologie, kriminalistika

Datum uzavření rukopisu: 22. 09. 2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou disertační práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 22. 9. 2013

JUDr. Lukáš Bohuslav

Rád bych touto cestou vyjádřil své poděkování panu Prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. jako svému školiteli za konzultace, cenné rady a připomínky, které mi poskytl při psaní disertační práce. Dále bych rád poděkoval své babičce a svému dědovi za jejich celoživotní podporu, jejímž výsledkem je i tato disertační práce.

Obsah

Obsah	1
Seznam zkratek	4
Úvod.....	6
1 K základním pojmům trestní odpovědnosti právnických osob.....	10
1.1. Pojem právnická osoba.....	10
1.2. K pojmu trestní odpovědnost právnických osob	16
1.2.1. Vhodnost úpravy trestní odpovědnosti právnických osob	18
2. Kriminogenní faktory vedoucí k páchání trestné činnosti právnickými osobami	24
2.1. Politický vliv na právnické osoby	32
2.2. Kultura společnosti a nezákonné jednání	32
2.3. Shrnutí	32
3. Trestní odpovědnost právnických osob v zemích angloamerického typu právní kultury.....	34
3.1. Trestní odpovědnost právnických osob v Anglii a Walesu.....	34
3.1.1. Vývoj trestní odpovědnosti právnických osob v období do roku 1900	35
3.1.2. Vývoj trestní odpovědnosti právnických osob v letech 1900 – 1940	41
3.1.3. Vývoj trestní odpovědnosti právnických osob v letech 1900 – 1940	44
3.1.4. Trestní odpovědnost právnických osob od roku 1990 do současnosti	48
3.1.5. The Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act 2007 ...	52
3.1.6. Shrnutí trestní odpovědnosti právnických osob v Anglii a Walesu.....	55
3.2. Trestní odpovědnost právnických osob v dalších zemích angloamerického typu právní kultury	57
3.2.1. USA.....	59
3.2.1.1. Státní úroveň úpravy	59
3.2.1.2. Federální úroveň úpravy	60
3.2.1.3. Kazuistika	64
3.2.2. Kanada	67

3.2.3.	Austrálie	68
3.2.4.	Nový Zéland	69
3.3.	Shrnutí	69
4.	Úprava ZTOPO v mezinárodních smlouvách, a předpisech Evropského společenství/Evropské unie	72
4.1.	Shrnutí	80
5.	Přístupy k trestní odpovědnosti právnických osob v jednotlivých zemích	81
5.1.	K přístupům k trestní odpovědnosti právnických osob v rámci kontinentálního typu právní kultury	81
6.	Trestní odpovědnost právnických osob v České republice (a na Slovensku)	86
6.1.	Cesta k přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob v České republice	86
6.2.	Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim	90
6.2.1.	Hmotněprávní ustanovení ZTOPO	92
6.2.2.	Procesněprávní ustanovení ZTOPO	99
6.3.	Slovenský přístup k trestní odpovědnosti právnických osob	104
7.	Základní instituty trestní odpovědnosti právnických osob	106
7.1.	Vymezení osobní působnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob	106
7.1.1	Vymezení osobní působnosti trestní odpovědnosti právnických osob ve vybraných evropských zemích	109
7.1.2	Shrnutí	110
7.2	Rozsah kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob	111
7.2.1	Rozsah kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob v české právní úpravě	112
7.2.2	Úprava rozsahu kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob ve vybraných evropských zemích	120
7.2.3	Shrnutí	125
7.3	Přičitatelnost trestného činu právnické osobě	126
7.3.1	Přičitatelnost jednání orgánu právnické osoby právnické osobě ...	132
7.3.2	Přičitatelnost jednání zaměstnance právnické osobě	136

7.3.3	Úprava přičitatelnosti trestné činu právnické osobě ve vybraných evropských zemích.....	138
7.3.4	Shrnutí.....	152
7.4	Sankcionování trestní odpovědnosti právnických osob	154
7.4.1	K účelu sankcionování deliktů odpovědnosti právnických osob prostředky trestního práva.....	154
7.4.2	Dělení sankcí.....	158
7.4.3	Sankce v mezinárodněprávní oblasti a předpisech Evropské unie	165
7.4.4	Úprava sankcionování v ZTOPO	167
7.4.5	Úprava sankcionování trestní odpovědnosti právnických osob prostředky trestního práva ve vybraných evropských zemích	173
7.4.6	Shrnutí.....	182
8	Aplikace ZTOPO v praxi	183
9	Compliance programy.....	186
9.1	Vymezení pojmu	186
9.2	Compliance program a trestní právo	186
9.3	Zamezení vzniku trestní odpovědnosti, resp. vyloučení přičitatelnosti protiprávního jednání	187
9.4	Shrnutí	191
10	Závěr	193
	Seznam použitých pramenů	196

Seznam zkratek

BZ	Belgický zákon ze 4. května 1999 o trestní odpovědnosti právnických osob
CMCHA	The Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act 2007
D. lgs.	Italský legislativní dekret č. 231/2001
DTZ	Dánský trestní zákoník
ETZ	Estonský trestní zákoník
EU	Evropská unie
InfZ	Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
LTZ	Litevský trestní zákoník z roku 2000
LOTZ	Lotyšský trestní zákoník z roku 1998
MOP	Maďarský zákon č. 104 z roku 2001 o opatřeních použitelných na právnické osoby v souladu s trestním právem
MPC	Modelový trestní zákoník (The Model Penal Code)
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NOZ	Občanský zákoník, č. 89/2012 Sb., v platném znění
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
OZ	Občanský zákoník, č. 40/1964 Sb., v platném znění
PZ	Polský zákon č. 197/2002 Dz. U, o odpovědnosti kolektivních (hromadných) subjektů za činy zakázané pod hrozbou trestu
RE	Rada Evropy
RZOS	Rakouský spolkový zákon č. 151/2005 BGBl, o odpovědnosti sdružení
STZ	Trestní zákon, č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů
TŘ	Trestní řád, č. 141/1961 Sb., v platném znění
TZ	Trestní zákoník, č. 40/2009 Sb., v platném znění
USSG	The United States Sentencing Guidelines
ZOPOD	Slovinský zákon o odpovědnosti právnických osob za trestné činy z roku 1999

ZTOPO   Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, v platném znění

Úvod

Trestní odpovědnost právnických osob je v posledních letech v České republice, ale i v ostatních zemích, které koncept této odpovědnosti v různých podobách vytvářejí, přebírají a zakotvují, tématem široce diskutovaným. Česká republika byla před přijetím ZTOPO jedním z posledních států Evropské unie (někdy se uvádí, že dokonce posledním)¹, které neměly problematiku trestní odpovědnosti právnických osob upravenou ve svém právním řádu.

Institut trestní odpovědnosti právnických osob lze považovat za nový, svou povahou ojedinělý fenomén v zaběhnuté struktuře norem trestního práva hmotného a procesního, který byl do českého právního řádu inkorporován zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, a to s účinností k 1. lednu 2012. Jedná se tak o předpis, který je účinný zatím poměrně krátkou dobu. Právě proto bude užitečné v práci představit základní statistiku aplikace ZTOPO za období od 1. ledna 2012 do července 2013.

Předkládaná disertační práce je chronologicky členěna do základních kapitol. První kapitola vymezuje pojmy „právnická osoba“ a „trestní odpovědnost právnických osob“ a poukazuje na vhodnost úpravy deliktů odpovědnosti právnických osob prostředky trestního práva. Druhá kapitola se zabývá kriminogenními faktory, které vedou k páchání trestné činnosti právnickými osobami. V další kapitole je přiblížena trestní odpovědnost právnických osob v zemích angloamerické právní kultury, odkud institut trestní odpovědnosti právnických osob pochází, konkrétně v Anglii, USA, Kanadě, Austrálii a Novém Zélandu.

V kapitole čtvrté pak přibližuji vývoj a úpravu trestní odpovědnosti právnických osob v mezinárodním společenství, v mezinárodních smlouvách a

---

¹ Důvodová zpráva k ZTOPO uvádí, že Česká republika je posledním ze států Evropské unie, který předmětnou úpravu nepřijal. K opačnému názoru přispívá studie Lex Mundi- Business Crimes and Compliance Criminal Liability of Companies Survey z roku 2008, která na s. 136 an. uvádí, že Řecko koncepci trestní odpovědnosti právnických osob ve smyslu účinných, přiměřených a odstrašujících sankcí dosud také nepřijalo. Dostupné na http://www.lexmundi.com/images/lexmundi/PDF/Business_Crimes/Criminal_Liability_Survey.pdf (27. 8. 2013).

předpisech Evropského společenství, resp. Evropské unie. Pátá kapitola se zabývá přístupy k trestní odpovědnosti právnických osob a obecným způsobem pojednává o její úpravě v jednotlivých členských státech Evropské unie.

Kapitola šestá se zabývá úpravou trestní odpovědnosti právnických osob v České republice včetně popisu procesu přijímání tohoto institutu do českého právního řádu. Jádrem kapitoly je však přiblížení zákona jakožto souhrnného celku. Cílem práce rozhodně není suplovat úlohu komentářů², které byly k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim vydány a které jsou zaměřeny na detailní analýzu jednotlivých ustanovení zákona. Z tohoto důvodu se práce nezabývá rozborem všech ustanovení ZTOPO, ale zaměřuje se na výše uvedené základní prvky, které porovnává se zahraniční právní úpravou.

Zásadní pasáží práce je pak kapitola sedmá, kde jsou detailně prozkoumány nejdůležitější stavební kameny zákona, za které považují vymezení osobní působnosti zákona, rozsah kriminalizace, přičitatelnost trestného činu právnické osobě, kde je rozebrána problematika přičitatelnosti jednání orgánu právnické osoby i jednání zaměstnance právnické osoby, a konečně sankcionování právnické osoby za jednání v rozporu s normami trestního práva. Tyto bazální prvky zákona porovnávám se zahraniční právní úpravou. Na základě analýzy příslušných ustanovení zákona a komparace pak navrhuji závěry de lege ferenda.

Osmá kapitola se zabývá nashromážděnými poznatky aplikace zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Kapitola devátá stručně pojednává o preventivním prvku zákona, tzv. Compliance programech, které by právnická osoba měla přijmout za účelem předcházení páčání trestné činnosti.

---

² Fenyk, J., Smejkal, L.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová interní opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby. Praha: Wolters Kluver ČR, 2012; Forejt, P., Habarta, P., Trešlová, L.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. S komentářem. Praha: Linde, 2012; Jelínek, J., Herczeg, J.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2013; Šámal, P., Dědič, J., Gřivna, T., Púry, F.; Říha, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012.

Závěr logicky shrnuje nejdůležitější dílčí závěry plynoucí z jednotlivých kapitol.

Jestliže jsem na předchozích řádcích vymezil zpracovávané téma z hlediska předmětu zkoumání, musím se alespoň ve stručnosti zmínit i o metodách, které jsem aplikoval při psaní disertační práce. Současná právní věda nedisponuje samostatným metodologickým aparátem, tedy alespoň v tom ohledu, že bychom mohli dostatečně určitě identifikovat některou z metod, která není vlastní ostatním společenským vědám, ať již v jejich ryzí, nebo kontextové podobě, jak ji známe např. z právní sociologie.

Samozřejmě nelze nezmínit, že Savignyho koncepce z 19. století, založená na čtyřech základních metodách výkladu, tedy výkladu jazykovém, logickém, systematickém a historickém, je z dnešního pohledu spíše metodologickým východiskem než dogmatem. Dnešní právní věda prošla poměrně bouřlivými proměnami pod vlivem ryzí nauky právní, sociologických právních škol, teleologického výkladu nebo aplikace právních principů. Z tohoto pohledu jsem se pokusil zprostředkovat čtenáři problematiku trestní odpovědnosti právnických osob spíše z pohledu normativního, pochopitelně však také s pokusem o kritický náhled v rámci některých pasáží.

Nemělo by tak jít o efemérní popis *de lege lata*, ale spíše o snahu přispět k relevantnímu diskurzu v rámci poměrně nové a do jisté míry revoluční právní úpravy. Odůvodnění tohoto přístupu je nasnadě. Jistě by mohla vzniknout zajímavá práce, v jejímž rámci by trestní odpovědnost právnických osob byla zkoumána zejména empirickými metodami, ale tomuto přístupu především brání nedostatečně rozvinutá aplikační praxe, která je způsobená značně nedávným pozitivně-právním zakotvením trestní odpovědnosti právnických osob. Přesto jsem se alespoň pokusil v rámci obohacení přispět s drobnou statistikou stran zmíněné aplikační praxe.

Již výše jsem naznačil, že metodologický aparát právní vědy je v zásadě stabilizovaný. Jde o standardní vědecké metody typu syntézy, analýzy nebo komparace. V samotné práci jsem aplikoval různé metody, od historického výkladu počátků trestní odpovědnosti právnických osob, přes analytický přístup k účinným institutům, až po synchronní komparaci trestní odpovědnosti

v různých zemích. Vedle práce se samotnou texturou předpisů a vědecké literatury, komentáře nevyjímaje, jsem aplikoval poznatky z důvodové zprávy k české právní úpravě, veden snahou identifikovat záměr zákonodárce v rámci teleologického výkladu. Otázku sporu mezi původním záměrem zákonodárce a aplikační praxí nelze v současné době dostatečně zkoumat s ohledem na výše zmíněný nedostatek relevantní judikatury.

Hlavní cíl disertační práce lze shrnout jako analýzu vybraných otázek trestní odpovědnosti právnických osob, přičemž je přiblížen jeho vývoj k lepšímu pochopení problematiky a vyzdvihnuty některé zásadní oblasti úpravy českého zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

1 K základním pojmům trestní odpovědnosti právnických osob

Úvodem považuji za podstatné pojmoslovně si přiblížit některé zásadní termíny institutu trestní odpovědnosti právnických osob. Vzhledem k přirozenému významu pojmu „*právníká osoba*“ v rámci celého institutu kladu důraz na jeho vyložení, kdy následuje osvětlení termínu „*trestní odpovědnost právnických osob*“ včetně vztahu k individuální trestní odpovědnosti.

1.1. Pojem právníká osoba

V úvodu je třeba konstatovat samozřejmou věc, že trestní právo nedefinuje pojem právníké osoby. Pojetí právníké osoby a její definice spadá do oboru teorie práva a občanského práva, má však samozřejmě dosah do všech oborů práva, tedy i práva trestního, a to nejen vzhledem k institutu trestní odpovědnosti právnických osob. Právníkou osobu je třeba si vymezit jak z důvodů teoretických jako určitý vědomostní základ vymezovaného pojmosloví, zároveň pak z důvodů praktických, abychom mohli kvalitně rozeznat, jakých subjektů se trestní odpovědnost právnických osob týká. Hendrych ve svém Právníkém slovníku konstatuje, že „*právníké osoby jsou umělé právní útvary, odvozené od osob fyzických a zásadně vybavené právními způsobilostmi adekvátními osobám fyzickým.*“³ Madar pak ve Slovníku českého práva říká, že „*právníká osoba je formou právní osobnosti (subjektivity), které se přiznává samostatná způsobilost být nositelem subjektivních práv a povinností*“.⁴ U právnických osob dochází ke vzniku delikt ní způsobilosti spolu s právní subjektivitou právníké osoby.⁵

Problematiku právnických osob však známe již z antického Říma, kde docházelo k dělení na osoby fyzické (přirozené) a právníké (umělé). Bonfante

---

³ Hendrych, D. a kol: Právníký slovník. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 796.

⁴ Madar, Z. a kol.: Slovník českého práva. 3 rozšířené a podstatně přepracované vydání. Praha: Linde, 2002, s. 1115.

⁵ Pejšek, V.: Právní subjektivita právnických osob v právu hmotném. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 11, 2001, s. 11.

k tomu uvádí: „V pojmu právnické osoby jsou zahrnuty dva různé instituty, které se však spravují obdobnými zásadami, pokud jde o jejich vznik a zánik, o povahu práv, jež mohou nabyti, o způsob nabytí a pozbytí práv. První z nich, starší a přirozenější, jest sdružení osob, směřující k určitému účelu, jež se považuje, nezávisle od jednotlivých osob, jež je tvoří, za samostatný subjekt práv a povinností. Takovýto subjekt, obecně dnes zvaný korporací, má, můžeme říci, opravdu skutečnou existenci v úhrnu sdružených členů. Mnohem umělejší a novější, vlastně již neřímský, jest druhý institut, nadace. Zde již není žádný subjekt práv, ale pouze účel, k jehož dosažení jest určen nějaký majetek: stát se stará o to, aby jmění to nebylo svému účelu odňato.“⁶

Stran římského civilního práva však upozorňuje Beran, že „právnické osoby“ byly v římském právu upraveny pouze kazuisticky, nikoliv jako dnešní abstraktní pojem. Nemůžeme tak z teoretického hlediska v pravém slova smyslu hovořit o právnických osobách. V tomto ohledu Beran pracuje s pojmem osoby v právním smyslu, kterou byl starověký koncept *persona servilis*, středověký koncept *corpus mysticum* a novověký koncept *persona moralis*, rozpracovaný zejména Samuelem Puffendorfem, Christianem Wolffem nebo Danielem Nettelbladem.⁷

Ke vzniku právnické osoby, jakožto abstraktního subjektu všech práv a povinností dochází až v období vrcholného novověku spojeného s nástupcem racionalismu, pod vlivem Kantovského noetického optimismu a dichotomie pojmů *sollen* a *sein*. „Požadavek všeobecné právní způsobilosti člověka byl výsledkem oddělení práva a morálky, ustanovení morálního zákona jako zákona svobody a práva jako prostředku k uskutečnění této svobody.“⁸ Ono oddělení práva a morálky bylo nutným výsledkem přerodu v tvorbě práva. Zatímco dominantním pramenem práva ve středověku byl obyčej, který, stejně jako morální norma, vnikal uvnitř společnosti, přelom 18. a 19. století přinesl velké kodifikace ve Francii či německy mluvící oblasti jakožto výsledek tvorby práva

---

⁶ Bonfante, P.: *Institute římského práva*. Brno: ČS. A.S. Právnik, 1932, s. 66 – 67.

⁷ Beran, K.: *Pojem osoby v právu. Osoba, morální osoba, právnická osoba*. Praha: Leges, 2012, s. 13 – 28.

⁸ Tamtéž, s. 29.

„shora“. Lze tak uzavřít, že z teoretického hlediska pracujeme s pojmem právnické osoby od přelomu 18. a 19. století, kdy došlo k opuštění statusového chápání právní subjektivity.

Právnické osoby v moderním slova smyslu můžeme podle doktrinálních prvků dle Hurdíka⁹ třídit do několika základních kategorií, přičemž je třeba říci, že jednotlivé teorie se vzájemně nerozporují, nýbrž zpravidla pouze akcentují některý z charakteristických rysů právnické osoby, který považuje za rozhodující či svým významem převažující. Hurdíkovo dělení nám umožní nahlédnout pod pokličku teoretického vymezení právnických osob:

a) teorie fikce

Teorie fikce zařazuje právnické osoby do rámce právních schémat jako umělou konstrukci, fiktivní útvar vytvořený po způsobu osoby fyzické již od závěru 18. století. Dochází zde k vytvoření právnické osoby fikcí analogicky podle vzoru reálně existující skutečnosti, tj. lidské bytosti. Teorie fikce je vyjádřením trestní neodpovědnosti právnických osob vzhledem k tomu, že je pojímá jako fiktivní reálně neexistující subjekt, který se nemůže dopustit trestného činu a nemůže tak za něj být ani sankcionovaný.¹⁰

b) teorie reality

Teorie reality reagující na teorii fikce prosadila přijetí právnických osob jako reality o stejném stupni reálnosti jako osoby fyzické. Tato teorie oslabila vliv státní moci a umožnila vznik širokého spektra právnických osob. Teorie reality se stylizovala do následujících subteorií: organické teorii, která na právnické osoby nahlíží jako na lidský společenský organismus zaměřený na účelové konání; teorii kolektivní vůle, která zdůraznila vůli jako atribut, který je při tvorbě právnické

---

⁹ Hurdík, J.: Právnické osoby a jejich typologie. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 6 – 7.

¹⁰ Polák, P., Bezák, M.: Definícia právnickej osoby, ako jeden z predpokladov jej trestnej zodpovednosti. In: Trestná zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009. Bratislava: Eurokódex, s.r.o., 2009, s. 145.

osoby dominantní; institucionální teorii zdůrazňující organizační strukturu, kdy každá organizační struktura je vybavena způsobilostí stát se právnickou osobou; konečně pak teorii technické reality usilující o zrovnoprávnění osob fyzických a právnických pomocí konstrukcí odpovídajících potřebám právních technik.

c) moderní teorie právnických osob

Moderní teorie právnických osob rozvíjejí základ, který položily teorie fikce a teorie reality. Za časový mezník lze považovat období počátku 20. století. V dnešní době se moderní teorie právnických osob snaží tendovat k výzvám, které přináší globalizace ve sféře právnických osob, a modifikovat je v souladu se zájmy občanské společnosti. Hurdík¹¹ uvádí tyto moderní teorie:

- *zájmová teorie právnických osob* považuje za dominantní charakteristiku právnické osoby její cíl, kterým je ochrana především ekonomických zájmů, kdy právo je pojato nikoliv jako kategorie etická, ale ekonomická;
- *pojetí právnických osob jako syntézy právních pravidel* koncipuje právnickou osobou jako více či méně koherentní skupinu právních pravidel, přičemž model právnické osoby není postaven na modelu fyzické osoby, ale na obecném pojmu subjekt práva;
- *teorie přičitatelnosti* je cestou k řešení konkrétních právně technických otázek včetně právnických osob – je pouze záležitostí určitého právního systému, zda uzná organizovanou skupinu lidí za přičitatelný subjekt práv a povinností;
- *teorie relativity právního statusu právnických osob* je postavena na koncepční omezenosti právních způsobilostí právnických osob, kdy se připouští pouze částečná subjektivita;
- *koncept právnické osoby jako Sozialperson*, které jsou sociologickou definicí právnických osob, která pochybuje o možnosti vyjádřit tzv. kolektivní osobu právně technickými prostředky pozitivního práva;

---

¹¹ Hurdík, J.: Právnické osoby a jejich typologie. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 24 – 34.

- *pojetí právnické osoby jako důsledek konfrontace teorie řízení s právně technickými metodami* charakterizuje organizaci jako organickou spolupráci jejích členů, přičemž organizace musí být dostatečně stabilní a pružná realizovat cíl;
- *teorie odvozených právních způsobilostí* konstatuje, že každý právní útvar má umělou povahu, a odlišuje stupeň právní subjektivity i způsobilosti k úkonům, z nichž nejvyšší stupeň je přiznán osobě přirozené a omezený pak osobám právnickým;
- *mocenská teorie vnitřní organizace* je postavena na dominantním rysu, kterým jsou vnitřní vztahy právnické osoby charakterizované vnitřní organizační strukturou a systémem fungování;
- *teorie autonomie právnických osob* je postavena na přístupu usilujícím o návrat k dominanci základní právní charakteristiky právnické osoby oproštěném od vlivu dalších vědních disciplín, jako je ekonomie či sociologie;
- *novodobé přirozenoprávní teorie* ve vztahu k právnickým osobám staví na návratu k myšlení přirozeného práva a teorii fikce;
- *koncept teorie diferenciacie právních způsobilostí*, tzv. Flumeho koncepce, odlišuje právní způsobilost od právní subjektivity. Právní způsobilost přiznává sdružení osob a za právní osobu považuje organizovanou skupinu osob osamostatněnou od svých členů.

Významným dělením právnických osob, které má vliv na vymezení osobní působnosti právnických osob podle ustanovení § 6 ZTOPO, je třídění na právnické osoby veřejného¹² a soukromého práva, přičemž rozhodujícím dělicím momentem je rozdílná metoda úpravy. Soukromoprávní metoda je založena na rovnosti subjektů, dispozitivitě právních norem a smluvní autonomii, naopak metoda veřejnoprávní staví na kogentních právních normách a nadřazenosti subjektů veřejné moci.¹³

¹² K osobám veřejného práva viz Beran, K.: Právnické osoby veřejného práva. Praha: Linde, 2006.

¹³ Gerloch, A.: Teorie práva. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 114.

Hurdík¹⁴ jako často se vyskytující kritéria dělení právnických osob na osoby veřejného a soukromého práva uvádí:

- a) existenci iniciativy soukromého či veřejného práva, na jehož základě právnická osoba vznikla;
- b) charakter cíle sledovaného právnickou osobou;
- c) založení právnické osoby – právnická osoba veřejného práva je založena individuálním právním aktem veřejné moci, právnická osoba soukromého práva pak soukromoprávním úkonem;
- d) vybavení právnické osoby veřejného práva veřejnou mocí, přičemž tato složka je nepřítomna u právnických osob soukromého práva;
- e) dispozice veřejnými fondy u právnické osoby veřejného práva.

Právnická osoba musí dle obecných kritérií naplňovat tyto znaky - právní subjektivitu, způsobilost k právním úkonům, způsobilost k protiprávním úkonům, název, sídlo, organizační strukturu a osamostatnění majetku.¹⁵ Právnickou osobu lze definovat na základě ustanovení § 18 odst. 2 OZ jako:

- a) sdružení fyzických nebo právnických osob,
- b) účelová sdružení majetku,
- c) jednotky územní samosprávy,
- d) jiné subjekty, o nichž to stanoví zákon.

NOZ pak definuje právnickou osobu v ustanovení § 20 odst. 1 jako *„organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná“* a dále, že *„právnická osoba může bez zřetele na*

---

¹⁴ Hurdík, J.: Právnické osoby a jejich typologie. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 43.

¹⁵ Fenyk, J., Smejkal, L.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová interní opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 2.

*předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou“.*¹⁶

1.2. K pojmu trestní odpovědnost právnických osob

Trestní odpovědnost právnických osob je institutem, který pochází z anglického práva, kde se o ni hovoří jako o „*Criminal Corporate Liability*“, „*Criminal Liability of Legal Persons*“ či „*Criminal Liability of Legal Entities*“. Ve francouzsky hovořících zemích pak mluvíme o „*la responsabilité pénale des personnes morales*“. V české terminologii se kromě „*trestní odpovědnosti právnických osob*“ lze setkat ještě s pojmem „*trestní odpovědnost korporací*“ či výrazem „*trestněprávní odpovědnost právnických osob*“, méně často lze slyšet pojmy jako „*trestní odpovědnost firem*“ či „*trestní odpovědnost obchodních společností*“.

Odpovědnost, která v trestním právu postihuje právnické osoby, se v kontinentálním právním systému objevuje posledních několik desítek let, v českém právu pak s účinností od 1. ledna 2012. Její přijetí, jak ostatně bude uvedeno dále, provázela silná diskuze o vhodnosti této úpravy, která s sebou přináší zásahy do základních zásad trestního práva. Jak uvádí Jelínková učebnice kurzu trestního práva hmotného, tak „*základní zásady trestního práva jsou určité právní principy, vůdčí právní ideje, na kterých je založeno trestní právo hmotné. Jsou projevem právně politického a právně filosofického přístupu k trestnímu právu. V důsledku své povahy tvoří základ, na kterém je postavena koncepce trestní odpovědnosti a systém sankcí ukládaných pachatelům trestných činů. Základní zásady trestního práva vycházejí z principu právního státu, který je základním ústavněprávním principem České republiky.*“¹⁷ Můžeme říci, že zaběhnutá struktura trestního práva je oslabena zcela novým elementem trestní odpovědnosti právnických osob, která s sebou přináší narušení zásady

---

¹⁶ K právnickým osobám, jejich charakteristickým znakům a odpovědnosti podle ustanovení NOZ viz Hurdík, J. a kol.: Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 122 an.

¹⁷ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 22.

individuální odpovědnosti fyzických osob za trestný čin, jak ji nalezneme např. u Jelínka¹⁸ či Novotného¹⁹. Kratochvíl ve své poslední učebnici trestního práva hmotného definuje zásadu právní odpovědnosti individuální jako „*typ právní odpovědnosti, jenž se opírá o fyzickou osobu jako jejího výlučného nositele, tzn. o kategorii v tom smyslu individuální povahy; na rozdíl od odpovědnosti kolektivní, tj. odpovědnosti subjektů kolektivní povahy, např. právnických osob*“.²⁰ Otázkou, kterou je třeba se v této souvislosti zabývat, je vymezení typu právní odpovědnosti právnických osob, k čemuž učebnice teorie práva autorů Boguszak, Čapek, Gerloch uvádí následující: „...*u odpovědnosti za zavinění se zkoumá, zda odpovědný subjekt skutečně následek zavinil (ať už úmyslně, nebo z nedbalosti), u odpovědnosti objektivní zákon zavinění jako podmínku odpovědnosti pomíjí a nevyžaduje*“.²¹ Otázce odpovědnosti, jejímu typu, zavinění a přičitatelnosti trestného činu právnické osobě je dále věnována hlubší pozornost v kapitole 7.3.

Trestní odpovědnost právnických osob není konformní se zásadami „*societas delinquere non potest*“ a „*societas puniri non potest*“, tedy zásadami, podle kterých společnost, právnická osoba, nemůže spáchat trestný čin a nemůže být potrestána. Z těchto zásad, které se aplikovaly již ve starém Římě, plyne učení o individuální trestní odpovědnosti fyzické osoby a individuálním zavinění fyzické osoby. Jak vidno, v současné době jde již o zásady překonané. Trestní odpovědnost právnických osob princip individuální trestní odpovědnosti narušuje. Nelze sice hovořit přímo o kolektivní trestní odpovědnosti fyzických osob, protože tu zákon o trestní odpovědnosti právnických osob nenalézá, ale lze hovořit o přičitatelnosti jednání jedné či více fyzických osob, které je trestným činem a které zakládá trestní odpovědnost právnické osoby. Současně je možné říci, že zákon není postaven na kolektivním zavinění, avšak lze připustit, že

---

¹⁸ Tamtéž, s. 32.

¹⁹ Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 48.

²⁰ Kratochvíl, V. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 43.

²¹ Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A.: Teorie práva. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 206 an.

jednání více fyzických osob může znamenat jednání v rozporu s právními normami takové intenzity, že je trestným činem za splnění podmínek přičitatelnosti (§ 8 odst. 2 ZTOPO). Trestní právo dosud vyžadovalo přítomnost zavinění, avšak právnická osoba nejedná zaviněně, právnické osobě je přičteno jednání fyzických osob, které jednají zaviněně, a to i za premisy, že nejsou trestně odpovědné z důvodu nepřičetnosti podle ustanovení § 26 TZ. V literatuře je uváděno jako problematické omezení platnosti učení o skutkové podstatě a přizpůsobení objektivních a subjektivních znaků trestného činu podstatě nového institutu.²²

Shrnuto, v ustanovení § 8 ZTOPO tak nalézáme zcela nový znak přičitatelnosti trestného činu právnické osobě, kdy právnické osobě lze, zjednodušeně řečeno, přičíst spáchání trestného činu za předpokladu, že existuje fyzická osoba, které jednala zaviněně tak, že toto jednání je právě důvodem přičitatelnosti tohoto trestného činu.

1.2.1. Vhodnost úpravy trestní odpovědnosti právnických osob

Česká republika se přijetím ZTOPO vydala cestou modelu tzv. pravé trestní odpovědnosti²³. Předkládaná kapitola nerozporuje koncept trestní odpovědnosti právnických osob prostředky trestního práva ani obecně, naopak respektuje přijatý model v pozitivní právní úpravě, jejím cílem je však poukázat na argumenty a diskusi, která předcházela přijetí tohoto institutu v České republice.

Jako první se komplexně v české literatuře zabýval důvody svědčícími pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, stejně jako argumenty proti jejímu zakotvení Musil²⁴, které šířeji ve své monografii rozvádí Jelínek (viz níže).

---

²² K tomuto např. Solnař, V, Fenyk, J., Císařová, D., Vanduchová, M.: Systém českého trestního práva. Část II. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Novatrix, 2009, s. 266.

²³ Viz kapitola 5.

²⁴ Musil, J.: Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne? In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 7-8, 2000, s. 3-8, ale také Musil, J, Prášková, H., Faldyna, F.: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda. Praha: ORAC, č. 7-8, 2000, s. 10 – 13. Argumenty pro a proti

Je třeba konstatovat, že oba dva autoři se ve svých pracích předcházejících přijetí ZTOPO nepřiklánějí ani na jednu stranu a nechávají čtenáře zhodnotit jimi předložené argumenty. Jelínek shrnul jak kriminálně politické důvody pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, tak důvody proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob následovně:

1) Kriminálně politické důvody pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob²⁵

- a) rozvoj moderní průmyslové společnosti, globalizace ekonomiky, sílící reálná moc právnických osob a rozmach jejich protispolečenských aktivit a z toho vyplývající ohrožení hospodářské stability, lidských práv a životního prostředí a nutnost efektivního prosazení práva;
- b) nemožnost prosazení individuální trestní odpovědnosti;
- c) mezinárodní závazky a doporučení;
- d) rovnováha práv a povinností;
- e) nedostatečná úprava deliktů odpovědnosti právnických osob mimotrestními normami;
- f) nedostatečná propracovanost mimotrestních řízení;

2) Důvody proti zavedení trestněprávní odpovědnosti právnických osob²⁶

- a) právnická osoba je jen fikcí;
- b) právnické osoby nejsou způsobilé jednat;

---

zavedení trestní odpovědnosti právnických osob předložil i Janda, P.: Trestní odpovědnost právnických osob. In: Právní fórum. Praha: ASPI, č. 5, 2006, s. 169 – 172.

²⁵ Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 81 – 97. Důvody uváděnými ve prospěch zavedení trestní odpovědnosti právnických osob se kromě Musila a Jelínka zabývá též Šámal, P., Dědič, J., Gřivna, T., Púry, F.; Říha, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 11 – 14.

²⁶ Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 97 – 106. Důvody uváděnými proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob se kromě Musila a Jelínka zabývá též Šámal, P., Dědič, J., Gřivna, T., Púry, F.; Říha, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 15 – 16.

- c) právnické osoby nejsou způsobilé jednat zaviněně;
- d) trestní odpovědnost právnických osob zavádí kolektivní vinu; trestní sankce pro právnické osoby jsou nespravedlivé, protože postihují i nevinné osoby;
- e) nevhodnost, neúčelnost trestních sankcí; možnost řešit deliktní odpovědnost právnických osob jinými než trestněprávními nástroji;
- f) systém trestního soudnictví je přetížen.

Nejvýznamnější důvody zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob

Za ty skutečně nejvýznamnější důvody, které vedly k zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob, lze shledávat:

- a) *mezinárodní závazky* – mezinárodní smlouvy a předpisy Evropského společenství a Evropské unie stanoví a požadují zavedení deliktní odpovědnosti právnických osob do vnitrostátních právních řádů. Bylo pouze otázkou času, kdy se koncept trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního řádu prosadí.²⁷ Prostředky úpravy deliktní odpovědnosti právnických osob jsou ponechány na vnitrostátní právní úpravě, na základě níž musí být právnickým osobám ukládány účinné, přiměřené a odstrašující sankce.
- b) *nemožnost prosazení individuální trestní odpovědnosti* – rozhodovací procesy a mechanismy zejména uvnitř velkých korporací se stávají tak složitými, že je často téměř nemožné zjistit osobu odpovědnou za konkrétní rozhodnutí, individualizovat viníka a dohnat jej tak k trestní odpovědnosti. Přijetím úpravy trestní odpovědnosti právnických osob tak dochází k překonání anonymizace rozhodovacích procesů.²⁸ V případě tzv. organizované neodpovědnosti na více stupních řízení právnické osoby je každý stupeň řízení v právnické osobě odpovědný za část deliktního jednání a až souhrn dílčích jednání, konkrétních rozhodnutí znamená

²⁷ Chmelík, J., Hájek, P., Nečas, S.: Úvod do hospodářské kriminality. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 113.

²⁸ Vidrna, J., Pergl, R.: „Akciová společnosti, vstaňte a poslyšte rozsudek jménem republiky...“. In: Trestní právo. Praha: C. H. Beck, č. 6, 2011, s. 14.

protiprávní jednání právnické osoby jako celku, kdy tato právnická osoba je trestně odpovědná.

- c) *úprava normami trestního práva* – právní normy v rámci trestního řízení jsou dostatečnou zárukou obviněného k uplatnění jeho práv. Lze využít široké úpravy použitelných důkazních prostředků. ZTOPO zavádí speciální úpravu dílčích otázek oproti trestnímu řádu, v opačném případě se užije, není-li to z povahy věci vyloučeno právě trestního řádu (§ 1 odst. 2 ZTOPO), který úpravu trestního řízení detailně upravuje.

V odborné literatuře se před a v průběhu přijímání ZTOPO celkem pravidelně objevovaly názory českých autorů k vhodnosti zakotvení koncepce trestní odpovědnosti právnických osob do našeho právního řádu. Některé z těchto názorů zcela jistě stojí za zmínku. Hurdík považuje „za nešvar časté se odvolávání vedoucích pracovníků právnických osob na nevědomost, že v rámci právnické osoby je závažným způsobem porušován právní řád“²⁹. Segeš se domnívá, že „současné modely řízení, decentralizace a autorizace pracovních skupin v hospodářské sféře vedou k tzv. organizované nezodpovědnosti, kdy lze z důkazních důvodů pouze velice těžko konstruovat zodpovědnost fyzické osoby. Čím je silnější podniková decentralizace a funkční diferenciací, tím je složitější zjistit viníka“.³⁰ Dle Šopka „nadmárodní korporace do nákladů na své podnikání nedostatečně zahrnují újmy, které svou činností způsobují v oblasti ekologické, ať už se jedná o neohospodárné nakládání s přírodními zdroji, znečišťování životního prostředí, anebo o zavádění rizikových technologií, jejichž důsledky pro přírodu jsou na dnešní úrovni lidského poznání jen obtížně předvídatelné“.³¹ Nikoliv princip kolektivní trestní odpovědnosti, ale naopak důsledné trvání na individuální vině je klíčovým faktorem, který výrazně zvýšil autoritu trestního

---

²⁹ Hurdík, J. Trestní odpovědnost právnických osob. In: Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta, č. 1, 1996, s. 29.

³⁰ Segeš, I.: Koncepcia trestnej zodpovednosti právnických osôb v slovenskom trestnom práve. In: Právny obzor, Bratislava: Ústav štátu a práva SAV, č. 4, 2002, s. 327 – 328.

³¹ Šopek, J.: O odpovědnosti právnických osob. In: Soudce. Praha: Havlíček Brain Team, č. 10, 2007, s. 16.

práva na mezinárodním poli.³² Fryšták plédoval pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob právě „z důvodu postihu hospodářské kriminality, která je velmi často páchána právnickými osobami, kdy pouze sankcionování právnické osoby, která se na trestné činnosti podílela, zastřešovala ji nebo kryla, může vést k úspěchu“.³³ Jistě lze souhlasit s argumentem, že „odpovědnost právnických osob ve sféře jejich činnosti je často větší než odpovědnost fyzických osob, proto by vyvození odpovědnosti mělo být primárně zaměřeno proti těm subjektům, které chod událostí ovlivňují a těží z něj“.³⁴ Naproti tomu Franc tvrdí, že „nelze očekávat snadnější prokázání trestní odpovědnosti právnických osob tam, kde je obtížné objasnit spáchání trestného činu některou fyzickou osobou“.³⁵ Zazněl též názor, že „porušování zákonů je běžným standardem při činnosti dané právnické osoby a buď vůbec nelze zjistit konkrétní odpovědnou fyzickou osobu, nebo trestní postih fyzické osoby nebrání právnické osobě v dalších nezákonných aktivitách“.³⁶ Burda formuloval jako příčiny odmítání trestní odpovědnosti právnických osob zejména „celkovou nedůvěru v kvalitu právního systému a jeho fungování a následnou obavu ze zneužití trestní odpovědnosti právnických osob na pošpinění jména právnické osoby, což by se mohlo projevit například v konkurenčním boji“.³⁷ V tomto kontextu je vhodné dodat, že ekonomické vztahy mezi právnickými osobami by měly být dány mimotrestními normami³⁸ a

---

³² Tamtéž, s. 19.

³³ Fryšták, M.: Trestní odpovědnost právnických osob jako jeden z možných nástrojů boje s hospodářskou kriminalitou. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 1712.

³⁴ Šámal, P., Dědič, J., Gřivna, T., Púry, F.; Říha, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 12.

³⁵ Franc, P.: Nad návrhem zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. In: Soudce. Praha: Havlíček Brain Team, č. 6-7, 2010, s. 38.

³⁶ Vondruška, F.: K návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Praha: C. H. Beck, č. 13, 2011, s. 464.

³⁷ Burda, E.: Prečo nám trestná zodpovednosť právnických osôb naháňa hrôzu. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 1684.

³⁸ Molín, J.: Protiprávní jednání z pohledu profesní odpovědnosti auditorů, daňových poradců a účetních. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, s. 31.

v případě právnických osob je třeba též zvažovat požadavek plynoucí ze subsidiarity trestní represe.

Shodně s důvodovou zprávou k ZTOPO³⁹ lze považovat za nejsilnější argument, který nakonec vedl k přijetí trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního řádu, tlak mezinárodního společenství, kde lze jmenovat hodnotící zprávy OECD⁴⁰ kárajícího charakteru. Jedná se tak o právně-politický důvod přijetí institutu trestní odpovědnosti právnických osob. Mezinárodní organizace do relevantních mezinárodních úmluv, a následně členské státy do svých vnitrostátních úprav, přijímají koncept trestní odpovědnosti právnických osob z důvodu sílícího přeshraničního prvku právnických osob, které působí globalizovaně po celé planetě, nebo vytvářejí propletené a těžko rozluštitelné vztahy na základě propojení či spolupráce s jinými právnickými osobami, vztah mateřské a dceřiné společnosti nevyjímaje.

---

³⁹ Důvodová zpráva k ZTOPO, s. 21.

⁴⁰ 1) Czech Republic: Phase 2. Report on the application on the Convention on combating bribery of foreign public officials in International business transactions and the 1997 revised recommendation on combating bribery in International business transactions. Dostupné na <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/anti-briberyconvention/37727436.pdf> (29. 8. 2013)

2) Czech Republic: Phase 2. Follow-up report on the implementation of the Phase 2 Recommendations. Application of the Convention on combating bribery of foreign public officials in International business transactions and the 1997 revised recommendation on combating bribery in International business transactions. Dostupné na <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/anti-briberyconvention/42229103.pdf> (29. 8. 2013).

2. Kriminogenní faktory vedoucí k páchání trestné činnosti právníckými osobami

V souvislosti s fenoménem trestní odpovědnosti právníckých osob je přirozené zabývat se kriminogenní prvky a faktory, které mají vliv na páchání trestné činnosti právníckou osobou. Za kriminogenní faktory považujeme rizikové činitele, které vyvolávají, usnadňují nebo podporují páchání trestné činnosti. Pražská učebnice kriminologie⁴¹ se zmiňuje o hospodářské kriminalitě⁴² a kriminalitě bílých límečků pouze ve vztahu k fyzickým osobám jako pachatelům trestných činů, nikoliv k osobám právníckým. Je nutno říci, že relevantní literatura zabývající se pácháním trestné činnosti ze strany právníckých osob doposud v české krajině chybí.

Jelínek uvádí, že v současné době „*nabývá na významu reálná hospodářská moc právníckých osob, a to mimo jiné v důsledku jevu zkratkovitě nazývaného globalizace⁴³ ekonomiky. Sloučením hospodářských subjektů vznikají celosvětově působící korporace, v jejichž činnosti se mohou projevat a projevují četné protispolečenské aktivity.*“⁴⁴ Je zřejmé, že v případě trestní odpovědnosti právníckých osob se bude jednat zejména o právnícké osoby jakožto ekonomické subjekty.⁴⁵ Učebnice Základy kriminologie a trestní politiky⁴⁶ v této souvislosti hovoří o „*celosvětových sociálních procesech tzv.*

---

⁴¹ Novotný, O., Zapletal, J. a kol.: Kriminologie. 3. přepracované vydání. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s. 353.

⁴² Slovenský autor Strémy v souvislosti vztahu hospodářské kriminality a kriminality bílých límečků uvádím pojem ekonomická kriminalita, který s ohledem na Doporučení výboru ministrů Rady Evropy č. R (81)12 považuje za méně restriktivní. Viz Strémy, T.: Majetková a ekonomická kriminalita a ich sociálne rizika. Trnava: TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS, 2010, s. 13.

⁴³ Ke vztahu pojmů právníckých osob a globalizace viz Hurdík, J.: Právnícké osoby a jejich typologie. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. VII.

⁴⁴ Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právníckých osob. Praha: Linde, 2007, s. 81.

⁴⁵ K tomuto srov. Ali, L.: Corporate Criminal Liability in Nigeria. Lagos: Malthouse Press Limited, 2009, s. 47 an.

⁴⁶ Válková, H., Kuchta, J. a kol.: Základy kriminologie a trestní politiky. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 574 – 575.

kapitalistické globalizace, která zasahuje celý svět a vedle pozitivních změn přináší i nežádoucí vedlejší produkty.“ Autoři Gobert a Punch pak konstatují, že *„trestná činnost páchaná právníckými osobami je inherentním prvkem kapitalistického systému.“*⁴⁷

Kriminalita právníckých osob se částečně překrývá s kriminalitou tzv. bílých límečků (*white-collar crime*). Právě osoby, které jednájí za právníckou osobu či ji zastupují, se často dopouštějí takto charakterizovaného druhu kriminality⁴⁸. Stranou nestojí ani organizovaný zločin, neboť korporace mohou být zakládány vyloženě za účelem páchaní trestné činnosti nebo jako prostředek pro praní špinavých peněz, tedy legalizaci výnosů z trestné činnosti. Organizovaný zločin prospívá z důvodů zvýšené migrace, rostoucí liberalizace životních poměrů, rostoucí internacionalizace hospodářských a sociálních vztahů, zrušení pohraničních kontrol a plné vytíženosti orgánů trestního řízení,⁴⁹ což jsou důvody, jež svědčí též pro páchaní trestné činnosti právníckými osobami.

Gobert a Punch uvádějí, že důvody kriminality páchané právníckými osobami spočívají v systému, struktuře, procedurách, stylu vedení, kultuře a étosu právnícké osoby.⁵⁰ Ve vztahu k nezákonnému jednání některé právnícké osoby nabízejí příležitost, jiné jej usnadňují a další k tomu přímo nutí.⁵¹ Částečným problémem při generalizaci důvodů trestné činnosti právníckých osob je skutečnost, že zatímco trestný čin vraždy či trestný čin znásilnění se fundamentálně za poslední století nezměnily, povaha páchané trestné činnosti právníckými osobami se mění konstantně. Mnohá jednání, která dnes považujeme za trestná, kupříkladu před 25 lety nezákonnými nebyla – lze jmenovat legalizaci výnosů z trestné činnosti (§ 216 TZ) či zneužití informace a postavení v obchodním styku (§ 255 TZ). Nové technologie a komputerizace přinesly nové

---

⁴⁷ Gobert, J., Punch, M.: *Rethinking Corporate Crime*. London: Butterworths, 2003, s. 15.

⁴⁸ Ke kriminalitě bílých límečků např. Minkes J., Minkes, L.: *Corporate and White-Collar Crime*. London: Sage, 2008 či Payne, B. K.: *White-Collar Crime*. London: Sage, 2012.

⁴⁹ Válková, H., Kuchta, J. a kol.: *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 574 – 575.

⁵⁰ Gobert, J., Punch, M.: *Rethinking Corporate Crime*. London: Butterworths, 2003, s. 14.

⁵¹ Tamtéž, s. 15.

možnosti protizákonných jednání, která nemohla ještě nedávno být páchána a která se dnes prosazují, stejně jako v 70. letech docházelo k porušování práva ze strany automobilového, chemického či farmaceutického průmyslu.⁵²

Otázku, kterou je třeba se v souvislosti s pácháním trestné činnosti ze strany právnických osob zabývat, je rozsah, ve kterém osoba s rozhodovací pravomocí v rámci či uvnitř právnické osoby jedná racionálně s vědomím konsekvencí plynoucích z jejího rozhodování. Právnické osoby i výkonné osoby v nich jsou charakterizováni jako „*racionální, leč amorální vypočítavci, kteří jsou si plně vědomi svého jednání*“.⁵³ Analýza risku je běžnou součástí výpočtu nákladů a výnosů v rámci rozhodovacího procesu často podepřená několika možnostmi, mezi kterými si právnická osoba může vybrat nejvhodnější řešení.⁵⁴ V případě, že právnická osoba spáchá trestný čin za účelem řešení svého krátkodobého problému, existuje nebezpečí, že se porušování zákona z její strany stane zvykem a způsobem, jakým bude provozovat svoji činnost.

Typickým představitelem právnické osoby, který se dopouští trestné činnosti, za níž lze následně činit právnickou osobu odpovědnou, je osoba s výkonnými pravomocemi, která nemá žádný záznam v trestním rejstříku a která nedisponuje stereotypními charakterovými zvláštnostmi běžného pachatele trestné činnosti. Dalším znakem je, že tato osoba se dopouští trestného činu v relativně starším věku z oportunistických důvodů, kdy se snaží využít specifické obchodní možnosti vedoucí k zneužití příležitosti a porušení zákona.⁵⁵

Velký vliv na páchání protiprávní činnosti ze strany právnických osob má zejména v případě velkých právnických osob decentralizace rozhodovacích procesů, což má sekundárně samozřejmě značný vliv na to, zdali jednání

---

⁵² Tamtéž, s. 16.

⁵³ Tamtéž, s. 19.

⁵⁴ Příkladem může být společnost Ford Motor, která v 70. letech 20. století produkovala model Pinto. Společnost usoudila, že pro ni bude výhodnější podstoupit ojedinělé soudní spory plynoucí ze způsobených zranění, když naftové nádrže jejich modelu Pinto explodují, nežli pozměnit konstrukci v sériové výrobě, nebo později svolat všechny automobily modelu Pinto a přemístit naftovou nádrž.

⁵⁵ Gobert, J., Punch, M.: *Rethinking Corporate Crime*. London: Butterworths, 2003, s. 21 – 22.

právnícké osobě lze přičítat. Fryšták k tomuto uvádí, že „s *technickým rozvojem se pracovní, kontrolní a rozhodovací mechanismy právníckých osob stávají tak složitými, že je dosti často prakticky nemožné zjistit, kdo je konkrétně zodpovědný za konkrétní rozhodnutí. Prosadit tak individuální trestní odpovědnost konkrétní osoby je mnohdy téměř nemožné.*“⁵⁶

Rozhodování právníckých osob jednoznačně souvisí s otázkou cílů společnosti, které mohou být dle Minkese a Minkese⁵⁷ následující:

- 1) **teorie racionální volby**⁵⁸ (*Rational Choice Theory*), která říká, že ve společnosti se rozhodující element, ať už je jím jednatel, či skupina osob, chová racionálně. Myslí se tím snaha o maximalizaci zisku. Tato teorie je kriminology vesměs přijímána. Ti tvrdí, že společnost v takovém případě staví své zisky nad veškeré další hodnoty včetně zdraví a bezpečnosti zákazníků společnosti i jejích zaměstnanců.
- 2) **rozhodovací strategie, jejímž mezníkem je práh přijatelnosti** (*Satisficing Behaviour*). Základem této teorie je skutečnost, že obchodní společnosti se nemohou nikdy rozhodovat bezchybně. K dokonalým rozhodnutím by bylo třeba mít veškeré informace, které jsou mimo lidské možnosti. Právnícké osoby se snaží v maximální možné míře dosáhnout správného rozhodnutí, ale nikdy jejich rozhodování nemůže být dokonalé.

Zisk je pouze jedním z cílů právnícké osoby, ať už ho vnímáme jako motivační faktor společnosti, nebo podmínku nezbytnou k jejímu přežití. Dalšími cíli či motivacemi jsou rozšíření trhu či posílení pozice na trhu. Zároveň je třeba brát v potaz i cíle jednotlivých částí společnosti stejně jako cíle jednotlivců, kteří ve společnosti působí.

---

⁵⁶ Fryšták, M.: Trestní odpovědnost právníckých osob jako jeden z možných nástrojů boje s hospodářskou kriminalitou. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 1715.

⁵⁷ Minkes J., Minkes, L.: Corporate and White-Collar Crime. London: Sage, 2008. s. 5 – 7.

⁵⁸ K teorii racionální volby obecně např. Eck, E. J., Clarke, R. V.: Analýza kriminality v 60 krocích. Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2010, s. 31.

Je evidentním faktem, že právnická osoba je mnohdy složitým komplexem, který však může nést odpovědnost za své jednání, neboť z důvodu existence právnických osob byly vytvořeny speciální právní normy upravující nejen jejich rozhodovací procesy. Právě rozhodování právnických osob je provázaným systémem, který je rozdílný od vytváření rozhodnutí jednotlivci. Příčinou je skutečnost, že zájmy jednotlivce a právnické osoby se často liší. Právnické osoby se dopouštějí trestné činnosti, protože jim prostředí společnosti poskytuje motivaci (*motive*), příležitost (*opportunity*) a finanční prostředky (*means*).

Punch konstatuje, že „*organizační složka trestné činnosti právnické osoby je zásadní. Jednání právnické osoby není vždy racionální, koherentní a pod kontrolou.*“⁵⁹ V mnoha případech můžeme nalézt kombinaci řady faktorů, které podněcují trestnou činnost nebo způsobí narušení systémů, které páchaní trestné činnosti právnické osobě umožní. Jaké prvky však vedou právnickou osobu a její členy, kteří mají rozhodovací pravomoc, k tomu, že se dopouštějí protiprávního jednání?⁶⁰

- 1) **Cíle a nátlak** vyvíjené v rámci konkurenčního boje a hospodářské soutěže. Právnické osoby se musí snažit udržet se na trhu a z toho důvodu vyvíjejí tlak na své zaměstnance. K tomuto Minkes a Minkes dodávají: „*Ať už jsou cíle právnické osoby jakékoliv, tak důraz, který je kladen na jejich dosažení, je činí problematickými.*“
- 2) **Společnost jako totální instituce.** Právnická osoba může mít nad jednotlivcem, ať už je to ředitel právnické osoby, nebo její běžný zaměstnanec, velkou moc, a to v různých směrech – jak moc osobní, profesionální, tak moc sociální či finanční. Z těchto důvodů jsou někteří členové společnosti vůči ní skutečně hluboce loajální a mnozí dokonce mohou mít pocit, že si nemohou dovolit odmítnout jednat tak, jak si přeje právnická osoba a její vedení.

---

⁵⁹ Minkes J., Minkes, L.: *Corporate and White-Collar Crime*. London: Sage, 2008. s. 105 an.

⁶⁰ Tamtéž, s. 118 an.

- 3) **Motivy a racionalizace.** Prostředí ve společnosti může poskytnout motivy k páčání protiprávných činů. Jsou jimi motivy související s obchodní soutěží, rivalitou, mocí, postavením, podílem na trhu, ziskem či inovací. Prostředí ve společnosti zároveň vytváří postoje, které jednání na základě těchto motivů racionalizují a omlouvají (např. popírání způsobené škody a újmy či odmítání odpovědnosti).
- 4) **Představitelé společnosti.** Někteří vysoce postavení manažeři či členové právnické osoby se chovají dominantně, despoticky, bezohledně a nesmírně egoisticky. Mohou své podřízené natolik zastrašovat, že ti jsou schopni pod tlakem porušit právní normy (existují však též případy, kdy podřízení jsou imponováni svými nadřízenými natolik, že porušují právní normy a dopouštějí se trestné činnosti). V extrémních případech vede touha po moci k jejímu zneužívání a patologickým procesům. Z právnické osoby se může stát „aréna“, kde jednotliví hráči jen soupeří o moc, což může logicky vést až ke zhroucení právnické osoby. Na otázku, jaké jsou typické charakterové rysy představitelů společností, které páchají trestnou činností, však nelze jednoznačně odpovědět – jedni představitelé jsou šlechetní, společensky angažovaní občané a druzí naopak nepoctiví, sobečtí či dokonce stupidní.⁶¹
- 5) **Poslušnost.** V právnické osobě je mnohdy malý prostor pro nezávislost a vlastní uvážení jednotlivce. Podřízení často jen těžko odmítají provést udělený úkol. Manažeři společnosti potlačují nezávislost jednotlivců, kteří nemají námítky proti nastolené hierarchii, splývají s davem a v podstatě automaticky plní příkazy vedení. V některých společnostech jsou opoziční názory nemyslitelné, není možné v nich nesouhlasit. Dá se říci, že v takových společnostech fyzické osoby nesmějí samostatně myslet.
- 6) **Skupinové myšlení.** Dalším psychologickým mechanismem, který je způsobilý zkreslit tvorbu rozhodnutí, nicméně je velmi obtížné se mu vyhnout, je skupinové myšlení. V okamžiku, kdy skupina řídících

---

⁶¹ Sutherland, E. H.: White Collar Crime. The Uncut Cersion with an Intorduction by Gilbert Geis and Colin Goff. Binghamton: Yale University, 1983, s. 22.

pracovníků rozhoduje jako celek, jednotným způsobem, má sklon nepřijímat žádnou vnější kritiku, má tendence být si sama sebou příliš jista včetně představy o těch, kteří k této skupině nenáleží. Dochází k potlačování odporu, rozdílných názorů a zastrašování osob, které o řídicích pracovnících a jejich rozhodnutích pochybují.

- 7) **Kognitivní disonance (nesoulad v názorech).** Jedná se o vedlejší produkt skupinového myšlení, jímž jsou projevy nesouladných (non-konformních) názorů odmítnuty. Místo toho, aby tyto odlišné projevy či námitky podkopaly jistotu osob, které rozhodují, naopak to jejich přesvědčení a následně pak i pozici posiluje.

Výše uvedené sociálně-psychologické aspekty vedou k porušování povinností a zaslepují vedoucí pracovníky, kteří nedokáží čelit následkům svých jednání. Zatímco morálka a právo jsou v evropských zemích postaveny na jednotlivci, který si je plně vědom svých rozhodnutí, tak aktéři v právnické osobě jsou v situaci, kdy jejich rozhodnutí jsou tvarována minimálně některými z výše uvedených faktorů. Zaměstnanci a členové společnosti přirozeně mají možnost volby, mohou tak odmítnout konat protiprávně či pokusit se takové jednání rozmluvit ostatním, případně podat výpověď či podat trestní oznámení, v praxi jsou však často jednoduše pod takovým tlakem, že nedokážou čelit tomuto stresu vybízejícímu k nezákonnému jednání a nedokážou se tak sami svobodně rozhodovat. Prevencí však může být dostatečná informovanost a kvalitní spolupráce mezi zaměstnanci právnické osoby.⁶²

Lze rozlišovat dvě základní situace, kdy v prvním případě („*crime coercive*“) je prostředí ve společnosti takové, že vedoucí pracovníci nevidí jinou možnost než při svém jednání porušit v zájmu přežití společnosti zákon. Při druhé možnosti prostředí ve společnosti takové jednání minimálně usnadňuje („*crime facilitative corporate environment*“). V některých případech je do páchaní trestné činnosti zapojeno nejvyšší vedení společnosti, např. představenstvo, jinde je do něj zapojena skupina řídicích pracovníků druhé úrovně. U některých

---

⁶² Hasnas, J.: Unethical Compliance and the Non Sequitur of Academic Business Ethics. In: The Journal of Private Enterprise, č. 2, 2006, s. 8.

společností se trestné činnosti dopouštějí pouze někteří její členové, jinde je však takové jednání standardem. Existují též společnosti, kde je hlavním pachatelem trestného činu jednotlivec, který je však finančně i morálně podporovaný právníkou osobou, bez jejíž pomoci by se trestného činu nedopustil. V anglické literatuře je takové jednání nazýváno prostě – „*the organization did it*“.⁶³

Clinard a Yeager⁶⁴ uvádějí dva hlavní pohledy na skutečnost, proč právníké osoby páchají trestnou činností. Jsou jimi organický model („*the organic model*“) a ekonomický model („*the rational goal model*“):

- 1) **Organický model** zdůrazňuje vztah mezi společnostmi a jejich ekonomickým a politickým prostředím, které zahrnuje jak dodavatele, konkurenty či zákazníky, tak vládu, veřejnost a další relevantní skupiny. Právníká osoba dle této teorie své chování přizpůsobuje požadavkům a potřebám vyplývajícím ze situace v jejich ekonomickém a politickém prostředí. Může existovat více cílů, než jsou pouze zisky, přičemž tyto cíle mohou být přítomné v jeden okamžik či v různou dobu.
- 2) Podstatou **ekonomické teorie** je snaha o maximalizaci zisku, jenž je hlavním motivem i v případech fixace cen, vyřazení konkurence z hospodářské soutěže či klamavého označení výrobku atp. Na tuto teorii je třeba ovšem nahlížet kriticky a připustit dva pohledy na věc. Ten první říká, že jiné než ekonomické cíle mohou hrát též velmi důležitou roli, druhý pak konstatuje, že společnosti nemusí chtít za každou cenu maximalizovat své zisky a nést s tím spojené podnikatelské riziko. Mohou se snažit místo toho o uspokojivé zisky a trvalý růst společnosti, který jí umožní do budoucna dosažení dalších cílů.

---

⁶³ Minkes J., Minkes, L.: *Corporate and White-Collar Crime*. London: Sage, 2008. s. 119.

⁶⁴ Clinard, M. B., Yeager, P. C.: *Corporate Crime*. New Jersey: Transaction Publishers, 2007, s. 46.

2.1. Politický vliv na právnické osoby⁶⁵

Právnické osoby, zejména pak ty velké, typicky nadnárodního charakteru, dnes dosahují obrovského vlivu a mají tak hodně silné postavení, které s sebou nese výhody různého charakteru. Může jimi být získávání veřejných zakázek či státní podpora ve smyslu půjček. V případě snahy o maximalizaci profitu či hrozby krachy jsou schopny lobbingem příznivě ovlivnit legislativu pomocí stanovení nejrůznějších limitů, kontrol či povinností v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Můžeme souhlasit s tvrzením, že často jsou zájmy velkých společností a zákonodárců či politiků obecně shodné.

2.2. Kultura společnosti a nezákonné jednání

Vliv na nezákonné jednání právnické osoby má samozřejmě prostředí uvnitř dané společnosti („*the culture of the corporation*“) a prostředí v rámci příslušného odvětví, ve kterém se právnická osoba pohybuje. Lze tak rozlišovat vnitřní „kulturní“ faktory a vnější ekonomické faktory, byť tyto na sobě nejsou zcela nezávislé.⁶⁶ Některé společnosti inklinují k páčání trestné činnosti více než jiné, i když na ně působí stejné či obdobné vlivy. Panuje tak shoda na tom, že morálku právnické osoby nejvíce ovlivňují osoby, které jsou ve vedoucích funkcích – prezident či ředitel společnosti, popřípadě její výkonný ředitel.⁶⁷

2.3. Shrnutí

Lze sumarizovat, že důvody a faktory vedoucí k páčání trestné činnosti právnickými osobami jsou různého charakteru. Za ty nejzásadnější faktory můžeme považovat rostoucí globalizaci ekonomiky, ve které působí velké nadnárodní korporace, které mají rozhodovací procesy decentralizovány často i v rámci několika právnických osob typu holdingu, což činí rozhodování právnických osob často až takřka anonymním a nedohledatelným, či nové technologie a komputizaci fungování a rozhodování právnických osob. Při uvažování o kriminogenních faktorech se při fenoménu trestní odpovědnosti právnických osob nelze vyhnout ani aspektům jako je organizovaný zločin,

---

⁶⁵ Tamtéž, s. 53 an.

⁶⁶ Tamtéž, s. 58.

⁶⁷ Tamtéž, s. 60.

konkurenční prostředí, silná pozice vedoucích pracovníků či manažerů, kteří schvalují či povolují rozhodující procesy na nižších zaměstnaneckých úrovních, a v neposlední řadě též mnohdy těsnému propojení politiky a byznysu. V podmínkách České republiky zatím vzhledem k nehojně dosavadní aplikaci zákona o trestní odpovědnosti právnických osob nelze učinit zobecňující závěry o faktorech, které zapříčiňují páchaní trestné činnosti právnickými osobami, ale zcela jistě jde o oblast, která by v budoucnu měla být předmětem zkoumání.

3. Trestní odpovědnost právnických osob v zemích angloamerického typu právní kultury

V literatuře se připouští, že kolektivní odpovědnost byla rozeznávána již ve starém Římě, kde byly trestány obce, či se objevuje, že k trestnímu stíhání kolektivních společenství docházelo již ve středověku⁶⁸, přesto skutečné počátky trestní odpovědnosti právnických osob lze vysledovat v Anglii a Walesu⁶⁹, které tak můžeme považovat za kolébku tohoto institutu. Je známo, že angloamerický právní systém je v mnoha věcech odlišný od toho kontinentálního, do kterého spadá i Česká republika, i přesto je náhled na vývoj úpravy trestní odpovědnosti právnických osob v zemích common law zajímavý, poučný a v mnohém užitečný. Můžeme však říci, že neexistuje jednotný systém úpravy v zemích angloamerického typu právní kultury a že lze nalézt různé konstrukce trestní odpovědnosti právnických osob napříč státy, které jsou součástí tohoto typu právní kultury.

3.1. Trestní odpovědnost právnických osob v Anglii a Walesu

Pro účely vývoje institutu trestní odpovědnosti právnických osob v Anglii a Walesu se v následujícím textu držím dělení v souladu s britskou autorkou Wells. Jedná se o vymezení tří období, kterými jsou: období do roku 1900, vývoj v letech 1900 – 1940 a vývoj v letech 1940 – 1990.⁷⁰ Jako čtvrté období pak uvádím vývoj od roku 1990 do současnosti.

---

⁶⁸ Musil, J.: Trestní odpovědnost právnických osob: historický vývoj a mezinárodní srovnání. In: Musil, J., Vanduchová, M. (eds.): Pocta prof. JUDr. Ottovi Novotnému k 70. narozeninám. Praha: CODEX, 1998, s. 77.

⁶⁹ V rámci zemí Spojeného království lze hovořit o třech právních systémech, a to anglickém právu, severoirském právu a skotském právu.

⁷⁰ Wells, C.: Corporation and Criminal Responsibility. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 87 – 99.

3.1.1. Vývoj trestní odpovědnosti právnických osob v období do roku 1900

Brickey uvádí, že nejstarší středověké právnické osoby byly církevní osoby a jejich orgány, jejichž hlavním cílem byla správa církevního majetku. Z těchto orgánů se vyvinuly laické asociace, kupecké asociace či cechy, které můžeme považovat za předchůdce moderních právnických osob. Během 16. a 17. století pak vzrostl význam právnických osob, jako jsou nemocnice či univerzity.⁷¹ Na počátku 17. století trestní odpovědnost právnických osob čelila 4 základním překážkám:

- a) problému přičitatelnosti jednání právnickým osobám, které jsou právní fikcí;
- b) myšlence, která nebyla příliš zastávána právními teoretiky, tedy, že právnické osoby mohou být morálně provinilé, což je nezbytným přítomným aspektem spáchaného úmyslného trestného činu;
- c) ultra vires doktríně, podle které právnické osoby nemohou být trestně odpovědné za jednání, které je trestným činem, neboť nebylo zakotveno v zakládajících chartách právnických osob;
- d) doslovnému chápání trestního řízení, kdy soudy vyžadovaly, aby se obžalovaný dostavil fyzicky před soud.⁷²

Za určitý průlom v nahlížení a fungování právnických osob však lze považovat počátek 17. století a založení právnických osob za účelem obchodu. Za nejvýznamnější lze uvést vznik Východoindické společnosti (East India Company) jako první moderní právnické osoby v roce 1612. Ve chvíli, kdy právnické osoby začaly vlastnit majetek a vlastním jménem de facto podnikat, tak logicky muselo dojít ke změně v jejich postavení.⁷³ Právnické osoby se tak staly

---

⁷¹ Brickey, K. F.: Corporate Criminal Accountability: A Brief History and an Observation. In: Washington University Law Quarterly, č. 60, 1983, s. 397 – 398.

⁷² Khanna: V. S.: Corporate Criminal Liability: What Purpose Does it Serve? In: Harvard Law Review, č. 7, 1996, s. 1479 – 1480.

⁷³ Bernard, T. J.: The Historical Development of Corporate Criminal Liability. In: Criminology, American Society of Criminology, č. 1, 1984, s. 4.

subjekty práva, avšak dlouho se těšily trestněprávní imunitě vyplývající z práva common law.⁷⁴ Důvody byly jak teoretické, tak procedurální, což bylo hlavní příčinou, proč v soudcích setrvala neochota připustit existenci obecného principu trestní odpovědnosti právnických osob.⁷⁵ Soudy uznávaly již od počátku 17. století, že právnické osoby mají určitou právní subjektivitu, i když tato subjektivita jim byla zpočátku přiznávána pouze za určitých okolností, kdy se společnosti přiznávalo např. právo vlastnit majetek. Dlouho trvalo, než byla připuštěna myšlenka, že právnické osoby mohou spáchat nějaký delikt, resp. trestný čin, zvláště když v roce 1701 Sir Jon Holt⁷⁶ zavřel trestní odpovědnosti právnických osob dveře konstatováním, že „nelze podat obžalobu proti právnické osobě, ale proti jejím jednotlivým členům ano.“⁷⁷ Na konci 18. století pak ještě Baron Thurlow⁷⁸ prohlásil, že „právnické osoby nemají žádné orgány, které by mohly být potrestány, ani duši, která by mohla být odsouzena. Mohou ale proto právnické osoby dělat, co se jim líbí?“⁷⁹

Historie anglického práva upravujícího společnosti úzce souvisí se zámořským obchodem, kdy bylo třeba velkých investic s nejistou návratností a rozložením rizika. Vývoj ztlačně ovlivnila akciová společnost South Sea Company, která byla založena v roce 1711 jako akciová společnost za účelem vytvoření partnerství veřejného a soukromého sektoru na konsolidaci a snížení nákladů na státní dluh a monopolu na obchod s Jižní Amerikou. Obecně však lze konstatovat, že až do poloviny 19. století se právo společností vyvíjelo spíše

---

⁷⁴ Pinto, A., Evans, M.: Corporate Criminal Liability, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 17.

⁷⁵ V rozhodnutí Sutton's Hospital z roku 1612 bylo vyjádřeno, že „právnická osoba je pouhou abstrakcí bez vlastní vůle, přičemž nemůže sama ani jednat.“

⁷⁶ Sir John Lord vykonával funkci Lord Chief Justice of England and Wales v letech 1689 – 1711.

⁷⁷ Pinto, A., Evans, M.: Corporate Criminal Liability, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 6.

⁷⁸ Baron Thurlow vykonával v letech 1778-1792 funkci Lord Chancellor of England.

⁷⁹ Wells, C.: Corporate Criminal Liability in the United Kingdom. Much Ado about Nothing? In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Charte, 2008, s. 283.

náhodně. Prvním moderním zákonem upravujícím společnosti byl zákon o akciových společnostech (*Joint Stock Companies Act*) z roku 1844, který byl přijat v době velké expanze železnic a železničního průmyslu.⁸⁰ Tento zákon umožňoval vznik právnických osob na základě registrace, přičemž došlo k vytvoření Rejstříku obchodních společností. Zákon o společnostech s ručením omezeným (*Limited Liability Act*) z roku 1855, resp. zákon o akciových společnostech (*Joint Stock Companies Act*) z roku 1856 umožnil zřízení společností s ručením omezeným, a to tehdy, pokud sedm či více lidí sepsalo společenskou smlouvu a zapsalo společnost do Rejstříku obchodních společností. V reakci na to počet společností v následujících letech značně stoupl. Zákon vyžadoval ke zřízení obchodní společnosti formální náležitosti (společenskou smlouvu a stanovy), které platí s určitými obměnami dodnes.⁸¹ Lze konstatovat, že období, kterým byla průmyslová revoluce, ale také pokrok v dopravě a na ně navazující legislativní změny, předznamenaly změny v chápání pojmu právnická osoba. Se vzrůstající úlohou kapitálu posilovala role samotných právnických osob a zároveň s tím rostla jejich role ve společnosti. Nové vzniklé velké společnosti potřebovaly stálého správce, přičemž vznik struktury managementu společností se projevil i v legislativě. Společnosti s velkým vlivem mnohdy páchaly velké škody, které nebylo možné přičítat jednotlivci. Takové řešení nebylo považováno za praktické též z toho důvodu, že žalobce by se na jednotlivci, fyzické osobě, nedobral plné náhrady škody. Občanskoprávní žaloby na náhradu škody tak byly jedním z kořenů budoucí koncepce trestní odpovědnosti právnických osob. Za další příčinu lze historicky považovat odpovědnost za porušení povinností vkládaných územním orgánům a později taktéž železničním společnostem. Jejich příchod byl momentem, který vedl k trestní odpovědnosti a trestnímu stíhání právnických osob. Prvním případem, kdy právnická osoba nesla trestní

---

⁸⁰ V době rozvoje železničního průmyslu byla mnohdy způsobena škoda jak veřejnosti, tak dělníkům či na soukromém majetku. Železniční společnosti vznikaly na základě zvláštních zákonů Parlamantu (*Acts of Parliament*), kde byla stanovena pravidla stran odpovědnosti železničních společností.

⁸¹ Pinto, A., Evans, M.: *Corporate Criminal Liability*, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 9 – 11.

odpovědnost, byla kauza *Queen v. Birmingham & Gloucester Railway Co.*⁸² v roce 1842.⁸³ Další právnickou osobou, která byla sankcionována za neplnění svých povinností, byla železniční společnost *R v. Great North of England Railway Co.* v roce 1846.⁸⁴ K uvedenému chápání odpovědnosti se pak připojila otázka možnosti spáchání trestného činu právnickou osobou, kdy byla zvládněna společná myšlenka s tradičním institutem common law – *vicarious liability*, kterou lze definovat jako *objektivní odpovědnost zaměstnavatele za svoje zaměstnance*, jinak řečeno *odpovědnost v zastoupení* (dále bude v textu z důvodu přehlednosti uváděn pojem této odpovědnosti v původním znění, tedy vicarious liability). V období, kdy se o možnosti aplikace trestní odpovědnosti na právnické osoby začalo více diskutovat⁸⁵, tak vicarious liability byla již omezená čistě na situace, kdy zaměstnanec jednal na příkaz nebo s dovolením zaměstnavatele.⁸⁶ Takové omezené pojetí přirozeně právnickým osobám vyhovovalo, neboť se mohly vždy obhajovat tvrzením, že žádný takový příkaz či dovolení nedaly. Již v této době však existovaly výjimky z výše uvedeného, kdy právnická osoba byla objektivně odpovědná bez možnosti liberace. Příkladem může být *odpovědnost za porušování veřejného pořádku* (public nuisance). Odpovědnost právnické osoby byla v tomto případě založena na kombinaci rozšíření vicarious liability a analogie s odpovědností obcí za správu věcí místního pořádku, mezi které lze

---

⁸² Brickey, K. F.: Corporate Criminal Accountability: A Brief History and an Observation. In: Washington University Law Quarterly, č. 60, 1983, s. 402.

⁸³ Bernard, T. J.: The Historical Development of Corporate Criminal Liability. In: Criminology, American Society of Criminology, č. 1, 1984, s. 7.

⁸⁴ Wells, C.: Corporation and Criminal Responsibility. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 87 – 89.

⁸⁵ Vicarious liability se vyvinula ze středověkého konceptu odpovědnosti zaměstnavatele za jednání zaměstnance. Původně byla odpovědnost zaměstnavatele omezena na případy, kdy právě zaměstnavatel takové jednání nařídil. Od 18. století pak postačovalo, aby takový příkaz mohl být dovozen z obecných podmínek konkrétního zaměstnavatele. V 19. století již byla potřeba přítomnosti příkazu odmítnuta a postačovalo, pokud bylo příslušné jednání učiněno v rámci zaměstnání.

⁸⁶ Pinto, A., Evans, M.: Corporate Criminal Liability, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 19 – 21.

zařadit např. udržování silnic či vodovodů v jejich obvodu. Dle autorů Pinto a Evans byla nejen odpovědnost za porušování veřejného pořádku, ale i za pomluvu (libel) a také za porušení zákonné povinnosti⁸⁷ výjimkou z pravidla, že zaměstnavatel není odpovědný za provinění svých zaměstnanců, pokud nejednali na příkaz, se souhlasem či s pomocí zaměstnavatele. Je tak třeba rozlišovat mezi *původní*, pravou, *vicarious liability a vicarious liability za porušení zákonné povinnosti*, která byla uložena právnické osobě. Zdali se jedná o pravou vicarious liability nebo o porušení zákonné povinnosti, závisí na předmětu úpravy, použitých výrazech, povaze povinnosti, osobě, které se povinnost ukládá, osobě, která povinnost obvykle vykonává či osobě, které se ukládá sankce.⁸⁸ Pokud hovoříme o porušení zákonné povinnosti, typicky v oblasti ochrany zdraví, bezpečnosti práce, bezpečnosti dopravy atd., tak se užívá pojem *strict liability*, jinak řečeno *objektivní odpovědnosti bez zavinění*.

Z pohledu práva obchodních společností lze shrnout, že uvedená legislativa z poloviny 19. století přinesla zakotvení tzv. incorporated companies, tedy společností, které mají svoji vlastní právní subjektivitu, která je odlišná od právní subjektivity členů společnosti – akcionářů či zakladatelů. Toto pojetí potvrdilo rozhodnutí královského poradního orgánu a vrcholného soudu *Privy Council* ve věci *Royal Mail Steam Packet Co. v. Braham* z roku 1877. Zda pod pojem „osoba“ podřadit i právnickou osobou, záviselo na zvážení předmětu úpravy konkrétního zákona⁸⁹. Judikatura upřesňovala, jestli lze příslušnou právní úpravu vztáhnout i na právnickou osobu. V roce 1880 soud v kauze *The*

---

⁸⁷ Tamtéž s. 23. Jak autoři uvádí, tak v případě porušení zákonné povinnosti bylo nepodstatné, zda zaměstnanec konal na základě příkazu zaměstnavatele, či zdali zaměstnavatel o takovém jednání věděl. Postačuje, pokud k porušení zákonné povinnosti uložené zaměstnavateli došlo jednáním zaměstnance v rámci jeho zaměstnání. Dokonce ani nevádí, pokud zaměstnanec jednal proti příkazům zaměstnavatele, a to z důvodu, aby se zaměstnavatel nemohl z odpovědnosti za porušování důležitých povinností zprostit.

⁸⁸ Tamtéž s. 24.

⁸⁹ Jednalo se zejm. o zákon o společnostech (*Companies Act*) z roku 1862, zákon o lékárnách (*Pharmacy Act*) z roku 1868 a zákon o prodeji potravin a drog (*Sale of Food and Drugs Act*) z roku 1875.

Pharmaceutical Society v. London & Provincial Supply Association Limited rozhodl, že nositelem zákonné povinnosti může být i právnická osoba. Jinak řečeno, pokud se v zákoně vyskytuje pojem „osoba“, vztahuje se jeho znění i na osobu právnickou.⁹⁰ V oblasti ryze trestního práva již trestní zákon (*Criminal Law Act*) z roku 1827 stanovil, že pokud to neodporuje smyslu daného ustanovení, tak pojem „osoba“ v sobě zahrnuje i právnickou osobu, ovšem až po přijetí zákona o interpretaci práva (*Interpretation Act*)⁹¹ v roce 1889 začaly soudy této možnosti častěji prakticky využívat.⁹² Pojmem „osoba“ se tak myslí též právnická osoba⁹³, ať už má právní subjektivitu odlišnou od svých členů, či nikoliv.⁹⁴

K jednoznačnému potvrzení právní subjektivity právnických osob došlo ale až v roce 1897 rozhodnutím *Salomon v. Salomon & Co Ltd.* Tímto rozhodnutím bylo potvrzeno, že právnická osoba je samostatný právní subjekt odlišný od zakladatelů či majitelů společnosti, který je způsobilý vlastnit majetek, vstupovat do právních vztahů, nabývat práva a mít povinnosti; právnická osoba může být žalována a zároveň sama může vlastním jménem podávat žaloby. Důležitým aspektem přitom je, že nezáleží na skutečnosti, kdo je zakladatelem, resp. vlastníkem společnosti. Právnická osoba se stala samostatnou právní entitou s vlastními právy a povinnostmi, což bylo odrazovým můstkem pro vznik trestní odpovědnosti právnických osob v anglickém právu.⁹⁵ Došlo tak k překonání názoru, který byl v roce 1866 v případě *Ferguson v. Wilson* prezentován lordem

---

⁹⁰ Pinto, A., Evans, M.: *Corporate Criminal Liability*, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 28.

⁹¹ Tamtéž, s. 29.

⁹² Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 86 – 87.

⁹³ V *Interpretation Act* bylo stanoveno výslovně, že povinnosti se vztahují i na osoby právnické, pokud to není v rozporu se smyslem zákona, kdy je třeba zkoumat předmět zákona, použité výrazy či povahu povinnosti. Na právnické osoby se tak přirozeně nevztahuje např. právo volit (viz případ *Wills v. Tozer* z roku 1904).

⁹⁴ Pinto, A., Evans, M.: *Corporate Criminal Liability*, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 3.

⁹⁵ Tamtéž, s. 11 – 13.

Cairnsem, který uvedl, že „*právnícká osoba nemůže jednat sama za sebe, ale může jednat pouze prostřednictvím svých představitelů, kteří zastupují společnost*“.⁹⁶

Koncem 19. stol. tak byla soudy již přijímána myšlenka, že pojem „osoba“ uvedený v trestních předpisech lze v určitých případech vztáhnout nejen na osoby fyzické, ale i na osoby právnické. V tomto období bylo mnoho velkých společností zakládáno zvláštními chartami či parlamentními akty s omezenou působností (tzv. *private acts*), proto se zde zcela přirozeně nabízelo analogické zavedení odpovědnosti, kterou nesou obce, jimž byly zákonem rovněž ukládány povinnosti, za jejichž plnění byly odpovědné. Teoretické potíže činilo vymezení rozsahu odpovědnosti právnické osoby za její jednání, konkrétně tedy odpovědnosti za spáchané trestné činy, kde nepostačuje objektivní odpovědnost, ale je třeba přítomnosti subjektivní stránky trestného činu, tedy zavinění (*mens rea*). Jinak řečeno, v tradičním pojetí se právnická osoba nemohla dopustit trestného jednání, neboť právnická osoba nemá vlastní vůli a nemůže tak sama jednat. Toto pojetí bylo později omezeno aplikací doktríny vicarious liability, nicméně pouze pokud se jednalo o činy nevyžadující zavinění (*offences which require no mens rea*).⁹⁷ V této době bylo pro mnohé stále těžko představitelné o právnické osobě prohlásit, že jednala v rozporu s dobrými mravy nebo že se může dopustit korupce. V souladu s touto koncepcí byla skutečnost, že často se za spáchaní trestných činů uděloval trest odnětí svobody, což samozřejmě nebylo možné aplikovat při sankcionování právnických osob.

3.1.2 Vývoj trestní odpovědnosti právnických osob v letech 1900 – 1940

Do počátku 20. století nejsou v literatuře žádné zprávy o tom, že by odvolací soud odsoudil právnickou osobu za zaviněný trestný čin. V roce 1911 odvolací soud v případě *Chuter v Freeth Pocock Ltd*, jehož podstatou byla kvalita rozředěného mléka, konstatoval, že „právnícká osoba může něčemu věřit, být o

---

⁹⁶ Tamtéž, s. 17.

⁹⁷ Tamtéž, s. 22.

něčem přesvědčená“. Prvním náznakem, že by odpovědnost právnických osob mohla překročit hranici objektivní odpovědnosti (ve smyslu vicarious liability) či odpovědnosti za porušování veřejného pořádku bylo rozhodnutí ve věci *Moussell v. London and North Western Railway* v roce 1917. Společnost byla tehdy odsouzena za úmyslný trestný čin falšování účetnictví za účelem krácení daní. V odůvodnění rozhodnutí soud uvedl, že pokud je povaha zákazu či příkazu takového charakteru, že má být tento dodržován absolutně, lze v takových případech dovodit odpovědnost právnické osoby, i pokud v konkrétním případě jednal zaměstnanec této právnické osoby. Soud zároveň uvedl, že se v takovém případě musí zohlednit předmět příslušného zákona, použité výrazy, povaha povinnosti a v neposlední řadě osoba, které je povinnost uložena, osoba, která povinnost obvykle vykonává, a osoba, které se ukládá sankce. V rozhodnutí bylo zdůrazněno, že se jedná o zákonnou povinnost, která musí být vždy dodržena.⁹⁸ Soud konstatoval, že účelem příslušného zákona bylo zakázat takové jednání absolutně, přičemž v takovém případě je pak za dodržování takového zákazu odpovědná právnická osoba, pokud tak jednal zaměstnanec v rámci svého zaměstnání. Pokud jde o zavinění, tak postačí, že úmysl měl zaměstnanec právnické osoby. V obou případech (*Chuter v Freeth Pocock Ltd* i *Moussell v. London and North Western Railway*) byla aplikována doktrína vicarious liability i na zaviněný trestný čin.⁹⁹ Je třeba však říci, že do 40. let minulého století bylo takové soudní rozhodnutí spíše výjimkou, přesto lze hovořit o počátcích koncepce přičitatelnosti trestného činu právnické osobě, jak ji rozeznáváme i v českém zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Zatímco v dřívější době se objevovaly argumenty, které tvrdily, že právnická osoba není trestně odpovědná z důvodu, že se nemůže z podstaty věci dostavit k soudu a že ji nelze uložit trest odnětí svobody, tak tato tvrzení po novelizacích právních předpisů, které přinesly právnické osobě možnost účastnit

---

⁹⁸ Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 90.

⁹⁹ Pinto, A., Evans, M.: *Corporate Criminal Liability*, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 34 – 36.

se soudního řízení písemně či v zastoupení a zároveň umožňovaly právnickou osobu sankcionovat peněžitým trestem, již nezaznívala. Jiným způsobem řečeno, procesní překážky, které omezovaly soudy v možnosti trestního stíhání právnických osob ještě v polovině 19. století, již byly odstraněny. Nicméně stále existovala jako precedenty rozhodnutí, která tvrdila, že právnické osoby nemůžou být stíhány za závažnější trestné činy (*felonies*).¹⁰⁰

Jako velmi důležité se uvádí rozhodnutí z roku 1927 ve věci společnosti *Cory Brothers & Co. Ltd.*¹⁰¹ V roce 1926, kdy došlo ke stávce horníků této společnosti, tak ta nechala vztyčit elektrifikovaný plot, aby zabránila krádežím. Jeden z nezaměstnaných horníků náhodně klopýtnul, spadnul na plot, byl zasažen elektrickým proudem a následně zemřel. Na společnost a na tři z jejích zaměstnanců – techniků byla podána soukromá obžaloba z důvodu spáchání trestných činů zabití a nastražení léčky. Tito zaměstnanci byli vzati do vazby, nakonec ovšem byli obžaloby zproštěni, stejně jako byla osvobozena společnost *Cory Brothers & Co. Ltd.* Rozhodnutí bylo odůvodněno tím, že nedošlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu zabití (*manslaughter*).¹⁰² Jednalo se ve své době o kontroverzní a kritizované rozhodnutí.¹⁰³

Teprve v polovině 40. let 20. století začíná být akceptován jiný pohled na možnost odpovědnosti za zaviněné trestné činy, tedy odchýlení od rozhodnutí v případě *Cory Brothers & Co. Ltd.*, ačkoliv pokud jde o specifickou otázku trestného činu zabití, tak ta nebyla vznesena po dalších zhruba padesát let.

---

¹⁰⁰ Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 93.

¹⁰¹ K tomuto rozhodnutí viz Pinto, A., Evans, M.: *Corporate Criminal Liability*, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 26 – 27.

¹⁰² Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 91-92 a Pinto, A., Evans, M.: *Corporate Criminal Liability*, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 36 – 37.

¹⁰³ Rozhodnutí je v současné době již překonáno. Viz např. rozhodnutí *R. v. P & O Ferries (Dover) Ltd* z roku 1991.

3.1.3 Vývoj trestní odpovědnosti právnických osob v letech 1900 – 1940

Princip odpovědnosti právnické osoby za zaviněné trestné činy (*mens rea offences*) byl zakotven trojicí soudních rozhodnutí z roku 1944. Ty stanovily, že za určitých okolností může být jednání jednatele právnické osoby přičítáno přímo právnické osobě. Odpovědnost právnické osoby se tak rozdělila na dvě části – *vicarious liability* (tedy objektivní odpovědnost zaměstnavatele za svoje zaměstnance či také odpovědnost v zastoupení) a přímou či přičtenou odpovědnost právnické osoby spojenou s teorií přičitatelnosti, resp. *teorii alter ega*. Tato odpovědnost je charakterizována jako tzv. **identifikační doktrína**.¹⁰⁴ Třemi výše naznačenými rozhodnutími jsou tyto revoluční případy:

1. DPP. v. Kent and Sussex Contractors:

Společnost byla uznána vinnou za podvod z důvodu úmyslného falšování dokumentace a podávání nepravdivých informací, přestože samotné jednání bylo spácháno fyzickou osobou – dopravním manažerem.¹⁰⁵ Soud řešil otázku, zdali právnická osoba může spáchat úmyslný trestný čin a zdali mohla vědět, že předmětná dokumentace je lživé povahy. V kauze *The Pharmaceutical Society v London & Provincial Supply Association Limited*

---

¹⁰⁴ Původ identifikační doktríny lze shledat v rozsudku ve věci *Lennard's Carrying Co Ltd v Asiatic Petroleum Co Ltd* z roku 1915. V této občanskoprávní kauze se jednalo o námořní loď, která měla ve špatném stavu kotle, čehož důsledkem byl výbuch a škoda na nákladu. Odpovědnost byla přičítána fyzické osobě – řediteli společnosti, který však nebyl zaměstnancem právnické osoby, tudíž nemohla být použita *vicarious liability*. Jednání ředitele společnosti však bylo označeno za jednání samotné společnosti, neboť tento ředitel vykazoval „řídící mysl a vůli společnosti“. Soud k tomu dodal, že „*právnická osoba je abstrakcí. Nemá žádnou vlastní mysl, stejně jako nemá své vlastní tělo; aktivity a řízení právnické osoby proto musí být hledány v osobě, která může být pro některé účely nazvána jako její zástupce, která je ale ve skutečnosti její řídící, rozhodující mysl a vůle, tedy samotné ego a centrum osobnosti právnické osoby. Jestli fyzická osoba je, nebo není orgánem společnosti, závisí na tom, jaké má pravomoci a jaké úkoly vykonává za společnost*“. (Pinto, A., Evans, M.: *Corporate Criminal Liability*, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 44 – 46).

¹⁰⁵ Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 94.

z roku 1880 soud ve svém rozhodnutí argumentoval, „že právnická osoba může disponovat příslušnými znalostmi o svém podnikání, ale nemůže je získat sama od sebe, nýbrž např. od kompetentního ředitele či jednatele. Právnická osoba nemůže sama jednat, mluvit či myslet s výjimkou případů, kdy jednali, mluvili či mysleli její funkcionáři.“ Jednání fyzické osoby a její úmysl byly právnické osobě přičteny.¹⁰⁶ Pozoruhodným je fakt, že případ *DPP. v. Kent and Sussex Contractors* ohlásil nástup nové doktríny identifikace, avšak není v něm obsažen žádný odkaz na rozhodnutí ve věci *Lennard's Carrying Co Ltd v Asiatic Petroleum Co Ltd* z roku 1915, které bylo úplným prvopočátkem identifikační doktríny.¹⁰⁷

2. R. v. ICR Haulage Co Ltd:

Obžaloba byla podána proti právnické osobě, jejímu řediteli a dvěma jejím zaměstnancům. Tito se spikli k podvodu proti poškozené společnosti, neboť si účtovali v daném případě více, než měli. Společnost v odvolání neuspěla s tvrzením, že právnická osoba se nemůže dopustit zaviněného trestného činu. Soud konstatoval, že trestné jednání zástupce právnické osoby lze označit za jednání společnosti samotné, neboť v každém konkrétním případě je třeba posoudit povahu obžaloby, relativní postavení konkrétního funkcionáře nebo zástupce právnické osoby a další skutečnosti a okolnosti případu. Nebyly tak řešeny hranice přičitatelnosti trestného činu. V této věci se však soud nemusel zabývat postavením ředitele obžalované právnické osoby, neboť ten byl jejím jediným řídicím pracovníkem. Rozsudek byl důležitý i z toho důvodu, že se v tomto případě nejednalo o porušení zákonné povinnosti, ale povinnosti vyplývající z common law.¹⁰⁸

---

¹⁰⁶ Pinto, A., Evans, M.: *Corporate Criminal Liability*, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 40 – 41.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 41.

¹⁰⁸ Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 94 - 95 a Pinto, A., Evans, M.: *Corporate Criminal Liability*, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 41 – 42.

3. Moore v. Bresler:

V tomto případě došlo k podvodnému jednání, kterým bylo úmyslné falšování dokumentace ze strany jednatele a obchodního ředitele. Jistou zvláštností bylo, že jednání bylo právníké osobě přičteno i přes skutečnost, že se jednalo z části o podvod i vůči samotné právníké osobě, když jednatel a obchodní ředitel překročili svoje pravomoci. Ve své době byl rozsudek často kritizovaný.¹⁰⁹

Ani jedno z výše uvedených rozhodnutí však nejudikovalo přesné a zřejmé hranice přičitatelnosti trestného činu právníké osobě. Jasnější vodítko stran hranice přičitatelnosti trestného činu právníké osobě stanovil až rozsudek ve věci *Tesco Supermarket Ltd v Natrass* z roku 1971.¹¹⁰ Společnost Tesco Supermarket Ltd měla ve slevovém letáku uveden v akční nabídce prací prášek. V jedné z prodejen však došly cedulky, které označovaly akční cenu tohoto zboží, proto prodavačka označila prací prášek s cedulkou, která ukazovala jeho standardní, nezlevněnou cenu. Vedoucí prodejny tuto změnu nezaznamenal, a tak se prací prášek prodával za cenu plnou. Jeden ze zákazníků supermarketu věc nahlásil inspekci, která podala na společnost Tesco Supermarket Ltd žalobu za porušení povinnosti uložené v zákoně o označování zboží (*Trade Descriptions Act*) z roku 1968.¹¹¹ Podstatou případu nebyla skutečnost, zdali právníká osoba je, či není trestně odpovědná za jednání vedoucího jedné ze svých prodejen, ale zdali se z této odpovědnosti může vyvinut prokázáním, že vynaložila veškerou potřebnou *náležitou péči* a za jednání příslušného vedoucího tak není trestně odpovědná, neboť jí nelze takové jednání přičítat. Sněmovna lordů se v tomto

---

¹⁰⁹ Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 95-96 a Pinto, A., Evans, M.: *Corporate Criminal Liability*, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 42 – 44.

¹¹⁰ Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 97 – 98.

¹¹¹ Pinto, A., Evans, M.: *Corporate Criminal Liability*, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 47.

případě nevydala možnými cestami, které by vedly k odsouzení společnosti.¹¹² Na společnost bylo nahlíženo jako na entitu, ve které existuje cosi obdobného, jako je v lidském těle nervové řídicí centrum. Pouze takové jednání fyzických osob, které lze zahrnout do takového řídicího centra, je možné společnosti přičítat. Jako příklad byli uvedeni ředitelé, manažeři, jednatelé společnosti, avšak bylo zdůrazněno, že z hlediska přičitatelnosti trestného činu právnické osobě je třeba brát v úvahu vnitřní strukturu konkrétní právnické osoby. Společnost Tesco Supermarket Ltd byla zproštěna obžaloby, neboť vedoucí prodejny, který měl prodej v příslušné prodejně v kompetenci, nic nezanedbal, a společnost tak jednala s potřebnou náležitou péčí. Rozsudek zúžil okruh osob, jejichž jednání může být přičítáno právnické osobě. Jsou jimi osoby, které jsou uvedeny ve společenské smlouvě nebo stanovách právnické osoby jako řídicí pracovníci, resp. osoby, které lze na základě jejich jednání považovat za řídicí pracovníky, nebo osoby, kterým byl valnou hromadou svěřen výkon pravomocí právnické osoby, konečně pak osoby, které jsou vyjmenovány v ustanovení § 20 zákona o označování zboží (*Trade Descriptions Act*) z roku 1968.¹¹³ Rozhodnutí bylo značně kritizováno právě proto, že omezilo okruh osob, jejichž jednání lze přičítat společnosti. Omezený princip přičitatelnosti lze snadno aplikovat u malých právnických osob, přičemž u těch velkých se složitou organizační strukturou nikoliv, což není nejlepším ukazatelem a reakcí na trestnou činnost páchanou velkými právnickými osobami, kde dochází k dekoncentraci pravomocí; mluví se o rozdělení na „hlavu“ a „ruce“ společnosti (*tzv. antropomorfní přístup*).¹¹⁴ Kritici rozhodnutí argumentovali faktem, že vedoucí prodejny jednal nedbale

---

¹¹² Zavrženými variantami, které by vedly k odsouzení společnosti, by byl jednak výklad příslušného ustanovení zákona o označování zboží (*Trade Description Act*), který možnost vyvinění připouštěl, pokud by se prokázalo, že protiprávního jednání se dopustila jiná osoba mimo prostředí právnické osoby, nikoliv však zaměstnanec právnické osoby, jednak užití extenzivního výkladu pojmu řídicích pracovníků společnosti, kdy by se tento pojem musel vztáhnout i na vedoucího prodejny.

¹¹³ Pinto, A., Evans, M.: *Corporate Criminal Liability*, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 48 a s. 53.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 55.

v rámci výkonu svého zaměstnání, tudíž měla přicházet v úvahu odpovědnost Tesco Supermarket Ltd jako zaměstnavatele. Důsledkem tohoto rozhodnutí je skutečnost, že identifikační teorie se v zásadě uplatní všude tam, kde nejde použít vicarious liability. Právnícká osoba může být odsouzena i jiné než správní delikty (*non-regulatory offences*), kde je vyžadováno zavinění; jistým omezením je, že fyzická osoba, která se dopustila takového jednání, musí být s právníckou osobou ztotožněna.

Rozhodnutím bylo přiznáno, že není jednoduché vymezit přičitatelnost trestného činu právnícké osobě a nastínit hranici mezi jednáním těch, kteří mají *řídící mysl* v rámci právnícké osoby, a těch, kteří jsou pouze *vykonavateli* této *řídící mysli*. Skutečnost, že v rámci společnosti došlo ke spáchání trestného činu některým z jejích zaměstnanců, poukazuje primárně na selhání kontroly ze strany právnícké osoby. V reálném světě se ovšem model, kdy by orgány právnícké osoby dále nepřenesly žádné řídicí a kontrolní funkce, často nevyskytuje. Model, kdy řídicí a kontrolní funkce jsou ve společnosti dekoncentrované, částečně delegované na jednotlivé složky řízení právnícké osoby, je přirozeně mnohem častější. Rozhodnutí ve věci Tesco Supermarket Ltd v Nattrass koncipovalo vznik doktríny, která spočívá v tom, že pouze ti, kdo vykonávají kontrolu nebo řídí záležitosti společnosti, „ztělesňují“ společnost a jejich jednání může být právnícké osobě přičítáno.¹¹⁵

3.1.4 Trestní odpovědnost právníckých osob od roku 1990 do současnosti

Dopad rozsudku ve věci Tesco Supermarket Ltd v Nattrass byl zmírněn v devadesátých letech, kdy byly judikovány rozsudky s trochu odlišnými závěry. Hlavní nepochopení analyzovaného rozhodnutí tkvělo v myšlence, že rozsudek podává vyčerpávající seznam osob, jejichž jednání lze právnícké osobě přičítat, což ale nemělo být sdělením rozsudku. Nedorozumění bylo napraveno o více než dvě desítky let později rozhodnutím *Meridian Global Funds Management Asia*

---

¹¹⁵ Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 101.

Ltd v Security Commission z roku 1995¹¹⁶. V dané věci se posuzovalo vědomí společnosti stran aktivit jejich investičních manažerů, kdy je třeba sofistikovaného a flexibilního přístupu.¹¹⁷ K posouzení či jednání lze právnické osobě přičítat je nutno užít klasické metody interpretace práva a brát v potaz použité výrazy, souvislosti či účel příslušné úpravy. Přičitatelnost trestného činu právnické osobě je nutno posuzovat případ od případu na základě konkrétních okolností, kdy judikatura je pouze návodným vodítkem, jak k přičitatelnosti přistupovat. Podstata *doktríny identifikace* tak leží v určení, zdali je možno jednání konkrétní fyzické osoby přičítat právnické osobě.¹¹⁸ Nevýhodou této koncepce je skutečnost, že přesně neurčuje, jací vedoucí pracovníci, zástupci či zaměstnanci jednájí za právnickou osobu¹¹⁹, avšak stanoví, že „*korporační odpovědnost mohou zastávat veškeré osoby v kontrolních funkcích, a to dokonce pod střední úrovní vedení.*“¹²⁰

Rozsudek ve věci *Tesco Supermarket Ltd v Natrass* byl sice přijat rozporuplně, přesto nastavil základní parametry přičitatelnosti jednání fyzické osoby právnické osobě. Pravidla přičitatelnosti zakotvené v této kauze byla znovu potvrzena v obžalobě za trestný čin zabití (*manslaughter*) proti společnosti *Great West Trains* v roce 2000. V tomto případě železničního neštěstí soud rozhodl, že právnická osoba nemůže být trestně odpovědná za trestný čin zabití, aniž by se

---

¹¹⁶ Podstatou věci bylo nezákonné získávání cenných papírů. Soud ve svém rozhodnutí konstatoval, že „*pokud společnost nemá povědomí o trestním právu, senior manažeri by měli ze svých řídicích funkcí monitorovat aktivity podřízených, aby ochránili svou společnost od trestní odpovědnosti*“.

¹¹⁷ Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 103 – 104.

¹¹⁸ Pinto, A., Evans, M.: *Corporate Criminal Liability*, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 55 – 56.

¹¹⁹ Goode, M.: *Corporate Criminal Liability*. In: Gunningham, N., Norberry, J., McKillops, S. (eds.): *Environmental Crime: Proceedings of a Conference held 1-3 September 1993*. Canberra: Australian Institute of Criminology, 1995, s. 3. Dostupné na http://www.aic.gov.au/media_library/publications/proceedings/26/goode.pdf (5. 9. 2013)

¹²⁰ Huber, B.: *Trestní odpovědnost korporací (Požadavky v rámci mezinárodních konvencí a jejich aplikace v evropských zemích)*. In: *Trestní právo*. Praha: ORAC, č. 9, 2000, s. 3.

prokázala vina konkrétní fyzické osoby, jež by mohla být označena za zástupce obžalované právnické osoby. Bez prokázání viny fyzické osoby nemůže být vinna ani osoba právnická. Pokud však je identifikována fyzická osoba, pak její jednání je možno právnické osobě přiřítat. Soud judikoval, že ze zakladatelské smlouvy a stanov právnické osoby lze vyčíst, kterou osobu lze považovat za zástupce či reprezentanta právnické osoby. Lze tak hovořit o tzv. *základních pravidlech přiřítatelnosti*, která v kombinaci s obecnými pravidly přiřítatelnosti, jinak řečeno zásadami zastupování, tvoří generální koncept přiřítatelnosti jednání právnické osoby, přičemž je třeba respektovat a brát v úvahu účel příslušné zákonné úpravy. Soud tak musí nejprve posoudit, zdali konkrétní právní norma, tedy konkrétní ustanovení zákona, dopadá i na právnickou osobu. Pokud ano, pak je třeba zkoumat kategorie osob, jejichž jednání je možno považovat za jednání právnické osoby. Neexistuje pevně stanovený okruh těchto osob, je třeba však vzít v úvahu demonstrativní výčty dané zákonem, kdy vodítkem je společenská smlouva, resp. stanovy právnické osoby, konkrétní organizační struktura právnické osoby či okolnosti případu.¹²¹

Koncepcí, která je dnes sice již v podstatě překonaná, ale která doplňuje dosud uvedené teorie je *princip delegace, resp. delegační výjimky*. Tento princip byl dříve výjimkou z pravidla, že zaměstnavatel není odpovědný za zaviněné trestné činy svých zaměstnanců. Delegační princip ukládá přiřítat právnické osobě jednání osob, na které byla přenesena (delegována) licenční oprávnění této právnické osoby, aby se tak nemohla tímto způsobem vyhnout či zbavit trestní odpovědnosti.¹²² Princip delegace se vyvinul nezávisle na trestní odpovědnosti právnických osob a spíše ji doplňoval, než že by na ni měl nějaký zásadní praktický vliv. Odpovědnost právnické osoby – zaměstnavatele je odpovědností „osobní“, nikoliv zástupnou a trestný čin může být spáchán jen řídicím pracovníkem, který se navíc nemůže zbavit odpovědnosti přenesením výkonu příslušné povinnosti na jinou osobu. Princip delegace není postaven na jednání

---

¹²¹ Pinto, A., Evans, M.: *Corporate Criminal Liability*, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 57 – 58.

¹²² Tamtéž, s. 98.

zaměstnanec, ale právě na osobě, které byla uložena určitá povinnost. Tato osoba pak nemůže argumentovat, že výkon samotné činnosti měl na starosti někdo jiný. V roce 1930 byl ve věci *Allen v Whitehead* majitel kavárny uznán vinným za porušení zákonné povinnosti uložené vlastníkům takových podniků, přestože provoz kavárny měl na starosti její manažer, který nedodržel zákon a zároveň pokyny samotného majitele. Nejvíce se princip delegace uplatňuje právě u provozovatelů hostinských zařízení a jiných držitelů oprávnění k prodeji alkoholu. Uplatňuje se i přes skutečnost, že porušení zákonné povinnosti musí být často vědomé. Tehdy se majiteli, resp. držiteli licence přičítá zavinění jednající osoby, na kterou převedl provoz zařízení.¹²³ Ve věci *R. v Winson* z roku 1969 soud vyjádřil názor, že uplatnění principu delegace je možné pouze v případech, kdy je u posuzovaného trestného činu vyžadováno prokázání zavinění. Můžeme tak zde vidět podstatný rozdíl oproti objektivní odpovědnosti, kdy povinná právnická osoba odpovídá nezávisle na povaze, rozsahu nebo obsahu delegace. Ve věci *Tesco Supermarket Ltd v Natrass* však bylo uplatnění tohoto principu odmítnuto, neboť na nedbalého vedoucího prodejny nebyl delegován výkon péče řádného hospodáře, když vedoucí pracovník sice řídil pobočku obchodu, nevykonával však řízení společnosti. Lze shrnout, že princip delegace se v praxi velmi nevyužívá a je značně kritizovaný, přesto jeho uplatňování zcela nevymizelo.¹²⁴

---

¹²³ Srov. rozhodnutí *Linnett v Metropolitan Police Commissioner* z roku 1946.

¹²⁴ Pinto, A., Evans, M.: *Corporate Criminal Liability*, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 65 – 67.

3.1.5 The Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act 2007¹²⁵

Oblastí, která je ve Spojeném království dnes speciálně upravena, je odpovědnost právnických osob za trestné činy, u kterých je následkem smrt.

Právní předpisy účinné do CMCHA týkající se odpovědnosti za následek smrti způsobený právnickou osobou měly několik zásadních nedostatků. Absentovaly jasné skutkové podstaty trestného činu, které by umožňovaly nést právnické osobě trestní odpovědnost za takové trestné činy. Cílem CMCHA bylo zreformovat tuto oblast definováním skutkových podstat nových trestných činů. Právnické osoby na základě nové úpravy mohou být stíhány, pokud právnická osoba nevyvalozí náležitou péči o bezpečnost svých pracovníků a následkem toho dojde k smrti člověka.

Tento nový koncept v sobě spojuje řadu dříve zavedených pojmů jako odpovědnost vyplývající z nedbalostního porušení povinnosti náležité péče s novými prvky, kterými jsou např. požadavek na porotu v každém řízení a částečné odstranění imunity státních orgánů (*Crown immunity*). Účelem poroty je zvážit, zda žalovaný "(ne)dodržel všechny důležité hygienické a bezpečnostní předpisy nebo pokyny".

CMCHA nahrazuje pro subjekty, na které se vztahuje, stávající úpravu common law úpravu založenou na hrubé nedbalosti. Nutno však říci, že fyzická osoba nemůže být spolupachatelem ani účastníkem *Corporate Manslaughter* či *Corporate Homicide*, na ni se zákon nevztahuje a platí pro ni dále úprava common law¹²⁶.

---

¹²⁵ Obecně lze k terminologii říci, že pojem *manslaughter* zhruba odpovídá českému trestněprávnímu pojmu zabití, zatímco pojem *homicide* je pojem obecnější, zahrnující jakékoliv zaviněné usmrcení člověka. V zákoně, kterému se na tomto místě věnujeme, jsou tyto pojmy použity tak, že jde o stejnou skutkovou podstatu, která se ale v Anglii a Walesu označuje pojmem *manslaughter* a ve Skotsku *homicide* – viz Matthews, R.: *Blackstone's Guide to the Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act*. New York: Oxford University Press, 2008, s. 14.

¹²⁶ Matthews, R.: *Blackstone's Guide to the Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act*. New York: Oxford University Press, 2008, s. 17.

To, zda je právnická osoba či státní organizace, která není právnickou osobou (pro účely této kapitoly však je užit obecný termín právnická osoba), odpovědná za něčí smrt se odvozuje od toho, jakým způsobem jednala, byla řízena nebo organizovaná. Musí se jednat o hrubé porušení povinnosti náležité péče (o hrubou nedbalost), jehož následkem byla smrt, a zároveň o způsob řízení právnické osoby, které musí být podstatným prvkem porušení povinnosti náležité péče. Tím je odpovědnost vedení právnické osoby omezena, aby nedocházelo k přílišné neochotě či zdrženlivosti právnických osob při podstupování rizika.

Pojetí common law je v případě odpovědnosti za zabití problematické, neboť aplikace *identifikační teorie* je složitá u velkých společností, u kterých se těžko hledá řídicí mysl (*directing mind*) a osoba která se dopustila porušení svojí povinnosti vynaložit náležitou péči a pod jejíž záštitou došlo k hrubé nedbalosti právnické osoby. Statistika říká, že mezi lety 1995 a 2002 bylo podáno 34 obžalob na právnické osoby za zabití, avšak pouze 6 z nich skončilo odsouzením. Přitom všech 6 odsouzených právnických osob bylo malými společnostmi řízenými pouze jedním ředitelem.¹²⁷ Common Law úprava trestného činu zabití vyústila v rozhodnutí *Adomako* v roce 1995. Soud rozhodl, že obecný koncept nedbalosti se v případě zabití (*manslaughter*) uplatní co do určení, jestli obžalovaný porušil nebo neporušil povinnost řádné péče vůči oběti. Pokud ji porušil a bylo to v příčinné souvislosti se smrtí oběti, pak *může* být jednání obžalovaného uznáno za „tak špatné“, že jej lze označit za zabití z hrubé nedbalosti. Posouzení, zdali dané jednání bylo/nebylo „tak špatné“, je pak na porotě.

CMCHA vstoupil v účinnost dne 6. dubna 2008 v celém Spojeném království.¹²⁸ Skutečnost, zdali právnická osoba měla nebo neměla povinnost řádné péče, rozhoduje soudce jakožto otázku právní, zatímco v případě common law je posuzována porotou. Relevantní povinnost musí vyplývat z příslušné právní úpravy, ovšem musí spadat do stanovených kategorií (viz níže). Povinnosti

---

¹²⁷ Tamtéž, s. 2 – 5.

¹²⁸ Tamtéž, s. 12.

vyplývající z předpisů o ochraně zdraví a bezpečnosti jsou relevantní jen v situaci, kdy jsou spjaty s porušením povinnosti náležité péče právnické osoby. Porota je zvažuje co do závažnosti porušení povinností, zdali se jednalo o tzv. hrubé porušení (*gross breach*).¹²⁹

Pro naplnění skutkové podstaty trestného činu zabití způsobené právnickou osobou dle CMCHA musí být kumulativně naplněny tři prvky – subjekt, způsob řízení a podstatná složka:

- 1) *subjektem, který podléhá CHMCA, jsou:*
  - a) obchodní společnosti,
  - b) ministerstva a některé další vládní orgány,
  - c) policie,
  - d) odborové svazy, svazy zaměstnavatelů, kteří jsou zaměstnavateli (partnerships);
- 2) *způsob, jakým jsou právnickou osobou řízeny její činnosti nebo jakým způsobem jsou její činnosti organizovány, musí:*
  - a) způsobit něčí smrt a
  - b) znamenat hrubé porušení relevantní povinnosti náležité péče, kterou měla právnická osoba vůči zesnulému;
- 3) *způsob, jakým jsou právnickou osobou řízeny její činnosti nebo jakým způsobem jsou její činnosti organizovány jejím vrcholovým managementem, je podstatnou složkou porušení příslušné povinnosti.*

Vrcholový management právnické osoby je definován v ustanovení § 1 odst. 4 písm. c) CMCHA a je tvořen těmi, kdo vykonávají významnou roli v rozhodování o všech nebo o podstatné části činností právnické osoby nebo ve faktickém řízení nebo organizaci všech nebo podstatné části činností právnické osoby.

Porušení relevantní povinnosti náležité péče, kterou měla právnická osoba vůči oběti je vymezeno v ustanovení § 2 odst. 1 CMCHA. Musí se jednat o:

---

¹²⁹ Tamtéž, s. 8 a s. 31-32.

- a) *povinnost*, kterou má taková právnická osoba *vůči zaměstnancům nebo jiným osobám* pracujícím pro ni nebo vykonávajícím pro ni služby,
- b) *povinnost držitele, resp. uživatele prostor (duty owed as occupier of premises)*,
- c) *povinnost spojenou s* dodáváním služeb a zboží, stavebními nebo udržovacími pracemi, jakoukoliv jinou obchodní činností společnosti, používáním nebo držením rostliny, vozidla nebo jiné věci,
- d) *povinnost právnické osoby vůči osobě, za jejíž bezpečí nese právnická osoba zodpovědnost.*¹³⁰

Pokud jde o vztah CMCHA a předpisů na ochranu zdraví a bezpečnosti, tak právnická osoba může být obžalována za trestný čin zabití podle CHMCHA a zároveň může být alternativně obžalována i z trestného činu vyplývajícího z předpisů na ochranu zdraví a bezpečnosti. Navzájem se ale nevylučují, jedná se o tzv. princip dvojího ohrožení (*principle of double jeopardy*)¹³¹.

Tresty a opatřeními podle CHMCA jsou pokuty, nápravná opatření a zveřejnění rozsudku.

3.1.6 Shrnutí trestní odpovědnosti právnických osob v Anglii a Walesu

Vývoj trestní odpovědnosti právnických osob má za sebou vskutku bohatou a nikoliv jednoduchou a jednoznačnou historii. Odpovědnost obcí ve věcech veřejného pořádku a specifický zákonný původ brzkých železničních společností hrály značnou roli, která byla následována částečnými reakcemi soudů k novým formám zákonné odpovědnosti kulminující v identifikační doktrínu nebo také alter ego model. V minulosti byla odpovědnost právnické osoby nacházena zejména za porušení zákonné povinnosti, odpovědnosti za porušení veřejného pořádku (*public nuisance*) a u nezaviněných trestných činů (*vicarious liability*). V polovině 40. let 20. století došlo k posunu a byla připuštěna možnost odpovědnosti právnické osoby i za zaviněné trestné činy

---

¹³⁰ Tamtéž, s. 29.

¹³¹ Tamtéž, s. 19.

(identifikační doktrína). Hranice přičitatelnosti byly poprvé přesněji vymezeny v 70. letech 20. století v případě *Tesco Supermarket Ltd v Natrass* a rozvinutím tzv. antropomorfického přístupu. Do 90. let 20. století však byla oblast odpovědnosti právnických osob stran přičitatelnosti málo rozvinutá a ne zcela prozkoumaná v praxi. Od 90. let pak dochází k rozvoji, který má odraz jak v soudní, tak v legislativní praxi. V současnosti můžeme rozlišovat odpovědnost právnické osoby podle tzv. *strict liability*, resp. *vicarious liability*, kdy je právnická osoba odpovědná podle objektivní odpovědnosti, která se uplatní u tzv. *statutory offences* (jinak také *quasi-criminal offences*), a podle identifikační doktríny, jinak také modelu alter ego, kde je třeba prvku zavinění, což je příznačné pro *ordinary offences* (jinak také *non-public welfare offences*), ať už jsou povahy *statutory offences* (tedy deliktů vyplývajících z porušení legislativního katu), nebo *common law offences* (tedy deliktů vyplývajících z porušení common law). Uvedené lze doplnit ještě o informaci, že existuje též skupina trestných činů, kde je objektivní odpovědnost doplněna možností liberace, jedná se o tzv. *hybrid offences*. Liberace je vázána na prokázání faktu, že právnická osoba jednala s péčí řádného hospodáře, kdy učinila vše možné pro to, aby se vyvarovala spáchání trestného činu se zahrnutím přijetí všech přiměřených preventivních opatření atp.¹³² Anglické soudy dnes nejsou zcela konzistentní co do rozhodování ohledně šířky trestní odpovědnosti právnické osoby, konkrétně přičítání jednání zaměstnance zaměstnavateli, nicméně jsou jednotné v tom, že princip uvedený ve věci *Tesco Supermarket Ltd v Natrass* v současnosti nepovažují za vůdčí zásadu. Soudy dnes volí mnohem přísnější přístup, zejm. pokud jde o oblast zdraví, bezpečnosti či ochrany spotřebitele.¹³³

---

¹³² Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 101.

¹³³ Tamtéž, s. 102.

3.2. Trestní odpovědnost právnických osob v dalších zemích angloamerického typu právní kultury

Trestní odpovědnost právnických osob se neuplatňuje pouze v Anglii a Walesu, ale také v dalších zemích angloamerického typu právní kultury. Tato kapitola stručně pojednává o úpravě v USA, Kanadě, Austrálii a Novém Zélandu a zmiňuje též úpravu v Jihoafrické republice.

V první řadě je třeba říci, že v úpravě trestní odpovědnosti právnických osob v USA a Austrálii je třeba rozlišovat federální a státní úroveň úpravy odpovědnosti, kde tak existují různá pravidla trestní odpovědnosti právnických osob. Některé z uvedených států nemají ucelený trestní zákoník, který by normoval oblast trestního práva hmotného, ani celistvé předpisy trestního práva procesního, ale i v nich se vyvinuly základní principy trestní odpovědnosti právnických osob, ačkoliv mohou být potlačeny speciálními zákony (*particular statutes*). Stanovení typu trestného činu a vyžadovaného zavinění je základním faktorem pro určení standardu trestní odpovědnosti právnických osob za trestné činy ve Spojeném království. Obecně se dá říci, že přístupy¹³⁴ v dalších zemích rozvíjí teorie přičitatelnosti, které rozeznáváme v Anglii a Walesu a které jsou založeny na *vicarious liability* a *identifikační doktríně*; konkrétně se jedná o následující koncepcie trestní odpovědnosti právnických osob:

1. Agency principle, respondeat superior

Právnická osoba je odpovědná za protiprávní jednání svých zaměstnanců. Přístup vychází z *vicarious liability*, která se v Anglii a Walesu dnes objevuje pouze u určitých deliktů (tzv. *regulatory offences*) a uplatňuje se v USA na federální úrovni¹³⁵, ať už výslovně právnickým osobám odpovědnost ukládají, či nikoliv.¹³⁶ Zdali se jednání právnické osobě přičte na základě tohoto principu, závisí na předmětu příslušné zákonné úpravy. Obecně lze konstatovat, že soudní interpretace právních norem vedla k tomu, že *vicarious liability* se uplatňuje

---

¹³⁴ Tamtéž, s. 130.

¹³⁵ V plném rozsahu se uplatňuje v Jihoafrické republice, což potvrzuje, že tento princip se dá použít nejen v případech objektivní odpovědnosti, ale také u zaviněných trestných činů.

¹³⁶ Strader, J.K.: *Understanding White Collar Crime*. Third Edition. Lexis Nexis, 2011, s. 17.

v zásadě pouze u těch *regulatory offences*, kde není vyžadováno prokázání zavinění (výjimkou je v tomto případě přístup v Jihoafrické republice). V zemích common law je samozřejmě přijímána teze, že právnická osoba může být trestně odpovědná, ale otázka, jestli zvláštní zákon může právnické osobě takovou odpovědnost uložit a zdali se má použít přístup vicarious liability nebo identifikační teorie, tak jasně zodpovězena není, názory na odpověď na ni se tříbí a nejsou ustáleny.

K užití doktríny *respondeat superior* se vyžaduje naplnění 3 základních požadavků:

1) zástupce právnické osoby se musí dopustit nezákonného jednání (*actus reus*) s požadovaným stavem mysli neboli zaviněním (*mens rea*); jestliže u zástupce právnické osoby bez ohledu na jeho postavení ve společnosti lze shledat příslušný stav mysli, pak může být *mens rea* přičtena právnické osobě. Alternativně může být *mens rea* prokázáno na základě kolektivního vědomí zaměstnanců, tedy skupiny, kde žádný jednotlivý zaměstnanec nemusí disponovat dostatečnými informacemi, aby věděl, že byl spáchán či je páchán trestný čin;

2) zástupce právnické osoby musí jednat v rozsahu jednat v rámci vykonávání jeho zaměstnání;

3) zástupce právnické osoby musí jednat se záměrem, aby právnická osoba z jeho jednání měla prospěch.¹³⁷

2. Identifikační teorie

Podstatou tohoto přístupu je odpovědnost právnické osoby za její zaviněná překročení zákona, nikoliv za překročení zákona ze strany ostatních pracovníků. Tato teorie se ve Spojeném království uplatňuje u ostatních trestných činů, než jsou *regulatory offences*. Identifikační teorii lze považovat za základní princip trestní odpovědnosti právnických osob v mnoha státech USA, v Kanadě, na Novém Zélandu a ve státní jurisdikci v Austrálii.

---

¹³⁷ Khanna: V. S.: Corporate Criminal Liability: What Purpose Does it Serve? In: Harvard Law Review, č. 7, 1996, s. 1488 – 1489.

3. Teorie podnikové kultury (*Company culture theory*)

Třetí, zvláštní přístup přičitatelnosti se rozvinul v Austrálii, kde byl zakotven trestním zákoníkem. Hledá trestní odpovědnost právnických osob v postupech, provozních systémech, kultuře a filozofii společnosti. Zavedení tohoto přístupu bylo navrženo u trestného činu zabití (*corporate homicide offence*) ve Spojeném království.

3.2.1. USA

Úpravu trestní odpovědnosti právnických osob v USA je třeba rozlišovat na úrovni státní a federální, o čemž pojednávají následující subkapitoly doplněné o některé příklady aplikace trestní odpovědnosti právnických osob v praxi.

3.2.1.1. Státní úroveň úpravy

28 států USA zavedlo princip trestní odpovědnosti právnických osob, přičemž mnohé z nich přejalo a osvojilo si přístup zakotvený v modelovém trestním zákoníku, jenž nalézá vzor v anglické úpravě.

MPC upravuje tři různé druhy trestní odpovědnosti právnických osob¹³⁸:

- 1) Odpovědnost za *úmyslné trestné činy, kdy v zákoně není jasně upravena trestní odpovědnost právnických osob*. V takovém případě se uplatní anglická identifikační teorie, tedy užití alter ega. Právnické osobě je možno přičítat jednání fyzických osob, jestliže byl trestný čin spáchán na základě požadavku, příkazu nebo lehkomyšlné tolerance představenstva nebo řídicího pracovníka (*high managerial agent*) nebo představenstvem či řídicím pracovníkem.
- 2) Odpovědnost za *úmyslné trestné činy, kde zákon jasně upravuje trestní odpovědnost právnických osob*. Jedná se o variantu trestní odpovědnosti obdobnou vicarious liability, avšak s možností liberace v případech, kdy

---

¹³⁸ Wells, C.: Corporation and Criminal Responsibility. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 131 – 132.

právnícká osoba po důkladném zvážení všech pravděpodobností prokáže, že vynaložila veškerou potřebnou náležitou péči (*due diligence*).

- 3) *Objektivní odpovědnost v případech tzv. strict liability offences*, kde MPC odráží vicarious liability. MPC předpokládá záměr zákonodárce v takových případech uložit trestní odpovědnost i právníckým osobám, pokud to není zjevně v rozporu s účelem zákona. Nevyžaduje se prokázání úmyslu jednat ve prospěch právnícké osoby.¹³⁹

Úprava trestní odpovědnosti právníckých osob v dalších státech USA odráží pravidla přičitatelnosti trestného činu právnícké osobě, jak jsou nastavena na federální úrovni, kde se právnícké osobě přičítá jednání řídicích pracovníků a jednatelů (*agents*), pokud tito jednají v rámci svých pravomocí. Právnícké osoby tak jsou shledávány vinnými např. v případech trestných činů zabití (*manslaughter*) či usmrcení z nedbalosti (*reckless homicide*) ve státech od Kalifornie po Texas. Stejně jako v Anglii a Walesu se snadněji prokazuje vina, resp. přičitatelnost trestného činu u menších právníckých osob nežli u těch velkých (zároveň je však třeba říci, že soudy zacházejí s menšími právníckými osobami lépe než právě s velkými korporacemi)¹⁴⁰. To podtrhuje potřebu přizpůsobení úpravy přičitatelnosti v případě trestného činu zabití, aby mohla být aplikována stejně jak v případě malých, tak v případě velkých právníckých osob.

3.2.1.2. Federální úroveň úpravy

Americké federální soudy zaujmají k trestní odpovědnosti právníckých osob široký přístup. V dnešní době se uplatňuje na všechny trestné činy doktrína jednání v zastoupení (*agency principle*), resp. *vicarious liability*. Legislativa

---

¹³⁹ Hefendehl, R.: Corporate Criminal Liability: Model Penal Code Section 2.07 and the Development in Western Legal Systems. In: Buffalo Criminal Law Review. University of California Press, č. 1, 2000, s. 292.

¹⁴⁰ Khanna, V. S.: Politics and Corporate Crime Legislation. In: Regulation, č. 1, 2004, s. 30.

v této oblasti zahrnuje trestné činy související s bezpečností práce ¹⁴¹, vnitrostátním obchodem a korupcí.

Již v roce 1903 bylo součástí zákona regulujícího vnitrostátní lodní dopravu (*Elkins Act*) ustanovení, které ukládalo odpovědnost právnické osobě za její zaměstnance, kteří jednali v rámci svých oprávnění. Jedná se o tzv. *princip respondeat superior*, který pochází z oblasti občanskoprávních deliktů (*torts*). Tento princip přičítá právnické osobě všechna jednání jejích řídicích pracovníků a zástupců (*agents*), pokud ti jednají v rámci svého zaměstnání, a to i tehdy, pokud jednají svévolně, nezodpovědně nebo přímo proti výslovným příkazům vedení právnické osoby, přičemž toto jednání je vedeno v úmyslu zvýhodnit či obohatit právnickou osobu. V případě překročení pravomoci ze strany řídicích pracovníků nebo zástupců není právnické osobě trestní odpovědnost přičítána z toho důvodu, že by se vedení přímo podílelo na konkrétním jednání, ale právě proto, že je jednání učiněno ve prospěch právnické osoby. Konkrétní pozice takové osoby jednající za právnickou osobu v hierarchii této právnické osoby přitom v zásadě není důležitá. Zlomovým rozsudkem doktríny vicarious liability bylo v USA rozhodnutí ve věci *New York Central & Hudson River Railroad Co v United States* z roku 1909. V tomto případě asistent dopravního manažera železnice poskytl nezákonné slevy preferovaným zákazníkům, čímž porušil *Elkins Act*. Důležité jsou závěry amerického Nejvyššího soudu (*the Supreme Court*), který vyjádřil dvě limitace doktríny vicarious liability. Prvním omezením je skutečnost, že osoba, jejíž jednání má být přičteno právnické osobě musí jednat v rámci svého

---

¹⁴¹ Zabití je sice trestný čin, který se řeší na státní úrovni, nicméně např. ustanovení zákona o Bezpečnosti a zdraví na pracovišti (*Occupational Safety and Health Act*) řeší situaci, kdy na základě porušení tohoto zákona dojde k úmrtí (takový případ se pak řeší na federální úrovni, resp. s použitím federálních zásad). Již v roce 1909 byla podána obžaloba ve věci *People v. Rochester Railway & Light Co*, kde byla společnost podezřelá z nedbalostního způsobení smrti (manslaughter). Neuspěla však, protože zákonné ustanovení hovořilo o „usmrcení lidské bytosti jinou osobou“, kterou byla myšlena jiná fyzická osoba. Soud tehdy nabádal ke změně legislativy, aby se ustanovení vztahovalo i na právnickou osobu, k čemuž však došlo až o 65 let později (srov. k tomuto Lipton, D.: *Corporate Capacity for Crime and Politics: Defining Corporate Personhood at the Turn of the Twentieth Century*. In: *Virginia Law Review*, č. 8, 2010., s. 1931 – 1932).

zaměstnání, druhým omezením je nutná přítomnost prospěchu právnické osoby, tedy, že osoba - zaměstnanec jednal v její prospěch.¹⁴²

Dalším ze zlomových případů ve věci trestní odpovědnosti právnických osob byl případ ve Spojených státech amerických *Commonwealth v. Beneficial Finance Co* z roku 1971. Jednalo se o kauzu, kdy zaměstnanci (manažeři) dceřiných společností Beneficial Finance se domluvili, že uplatí zaměstnance státní banky, aby získali výhodu pro společnost Beneficial Finance u státní agentury, která byla pověřena regulací malých půjček na trhu. Žádný z těchto zaměstnanců sice nebyl zaměstnancem Beneficial Finance, ale jednalo se o manažery dceřiných společností, kteří jednali v zájmu ovládací společnosti Beneficial Finance. V trestním řízení byla společnost Beneficial Finance shledána vinnou z podplácení, neboť soud dovodil, že právnická osoba – zaměstnavatel je odpovědná za protiprávní jednání svých zaměstnanců, kteří jednají za společnost (a v její prospěch) v rámci jim delegovaných pravomocí.¹⁴³

Dalším důležitým případem trestní odpovědnosti právnických osob v americké právní úpravě je případ *State of Minnesota v. Christy Pontiac-GMC* z roku 1981.¹⁴⁴ Christy Pontiac-GMC, Inc. byla akciová společnost usazená ve státě Minnesota, která podnikala v prodeji a distribuci vozidel vyráběných v General Motors. General Motors nabízel na jaře roku 1981 tzv. refundační program prodejcům, kdy proplácel kupujícím zpět část kupní ceny po zakoupení nového vozu. Část kupní ceny hradil General Motors a druhou část prodejce, kdy General Motors nejprve refundoval celou část kupní ceny kupujícímu s tím, že druhou část, kterou měl hradit prodejce, mu zaúčtoval později. Pan Gores a pan Linden si u Christy Pontiac koupili nový vůz společnosti General Motors, ale bylo jim řečeno, že refundační program byl před pár dny ukončen. Nicméně Phil

---

¹⁴² Gobert, J., Punch, M.: *Rethinking Corporate Crime*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003, s. 56 – 57.

¹⁴³ Gruner, R. S.: *Corporate Criminal Liability and Prevention*. New York: ALM Properties, Inc., Law Journal Press, 2004, s. 7-40 – 7-41.

¹⁴⁴ Kolektiv autorů: *Criminal Law: Keyed to Courses Using Dressler's Cases and Materials on Criminal Law*. Fourth Edition. New York: Aspen Publishers, 2007, s. 153.

Hesli, prodejce a manažer společnosti Christy Pontiac, následně padělal na žádosti o refundaci jména a podpisy pánů Lindena a Gorese a antidatoval žádost o refundaci do doby, kdy tento program ještě běžel. Refundace byla tedy vyplacena prodejci - společnosti Christy Pontiac, ale nebyla již vyplacena kupujícím. V trestním řízení byla společnost Christy Pontiac uznána vinnou ze spáchání trestného činu krádeže a padělatelství a byla odsouzena k pokutě. Soud v odůvodnění rozsudku uvedl, že trestní odpovědnost právnické osoby je dána, pokud zaměstnanec páchá trestnou činnost při výkonu své pracovní činnosti, jedná ve prospěch právnické osoby, v níž je zaměstnán a management společnosti toto protiprávní jednání svého zaměstnance povoluje, schvaluje nebo pouze pasivně toleruje.

Na právnickou osobu se ve federální úpravě nahlíží jako na celek, jinak řečeno jako na souhrn subjektů, kde není třeba prokazovat, zda konkrétní jednatel osoba měla úmysl spáchat trestný čin, resp. zdali o protiprávnosti svého jednání věděla. Jedná se o *princíp tzv. kolektivního vědomí (collective knowledge)*, k němuž se vztahuje rozsudek ve věci *US v. T.I.M.E.-D.C., Inc.* z roku 1974. Princíp kolektivního vědomí pak byl potvrzen v několika dalších rozhodnutích, ze kterých vyplývá, že právnická osoba nese mj. odpovědnost za to, že jednotliví zaměstnanci budou z její strany dostatečně informováni. Důkazem, který nejlépe doktrínu kolektivního vědomí ozřejmuje¹⁴⁵, je důležitý rozsudek ve věci *US v. Bank of New England* z roku 1987, kde byly znalosti jednotlivých pracovníků právnické osoby shrnuty ve znalost (informaci) banky. V tomto konkrétním případě byla banka odsouzena za 31x porušení povinnosti podávat zprávy o větších měnových transakcích, přičemž jednotliví pracovníci banky věděli, že určité transakce přesahují limit, nad který bylo třeba podávat zprávy o větších měnových transakcích. Obecně lze konstatovat, že právnické osoby rozškátulkovávají informace a rozdělují součásti jednotlivých specifických povinností a operací do menších skupin, což ovšem neznamená, že se tak právnické osoby mohou vyvinut. Souhrn takových informací tvoří informace celé

---

¹⁴⁵ Barron, L. M.: Comments: Right to Counsel Denied: Corporate Criminal Prosecutions, Attorney Fee Agreements, and the Sixth Amendment. In: *Emory Law Journal*, č. 5, 2009, s. 1269.

právnícké osoby a je nepodstatné, zdali jednotliví zaměstnanci, kteří vykonávají určité povinnosti, tedy určitou část celkových povinností, vědí o konkrétních činnostech a plnění povinností prováděných jinými zaměstnanci právnické osoby.¹⁴⁶ Právnícká osoba je objektivně odpovědná za jednání svých zaměstnanců bez možnosti liberace, ať provede jakákoliv opatření v rámci vnitřní kontroly, či zušlechtění vnitřních korporátních pravidel. Vedoucí pracovníci vědí, že právnickou osobu nemohou vyvinit, což je demotivujícím a kritizovaným prvkem systému.¹⁴⁷ Ohledně ukládání sankcí v zásadě platí obdobné principy jako u trestání fyzických, posuzuje se minulost právnické osoby, spolupráce s orgány činnými v trestním řízení či dobrovolné přiznání. Významným kritériem je existence účinného compliance programu a skutečnost, zdali právnická osoba jednala s péčí řádného hospodáře.

3.2.1.3. Kazuistika

Některé další případy¹⁴⁸ trestní odpovědnosti právnických osob podle americké úpravy jsou popsány níže. V uvedených věcech je důležitý především skutkový stav, kdy při generalizaci lze jednání v nich uvedená považovat za některé z typických příkladů jednání, která lze právnické osobě přičítat nejen dle americké úpravy a kdy tak právnická osoba může spáchat trestný čin.

1) případ United States v. Plaza Health Laboratories, Inc.

3 F.3d 643 (2d. Cir. 1993)

Obžalovaný Villeages byl spoluvlastníkem a viceprezidentem společnosti Plaza Health Laboratories, Inc., společnosti, která se zabývala testováním lidské krve v laboratoři. Obžalovaný v roce 1988 nejméně dvakrát naplnil svůj automobil se

---

¹⁴⁶ Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 133 – 135.

¹⁴⁷ Fenyk, J.: *Modely trestní odpovědnosti právnických osob v různých právních systémech (se zaměřením na systémy common law)*. In: *Trestná zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009*. Bratislava: Eurokódex, s.r.o., 2009, s. 49.

¹⁴⁸ Podle Brickey K.F.: *Corporate and White Collar Crime. Cases and Materials*. Fourth Edition. New York: Aspen Publishers, 2006.

značným množstvím ampulek s lidskou krví a vyhodil je do řeky Hudson. V květnu 1988 pak skupina žáků na školním výletě objevila na břehu velké množství skleněných lahviček obsahujících lidskou krev, z nichž menší množství z nich bylo již rozbitých. Celkem pak bylo vyloveno zhruba 70 lahviček v oblasti. V září 1988 pak pracovníci „Admirals Walk Condominium“ objevili plastovou nádobku s dalšími lahvičkami s lidskou krví, z nichž, jak se později ukázalo, bylo deset infikováno žloutenkou typu B.

2) *případ United States v. Frezzo Brothers, Inc.*

602 F.2d 1123 (3d Cir. 1979)

Frezzo Brothers, Inc. je pensylvánská společnost zaměřená na pěstování hub. Součástí jejich podnikání je i produkce kompostu za účelem růstu hub. Používaný kompost se skládá ze sena a koňského hnoje smíchaného s vodou, který se posléze nechává kvasit. Farma společnosti disponovala betonovou čerpací nádrží o objemu 114 000 galonů určenou k držení vody odtékající z kompostu a jejímu následnému recyklování. Tato farma měla oddělený systém dešťové vody, který ji vedl potrubím do kanálu na sousedním pozemku a následně do zátoky. V tomto případě došlo k zásadnímu porušení federálního zákona na ochranu vody před znečištěním (*Federal Water Pollution Control Act*) tím, že došlo ve čtyřech případech k zaviněnému znečištění odtokového systému kompostem proudícím do zátoky.

3) *případ United States v. Ahmad*

101 F.3d 386 (5th Cir. 1996)

V tomto případě se jedná o vypouštění velkého množství benzínu do kanálu Conroe v Texasu v lednu 1994. V roce 1992 obžalovaný Ahmad koupil obchod s benzínovou pumpou „Spin-N-Market No. 12“. Benzínová pumpa měla dvě tankovací místa, z nichž každé bylo napojeno na 8 000 galonovou podzemní benzínovou nádrž. Po určitém čase obžalovaný Ahmad zjistil, že jeden z tanků obsahujících vysokooktanový benzín propouštěl vodu, která tak prosakovala do nádrže s benzínem. Vzhledem k tomu, že molekuly vody jsou těžší než ty benzínové, tak voda klesala do spodní části nádrže. Nádrž však byla čerpána ze dna, proto obžalovaný Ahmad nebyl schopen benzín prodávat.

V říjnu 1993 najal obžalovaný specializovanou společnost k posouzení stavu nádrže. Bylo mu sděleno, že nádrž nelze opravit, dokud nebude benzínová nádrž zcela

vyprázdněna. Vzhledem k částce, kterou by výše uvedená oprava činila, se obžalovaný rozhodl, že věc vyřeší po svém. Dne 25. ledna 1994 si pronajal ruční motorové čerpadlo z místního železářství a odčerpал celkem 5 220 galonů tekutiny z benzínové nádrže, přičemž 4 690 galonů tvořil benzín. Směs vody a benzínu pak stékala tamější Lewis Street, po které putovala několik set metrů a dostala se do kanalizace, která se vlévá do Possum Creek. Druhý den tak bylo třeba několik fekálních vozů k dekontaminaci místa, neboť Possum Creek se dále vlévá do řeky San Jacinto a posléze ústí do Lake Houston. Další část odčerpané směsi benzínu s vodou se vlila do šachty v přední části obchodu obžalovaného. Směs vody s benzínem protékla kanalizačním systémem a vtekla do městské čistírny odpadních vod. Dne 26. ledna 1994 zaměstnanci čistírny odpadních vod objevili tisíce galonový bazén z benzínu v jedné z přírodních nádrží, kterou bylo třeba zcela izolovat, aby nedošlo k tragickým následkům. Dle hasičů se Ahmadovi podařilo vytvořit obrovské nebezpečí výbuchu, které mohlo vést k stovkám, ne-li tisícům úmrtí a zranění.

4) *případ United States v Johnson & Towers, Inc.*

741 F.2d 662 (3d Cir. 1984)

Podstatou tohoto případu je likvidace chemikálií v továrně vlastněné společností Johnson & Towers, Inc. v Mount Laurel. Společnost se zabývala opravami velkých motorových vozidel. Ve své činnosti používala odmašťovače a další průmyslové chemické látky jako metylchlorid či trichloretylen, které jsou klasifikovány jako nebezpečný odpad¹⁴⁹ a znečišťující látky¹⁵⁰. Tyto látky byly v rámci čistícího procesu odvedeny do nádrže, a když tato byla plná, tak byly odčerpány do příkopu v zadní části závodu firmy. Odtud chemikálie odtékaly do nedalekého potoka, který se vlévá do Delaware River.

5) *United States v. Carr*

880 F.2d 1550 (2d Cir. 1989)

Obžalovaný Carr byl civilním zaměstnancem ve Fort Drum, vojenského tábora ve Watertown, stát New York. Carr byl pracovníkem údržby a součástí jeho práce bylo rozdávání práce dalším civilním zaměstnancům. V květnu roku 1986 nařídil několika

---

¹⁴⁹ Podle zákona o ochraně a obnově přírodních zdrojů (*Resource Conservation and Recovery Act*).

¹⁵⁰ Podle zákona o čisté vodě (*Clean Water Act*).

pracovníkům likvidaci starých plechovek do uměle vytvořené jámy, která v té době byla naplněna vodou a vytvořila tak malý rybník. Na základě pokynu obžalovaného pracovníci naplnili dodávku s plechovkami a vysypali je do rybníka. Poté, co se takto zbavili zhruba padesáti plechovek, viděli, že do rybníka vytéká zbytek obsahu z plechovek s barvami. Zbylé plechovky tak umístili do nedaleké kůlny. Na konci dne skutečnost, že došlo k znečištění rybníka, sdělili obžalovanému s upozorněním, že došlo k nezákonnému jednání. Zhruba za dva týdny nařídil obžalovaný pracovníkům, aby navozili do rybníka zeminu a zakryli tak plechovky s uniklým obsahem.

3.2.2. Kanada

Kanadský Nejvyšší soud rozšířil trestní odpovědnost právnických osob tvrzením, že právnická osoba může mít více než jednu řídící mysl (*directing mind*). Základem pro posouzení trestní odpovědnosti právnických osob je skutečnost, zdali se subjektivita řídící mysli a společnosti shodují, pokud řídící mysl působí ve stanovené oblasti. Řídící mysl právnické osoby však kanadské soudy nacházejí na nižších úrovních rozhodování než soudy anglické.¹⁵¹ Pole působnosti řídící mysli může být buď místní, funkční, anebo může zahrnovat veškeré působení právnické osoby.¹⁵² Kanadské soudy staví trestní odpovědnost právnických osob na chybném rozhodování vedoucích osob právnické osoby, které pro ty účely považují za jednání právnické osoby.¹⁵³ Obecně však lze konstatovat, že trestní odpovědnost právnických osob je v Kanadě postavena na *vicarious liability* a *identifikační doktríně*.

---

¹⁵¹ Ferguson, G.: Corruption and Corporate Criminal Liability. Seminar on New Global and Canadian Standards on Corruption and Bribery in Foreign Business Transactions, February 4-5, Vancouver, 1998, s. 6. Dostupné na <http://www.transparency.ca/9-Files/Older/1999/1999-Events-FergusonG.pdf> (23. 8. 2013).

¹⁵² Wells, C.: Corporation and Criminal Responsibility. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 130.

¹⁵³ Ferguson, G.: Corruption and Corporate Criminal Liability. Seminar on New Global and Canadian Standards on Corruption and Bribery in Foreign Business Transactions, February 4-5, Vancouver, 1998, s. 3. Dostupné na <http://www.transparency.ca/9-Files/Older/1999/1999-Events-FergusonG.pdf> (23. 8. 2013)

3.2.3. Austrálie¹⁵⁴

Australský trestní zákoník z roku 1995 poskytuje mezi všemi státy common law nejpropracovanější úpravu trestní odpovědnosti právnických osob. Je to úprava federálního charakteru s tím, že jednotlivé státy federace tuto úpravu dále přebírají. V oddílu 12 australského trestního zákoníku jsou stanoveny parametry trestní odpovědnosti právnických osob. Model, který je používán v Austrálii, je poměrně složitý, protože se jedná o kombinaci tří doktrín, a to *identifikační teorie*, *vicarious liability* a *modelu tzv. kolektivního vědomí*. Australská úprava stanoví, že u trestného činu je třeba prokázat zavinění, které se pak právnické osobě přičítá za předpokladu, že spáchání trestného činu bylo výslovně, mlčky nebo nepřímo povoleno (autorizováno) nebo schváleno. Autorizace přitom může být udělena představenstvem, vysokými řídicími pracovníky nebo je založena na tzv. firemní kultuře, jejíž podstatou je přístup, politika, vedení či způsob jednání právnické osoby navenek i uvnitř. Pokud zaměstnanec na nižší úrovni v hierarchii právnické osoby dostane příkaz, povolení či je mu schváleno jednání ze strany vysokého řídicího pracovníka, bude se takové jednání právnické osobě přičítat. Přitom postačí, že zaměstnanec předpokládal, že jedná v souladu s pokyny řídicího pracovníka. Otázkou k posouzení pak je, zdali právnická osoba učinila dostatečná preventivní opatření k zabránění spáchání trestného činu. Sice se nejedná o objektivní odpovědnost právnické osoby jako v případě úpravy v USA, ale právnická osoba může být odpovědná za nedbalost.¹⁵⁵

---

¹⁵⁴ Fenyk, J.: Modely trestní odpovědnosti právnických osob v různých právních systémech (se zaměřením na systémy common law). In: Trestná zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009. Bratislava: Eurokódex, s.r.o., 2009, s. 43.

¹⁵⁵ Wells, C.: Corporation and Criminal Responsibility. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 136.

3.2.4. Nový Zéland

Trestní odpovědnost právnických osob je na Novém Zélandu upravena zákonem o trestných činech (*Crimes Act*) z roku 1961. Definice podmínek, kdy právnická osoba může spáchat trestný čin, či taxativní výčet trestných činů však absentují. Novozélandská úprava přejala identifikační teorii z Anglie, nicméně došlo zde k určitému posunu k flexibilnějšímu pojetí díky případu *Meridian Global Funds Management Asia Ltd v Security Commission* z roku 1995. Královský poradní orgán a vrcholný soud Privy Council vrátil právo k základním principům a doporučil, aby nebylo soudy vyžadováno uplatňování žádného obecného pravidla k izolování řídicí mysli společnosti. Určení, kdo mezi zaměstnanci jedná jako společnost samotná, záleží na více faktorech: struktuře společnosti, úkolech, které společnost vykonává, osobách, které v praxi tyto úkoly vykonávají, a politice, kterou má společnost nastavenou k dodržování a vynucování zákonů. Osoby, jejichž jednání se společnosti přičítá, jsou určovány tak, aby bylo efektivně dosaženo účelu příslušné zákonné regulace.¹⁵⁶

V březnu roku 2011 pak novozélandský parlament přijal předpis, který zakotvil trestní odpovědnost právnických osob do zákona o obchodních společnostech (*Companies Act*) z roku 1993. Jedná se o tato ustanovení:

- povinnost konat v dobré víře a v nejlepších zájmech společnosti (§ 131),
- povinnost zabránit vykonávání podnikatelské činnosti způsobem, který by mohl přinést značné riziko vážné ztráty věřitelům společnosti (§ 135),
- povinnost nezavazovat společnost v případě, kdy by na základě rozumných důvodů nebyla schopna své závazky řádně a včas plnit (§ 136).

3.3. Shrnutí

Počátky institutu trestní odpovědnosti právnických osob můžeme vysledovat v anglickém právu, kde na základě vývoje lze hovořit o jeho skutečné aplikaci od 40. let 19. století. Prvním přístupem k trestní odpovědnosti

---

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 131.

právnických osob je *vicarious liability*, kterou lze definovat jako *objektivní odpovědnost zaměstnavatele za svoje zaměstnance*, jinak řečeno *odpovědnost v zastoupení*. Ve 40. letech 20. století se objevuje přímá či přičtená odpovědnost právnické osoby spojená s teorií přičitatelnosti, resp. teorií alter ega¹⁵⁷. Tato teorie je nazývána jako *identifikační doktrína*. Byla charakterizována trojicí soudních rozhodnutí z roku 1944, a to: *DPP. v. Kent and Sussex Contractors*, *R. v. ICR Haulage Co Ltd* a *Moore v. Bresler*. Jasně parametry přičitatelnosti trestného činu právnické osobě pak stanovilo rozhodnutí ve věci *Tesco Supermarket Ltd v Nattrass* z roku 1971. Rozsudek zúžil okruh osob, jejichž jednání může být přičítáno právnické osobě, a koncipoval tak vznik doktríny, která spočívá v tom, že pouze ti, kdo vykonávají kontrolu nebo řídí záležitosti společnosti, „ztělesňují“ společnost a jejich jednání může být právnické osobě přičítáno. V 90. letech se pak princip přičitatelnosti posunul ve smyslu, že je nutno posuzovat případ od případu na základě konkrétních okolností, kdy judikatura je pouze návodným vodítkem, jak k přičitatelnosti přistupovat. Podstata doktríny identifikace tak leží v určení, zdali je možno jednání konkrétní fyzické osoby přičítat právnické osobě.

Obecně se dá říci, že přístupy v dalších zemích rozvíjí teorie přičitatelnosti, které rozeznáváme ve Spojeném království a které jsou založeny na *vicarious liability* a *identifikační doktríně*. Jedná se model *agency principle* (*respondeat superior*), *identifikační teorii* a *teorii podnikové kultury* a dále pak princip tzv. *kolektivního vědomí* (*collective knowledge*).

---

¹⁵⁷ K principu alter ega judikoval též indický Nejvyšší soud v případě *The Assistant Commissioner, Assessment-II, Bangalore & Ors. v Velliappa Textiles Ltd. and Ors* z roku 2004 následující myšlenky: „K aktivování trestní odpovědnosti právnických osob za jednání zaměstnanců, kteří jsou sami trestně odpovědní, musí mít zaměstnanec, který spáchal trestný čin, ego, musí být středem právnické osoby, životně důležitým orgánem orgánu právnické osoby, alter egem právnické osoby nebo její řídicí myslí. Vzhledem k tomu, že právníká osoba nemá vlastní mysl, jeho aktivní a řídicí vůle je vyžadována ze strany zástupce, který je ve skutečnosti řídicí myslí a vůlí právnické osoby, vlastní egem a centrem osobnosti právnické osoby. V tomto rozsahu neexistují žádné obtíže k uplatnění trestní odpovědnosti právnických osob“. Viz Narayan, J.: *Assessing Corporate Criminal Liability through Section 141 of the Negotiable Instruments Act*, 188. Dostupné na <http://ssrn.com/abstract=1483090>, s. 7 (5. 9. 2013).

Lze shrnout, že angloamerická úprava trestní odpovědnosti právnických osob vyvinula a stanoví vodítka přičitatelnosti trestného činu právnické osobě, ze které vychází úprava trestní odpovědnosti právnických osob v kontinentální právní úpravě včetně zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim v České republice.

4. Úprava ZTOPO v mezinárodních smlouvách, a předpisech Evropského společenství/Evropské unie

V oblasti kontinentálního typu právní kultury lze za první pozitivní ohlas stran institutu trestní odpovědnosti právnických osob považovat 2. mezinárodní kongres trestního práva v Budapešti, kde s pozitivním stanoviskem odpovědnosti korporací vystoupil generální zpravodaj Roux. Sice se mu nepodařilo získat větší podporu, ale problematiku trestní odpovědnosti právnických osob na mezinárodní úrovni otevřel.¹⁵⁸

Prvním mezinárodně právním nástrojem v Evropě, který obsahoval závazná ustanovení o odpovědnosti podniků, byla Evropská úmluva zakládající Evropské společenství uhlí a oceli v roce 1951 a Úmluva zakládající Evropské hospodářské společenství a Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM) v roce 1957. Do konce sedmdesátých let bylo přijato přes šedesát rozhodnutí ukládajících peněžité tresty podnikům, které se provinily proti pravidlům Evropského společenství uhlí a oceli.¹⁵⁹

Od konce 70. let se v řadě mezinárodních právních, politických nebo vědeckých dokumentů objevuje požadavek, aby státy svým vnitrostátním právem sankcionovaly právnické osoby za jejich protiprávní jednání. Dokumenty tohoto druhu vznikaly zejména na půdě Organizace spojených národů a jejích orgánů a organizací, Rady Evropy, Evropské unie, ale též na vědeckých fórech, např. na světových kongresech Mezinárodní společnosti pro trestní právo (AIDP). Jako příklad z posledních let lze uvést rezoluci XV. Mezinárodního kongresu trestního práva, který se konal v Rio de Janeiru v roce 1994. Tato rezoluce v sekci I. doporučuje sankcionovat právnické osoby za trestné činy proti životnímu prostředí. Právní povaha dokumentů přijatých na mezinárodní úrovni je velmi rozdílná. Některé z nich jsou závaznými mezinárodními smlouvami a ukládají účastnickým státům povinnost zavést vnitrostátním právem deliktní odpovědnost

---

¹⁵⁸ Musil, J., Trestní odpovědnost právnických osob- ano či ne? In: Trestní právo. Praha: C. H. Beck, č.7-8, 2000, s. 3.

¹⁵⁹ Huber, B.: Trestní odpovědnost korporací (Požadavky v rámci mezinárodních konvencí a jejich aplikace v evropských zemích). In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 9, 2000, s. 4.

právnických osob a sankce ukládané právnickým osobám, jiné mají povahu doporučení, resp. nemají vůbec právní charakter.¹⁶⁰ Zvláštní zájem si získala první usnesení a doporučení Evropské rady z období mezi roky 1979 a 1982 obsahující doporučení k přezkoumání možnosti zavést koncept trestní odpovědnosti – jedná se o následující doporučení:

- 1) Doporučení (77)28 o úloze trestního práva k ochraně životního prostředí;
- 2) Doporučení (81)12 o hospodářské kriminalitě;
- 3) Doporučení (82)15 o úloze práva v ochraně spotřebitelů;
- 4) Doporučení (88)17 Komise ministrů (Evropské rady) členskými státy o odpovědnosti podniků s právní subjektivitou za trestné činy spáchané v rámci výkonu jejich činnosti.

Od konce 90. let pak dochází v rámci mezinárodního společenství a orgánů Evropského společenství a Evropské unie k přijímání právních aktů upravujících trestní odpovědnost právnických osob.¹⁶¹ V současné době se diskuzí¹⁶² ohledně zavedení institutu trestní odpovědnosti právnických osob nevyhýbá ani Mezinárodnímu trestnímu soudu v Haagu (dle ustanovení čl. 25 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu je nyní trestně odpovědná pouze fyzická osoba).

Obecný požadavek jak mezinárodních úmluv, tak předpisů Evropské unie je, aby sankce, které jsou ukládány právnickým osobám, byly *účinné* (effective), *přiměřené* (proportionate) a *odstrašující* (dissuasive). Prostředky, jakými tak stát učiní, ať už se jedná o normy práva trestního, správního či občanského, jsou ponechány na jednotlivých státech.

Tedy, mezinárodněprávní dokumenty pouze stanoví potřebu určitého standardu sankcionování právnických osob a samotné nastavení norem nechávají

---

¹⁶⁰ Sněmovní tisk č. 745, IV. volební období Poslanecké sněmovny.

¹⁶¹ K tomuto také Záhora, J.: Zodpovednosť právnických osôb za trestné činy v európskej dimenzii – komparatívny prehľad. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 17 an.

¹⁶² Chiomenti, C.: Corporations and the International Criminal Court. In: De Schutter, O. (ed.): Transnational Corporations and Human Rights. Oxford: Hart, 2006.

na členských státech. Tyto mezinárodní dokumenty lze rozdělit do třech základních kategorií:

- 1) mezinárodní úmluvy, které jsou pro Českou republiku závazné;
- 2) mezinárodní úmluvy, které nejsou pro Českou republiku závazné;
- 3) právní předpisy Evropského společenství/Evropské unie.

a) Mezinárodní úmluvy, které jsou pro Českou republiku závazné

- 1) Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích z roku 1997 vyhlášena jako sdělení MZV č. 25/2000 Sb. m. s. Úmluva byla přijata OECD.
- 2) Trestněprávní úmluva o korupci podepsaná ve Štrasburku dne 27. ledna 1999 a vyhlášena jako sdělení MZV č. 70/2002 Sb. m. s. ve znění sdělení MZV č. 43/2009 Sb. m. s. Tato úmluva byla schválena na půdě Rady Evropy.
- 3) Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu z roku 1999, vyhlášena jako sdělení MZV č. 18/2006 Sb. m. s. Úmluva byla sjednána v rámci OSN.

b) Mezinárodní úmluvy, které nejsou pro Českou republiku závazné

- 1) Druhý protokol k Úmluvě EU o ochraně finančních zájmů Evropských společenství ze dne 19. června 1997
- 2) Úmluva o trestněprávní ochraně životního prostředí z roku 1998
- 3) 2. opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se obchodu s dětmi, dětské prostituce a dětské pornografie z roku 2000
- 4) Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu z roku 2000
- 5) Úmluva o počítačové kriminalitě z roku 2001
- 6) Úmluva OSN proti korupci z roku 2003
- 7) Úmluva Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidskými bytostmi z roku 2005

- 8) Úmluva Rady Evropy o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu a o financování terorismu z roku 2005
- 9) Úmluva Rady Evropy o prevenci terorismu z roku 2005
- 10) Úmluva Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním zneužíváním a sexuálním vykořisťováním z roku 2007
- 11) Úmluva Rady Evropy o padělání léčivých výrobků a obdobných trestných činech ohrožujících veřejné zdraví z roku 2011

c) Úprava předpisů Evropského společenství/Evropské unie

- 1) Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 29. května 2000 o zvýšené ochraně trestními a jinými sankcemi proti padělání ve spojitosti se zaváděním eura (2000/383/SVV)
- 2) Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 28. května 2001 o potírání podvodů a padělání bezhotovostních platebních prostředků (2001/413/SVV)
- 3) Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o boji proti terorismu (2002/475/SVV)
- 4) Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 28. listopadu 2002 o posílení trestního rámce s cílem zabránit napomáhání k nepovolenému vstupu, tranzitu a pobytu (2002/946/SVV)
- 5) Rámcové rozhodnutí Rady ES ze dne 22. července 2003 o boji proti korupci v soukromém sektoru (2003/568/SVV)
- 6) Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami (2004/757/SVV)
- 7) Rámcové rozhodnutí Rady EU ze dne 24. února 2005 o útocích proti informačním systémům (2005/222/SVV)
- 8) Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 24. října 2008 o boji proti organizované trestné činnosti (2008/841/SVV)
- 9) Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 19. listopadu 2008 o trestněprávní ochraně životního prostředí (2008/99/ES)

- 10) Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva (2008/913/SVV)
- 11) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/52/ES ze dne 18. června 2009 o minimálních normách pro sankce a opatření vůči zaměstnavatelům neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí
- 12) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/123/ES ze dne 21. října 2009, kterou se mění směrnice 2005/35/ES o znečištění z lodí a o zavedení sankcí za protiprávní jednání
- 13) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV
- 14) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV.

Výčet ještě doplňuje trojice rámcových rozhodnutí, která upravují mezinárodní justiční spolupráci a která dopadají i na předpisy o trestní odpovědnosti právnických osob.¹⁶³

Předpisy Evropského společenství/Evropské unie obsahují typickou konstrukci stran vymezení subjektu, na který úprava dopadá, koncepci přičitatelnosti a ustanovení upravující sankcionování trestní odpovědnosti právnických osob. Pro představu nám může posloužit Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 29. května 2000 o zvýšené ochraně trestními a jinými sankcemi proti padělání ve spojitosti se zaváděním eura (2000/383/SVV), které vymezuje

---

¹⁶³ Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 22. července 2003 o výkonu příkazů k zajištění majetku nebo důkazních prostředků v Evropské unii (2003/577/SVV); Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 24. února 2005 o uplatňování zásady vzájemného uznávání peněžitých trestů a pokut (2005/414/SVV); Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 6. října 2006 o uplatňování zásady vzájemného uznávání příkazů ke konfiskaci (2006/783/SVV).

subjekt, přičitatelnost a sankcionování trestní odpovědnosti právnických osob následujícím způsobem:

- a. vymezení subjektu (čl. 1) – v případě, že se hovoří o právnické osobě, tak tou se myslí:

*Jakýkoliv subjekt, který je právnickou osobou podle příslušného vnitrostátního práva, s výjimkou států nebo jiných veřejnoprávních subjektů při výkonu veřejné moci a veřejných mezinárodních organizací.*¹⁶⁴

- b. rozsah kriminalizace (čl. 3):

„Každý členský stát přijme nezbytná opatření, aby zajistil, že následující jednání je trestná:

- a) jakékoli podvodné jednání spočívající v padělání a pozměňování peněz za použití jakýchkoliv prostředků,*
- b) podvodné uvedení padělaných peněz do oběhu,*
- c) dovoz, vývoz, přeprava, přijetí nebo získání padělaných peněz za účelem jejich uvedení do oběhu s vědomím, že se jedná o padělek;*
- d) padělání, přijetí, získání nebo držení*
  - nástrojů, předmětů, počítačových programů a veškerých jiných prostředků, které jsou svou povahou určeny k padělání a pozměňování peněz, nebo*
  - hologramů nebo jiných součástí peněz, které slouží k ochraně proti padělání.“*

- c. konstrukce přičitatelnosti (čl. 8):

1. „ Každý členský stát přijme nezbytná opatření, aby zajistil, že právnické osoby lze činit odpovědnými za trestné činy dle příslušného předpisu, které v jejich

---

¹⁶⁴ Nepatrně odlišnou konstrukci nabízí čl. 1 Rámcového rozhodnutí 2001/413/SVV Rady ze dne 28. května 2001 o potírání podvodů a padělání bezhotovostních platebních prostředků, který hovoří o „subjektu, který má toto právní postavení podle příslušných právních předpisů, s výjimkou států nebo jiných veřejnoprávních orgánů při výkonu státní moci a mezinárodních veřejnoprávních organizací.“

prospěch spáchá jakákoli osoba jednající samostatně nebo jako člen orgánu dotyčné právnické osoby, která v této právnické osobě působí ve vedoucím postavení na základě

- oprávnění zastupovat tuto právnickou osobu, nebo*
- pravomoci přijímat rozhodnutí jménem této právnické osoby,*
- pravomoci vykonávat kontrolu v rámci této právnické osoby,*

jakož i pomocníky, návodce, nebo ty, kteří se pokusili o spáchání trestného činu.

2. Dále stát musí přijmout opatření nezbytná k zajištění odpovědnosti právnických osob v případech, kdy nedostatek dohledu nebo kontroly ze strany osoby uvedené výše umožnil spáchání některého z trestných činů uvedených ve prospěch uvedené právnické osoby osobou podřízenou osobě uvedené výše.

3. Odpovědnost právnických osob nevyklučuje trestní stíhání fyzických osob, které jsou pachatelé, návodci nebo pomocníky některého z trestných činů. “

d. sankcionování (čl. 9):

„1. Každý členský stát přijme nezbytná opatření, aby právnickou osobu odpovědnou bylo možné postihnout účinnými, přiměřenými a odstrašujícími sankcemi, které zahrnují pokuty trestní nebo jiné povahy a mohou zahrnovat i jiné sankce, například

a) zbavení oprávnění pobírat veřejné výhody nebo podpory (resp. vyloučení ze způsobilosti k veřejným výhodám nebo pomoci)

b) dočasný nebo trvalý zákaz provozování obchodní činnosti,

c) uložení soudního dohledu,

d) zrušení rozhodnutím soudu. “

Sankce, které se na základě právních předpisů o trestní odpovědnosti právnických osob uloží, musí být účinné, přiměřené a odstrašující, přičemž se vždy v předpisech Evropské unie objevují demonstrativně uvedené sankce, kterými jsou:

- a) zbavení oprávnění pobírat veřejné výhody nebo podpory,
- b) dočasný nebo trvalý zákaz provozování obchodní činnosti,

- c) uložení soudního dohledu,
- d) zrušení (likvidace) právnické osoby rozhodnutím soudu.

V Rámcovém rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o boji proti terorismu (2002/475/SVV), v Rámcovém rozhodnutí Rady ze dne 24. října 2008 o boji proti organizované trestné činnosti (2008/841/SVV), ve Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV či ve Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV se objevuje též sankce dočasného nebo trvalého uzavření provozoven užívaných pro spáchání trestného činu. Ve Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady (2002/629/SVV), je upraven též požadavek na přijetí opatření nezbytných k zajištění toho, aby jejich příslušné orgány byly oprávněny zajistit a konfiskovat nástroje použité ke spáchání (příslušných) trestných činů výnosy z nich (čl. 7). Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami (2004/757/SVV) uvádí v souladu s čl. 4 odst. 5 propadnutí látek, jež jsou předmětem trestných činů uvedených v člancích 2 a 3, nástrojů používaných nebo zamýšlených k použití při těchto trestných činech a výnosů z těchto trestných činů nebo propadnutí majetku v hodnotě odpovídající těmto výnosům, látkám či nástrojů. Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 18. června 2009 o minimálních normách pro sankce a opatření vůči zaměstnavatelům neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí (2009/52/ES) pak v čl. 12 upravuje možnost zveřejnění seznamu zaměstnavatelů, kteří jsou právnickými osobami, pokud jsou odpovědní za spáchání trestného činu ve smyslu této směrnice.

V souvislosti s úpravou sankcionování právnických osob v předpisech Evropské unie je vhodné konstatovat též regulaci sankcionování v mezinárodních

úmluvách, které jsou pro Českou republiku závazné. Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích z roku v čl. 3 odst. 3 požaduje zajištění a konfiskaci výnosů z trestné činnosti, Trestněprávní úmluva o korupci podepsaná upravuje přijetí peněžitých trestů (čl. 19 odst. 2) a možnost konfiskace nebo jiného postihu prostředků a výnosů z trestné činnosti (čl. 19 odst. 3), konečně Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu uvádí v čl. 5 odst. 3 jako příklad peněžitou sankci. V čl. 8 hovoří o závazku států přijmout normy umožňující zabavení a konfiskaci finančních prostředků použitých a vyčleněných k páčání trestné činnosti a výnosů z takové činnosti pocházejících.

4.1. Shrnutí

Trestní odpovědnost právnických osob za protiprávní jednání vychází ze závazných mezinárodních smluv a předpisů Evropské unie, ačkoliv je třeba říci, že mnoho mezinárodních smluv Česká republika dosud neratifikovala právě kvůli skutečnosti, že z nich vyplývaly závazky týkající se trestní odpovědnosti právnických osob. Mezinárodní smlouvy a předpisy Evropské unie stanoví, aby sankce, které jsou ukládány právnickým osobám, byly účinné (effective), přiměřené (proportionate) a odstrašující (dissuasive). Prostředky, jakými tak jednotlivé členské státy učiní, pak ponechává na nich. Dále stanoví vymezení subjektu, rozsah kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob, konstrukci přičitatelnosti trestného činu právnické osobě a příkladmo též druhy sankcí. Česká právní úprava se od tohoto vymezení v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob nijak zásadně neodlišuje, jak bude uvedeno v dalších kapitolách.

5. Přístupy k trestní odpovědnosti právnických osob v jednotlivých zemích

V souvislosti s přijímáním konceptu trestní odpovědnosti právnických osob, kdy dle mezinárodních předpisů a předpisů Evropské unie se vyžaduje přijetí účinných, přiměřených a odstrašujících sankcí, lze hovořit o různých modelech trestní odpovědnosti právnických osob zejména v závislosti na typu právní kultury či rozlišení koncepcí v rámci kontinentálního typu právní kultury.

V angloamerickém právním systému rozeznáváme základní koncepce přístupu k trestní odpovědnosti právnických osob, a to strict liability, vicarious liability, identifikační doktrínu (teorii alter ega), doktrínu kolektivního vědomí a princip delegace (delegační výjimky). Těmto koncepcím se blíže věnuji v kapitole třetí.

5.1. K přístupům k trestní odpovědnosti právnických osob v rámci kontinentálního typu právní kultury

Při uvažování o koncepcích, které se uplatňují v evropských zemích kontinentálního typu právní kultury, je teoreticky možno zmínit tři potenciální přístupy k trestní odpovědnosti právnických osob. Lze rozlišovat, zdali je delikt ní odpovědnost právnických osob charakteru trestněprávního, administrativněprávního či civilněprávního, která ovšem vzhledem k požadavku ukládání účinných, přiměřených a odstrašujících sankcí není shledávána jako dostatečná. Civilněprávní odpovědnost za delikt ní jednání ve smyslu požadavků plynoucích z mezinárodních úmluv a předpisů Evropské unie v evropských zemích nenalezneme. Administrativněprávní odpovědnost právnických osob pak nalezneme např. v Německu¹⁶⁵, Bulharsku a v určité míře též v Itálii¹⁶⁶.

---

¹⁶⁵ Dölling, D., Laue, C.: Corporate Criminal Liability in Germany. A Never Ending Story? In: Adam, S., Colette- Basecqz, N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Charte, 2008, s. 25 – 46; Rogall, K.: Country report: Germany. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011, s. 334 – 342.

V evropských zemích jednoznačně převažuje přístup k deliktní odpovědnosti právnických osob prostředky trestního práva ať už v samostatném zákoně, či jako součást existujícího trestního zákona. Následující seznam ukazuje výběr evropských zemí s uvedením roku přijetí trestní odpovědnosti právnických osob do jejich vnitrostátních právních řádů. U většiny států je uveden též odkaz na relevantní literaturu, která se zabývá institutem trestní odpovědnosti právnických osob v těchto jednotlivých zemích:

- 1976 - Nizozemí¹⁶⁷, Island
- 1984 - Portugalsko¹⁶⁸
- 1986 - Švédsko¹⁶⁹
- 1991 - Norsko
- 1992 – Francie¹⁷⁰

---

¹⁶⁶ Mannozi, G., Consulich, F.: Criminal Liability of Corporations in the Italian Legal System. An Overview. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Charte, 2008, s. 207 - 226; De Maglie, C.: Country report: Italy. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011, s. 252 – 262.

¹⁶⁷ Janda, P.: Trestní odpovědnost právnických osob. In: Právní fórum. Praha: ASPI, č. 5, 2006, s. 172 - 173; Ramkissoon, M.: Country report: The Netherlands. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011, s. 278 – 282 a Keulen, B. F., Gritter, E.: Corporate Criminal Liability in the Netherlands. In: Pieth, M., Ivory, R.: Corporate criminal liability: emergence, convergence, and risk. 1st ed. New York: Springer, 2011, 177 – 192.

¹⁶⁸ Pascal, A.-M., Ramkissoon, M.: Country report: Portugal. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011, s. 289 – 295; Pascal, A.-M.: Country report: Sweden. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011, s. 343 – 348.

¹⁶⁹ Jönsson, S.: Criminal Legal Doctrine as a Spanner in the Works? The Swedish Experience. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Charte, 2008, s. 297 – 302.

¹⁷⁰ Pelikánová, I.: Trestní sankce ve francouzském právu obchodních společností. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 6, 1999, s. 17 – 24; Planque, J. C.: La responsabilité pénale des personnes morales en droit français. Une oeuvre encore perfectible. In: Adam, S., Colette-Basecqz N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Charte, 2008, s. 175 – 206; Beauvais, P.:

- 1995 - Finsko¹⁷¹
- 1995 - Španělsko¹⁷²
- 1996 - Dánsko¹⁷³
- 1999 – Belgie¹⁷⁴, 1999 - Slovinsko¹⁷⁵
- 2000 – Litva¹⁷⁶

Country report: France. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011, s. 240 – 244.

¹⁷¹ Tolvanen, M.: *Corporate Criminal Liability in Finland*. Trust, Business, Ethics and Crime Prevention. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): *La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe*. Bruges: La Charte, 2008, s. 159 – 174; Gobert, J.: *Country report: Finland*. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011, s. 234 – 239.

¹⁷² Astarloa, E., Sánchez-Cervera, E.: *Criminal Liability of Companies of Legal Persons in Spain*. An Evolving Topic. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): *La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe*. Bruges: La Charte, 2008, s. 131 – 146; Ramkissoon, M.: *Country report: Spain*. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011, s. 310 – 314.

¹⁷³ Tøftegaard Nielsen, G.: *Criminal Liability of Companies in Denmark*. Eighty years of experience. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): *La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe*. Bruges: La Charte, 2008, s. 105 – 130; Pascal, A.-M.: *Country report: Denmark*. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011, s. 221 – 227.

¹⁷⁴ Misonne, A.: *La responsabilité pénale des personnes morales en Autriche*. Un régime complexe, une mis en oeuvre peu aisée. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): *La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe*. Bruges: La Charte, 2008, 63 – 104; Ramkissoon, M.: *Country report: Belgium*. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011, s. 214 – 220.

¹⁷⁵ Jakulin, V.: *The Criminal Liability of Legal Persons in the Republic of Slovenia*. In: *Acta Universitatis Brunensis Iuridica*, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 1717 – 1726; Čentěš, J., Palkovič, J., Štoffová, Z.: *Trestná zodpovednosť právnických osôb v slovinskom právnom poriadku*. In: *Trestní právo*. Praha: ORAC, č. 5, 2002, s. 8 – 12; Dillon, J.: *Country report: Slovenia*. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011, s. 304 – 309.

- 2001 - Estonsko¹⁷⁷
- 2002 – Malta, Polsko¹⁷⁸,
- 2003 - Maďarsko¹⁷⁹, Chorvatsko, Švýcarsko¹⁸⁰ 2003,
- 2004 - Makedonie¹⁸¹,
- 2005 – Lotyšsko, Rakousko¹⁸²

---

¹⁷⁶ Soloveičikas, D.: Country report: Lithuania. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011, s. 263 – 271.

¹⁷⁷ Ginter, J.: *Criminal Liability of Legal Persons in Estonia. A working system still subject to improvement*. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): *La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe*. Bruges: La Charte, 2008, s. 147 – 157; Pascal, A.-M.: Country report: Estonia. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011, s. 228 – 233.

¹⁷⁸ Namysłowska-Grabrysiak, B.: *Criminal Liability of Legal Persons in Poland. Present in Law, Absent in Practice*. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): *La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe*. Bruges: La Charte, 2008, s. 241 – 255; Pascal, A.-M.: Country report: Poland. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011, s. 283 – 288.

¹⁷⁹ Nagy, Z. A.: *Some problems of the Criminal Liability of Legal Entity in Criminal Dogmatics*. In: *Acta Universitatis Brunensis Iuridica*, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 1749 – 1756; Köhalmi, L.: *The Punishability of Legal Person in Hungarian Criminal Law*. In Tomášek, M. (ed.): *European Law and National Criminal Legislation*. Faculty of Law Editions centre, Prague 2007, s. 241 – 257.

¹⁸⁰ Heine, G.: *Criminal Liability of Enterprises in Switzerland. A New Programme: Organisational Deficiencies*. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): *La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe*. Bruges: La Charte, 2008, s. 303 – 318; Pošíková, L.: *Trestní odpovědnost právnických osob ve švýcarské právní úpravě*. In: Jelínek, J. a kol.: *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 347 – 361.

¹⁸¹ Stojanovski, V.: *Criminal Liability of Legal Persons in the Republic of Macedonia*. In: *Acta Universitatis Brunensis Iuridica*, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 1769 – 1776.

¹⁸² Příbělský, P.: *Trestná zodpovednosť právnických osôb v Rakúsku*. In: *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, č. 1, 2007, s. 13 – 17; Hilf, M.: *La responsabilité pénale des personnes morales en Autriche. Le régime de la nouvelle loi autrichienne sur la responsabilité des entreprises*. In: Adam, S., Colette- Basecqz, N., Nithout M. (eds.): *La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe*. Bruges: La Charte, 2008,

- 2006 - Rumunsko¹⁸³,
- 2010 - Slovensko, Lichtenštejnsko, Lucembursko¹⁸⁴.

Při studiu přístupů k trestní odpovědnosti právnických osob je třeba odpovědět na několik základních otázek, kterými jsou:

- a) vymezení osobní působnosti,
- b) rozsah kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob,
- c) přičitatelnost trestného činu právnické osobě
- d) sankcionování právnických osob.

O těchto otázkách bude pojednáno v kapitole sedmé, kde budou v zásadě komparovány státy, jejichž přístup k trestní odpovědnosti právnických osob je vybudován na obdobných základech, jako tomu je u českého zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. V rámci této komparace budou vybrané úpravy evropských zemí dále přiblíženy.

---

s. 47 – 62; Mitgutsch, I.: Country report: Austria. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011, s. 209 – 213; Uhlířová, M.: Trestní odpovědnost právnických osob v Rakouské republice – komparace s českou právní úpravou. In: Jelínek, J. a kol.: *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 338 – 346.

¹⁸³ Raducanu, R., Cercel, C. A.: Penal Liability for the Juridical Person in Romanian Penal Law. In: *Acta Universitatis Brunensis Iuridica*, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 1763-1768; Streteanu, F.: La responsabilité pénale des personnes morales en droit roumain. Une réforme attendue. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): *La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe*. Bruges: La Charte, 2008, s. 257 – 282; Pascal, A.-M.: Country report: Romania. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011, s. 296 – 303.

¹⁸⁴ Braum, S.: Le principe de culpabilité et la responsabilité pénale des personnes morales. Remarques relatives au projet de loi luxembourgeois. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): *La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe*. Bruges: La Charte, 2008, s. 227 – 240; Pascal, A.-M., Dillon, J.: Country report: Luxembourg. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011, s. 272 – 277.

6. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice (a na Slovensku)

Tato kapitola je zaměřena na bazální přiblížení zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim v České republice včetně procesu, který přijetí ZTOPO předcházel, a zároveň stručně uvádí a informuje o úpravě trestní odpovědnosti právnických osob na Slovensku.

6.1. Cesta k přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob v České republice

Ještě v polovině devadesátých let minulého století zavedení trestní odpovědnosti právnických osob nebylo v České republice na pořadu dne a v literatuře¹⁸⁵ se diskutovalo prakticky pouze zavedení institutu jednání za jiného, který byl přijat zákonem č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a byl do starého trestního zákona zakotven ustanovením § 90 odst. 2 s účinností od 1. ledna 1998. Jedinou trestněprávní sankcí, kterou bylo možno právnické osobě uložit do přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim pak bylo zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty dle ustanovení § 71 odst. 1 a § 73 - § 73b STZ a dle ustanovení § 98 odst. 1 a § 101 trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010.

Prvním neúspěšným pokusem o přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim byl vládní návrh zákona z roku 2004, který byl Poslanecké sněmovně¹⁸⁶ předložen 21. 7. 2004. Návrh byl však zamítnut¹⁸⁷ již

---

¹⁸⁵ Srov. k tomuto Teryngel, J.: K trestní odpovědnosti právnických osob a osob za ně jednajících. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 1, 1996, s. 15 – 19; Púry, F., Šámal, P.: Ještě k trestní odpovědnosti osob jednajících za právnické osoby. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 9, 1996, s. 12 - 17, Teryngel, J.: Ještě k rozlišení odpovědnosti právnických a fyzických osob. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 12, 1996, s. 9 - 12 či Teryngel, J.: K trestní odpovědnosti členů kolektivního orgánu za nezákonné rozhodnutí (nad jedním rozhodnutím). In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 11, 1998, s. 17 – 19.

¹⁸⁶ Sněmovní tisk č. 745, IV. volební období.

v prvním čtení dne 2. 11. 2004. Poslanci tehdy zákon nepřijali zejména z názorových důvodů, kdy v obecné rovině kritizovali nadbytečnost úpravy, kriminalizaci podnikání, možné zneužití nekalou konkurencí či ochranu práv třetích osob. Konkrétní připomínky směřovaly k příliš širokému vymezení trestných činů, kterých zákon v ustanovení § 4 obsahoval 133, či ke konstrukci přičitatelnosti trestného činu podle ustanovení § 5 zamítnutého návrhu zákona.¹⁸⁷ Variantou k nepřijatému zákonu pak byl věcný záměr zákona o odpovědnosti právnických osob za správní delikty spáchané jednáním, které je u fyzických osob postihováno jako trestný čin a k jehož postihu u právnických osob zavazuje mezinárodní smlouva nebo právní předpis Evropských společenství¹⁸⁹, který byl

---

¹⁸⁷ Ostatně i slovenský trestný zákon č. 300/2005 Z.z., v původně navrhovaném znění obsahoval v ustanoveních § 122 až § 130 trestní odpovědnost právnických osob, avšak slovenská Národní rada vzala tuto část ve druhém čtení zpět. K tomuto viz Prikryl, O.: Informácia o návrhu zavedenia trestnej zodpovednosti právnických osôb v návrhu nového Trestného zákona v Slovenskej republike. In: Nett, A. (ed.): Nové jevy v hospodárskej kriminalitě. Sborník z mezinárodní konference konané na Právnické fakultě MU v Brně v únoru 2005. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 170 – 173.

¹⁸⁸ Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 9.

¹⁸⁹ Věcný záměr zákona o odpovědnosti právnických osob za správní delikty spáchané jednáním, které je u fyzických osob postihováno jako trestný čin a k jehož postihu u právnických osob zavazuje mezinárodní smlouva nebo právní předpis Evropských společenství, se zabýval možnostmi řešení (nejen) v oblasti správního práva, neboť jej lze považovat jako protipól úpravy, která nakonec byla přijata. Koneckonců, úprava deliktů odpovědnosti právnických osob je alternativou k úpravě pomocí norem trestního práva, pokud však sankce správního práva uložitelné právnické osobě jsou přiměřené, účinné a odstrašující. Ostatně, deliktů odpovědnost právnických osob je nejvíce obsažena v normách správního práva. České správní právo je však natolik roztržštěným odvětvím práva, že současná česká právní úprava jej jako vhodnou alternativu právě trestní odpovědnosti právnických osob nabízet nemůže.

Následující text je *zpracován na základě důvodové zprávy* věcného záměru zákona o odpovědnosti právnických osob za správní delikty spáchané jednáním, které je u fyzických osob postihováno jako trestný čin a k jehož postihu u právnických osob zavazuje mezinárodní smlouva nebo právní předpis Evropských společenství.

Věcný záměr zákona o odpovědnosti právnických osob za správní delikty spáchané jednáním, které je u fyzických osob postihováno jako trestný čin a k jehož postihu u právnických

---

osob zavazuje mezinárodní smlouva nebo právní předpis Evropských společenství přišel se 4 variantami východisek problematiky trestní odpovědnosti právnických osob, a to:

- 1) řešením v oblasti trestního práva,
- 2) řešením v oblasti správního práva,
- 3) kombinovaným řešením v oblasti práva trestního a správního,
- 4) nulovou variantou.

Materiál považoval za nevhodnější **řešení** úpravu trestní odpovědnosti právnických osob **v rámci práva trestního**, avšak vzhledem k zamítnutí návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z roku 2004 nepovažoval tuto možnost za politicky průchozí.

Řešení v oblasti práva správního počítalo se sankcionováním právnických osob za jednání v rozporu s mezinárodními úmluvami dle správní odpovědnosti právnických osob. Základem této odpovědnosti by bylo spáchání správního deliktu. Znakem skutkové podstaty správních deliktů je obvykle nesplnění povinností nebo porušení zákazů, pravidel nebo podmínek, které jsou právnickým osobám stanoveny v zákonech upravujících výkon veřejné správy. Předpoklady odpovědnosti právnické osoby za správní delikt jsou stanoveny v minimálním rozsahu v jednotlivých zákonech, takže se vztahují jen na správní delikty v tom kterém zákoně vymezené. Řešení v oblasti správního práva by znamenalo přijetí zvláštního zákona, v němž by bylo třeba upravit zejména tyto problematické body:

- a) otázku skutkových podstat správních deliktů, přičemž jejich znaky by byly znaky protiprávního jednání vymezené v mezinárodních smlouvách, nebo znaky objektivní stránky trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákona, pod které jsou znaky protiprávního jednání vymezené v mezinárodních smlouvách typově podřaditelné, nebo podmínky, při jejichž splnění se zákonem stanovený trestný čin přičte právnické osobě jako správní delikt;
- b) sankce včetně kritérií pro určení druhu a výměry sankce a způsobu jejich ukládání;
- c) základy odpovědnosti právnické osoby včetně zavinění a podmínek zániku odpovědnosti;
- d) příslušnost správního orgánu k projednání správního deliktu;
- e) zvláštní procesní oprávnění správního orgánu nad rámec oprávnění stanovených ve správním řádu a zvláštní procesní pravidla, která by umožňovala správnímu orgánu efektivně prověřovat podezření ze spáchání správního deliktu včetně úkonů k zajištění osob a věcí nebo možnosti používat operativně pátrací prostředky.

Řízení o správním deliktu by v tomto konceptu bylo vedeno nezávisle na řízení o trestním činu fyzické osoby. Důkazy potřebné k rozhodnutí v každém z těchto řízení by byly prováděny jak orgánem činným v trestním řízení, tak i správním orgánem. Muselo by dojít ke stanovení mechanismů a spolupráce orgánů činných v trestním řízení se správními orgány. Za

zpracován na základě usnesení vlády č. 64 ze dne 23. ledna 2008 ke Koncepci boje proti organizovanému zločinu, přičemž předkladatelem materiálu bylo Ministerstvo vnitra¹⁹⁰. Na základě argumentů připomínkových míst a zejména názoru ministra vnitra a předsedy Legislativní rady vlády však bylo doporučeno řešit deliktní odpovědnost právnických osob cestou trestního práva. Vláda¹⁹¹ proto ministru vnitra ve spolupráci s ministrem spravedlnosti uložila vypracovat Analýzu a mezinárodní srovnání právní úpravy problematiky právnických osob za

---

bazální problém této koncepce se obecně považují značně limitované možnosti mezinárodní spolupráce při postihu právnických osob. Varianta byla nakonec odmítnuta právě z důvodu velmi omezené možnosti mezinárodní spolupráce při postihu právnické osoby a efektivního vedení řízení o činech vesměs kriminálního charakteru s ohledem na spravedlivý proces.

Řešení v oblasti práva správního a trestního by přineslo úpravu hmotněprávních podmínek odpovědnosti právnických osob ve formě správních deliktů zakotvenou ve správním právu. Jednalo by se však ve své podstatě o trestní odpovědnost, neboť o správních deliktech by se vedlo trestní řízení a sankci by ukládal soud. Právnické osoby by byly stíhány v trestním řízení souběžně se stíháním fyzické osoby, jejíž jednání naplňující znaky trestného činu i správního deliktu by bylo považováno za jednání právnické osoby. Nastíněná varianta by byla alternativou řešení v oblasti trestního práva, pouze předložena ve formě jiného věcného řešení. Za nevýhodu se považovala skutečnost, že protiprávní jednání, za které by právnické osoby odpovídaly, by bylo omezeno typovými znaky protiprávního jednání do skutkových podstat správních deliktů, takže odpovědnost právnických osob za správní delikty by se vztahovala jen na jednání vymezené v mezinárodních smlouvách. Rozsah kriminalizace v ZTOPO však je nakonec vymezen velmi podobným způsobem. Lze však konstatovat, že by se v případě přijetí této varianty nedalo hovořit o pravé trestní odpovědnosti právnických osob vzhledem k tomu, že hmotněprávní podmínky odpovědnosti právnické osoby včetně sankcí by byly stanoveny v zákoně o odpovědnosti právnických osob za správní delikty, tedy jednalo by se o sankce správní. Deliktní jednání by byla podřaditelná pod typové znaky trestných činů, které jsou uvedeny ve zvláštní části trestního zákoníku. Správní delikty by se projednávaly v trestním řízení podle trestního řádu a sankce by právnické osobě uložil soud. Při této zvolené variantě by bylo třeba rozsáhlého doplnění trestního řádu včetně stanovení projednávání správních deliktů v trestním řízení, stanovení zvláštního postupu v řízení proti právnické osobě či výkonu sankcí uložených právnické osobě.

Nulová varianta byla obecně již od počátku odmítána, neboť by nepřinesla žádnou změnu ve smyslu požadavku na zavedení účinných, přiměřených a odstrašujících sankcí pro právnické osoby za určitá protiprávní jednání.

¹⁹⁰ Č. j. předkladatele MV-81687/LG-2008.

¹⁹¹ Usnesení vlády č. 380 ze dne 30. března 2009.

jednání, k jehož postihu zavazují mezinárodní smlouvy¹⁹². Po volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2010 vládla v rovině politické silná poptávka po přijetí trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního řádu v rámci tzv. protikorupčního balíčku a na základě uvedené analýzy byl v roce 2010 vypracován návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim na platformě trestního práva, který byl Ministerstvem spravedlnosti na konci roku 2010 předložen. Dne 23. 2. 2011 vláda přijala návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, který byl do Poslanecké sněmovny postoupen v březnu roku 2011¹⁹³. Poslanecká sněmovna jej pak schválila dne 27. 9. 2011. Dne 27. 10. 2011 byl schválen Senátem, následně pak postoupen prezidentovi republiky, který jej v rámci své diskrece z důvodu zavedení kolektivní viny do českého právního řádu, postihu nevinných osob a špatně zpracované úpravy procesních otázek trestního stíhání vetoval.¹⁹⁴ Poslanecká sněmovna prezidentovo veto přehlasovala a zákon tak byl dne 22. 12. 2011 publikován ve Sbírce zákonů s velice krátkou legisvakační lhůtou, což je bohužel příběh z běžné legislativní praxe, na právní předpis tak významné povahy, neboť účinnost předpisu nastala již k 1. lednu 2012.

6.2. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

ZTOPO je v účinnosti zatím poměrně krátkou dobu, kdy aplikační praxe, jak bude dále uvedeno, není bohatá a je tak v současné době normou, kterou je možno diskutovat spíše akademicky než rozebírat její aplikaci ze strany orgánů činných v trestním řízení. Cílem této kapitoly je zákon přiblížit jako celek, přičemž autor vychází ze skutečnosti, že k detailnímu rozboru všech jednotlivých ustanovení slouží vydané komentáře k zákonu o trestní odpovědnosti právnických

---

¹⁹² Usnesení vlády č. 1451 ze dne 30. listopadu 2009.

¹⁹³ Sněmovní tisk č. 285, VI. volební období.

¹⁹⁴ Odůvodnění prezidentova veta lze nalézt v textu Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob – ano, či ne? In: Právní rádce. Praha: Economia, č. 12, 2011, s. 39.

osob a řízení proti nim, jejichž autory jsou Fenyk a Smejkal¹⁹⁵, Forejt, Habarta a Trešlová¹⁹⁶, Jelínek a Herczeg¹⁹⁷ a konečně kolektiv autorů Šámal, Dědič, Gřivna, Púry a Říha¹⁹⁸, které ustanovení zákona rozebírají detailně. Ambicí této kapitoly je uceleným způsobem v přiměřeném rozsahu úpravu ZTOPO komplexně vyložit s upozorněním na určitá specifická a problematická ustanovení zákona a v další kapitole se pak zaměřit na základní stavební kameny zákona, které budou podrobně rozebrány a komparovány s relevantními zahraničními úpravami.

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim se skládá z 6 částí a celkem 48 paragrafů:

- 1) obecná ustanovení,
- 2) základy trestní odpovědnosti právnických osob,
- 3) tresty a ochranná opatření,
- 4) zvláštní ustanovení o řízení proti právnickým osobám,
- 5) zvláštní ustanovení o právním styku s cizinou¹⁹⁹,
- 6) účinnost.

---

¹⁹⁵ Fenyk, J., Smejkal, L.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová interní opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby. Praha: Wolters Kluver ČR, 2012.

¹⁹⁶ Forejt, P., Habarta, P., Trešlová, L.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. S komentářem. Praha: Linde, 2012.

¹⁹⁷ Jelínek, J., Herczeg, J.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2013.

¹⁹⁸ Šámal, P., Dědič, J., Gřivna, T., Púry, F.; Říha, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012.

¹⁹⁹ Ustanovení části páté dojdou od 1. ledna 2014 z důvodu novely č. 105/2013 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních značných změn. Část pátá bude nazvána „Zvláštní ustanovení o řízení o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních“ a bude obsahovat jeden paragraf o 3 odstavcích. Novela byla přijata jako doprovodný zákon k zákonu č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

6.2.1. Hmotněprávní ustanovení ZTOPO

I. Obecná ustanovení ZTOPO, vztah ZTOPO k trestnímu zákoníku a trestnímu řádu (§ 1 ZTOPO)

Předmětem úpravy ZTOPO jsou dle ustanovení § 1 odst. 1 ZTOPO podmínky trestní odpovědnosti právnických osob, tresty a ochranná opatření, která lze právnickým osobám uložit, a řízení proti právnickým osobám.

Pokud jde o **tresty a ochranná opatření, která lze právnickým osobám uložit**, tak ZTOPO se vydává cestou sankcionování právnických osob jednak formou trestů, kdy definuje relativně širokou škálu 8 trestů, a jednak cestou ochranných opatření.

Řízení proti právnickým osobám obsahuje úpravu speciálních ustanovení vůči trestnímu řádu. Jsou jimi vztah k řízení o správním deliktu, místní příslušnost, společné řízení, zrušení, zánik a přeměna právnické osoby, zajišťovací opatření či zastupování obviněné právnické osoby v trestním řízení.

ZTOPO vychází **ze zásady speciality**, tedy nestanoví-li ZTOPO jinak, použije se trestní zákoník a v řízení proti právnické osobě trestní řád, není-li to z povahy věci vyloučeno (§ 1 odst. 2 ZTOPO). Je tedy možná úplná úprava dílčího institutu či problematiky v ZTOPO (např. úprava rozsahu kriminalizace v ustanovení § 7 ZTOPO), absence úpravy v ZTOPO (např. dokazování) či částečná úprava v ZTOPO a dílčí (částečná) úprava v trestním zákoníku či trestním řádu (např. úprava zajišťovacích opatření). Použití subsidiárních, obecných předpisů lze vyloučit např. v případě prohlídky těla a jiných podobných úkonů (§ 114 TŘ) či osobní prohlídky (§ 83b TŘ) stran právnické osoby. Vzhledem k dikci ustanovení § 1 odst. 2 ZTOPO nelze mít za neodůvodněnou obavu, že výklad tohoto ustanovení může v praxi působit při aplikaci problému a bude tak na orgánech činných v trestním řízení, jak si s aplikací subsidiárních ustanovení trestního zákoníku a trestního řádu poradí.

II. Místní působnost ZTOPO (§ 2 - § 5 ZTOPO)

Při určování místní působnosti²⁰⁰ dle ZTOPO se vychází ze zásady teritoriality, kdy působnost zákona je určena v případě, že trestný čin byl spáchán na území ČR, kde tak tedy došlo alespoň k jednání či následku trestného činu (§ 2 odst. 2 ZTOPO). Dle ustanovení § 2 odst. 1 ZTOPO se posuzuje trestnost činu spáchaného na území České republiky, dopustí-li se ho právnická osoba, která:

- a) má v České republice *sídlo* – sídlo právnické osoby upravuje § 19c OZ;
- b) má na území České republiky umístěn svůj *podnik*²⁰¹ či *organizační složku*;
- c) v České republice alespoň *vykonává svoji činnost* – bude se jednat např. o pronajatou kancelář či jiný prostor, ze kterého právnická osoba vykonává svoji činnost²⁰²;
- d) má v České republice svůj *majetek* – za příklad může posloužit zahraniční právnická osoba, která se dopustila jednání v cizině, přičemž následek nastal v České republice, a taková právnická osoba bude mít uloženy svoje finanční prostředky na účtu banky v České republice.

Působnost ZTOPO tak dopadá jak na právnické osoby, které mají v České republice sídlo, tak na zahraniční právní osoby, které mají ve vztahu k České republice alespoň jeden ze tří spojovacích prvků – podnik či organizační složku, výkon činnosti v České republice či majetek v České republice. Jinak řečeno,

---

²⁰⁰ K místní působnosti ZTOPO viz Jelínek, J.: Právnické osoby a působnost nového zákona. In: Právní rádce. Praha: Economia, č. 1, 2012. Autor se v příspěvku zabývá místní působností ZTOPO, ale rovněž kritizuje absenci ustanovení stran časové působnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim a pléduje pro doplnění relevantních ustanovení. Dále také Sýkora, M.: Působnost zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 130 – 132.

²⁰¹ Podnik definujeme jako soubor hmotných, osobních a nehmotných složek podnikání. K termínu podnik např. Pelikánová, I. Obchodní právo. I. díl, Praha: ASPI, 2005, s. 173 an.

²⁰² Fenyk, J., Smejkal, L.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová interní opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 10.

místní působnost ZTOPO je vymezena velmi široce a dopadne též na zahraniční právnickou osobu působící v České republice. Ustanovení § 2 odst. 2 pak doplňuje, že postačí pouze jednání či následek trestného činu v České republice.

Z výše uvedeného je zřejmé, že i tzv. distanční delikty, kdy jednání bylo spácháno v cizině a následek nastal v České republice, podléhají trestní odpovědnosti právnických osob.

Působnost českého zákona o trestní odpovědnosti právnických osob je založena nejen na výše zmiňované zásadě teritoriality, ale i zásadě personality a univerzality. Nejširší je svým dosahem zásada univerzality v její subsidiární podobě (§ 4 odst. 2). Podle uvedeného ustanovení se posuzuje trestnost činu podle českého zákona i v případě, že byl čin spáchán v cizině, cizozemskou právnickou osobou, pokud byl čin spáchán ve prospěch právnické osoby, která má na území ČR své sídlo.

III. Subjekty podléhající ZTOPO (§ 6 ZTOPO)

ZTOPO vychází z negativního vymezení osobní působnosti. Klade tak nárok na orgán činný v trestním řízení, který musí před zahájením trestního stíhání zvážit, zdali lze právnickou osobu v konkrétním případě stíhat. Dle ustanovení § 6 odst. 1 ZTOPO nejsou trestně odpovědné Česká republika a územně samosprávné celky. Problematika osobní působnosti ZTOPO bude detailněji rozebrána v kapitole 7.1.

IV. Rozsah kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob (§ 7 ZTOPO)

ZTOPO taxativně definuje 79 trestných činů, které právnická osoba může spáchat a být tak za ně trestně odpovědná. Vymezení těchto trestných činů vychází zejména z mezinárodních úmluv a je rozšířeno o daňové delikty. Právnická osoba může spáchat jak přečiny, tak zločiny²⁰³, které nalezneme v devíti hlavách trestního zákoníku. Jedná se o trestné činy:

---

²⁰³ Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let (§ 14 odst. 2 TZ). Zločiny jsou pak dle ustanovení § 14 odst. 3 TZ všechny trestné činy, které nejsou přečiny.

- proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství
- proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti
- proti majetku
- hospodářské
- obecně nebezpečné
- proti životnímu prostředí
- proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci
- proti pořádku ve věcech veřejných
- proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy.

V úpravě ZTOPO absentují některé trestné činy, kterých se právnická osoba může typicky dopustit. Za příklad lze uvést trestný čin poškození věřitele (§ 222 TZ), způsobení úpadku (§ 224 TZ), pletich v insolvenčním řízení (§ 225 TZ), neoprávněného podnikání (§ 251 TZ), neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry (§ 252 TZ) či trestný čin poškozování spotřebitele (§ 253 TZ). Pozornost rozsahu kriminalizace ZTOPO je věnována v kapitole 7.2.

V. Trestní odpovědnost právnické osoby a přičitatelnost trestného činu právnické osobě (§ 8 ZTOPO)

Právnická osoba je subjektem způsobilým spáchat trestný čin. Vychází se z koncepce, že právnické osoby jsou způsobilé k právním, ale i protiprávním úkonům a jsou odpovědné v právních vztazích. Právnická osoba je trestně odpovědná v případě, že jí lze přičíst jednání osob uvedených v ustanovení § 8 odst. 1 ZTOPO za podmínek, které jsou uvedeny v ustanovení § 8 odst. 2 ZTOPO. Přičitatelnosti trestného činu právnické osobě je věnována pozornost v kapitole 7.3.

Trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, **nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba** jednala (§ 8 odst. 3 ZTOPO). Trestní odpovědností právnické osoby **není dotčena trestní odpovědnost fyzických osob** uvedených v ustanovení § 8 odst. 1 ZTOPO a naopak (§ 9 odst. 3 ZTOPO). Jedná se zde o definovanou přípustnost souběžné trestní odpovědnosti fyzické

osoby a právnické osoby.²⁰⁴ **Pachatelem trestného činu je právnická osoba,** které lze přičítat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem způsobem uvedeným v ZTOPO (§ 9 odst. 1 ZTOPO). Způsobem uvedeným v ZTOPO se rozumí jak subjektivní, tak objektivní předpoklady trestní odpovědnosti. Pachatelem je **i právnická osoba, která k provedení činu užila jiné právnické nebo fyzické osoby** (§ 9 odst. 2 ZTOPO). Lze tak hovořit o specifickém případě tzv. nepřímého pachatelství.

VI. Trestní odpovědnost nástupce právnické osoby (§ 10 ZTOPO)

Trestní odpovědnost nástupce právnické osoby je upravena v ustanovení § 10 ZTOPO, kde se stanoví, že **trestní odpovědnost právnické osoby přechází na všechny její právní nástupce** (odst. 1). Dále zákon doplňuje, že přešla-li trestní odpovědnost podle odstavce 1 na více právních nástupců právnické osoby, přihlédne soud při rozhodování o druhu a výměře trestu nebo ochranného opatření i k tomu, v jakém rozsahu na každého z nich přešly výnosy, užitky a jiné výhody ze spáchaného trestného činu, případně i k tomu, v jakém rozsahu kterýkoli z nich pokračuje v činnosti, v souvislosti s níž byl spáchán trestný čin (odst. 2). V literatuře jsou již popsány problémy, které toto ustanovení může vyvolávat. Jelínek uvažuje nad nejasným vyjádřením zásady přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce²⁰⁵, Šámal²⁰⁶ si pak klade tyto otázky:

- 1) zda k přechodu trestní odpovědnosti dochází jen v případě zániku původní právnické osoby nebo i v případech, kdy právnická osoba, která se

---

²⁰⁴ K problematice souběžného trestání fyzické a právnické osoby srov. Kratochvíl, V.: Zákaz dvojího potrestání na pomezí trestní odpovědnosti právnických osob (evropské, rakouské a české pohledy). In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 1733 an.

²⁰⁵ Jelínek, J.: Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 106 – 108.

²⁰⁶ Šámal, P.: K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na její právní nástupce. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 171.

- dopustila trestného činu, nezaniká, ale dochází k přechodu jejího jmění nebo jeho části na její právní nástupce;
- 2) jaký je rozsah subjektů, na které přechází trestní odpovědnost, zda je vázán jen na generální sukcesi nebo i singulární sukcesi a v jakém rozsahu;
  - 3) jaký má význam v tomto směru právní úprava § 32 ZTOPO, příp. i právní úprava týkající se přeměn právnické osoby;
  - 4) zda právními nástupci mohou být jen právnické osoby nebo i osoby fyzické.

VII. Účinná lítost (§ 11 ZTOPO)

Účinná lítost je jednou z okolností zániku trestní odpovědnosti, ke které orgány činné v trestním řízení přihlížejí z úřední povinnosti. Lze tak hovořit o uplatnění preventivního přístupu před postojem represivním. Užití účinné lítosti dle ustanovení § 11 ZTOPO však nevylučuje aplikaci speciální účinné lítosti u trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby (§ 241 TZ) a trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině (§ 361 TZ).

K naplnění podmínek účinné lítosti dle ZTOPO se vyžaduje dobrovolné upuštění právnické osoby od dalšího protiprávního jednání a alternativní naplnění jedné ze dvou následujících podmínek:

- a) právnická osoba musí odstranit nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, anebo zamezit škodlivému následku či jej napravit, nebo
- b) právnická osoba musí učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu o trestném činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, mohlo být ještě odstraněno nebo škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno.

Institut účinné lítosti vyplývající ze ZTOPO však nelze aplikovat u korupčních trestných činů dle hlavy desáté dílu třetího zvláštní části trestního zákoníku - trestného činu přijetí úplatku dle § 331 TZ, trestného činu podplacení

dle § 332 TZ a trestného činu nepřímého úplatkářství dle § 333 TZ. Důvodová zpráva k zákonu uvádí jako příčinu požadavek plynoucí z mezinárodních úmluv o boji proti korupci.

VIII. Sankcionování trestní odpovědnosti právnických osob (§ 14 - § 23 ZTOPO)

Sankce, v návrhu zákona tresty a ochranná opatření, jsou upraveny v části třetí navrhovaného zákona. V ustanovení § 14 ZTOPO jsou vymezena kritéria pro stanovení druhu trestu a jeho výměry a taktéž zde nalezneme negativní vymezení uložení ochranného opatření. Návrh zákona umožňuje uložení následujících druhů trestů:

- 1) zrušení právnické osoby,
- 2) propadnutí majetku,
- 3) peněžitý trest,
- 4) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- 5) zákaz činnosti,
- 6) zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži,
- 7) zákaz přijímání dotací a subvencí,
- 8) uveřejnění rozsudku.

Zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty lze uložit jako ochranné opatření (§ 15 odst. 2 ZTOPO). Dle ustanovení § 15 odst. 3 ZTOPO lze uložit tresty a ochranná opatření vedle sebe s výjimkou peněžitého trestu vedle propadnutí majetku a trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty vedle zabránění téže věci nebo jiné majetkové hodnoty. Trest zrušení právnické osoby bude možné uložit dle ustanovení § 16 odst. 1 ZTOPO právnické osobě se sídlem v České republice, pokud její činnost spočívala zcela nebo převážně v páčání trestného činu nebo trestných činů. Nebude jej však možné uložit, vylučuje-li tento trest povaha právnické osoby. Podmínky trestu propadnutí majetku jsou stanoveny v ustanovení § 17 ZTOPO a takovýto druh trestu bude moci soud uložit právnické osobě za spáchání zvlášť závažného zločinu, kterým pro sebe

nebo jiného získala nebo se snažila získat majetkový prospěch (odst. 1). Bez těchto podmínek bude moci soud uložit trest propadnutí majetku pouze v případě, že trestní zákoník uložení tohoto trestu za spáchaný zločin dovoluje (odst. 2). Ustanovení § 18 ZTOPO upravuje peněžitý trest, jehož uložení však nesmí být na újmu práv poškozeného (odst. 1). Určuje denní sazbu nejméně 1 000 Kč a nejvíce 2 000 000 Kč. Při určení výše denní sazby soud zohlední majetkové poměry právnické osoby, zejména pak přihledne k tomu, jaké prostředky nebo věci jsou zcela nezbytně potřebné k výkonu její činnosti (odst. 2). Počet denních sazeb se řídí ustanovením § 68 odst. 1 trestního zákoníku, tedy činí nejméně 20 a nejvýše 730 denních sazeb. Dle ustanovení § 19 ZTOPO bude moci soud rozhodnout o uložení trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty včetně propadnutí náhradní hodnoty za podmínek stanovených trestním zákoníkem. Na dobu jednoho roku až dvaceti let pak bude moci soud právnické osobě uložit trest zákazu činnosti, byl-li trestný čin spáchán v souvislosti s touto činností (§ 20 ZTOPO), dále trest zákazu plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži, dopustila-li se právnická osoba trestného činu v souvislosti s uzavíráním smluv na plnění veřejných zakázek nebo s jejich plněním, s účastí v zadávacím řízení o veřejných zakázkách (§ 21 ZTOPO) a trest zákazu přijímání dotací a subvencí, dopustila-li se právnická osoba trestného činu v souvislosti s podáváním nebo vyřizováním žádosti o dotaci, subvenci nebo o návratnou finanční výpomoc, s jejich poskytováním nebo využíváním, anebo s poskytováním nebo využíváním veřejné podpory (§ 22 ZTOPO). V ustanovení § 23 ZTOPO je pak upraveno uveřejnění rozsudku, je-li třeba veřejnost seznámit s odsuzujícím rozsudkem. Sankcionování právnických osob se blíže věnuje kapitola 7.4.

6.2.2. Procesněprávní ustanovení ZTOPO

Úprava trestního řízení je pro právnické osoby vystavěna na obdobných základech a principech jako úprava trestního řízení pro osoby fyzické. Uplatní se základní zásady trestního řádu, jakými jsou např. zásada stíhání jen ze zákonných důvodů, presumpce nevin, zásada volného hodnocení důkazů, právo na obhajobu apod. Některé dílčí otázky jsou upraveny v ZTOPO speciálně oproti úpravě

v trestním řádu. V ostatních případech se v trestním řízení užije úpravy trestního řádu, pokud to není z povahy věci vyloučeno (§ 1 odst. 2 ZTOPO). Určitá pozornost byla procesněprávním otázkám zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim věnována nejen v komentářové literatury, ale i další literatuře.²⁰⁷

I. Vztah ke správnímu řízení (§ 28 ZTOPO)

V relaci trestního řízení k řízení správnímu se dle ZTOPO uplatní následující dvě zásady, kterými jsou:

- **překážka litispence (§ 28 odst. 1 ZTOPO)** - zahájení trestního stíhání proti právnické osobě brání tomu, aby o témže skutku proti téže právnické osobě probíhalo řízení o správním deliktu v případě, že se bude jednat o totožnost skutku, kdy bude zachováno alespoň jednání či následek;
- **zásada ne bis in idem (§ 28 odst. 2 ZTOPO)** – zákaz nového stíhání a potrestání téže osoby pro týž skutek. Trestní stíhání proti právnické osobě nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno, jestliže dřívější řízení pro týž skutek proti téže právnické osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o správním deliktu a toto rozhodnutí nebylo zrušeno.

Je zřejmé, že o stejném skutku lze vést trestní stíhání jak proti fyzické, tak proti právnické osobě. Zákonná ustanovení v § 28 ZTOPO však s sebou přináší

---

²⁰⁷ K otázkám trestního řízení proti právnickým osobám např. Fenyk, J., Kursová, J.: Vybrané aspekty trestního řízení proti právnickým osobám podle zákona č. 418/2011 Sb. In: Státní zastupitelství. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., č. 1, 2012; Vidma, J.: Některé procesní aspekty zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 238 – 246; Herczeg, J.: Obviněná právnická osoba a její právo na obhajobu v trestním řízení. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 247 – 255 či Říha, J.: Zajištění účasti právnických osob na trestním řízení. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 264 – 272.

některé svízele²⁰⁸, za které lze považovat aplikační problémy vztahu trestního a správního řízení²⁰⁹ a překrývání se skutkových podstat trestných činů a správních deliktů²¹⁰.

II. Místní příslušnost (§ 29 ZTOPO)

ZTOPO upravuje pouze zvláštnosti oproti obecné úpravě trestního řízení stran místní příslušnosti. Jedná se o stanovení místně příslušeného soudu. Prvním kritériem je místo spáchání trestného činu, tedy místo, kde byla vykonána trestná činnost. Nelze-li toto místo zjistit nebo byl-li čin spáchán v cizině, koná trestní řízení soud dle sídla obviněné právnické osoby nebo soud, v jehož obvodu má obviněná zahraniční právnická osoba svůj podnik nebo organizační složku. Jestliže se výše uvedená místa nedají zjistit nebo jsou mimo území ČR, koná řízení soud, v jehož obvodu vyšel čin najevo.

III. Vyrozumění o zahájení a skončení trestního stíhání (§ 30 ZTOPO)

O zahájení trestního stíhání proti právnické osobě vyrozumí policejní orgán příslušný orgán veřejné moci nebo osobu, které podle jiných právních předpisů vedou obchodní rejstřík nebo jiný zákonem určený rejstřík, registr nebo evidenci, orgán udělující licenci nebo povolení k činnosti této právnické osobě a

---

²⁰⁸ Autor této práce upozorňoval na nedostatky vztahu správního a trestního řízení již na mezinárodní právní konferenci Olomoucké právnické dny 2012 pořádané Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci ve dnech 24. 5. – 25. 5. 2012, kde kritizoval nejednoznačnou právní úpravu postupu v případě aplikační přednosti trestního řízení před řízením správním a zejm. zrušení pravomocného rozhodnutí o správním deliktu.

²⁰⁹ K tomuto Gřivna, T.: Ke vztahu trestního řízení proti právnické osobě a řízení o správním deliktu téže osoby pro týž skutek. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 192 – 200 či také Prášková, H.: Vztah trestního řízení proti právnické osobě a řízení o správním deliktu právnické osoby. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 6, 2012.

²¹⁰ K tomuto Prášková, H.: Vztah trestných činů právnické osoby a správních deliktů právnické osoby. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 182 – 191.

orgán odpovědný za dozor nad takovou právnickou osobou. Tyto orgány nebo osoby vyrozumí předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce také o pravomocném skončení věci. V praxi se tak bude jednat např. o vyrozumění ČNB, která vykonává dohled nad bankami.

IV. Společné řízení proti právnické a fyzické osobě (§ 31 ZTOPO)

Proti obviněné právnické osobě a obviněné fyzické osobě se koná společné řízení, jestliže jejich trestné činy spolu souvisejí, pokud tomu nebrání důležité důvody. Ve společném řízení vedeném proti právnické a fyzické osobě se trestní odpovědnost právnické a fyzické osoby posuzuje samostatně.

V. Zajišťovací opatření (§ 33 ZTOPO)

V případě důvodné obavy, že bude právnická osoba opakovat trestnou činnost, pro kterou je stíhána, může již v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce a v řízení před soudem předseda senátu obviněné právnické osobě uložit:

- **dočasné pozastavení výkonu předmětu činnosti**
- **omezení nakládání s majetkem právnické osoby** (je-li stíhána pro trestný čin, za který lze očekávat uložení peněžitého trestu, a je-li obava, že výkon trestu bude zmařen nebo ztížen),

přičemž přihlédne i k důsledkům, které může mít uložení zajišťovacího opatření na třetí osoby.

Z důležitých důvodů může předseda senátu a v přípravném řízení soudce na návrh dotčené právnické osoby povolit provedení úkonu, který se týká majetku, na něž se vztahují zajišťovací opatření. Zajišťovací opatření se zruší nebo omezí, jestliže ho již není pro účely řízení třeba nebo není třeba ve stanoveném rozsahu. Právnická osoba, které bylo uloženo dočasné pozastavení výkonu předmětu činnosti či omezení nakládání s majetkem právnické osoby, má právo kdykoliv žádat o zrušení nebo omezení zajištění. O takové žádosti se musí neodkladně rozhodnout. Byla-li žádost zamítnuta, může ji právnická osoba, neuvede-li v ní nové důvody, opakovat až po uplynutí čtrnácti dnů od právní moci rozhodnutí.

Jedná se o doplňující formy zajišťovacích opatření podle trestního řádu. Nelze ovšem uvažovat o opatřeních ve vztahu k zajištění osob, kdy jako příklad lze uvést institut vazby podle ustanovení § 67 TR. Jako obecná zajišťovací opatření se však mohou uplatnit vydání a odnětí věci, zajištění peněžních prostředků na účtu u banky, zajištění zaknihovaných cenných papírů, zajištění nemovitostí, zadržení a otevření zásilek, odposlech a záznam telekomunikačního provozu atd.²¹¹

VI. Úkony právnické osoby (§ 34 ZTOPO)

Úkony právnické osoby v trestním řízení lze rozumět takové úkony v trestním řízení, kterými je realizováno právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se obviněné právnické osobě kladou za vinu a k důkazům o nich, podávání návrhů a žádostí, nahlížení do spisů či podávání opravných prostředků. Za právnickou osobu činí tyto úkony ten, kdo je oprávněn jednat za právnickou osobu v řízení před soudem dle občanského soudního řádu (§ 21 odst. 1): její statutární orgán, tvoří-li statutární orgán více fyzických osob, jedná za právnickou osobu jeho předseda, popřípadě jeho člen, který tím byl pověřen; zaměstnanec, který tím byl pověřený statutárním orgánem; vedoucí odštěpného závodu nebo organizační složky či prokurista. V řízení může za právnickou osobu činit úkony současně jen jedna osoba. Činit úkony v řízení nemůže za právnickou osobu osoba, která je obviněným, poškozeným či svědkem v téže věci. Právnická osoba je oprávněna si zvolit zmocněnce. Příslušná ustanovení trestního řádu týkající se obhajoby nejsou úpravou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízená proti nim dotčena; neužijí se však ustanovení trestního řádu o nutné obhajobě.

ZTOPO se blíže nevyjadřuje k uplatnění procesních práv právnickou osobou v trestním řízení včetně důležitých otázek vyplývajících ze zásady nemo tenetur se ipsum accusare (zákaz donucování k sebeobviňování). Lze konstatovat,

---

²¹¹ Komplexně o zajištění účasti právnické osoby na trestním řízení nejen dle ZTOPO, ale i dle trestního řádu publikoval Říha, J.: Zajištění účasti právnických osob na trestním řízení. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 264 – 272.

že odpověď nenalezneme ani v důvodové zprávě k ZTOPO. Pouze Fenyk se Smejkalem k tomuto uvádějí, že „výpověď osoby jednající jménem právnické osoby je zvláštním úkonem, který dosud trestní řád neupravoval, a bude třeba, aby praxe pro tento případ vyvinula potřebné postupy.“²¹²

6.3. Slovenský přístup k trestní odpovědnosti právnických osob

Slovensko může aplikovat ustanovení proti právnické osobě prostředky trestního práva od 1. září 2010, kdy byla v zemi zakotvena tzv. nepravá trestní odpovědnost. V rámci rekodifikace slovenského trestního zákoníku se nejprve počítalo se zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob přímo do trestního zákona č. 300/2005 Z.z. Tato varianta byla posléze opuštěna a zákonodárce zamýšlel v roce 2006 přijmout do slovenské legislativy samostatný zákon o trestní odpovědnosti právnických osob zakotvujících tzv. pravou trestní odpovědnost právnických osob. Z tehdy dvou téměř totožných navrhovaných zákonů Národní radou SR neprošel ani jeden.²¹³ 27. dubna 2010 však došlo k přijetí novely č. 224/2010 Z.z. novelizující trestní zákon č. 300/2005 Z.z.

Tato novela zakotvuje tzv. nepravou odpovědnost právnických osob, přičemž právnické osobě je možno jako vedlejší důsledek trestného činu fyzické osoby uložit s účinností od 1. září 2010 ochranné opatření, pokud došlo k účasti na trestném činu v souvislosti s činností právnické osoby. Prvním ochranným opatřením je dle ustanovení § 83a zabavení peněžité částky, a to v rozsahu od 800 do 1 660 000 euro. Druhým typem ochranného opatření je zabavení majetku dle

---

²¹² Fenyk, J., Smejkal, L.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová interní opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 120.

²¹³ Jak poslanecký (tisk č. 1523/2006), tak vládní návrh (tisk č. 1507/2006) upravovaly škálu sankcí stejným způsobem. Navrhované sankce byly následující: peněžitý trest od 50 000 do 500 000 000 Sk, trest zrušení právnické osoby, propadnutí majetku, propadnutí věci, zákaz činnosti, zákaz či omezení přijímání veřejných dotací nebo subvencí, zákaz účasti na veřejných zakázkách a zveřejnění odsuzujícího rozsudku, a dále ochranná opatření- zabavení věci a soudní dohled nad činností právnické osoby.

ustanovení § 83b.²¹⁴ Procesním důsledkem uložení ochranného opatření zabrání majetku je zahájení konkurzního řízení dle ustanovení § 423 zákona č. 301/2005 Z.z., trestního řádu.²¹⁵

Zpráva OECD²¹⁶ správně uvádí, že slovenský trestní zákon formálně a právně nerozeznává trestní odpovědnost právnických osob. Režim trestní odpovědnosti právnických osob lze nazvat jako „nepřímou či pseudo trestní odpovědnost“. Ochranná opatření mohou být právnické osobě uložena, avšak nikoliv v rámci jejich vlastní trestní odpovědnosti, ale jako důsledek trestní odpovědnosti fyzické osoby, tedy jako vedlejší důsledek trestného činu fyzické osoby. Slovenská úprava je opakovaně tvrdě kritizována jak tamějšími právními teoretiky, tak praktiky. K aplikaci zákona v podstatě nedochází. V současné době se z uvedených důvodů připravuje nová úprava trestní odpovědnosti právnických osob, která by měla následovat českou právní úpravu.²¹⁷

---

²¹⁴ K tomuto blíže viz Záhora, J.: Ukládání trestných sankcí právnickým osobám v Slovenskej republike. In: Kriminológia. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, č. 4, 2010, s. 291 – 298.

²¹⁵ K tomuto návrhu zákona srov. např. Prokešová, M.: Sankčná zodpovednosť právnických osôb. In: Trestná zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009. Bratislava: Eurokódex, s.r.o., 2009, s. 234 an.

²¹⁶ OECD Phase 3 Report on implementing the OECD Anti-Bribery Convention in the Slovak republic, s. 17. Dostupné na <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/SlovakRepublicphase3reportEN.pdf> (30. 5. 2013).

²¹⁷ Viz Kordík, M.: Nepravá trestná zodpovednosť právnických osôb podľa súčasnej právnej úpravy v Slovenskej republike a základ pravej trestnej zodpovednosti podľa pripravovaného návrhu zákona v SR. In: In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 333 – 336.

7. Základní instituty trestní odpovědnosti právnických osob

Zatímco v kapitole šesté bylo pojednáno o zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim jako o celku, tato kapitola si klade za cíl přiblížit kruciólní instituty ZTOPO. Za ty lze identifikovat následující oblasti:

- a) (negativní) vymezení osobní působnosti subjektů, na které ZTOPO dopadá (§ 6 ZTOPO),
- b) rozsah kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob (§ 7 ZTOPO),
- c) přičitatelnost trestného činu právnické osobě (§ 8 ZTOPO),
- d) sankcionování trestní odpovědnosti právnických osob (§ 14 - § 23 ZTOPO).

7.1. Vymezení osobní působnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob

Orgány činné v trestním řízení postupují při trestním stíhání právnické osoby na základě zásady oficiality z úřední povinnosti. Před zahájením trestního stíhání musí vyhodnotit, zda je určitý subjekt právnickou osobou a zdali není jeho odpovědnost vyloučena. ZTOPO vychází z negativního vymezení osobní působnosti. Dle ustanovení § 6 ZTOPO nejsou trestně odpovědné následující subjekty:

- 1) **Česká republika** – trestné činy, kterých se dopustí představitelé státu, jsou výhradně jejich trestnými činy. Je vyloučena nejen odpovědnost České republiky, ale též odpovědnost všech organizačních složek státu, neboť tyto nejsou právnickými osobami (dle ustanovení § 3 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů). Předpokládá se, že případná trestní odpovědnost za jednání organizačních složek státu či krajů a obcí za trestné činy, za které jinak právnická osoba nese odpovědnost, by byla

vyvozována výlučně v rovině osobní odpovědnosti fyzických osob.²¹⁸

- 2) **Územně samosprávné celky²¹⁹ při výkonu veřejné moci** – tyto celky, tedy kraje a obce, nejsou odpovědny dle ZTOPO při výkonu veřejné moci, jsou však odpovědny při výkonu soukromoprávních práv. Úprava dopadá na obce (zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů), kraje (zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů) a hl. m. Praha (zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů). Výkonem veřejné moci, jakkoliv není v ZTOPO definován tento termín, bude vystupování a jednání územně samosprávných celků jako osob veřejného práva, které zajišťují jak výkon samostatné, tak přenesené působnosti. A contrario jsou však tyto celky odpovědné za výkon práv v soukromoprávních vztazích. Lze si představit vystupování územně samosprávného celku jako právnické osoby soukromého práva jako nájemce, kupujícího či prodávajícího a ve vztazích z toho vyplývajících. Pomahač uvádí, že není zcela jasné, co pojem „*při výkonu veřejné moci*“ v ZTOPO znamená a konstatuje, že „*lze jen doufat, že je to totéž, co výkon státní pravomoci obecními a krajskými úřady, které se ovšem mohou jmenovat přesně takto, ale i jinak, protože to závisí na dikci zákona.*“²²⁰

Trestní odpovědnost výše uvedených osob, tedy České republiky a územně samosprávných celků, však není vyloučena při jejich majetkové účasti na jiné právnické osobě např. ve formě akcií či obchodního podílu. V praxi se bude

---

²¹⁸ Vondruška, F.: K návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: Právní rozhledy. Praha: C. H. Beck, č. 13, 2011, s. 466.

²¹⁹ K vymezení trestní odpovědnosti územně samosprávných celků blíže např. Kopecký, M.: K otázkám trestní (ne)odpovědnosti územních samosprávných celků. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 136 – 144.

²²⁰ Pomahač, R.: Trestání veřejnoprávních osob. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 69.

jednat typicky o účast na dalších právnických osobách, kterými můžou být příspěvkové organizace (školy, divadla, ústavy sociální péče atd.) či v obchodních společnostech (např. právnické osoby zajišťující širší veřejný účel, jakými mohou být technická správy komunikací, dopravní podniky, vodárenské společnosti atd.).

V průběhu projednávání návrhu ZTOPO se velmi diskutovalo vymezení negativní osobní působnosti tohoto zákona. Při projednávání zazněly návrhy na vynětí dalších právnických osob, na které by se ZTOPO nevztahoval. *„Podle původního návrhu zákona vzešlého z připomínkového řízení a předloženého Ministerstvem spravedlnosti do vlády České republiky měly být vyloučeny z trestní odpovědnosti i další právnické osoby zřízené zákonem a právnické osoby při výkonu veřejné moci“.*²²¹ Těmito právnickými osobami byly Česká národní banka, právnické osoby při výkonu veřejné moci, Veřejná zdravotní pojišťovna, tzv. zaměstnanecké pojišťovny²²², politické strany a politická hnutí či cizí státy a mezinárodní organizace. Je přitom otázkou do jaké míry by se měl ZTOPO vztahovat např. na subjekt, jakým je právě Česká národní banka.²²³ Nakonec se však výčet právnických osob, na které se ZTOPO nevztahuje, ustálil na Českou republiku a územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci. V důvodové zprávě k ustanovení § 6 ZTOPO se uvádí, že se *„nepředpokládá trestní odpovědnost cizích států, neboť princip suverenity státu tento postup neumožňuje. Takové případy jsou řešeny v intencích mezinárodního práva. Z obdobného důvodu jsou z trestní odpovědnosti vyloučeny mezinárodní organizace veřejného práva. Trestní stíhání jiných států a mezinárodních organizací veřejného práva (vládních mezinárodních organizací) je vyloučeno z povahy věci, neboť požívají výsady a imunity podle mezinárodního práva, což je důvod nepřipustnosti trestního stíhání.“* Legitimní otázkou je, zdali by negativním způsobem neměly

---

²²¹ Šámal, P., Dědič, J., Grřivna, T, Půry, F.; Říha, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 126.

²²² Ustanovení § 1 zákona č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů.

²²³ Obdobný názor vyslovil též Staša, J.: Ještě k trestání osob veřejného práva. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 75.

být vymezeny právě alespoň cizí státy a mezinárodní organizace, když už zákonodárce rezignoval na vynětí některých dalších právnických osob, což při ukládání sankcí může činit potíže, jak je uvedeno dále v textu. Tak např. § 83a odst. 2 a § 83b odst. 2 slovenského trestného zákona neumožňuje uložení ochranného opatření zabavení peněžité částky a zabavení majetku Evropské unie, orgánu cizího státu a mezinárodní organizaci veřejného práva.

Pouze pro doplnění je vhodné konstatovat, že trestní odpovědnost právnických osob se z logiky věci nevztahuje na trestní odpovědnost podnikatelů – fyzických osob.

7.1.1 Vymezení osobní působnosti trestní odpovědnosti právnických osob ve vybraných evropských zemích

Podle ustanovení § 14 odst. 3 se ustanovení **estonského trestního zákoníku** neuplatní na stát, místní samosprávu a právnické osoby veřejného práva. Za důvod se uvádí, že právnické osoby veřejného práva jednájí ve veřejném zájmu. Pokud však stát nebo místní samospráva založí právnickou osobu, ve které budou mít účast, tak ta už samozřejmě vyloučena z trestní odpovědnosti právnických osob není.²²⁴

V **Itálii** se vztahuje trestní odpovědnost právnických osob nejen na právnické osoby, ale i na organizace (entity), které nemají právní subjektivitu (srov. čl. 1 odst. 2 d. lgs.). Výjimku z trestní odpovědnosti mají subjekty uvedené v čl. 1 odst. 3 d. lgs., kterými jsou např. stát nebo územní samosprávné celky.

Polsko upravuje zákonem trestní odpovědnost hromadných subjektů (*podmiot zbiorowy*). Dle ustanovení § 2 OPZK se hromadným subjektem myslí právnická osoba a organizace bez právní subjektivity, pokud má dle zvláštních předpisů způsobilost k právním úkonům, s výjimkou Fondu národního majetku,

---

²²⁴ Rone, D.: Legal Scientific Research on Institute of Criminal Liability of Legal Entities in Eight Countries – Nordic Countries (Finland, Sweden, Norway Iceland and Denmark) and Baltic Countries (Latvia, Lithuania and Estonia), 2006, s. 34. Dostupné na <http://www.tm.gov.lv/lv/documents/petijumi/LEGAL%20SCIENTIFIC%20RESEARCH%2007%2003%202006.doc> (25. 5. 2013)

organizací místní samosprávy a jejich svazů, jakož i státních orgánů a orgánů místní samosprávy. Hromadným subjektem je ve smyslu zákona též obchodní společnost se státní účastí, s účastí organizace místní samosprávy nebo svazu těchto organizací, kapitálová společnost, subjekt v likvidaci, podnikatel, který není fyzickou osobou, a také organizační jednotka zahraniční právnické osoby.²²⁵

Rakouský zákon vymezuje subjekty, na které trestní odpovědnost právnických osob dopadá, v ustanovení § 1 odst. 2 RZOS. Za tzv. sdružení (*Verband*) se považují právnické osoby a osobní obchodní společnosti, zapsané výdělečné společnosti a evropská hospodářská zájmová sdružení.²²⁶

7.1.2 Shrnutí

Osobní působnost zákona o trestní odpovědnosti právnických osob vymezuje subjekty vcelku široce, kdy zákon dopadá na všechny právnické osoby s výjimkou státu a územně samosprávných celků při výkonu veřejné moci. Lze uvažovat o vyjmutí dalších subjektů, jak bylo ostatně diskutováno při přípravě ZTOPO, avšak za současné situace je třeba si u specifických subjektů vystačit s citlivým ukládáním sankcí. Zkušenosti ze zahraničí ukazují, že negativní vymezení státu a územně samosprávných celků z osobní působnosti zákona je běžné.

---

²²⁵ Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 181.

²²⁶ Tamtéž.

7.2 Rozsah kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob

Jednou ze základních otázek, které se v souvislosti s problémem trestní odpovědnosti právnických osob diskutují, jsou různé koncepte její kriminalizace²²⁷, tedy skutečnosti, v jakém rozsahu mají být právnické osoby odpovědné za trestné činy. Nepovažuji za vhodné držet se pouze základních variant, kterými se míní, že právnická osoba zodpovídá za všechny trestné činy stejně jako osoba fyzická, či pouze za vybrané trestné činy v trestním zákoníku či dalších zákonech. Pokládám za správné možnosti kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob rozdělit do následujících kategorií, kdy dle zvolené koncepte je právnická osoba odpovědná za:

- a) všechny trestné činy,
- b) všechny trestné činy, u kterých to povaha skutkové podstaty připouští,
- c) vypočtené trestné činy, ať už v trestním zákoně, či zvláštních zákonech,
- d) vypočtené trestné činy, pokud potřeba postihu vyplývá z mezinárodních smluv či evropských předpisů,
- e) vypočtené trestné činy s modifikací některých skutkových podstat.

V případě zvolené konstrukce, podle které je právnická osoba odpovědná za všechny trestné činy, lze za stěžejní výhodu považovat, že se při výčtu trestných činů žádný trestný čin neopomene, což je vždy jisté riziko, které hrozí při přípravě zákona. Při budoucích změnách cestou novelizací pak není třeba příslušná ustanovení vypočítávající trestné činy měnit a upravovat. Jelínek správně považuje za klad této varianty skutečnost, že takto zvolená trestní odpovědnost právnických osob je ucelené povahy a shodná s trestní odpovědností fyzických osob.²²⁸

---

²²⁷ Ke kriminalizaci trestní odpovědnosti právnických osob viz Bohuslav, L.: K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. In: Kriminalistika. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, č. 3, 2011, s. 161 an.

²²⁸ Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 48.

Pokud však zákonodárce volí variantu trestní odpovědnosti právnických osob za všechny trestné činy, je právnická osoba dle zákona odpovědná i za činy, kterých se z povahy její formy nemůže dopustit (mohlo by se jednat např. o trestný čin dvojího manželství (§ 194 TZ), soulože mezi příbuznými (§ 188 TZ) apod.). Za negativum se obecně považuje také to, že v případě takto zvoleného modelu dojde k oslabení právní jistoty, neboť především v počátcích aplikace by orgány v činné v trestním řízení musely u každého individuálního případu zvažovat, zda se právnická osoba trestného činu dopustit mohla, či nemohla. K oslabení právní jistoty a rozporu se zásadou „nullum crimen sine lege“ zejména v počátcích aplikace dochází přirozeně také v případě, kdy je právnická osoba trestně odpovědná za všechny trestné činy, jejichž povaha to připouští.²²⁹ Vantuch²³⁰ toto za překážku nepovažuje, neboť možné problémy s aplikací lze řešit judikaturou. Za nepraktické a nadbytečné považuje stanovení výčtu trestných činů, za které je právnická osoba odpovědná, Král²³¹, jenž považuje za vhodný též model s vypočtenými trestnými činy s modifikací některých skutkových podstat²³². Toto řešení nalézá pochopení také u Jelínka²³³. Lze si představit, že by k takové modifikaci mohlo v případě určitých trestných činů dojít např. v případě porušení veřejného zájmu.

7.2.1 Rozsah kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob v české právní úpravě

K variantě vypočtených trestných činů se přiklonil zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. V ustanovení § 7 ZTOPO je uveden výčet trestných činů, kterých se právnická osoba může dopustit, přičemž tento je omezen pouze na ty trestné činy, u nichž zavedení deliktní odpovědnosti

---

²²⁹ Tamtéž.

²³⁰ Vantuch, P.: K návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 10, 2003, s. 3.

²³¹ Král, V.: K trestní odpovědnosti právnických osob- východiska, obsah a systematika zákonné úpravy. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 8, 2002, s. 222 an.

²³² Tamtéž, s. 223

²³³ Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 54.

právnických osob požadují mezinárodní dokumenty a předpisy Evropské unie, rozšířen ještě o daňové delikty.²³⁴ Při přípravě zákona však byly zvažovány celkem dvě varianty. Varianta I, která nakonec dostala přednost, v ustanovení § 7 ZTOPO uvádí výčet celkem 79 trestných činů, za které je právnická osoba trestně odpovědná. Varianta II, která zvolena nebyla, pak považovala za trestné činy pro účely ZTOPO zločiny nebo přečiny uvedené v trestním zákoníku, není-li jejich spáchání právnickou osobou vyloučeno její povahou. Delikt ní odpovědnost právnických osob za protiprávní jednání striktně vychází ze závazných mezinárodních smluv a předpisů Evropské unie, ačkoliv je třeba říci, že mnoho mezinárodních smluv Česká republika dosud neratifikovala právě kvůli té skutečnosti, že z nich vyplývají závazky týkající se trestní odpovědnosti právnických osob.

7.2.1.1 Srovnání skutkových podstat trestných činů v návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim z roku 2004 a ZTOPO

Obsahem této subkapitoly je srovnání skutkových podstat trestných činů v zamítnutém návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim z roku 2004 a dle ZTOPO, na základě něhož jsou trestné činy rozděleny do tří kategorií: v první kategorii jsou obsaženy trestné činy, které byly zahrnuty pouze do návrhu zákona z roku 2004. V druhé kategorii se nachází trestné činy, které jsou součástí obou zákonů, tedy jak návrhu z roku 2004, tak ZTOPO, konečně v kategorii třetí jsou uvedeny trestné činy, které obsahuje ZTOPO. Návrh zákona z roku 2004 se vztahoval ke skutkovým podstatám trestných činů nepřijatého trestního zákoníku z roku 2004. Přijatý a účinný trestní zákoník z roku 2009 nepřevzal úpravu a znění všech skutkových podstat a názvy trestných činů ve stejné podobě, proto je komparace provedena s přihlédnutím k této skutečnosti.

---

²³⁴ Viz důvodová zpráva k ZTOPO.

1) Trestné činy obsažené pouze v návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim z roku 2004

Šíření nakažlivé lidské nemoci (§ 152 TZ), šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti (§ 153 TZ), ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty (§ 156 TZ), ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti (§ 157 TZ), neoprávněné odebírání tkání a orgánů (§ 164 TZ), nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány (§ 165 TZ), odběr tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu (§ 166 TZ), klonování lidské bytosti, nedovolený zásah do genetické výbavy lidské bytosti, nedovolené nakládání s lidským embryem a lidským genomem (§ 167 TZ), zavlečení (§ 172 TZ), poškozování cizích práv (§ 181 TZ), porušování tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ), znásilnění (§ 185 TZ), prostituce ohrožující mravní vývoj dětí (§ 190 TZ), šíření a přechovávání pornografie (§ 191 TZ), krádež (§ 205 TZ), zpronevěra (§ 206 TZ), neoprávněné užívání cizí věci (§ 207 TZ), neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru (§ 208 TZ), lichva (§ 218 TZ), zatajení věci (§ 219 TZ), porušování povinnosti při správě cizího majetku (§ 220 TZ), porušování povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (§ 221 TZ), poškozování věřitele (§ 222 TZ), zvýhodňování věřitele (§ 223 TZ), způsobení úpadku (§ 224 TZ), porušení povinnosti v řízení o konkursu (§ 225 TZ), pletichy při řízení konkursním a vyrovnacím (§ 226 TZ), poškozování cizí věci (§ 228 TZ), zneužívání vlastnictví (§ 229 TZ), ohrožování oběhu tuzemských peněz (§ 239 TZ), padělání a pozměňování známek (§ 246 TZ), porušení zákazů v době nouzového stavu v devizovém hospodářství (§ 247 TZ), porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže (§ 248 TZ), nesvolání valné hromady, členské a jiné obdobné schůze, manipulace s kurzem cenných papírů (§ 250 TZ), neoprávněné podnikání (§ 251 TZ), neoprávněné provozování loterie a podobné sázkové hry (§ 252 TZ), poškozování spotřebitele (§ 253 TZ), poškozování spotřebitele z nedbalosti, zneužívání informací a postavení v obchodním styku (§ 255 TZ), sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 256 TZ), pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257 TZ), pletichy při veřejné dražbě (§ 258 TZ), porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou (§ 261 TZ), porušení zákazu nebo omezení

týkajícího se kontrolovaného zboží a technologie (§ 262 TZ), porušení povinnosti při nakládání s kontrolovaným zbožím a technologiemi (§ 263 TZ), zkreslování údajů a nevedení podkladů ohledně kontrolovaného zboží a technologií (§ 264 TZ), provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence (§ 265 TZ), porušení povinnosti v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem (§ 266 TZ), zkreslování údajů a nevedení podkladů ohledně zahraničního obchodu s vojenským materiálem (§ 267 TZ), porušování práv k ochranné známce, obchodní firmě, označení původu a zeměpisnému označení, (§ 268 TZ) porušování průmyslových práv (§ 269 TZ), obecné ohrožení (§ 272 TZ), obecné ohrožení z nedbalosti (§ 273 TZ), poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení (§ 276 TZ), poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti (§ 277 TZ), poškozování značek státní triangulace (§ 278 TZ), výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu (§ 286 TZ), šíření toxikomanie (§ 287 TZ), získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem, civilním plavidlem a pevnou plošinou (§ 290 TZ), zavlčení vzdušného dopravního prostředku do ciziny (§ 292 TZ), týrání zvířat (§ 302 TZ), zanedbání péče o zvíře z nedbalosti (§ 303 TZ), pytláctví (§ 304 TZ), neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat (§ 305 TZ), šíření nakažlivé nemoci zvířat (§ 306 TZ), šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin (§ 307 TZ), spolupráce s nepřítelem (§ 319 TZ), pohrdání soudem (§ 336 TZ), potlačování práv z důvodů rasové, etnické nebo jiné příslušnosti, šíření poplašné zprávy (§ 357 TZ), genocidium (§ 400 TZ), útok proti lidskosti (§ 401 TZ), apartheid a diskriminace skupiny lidí, (§ 402 TZ) podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§ 403 TZ), příprava útočné války (§ 406 TZ), podněcování útočné války (§ 407 TZ), válečná krutost (§ 412 TZ), perzekuce obyvatelstva (§ 413 TZ), zneužívání mezinárodně uznávaných a státních znaků (§ 415 TZ).

2) Trestné činy obsažené jak v návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim z roku 2004, tak v ZTOPO

Obchodování s lidmi (§ 168 TZ), svěření dítěte do moci jiného (§ 169 TZ), sexuální nátlak (§ 186 TZ), pohlavní zneužití (§ 187 TZ), kuplířství (§ 189 TZ), svádění k pohlavnímu styku (§ 202 TZ), podvod (§ 209 TZ), pojistný podvod (§ 210 TZ), úvěrový podvod (§ 211 TZ), dotační podvod (§ 212 TZ), provozování nepoctivých her a sázek (§ 213 TZ), podílnictví (§ 214 TZ), podílnictví z nedbalosti (§ 215 TZ), legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 216 TZ)²³⁵, neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací (§ 230 TZ), opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat (§ 231 TZ) padělání a pozměnění peněz (§ 233 TZ i za podmínek § 238 TZ), neoprávněné nakládání s platebním prostředkem (§ 234 TZ i za podmínek § 238 TZ), udávání padělaných a pozměněných peněz (§ 235 TZ i za podmínek § 238 TZ), výroba a držení padělatelského náčiní (§ 236 TZ i za podmínek § 238 TZ), neoprávněná výroba peněz (§ 237 trestního zákoníku i za podmínek § 238 trestního zákoníku), zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby (§ 240 TZ)²³⁶, neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na zdravotní pojištění (§ 241 TZ), nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení (§ 243 TZ), porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží (§ 244 TZ), padělání a pozměňování předmětů k označení zboží pro daňové účely a předmětů dokazujících splnění poplatkové povinnosti (§ 245 TZ), zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění (§ 254 TZ), poškozování finančních zájmů Evropských společenství (§ 260 TZ), porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi (§ 270 TZ), nedovolené ozbrojování (§ 279 TZ),

---

²³⁵ K trestnému činu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 TZ a legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti podle § 217 TZ lze doporučit příspěvek Pelc. V.: Odpovědnost právnických osob za trestný čin praní peněz. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 201 – 219.

²³⁶ K trestní odpovědnosti právnických osob za daňové delikty viz Pátek, V.: Trestní odpovědnost právnických osob za porušení daňových předpisů. In: Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, č. 1-2, 2012.

vývoj, výroba a držení zakázaných bojových prostředků (§ 280 TZ), nedovolená výroba a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky (§ 281 TZ), nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283 TZ), poškození a ohrožení životního prostředí (§ 293 TZ), poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti (§ 294 TZ), poškození lesa (§ 295 TZ), neoprávněné nakládání s odpady (§ 298 TZ), neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299 TZ), neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti (§ 300 TZ), odnímání nebo ničení živočichů a rostlin (§ 301 TZ), teroristický útok (§ 311 TZ), přijetí úplatku (§ 331 TZ), podplacení (§ 332 TZ), nepřímé úplatkářství (§ 333 TZ), maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§ 337 TZ), organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice (§ 340 TZ), napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky (§ 341 TZ), neoprávněné zaměstnávání cizinců (§ 342 TZ), padělání a pozměnění veřejné listiny (§ 348 TZ), nedovolená výroba a držení pečeti státní pečeti a úředního razítka (§ 349 TZ), podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356 TZ), účast na organizované zločinecké skupině (§ 361 TZ).

3) Trestné činy obsažené pouze v ZTOPO

Vydírání (§ 175 TZ), porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ), výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192 TZ), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193 TZ), ohrožování výchovy dítěte (§ 201 TZ), legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti (§ 217 TZ), poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti (§ 232 TZ), neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234 TZ i za podmínek § 238 TZ), vystavení nepravdivého potvrzení a zprávy (§ 259 TZ), nedovolená výroba a držení jaderného materiálu a zvláštního štěpného materiálu (§ 282 TZ), přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu (§ 284 TZ), nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (§ 285 TZ), neoprávněné vypuštění znečišťujících látek (§ 297 TZ), vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci (§ 324 TZ), vyhrožování s

cílem působit na úřední osobu (§ 326 TZ), zasahování do nezávislosti soudu (§ 335 TZ), násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352 TZ)²³⁷, hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§ 355 TZ), podněcování k trestnému činu (§ 364 TZ), nadřizování (§ 366 TZ), projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (§ 404 TZ), popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia (§ 405 TZ).

7.2.1.2 Ke kriminalizaci trestní odpovědnosti právnických osob v ZTOPO

Návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim z roku 2004 kriminalizoval 133 trestných činů. Jedním z hlavních důvodů, proč byl návrh z roku 2004 zamítnut již v prvním čtení, byla právě značná obsáhlost výčtu trestných činů, za něž měly být právnické osoby odpovědné. Z komparace návrhu zákona z roku 2004 a ZTOPO vyplývá, že ZTOPO se na rozdíl od návrhu zákona předešlého drží až na výjimky těch trestných činů, u nichž potřeba postihu vyplývá z mezinárodních smluv a předpisů Evropské unie. Dále ze srovnání vyplývá skutečnost, že ačkoliv celkově v ZTOPO ubylo cca 60 trestných činů, za něž by měly být právnické osoby trestně odpovědné, tak přesto přibylo několik desítek nových trestných činů v návrhu z roku 2004 neuvedených. Považuji za důležité této otázce věnovat pozornost, neboť v ZTOPO by měly být vymezeny takové trestné činy, za které lze právnickou osobu skutečně postihnout, jak ostatně vyplývá z mezinárodních smluv a předpisů Evropské unie, a v určité míře týkající se trestných činů v takovýchto mezinárodních smlouvách a evropských předpisech neuvedených tento koncept v případě potřeby přesáhnout, což se ostatně v návrhu zákona týká daňových trestných činů.

Pokud se zákonodárce přiklonil k variantě taxativního výčtu trestných činů, za které je právnická osoba trestně odpovědná, tak právě správný výběr trestných činů je zcela zásadní otázkou pro možnost praktického užití zákona. Jinak řečeno ZTOPO musí obsahovat takový katalog trestných činů, u nichž

---

²³⁷ K trestným činům, které mohou spáchat extremistické právnické osoby viz Výborný, Š., Mareš, M.: Možnosti aplikace trestní odpovědnosti právnických osob při zadržování extremismu. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 10, 2012.

protiprávní jednání právnické osoby může reálně nastat. Je však nutno konstatovat, že se v ZTOPO se nacházejí trestné činy, u nichž je obtížné si takové jednání v rozporu s normami trestního práva u právnických osob představit (např. trestný čin sexuálního nátlaku podle § 186 TZ či trestný čin pohlavního zneužití podle § 187 TZ), a neobsahuje celou řadu trestných činů, u nichž trestní odpovědnost právnických osob připadá skutečně v úvahu. Lze mezi ně zařadit následující trestné činy:

lichva (§ 218 TZ), porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220 TZ), porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (§ 221 TZ), poškození věřitele (§ 222 TZ), zvýhodnění věřitele (§ 223 TZ), způsobení úpadku (§ 224 TZ), porušení povinnosti v insolvenčním řízení, (§ 225 TZ), pletichy v insolvenčním řízení (§ 226 TZ), porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže (§ 248 TZ), poškozování spotřebitele (§ 253 TZ), porušení předpisů o kontrole vývozu zboží a technologií dvojího užití (§ 262 TZ), porušení povinností při vývozu zboží a technologií dvojího užití (§ 263 TZ), zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně vývozu zboží a technologií dvojího užití (§ 264 TZ), provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence (§ 265) porušení povinnosti v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem (§ 266 TZ), zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně zahraničního obchodu s vojenským materiálem (§ 267 TZ), porušení práv k ochranné známce a jiným označením (§ 268 TZ), porušení chráněných průmyslových práv (§ 269 TZ), výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedů (§ 286 TZ), šíření toxikomanie (§ 287 TZ), výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem (§ 288 TZ), týrání zvířat (§ 302), zanedbání péče o zvíře z nedbalosti (§ 303 TZ), pytláctví (§ 304 TZ), vyzvědačství (§ 316 TZ), ohrožení utajované informace (§ 317 TZ) či ohrožení utajované informace z nedbalosti (§ 318 TZ). Za typické delikty, kterých se může právnická osoba dopustit a které ve výčtu

trestných činů zcela absentují, lze uvést trestné činy proti životu a zdraví²³⁸. Dle hlavy první zvláštní části trestního zákoníku můžeme jmenovat následující trestné činy: usmrcení z nedbalosti (§ 143 TZ), těžké ublížení na zdraví (§ 145 TZ), ublížení na zdraví (§ 146 TZ), těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 TZ), ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 TZ) či trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem podle dílu pátého této hlavy první - neoprávněné odebrání tkání a orgánů (§ 164 TZ), nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány (§ 165 TZ), odběr tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu (§ 166 TZ) či nedovolené nakládání s lidským embryem a lidským genomem (§ 167 TZ).

Taxativní vymezení trestných činů podle mezinárodních smluv a předpisů Evropské unie při opomenutí charakteristických trestných činů, které právnická osoba může spáchat, kdy z výše uvedeného výčtu lze zdůraznit absenci hospodářských deliktů, nelze považovat za koncepční krok. De lege ferenda by byla velice vhodná novelizace seznamu trestných činů v ZTOPO zvláště pokud si uvědomíme, že se v legislativním procesu před rozpuštěním Poslanecké sněmovny v srpnu 2013 nacházely materiály, které měly rozsah kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob rozšířit o trestný čin znásilnění (§ 185 TZ), účasti na pornografickém představení (§ 193a TZ) a navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b TZ)²³⁹. V Poslanecké sněmovně však byl též tisk navrhuující zahrnutí trestného činu lichvy (§ 218 TZ)²⁴⁰ do ustanovení § 7 ZTOPO.

7.2.2 Úprava rozsahu kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob ve vybraných evropských zemích

V Belgii byla trestní odpovědnost právnických osob zavedena do trestního zákoníku novelou z roku 1999 a je upravena v ustanovení § 5, podle jehož znění

---

²³⁸ V české literatuře k tomuto Danková, K: Odpovědnost právnických osob za trestné činy proti životu a zdraví. In: Konference SVOČ doktorských studentů v oboru právo a právní věda 2012. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2012.

²³⁹ Předkladatelem tohoto materiálu bylo Ministerstvo spravedlnosti pod č. 901/12-L.

²⁴⁰ Sněmovní tisk č. 915, 6. volební období.

není pochyb o tom, že právnické osoby jsou odpovědné za všechny trestné činy, ve spojení s ustanovením § 100, který stanoví, že pokud ve zvláštních právních předpisech není uvedeno jinak, ustanovení obecné části trestního zákoníku se vztahují na trestné činy podle takovýchto zákonů a předpisů.²⁴¹

Dánská úprava trestní odpovědnosti právnických osob, která byla do dánského právního pořádku přijata v roce 1996, se v trestním zákoníku nachází v hlavě V., která je nazvána „*Trestní odpovědnost právnických osob*“. Podle ustanovení § 25 DTZ je právnická osoba potrestána pokutou, pokud je uložení této sankce možné na základě zákona nebo navazujících právních předpisů. Kriminalizace právnických osob je dále upravena v ustanovení § 306, podle něž jsou právnické osoby trestně odpovědné dle hlavy V DTZ, kde se nachází ustanovení o trestní odpovědnosti právnických osob, tedy i ustanovení § 25, za jeho porušení. Právnické osoby jsou v dánském království trestně odpovědné také za porušení zákona o vyměření daně, zákona o úředně schváleném a registrovaném veřejném účetnictví, zákona o opatřeních předcházejících financování terorismu a praní špinavých peněz a dalších několika desítek předpisů.²⁴²

Estonsko zavedlo trestní odpovědnost právnických osob do svého právního řádu trestním zákoníkem z roku 2001, který nabyl účinnosti k 1. září 2002. Právnická osoba může spáchat některý ze 133 trestných činů. Pokud je právnická osoba odpovědná za určitý trestný čin, je tato skutečnost uvedena v posledním odstavci ustanovení příslušného trestného činu spolu s uvedením druhu sankce, který jí může být uložen.

---

²⁴¹ Missonne, A.: La responsabilité pénale des personnes morales en Belgique. Un régime complexe, une mise en oeuvre peu aisée. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Chartre, 2008, s. 70.

²⁴² Tøftegaard Nielsen, G.: Criminal Liability of Companies in Denmark. Eighty years of experience. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Chartre, 2008, s. 110 an.

Finská koncepce trestní odpovědnosti právnických osob se stala součástí tamějšího právního řádu v roce 1995. Výčet trestných činů nalezneme ve finském trestním zákoníku (č. 39/1889) v hlavách 11 až 50 tohoto zákoníku. V případě, že je právnická osoba za nějaký trestný čin odpovědná, následuje v posledním ustanovení každé hlavy pojmenovaném „*Trestní odpovědnost právnických osob*“ výčet trestných činů, za něž je právnická osoba odpovědná. Celkem právnické osoby odpovídají za trestné činy podle dvaceti hlav trestního zákoníku.

Podle původního znění **italského legislativního dekretu** spočívala nová forma odpovědnosti v trestní odpovědnosti právnických osob za několik málo úmyslných trestných činů souvisejících s veřejnou správou. Od té doby byl katalog trestných činů, za které mohou právnické osoby odpovídat, několikrát rozšířen, a to zejména o společenské trestné činy (d. lgs. č. 61/2002), trestné činy v oblasti ochrany obchodu (d. lgs. č. 162/2005) a nadnárodní trestné činy (srov. zákon č. 146/2006). Po reformě v oblasti bezpečnosti práce je právnické osoby možné činit odpovědné i např. za nedbalostní usmrcení v souvislosti s porušením předpisů o bezpečnosti práce (srov. zákon č. 123/2007). Z poslední doby lze jmenovat např. trestné činy proti životnímu prostředí (d. lgs. č. 121/2011).

Litevský trestní zákoník, který je v účinnosti od 1. května 2003 (trestní odpovědnost právnických osob však byla do litevského právního řádu zakotvena již koncem roku 2002)²⁴³, upravuje otázku, za jaké trestné činy mohou být právnické osoby potrestány obdobně jako estonský trestní zákoník. Zdali je za určitý trestný čin právnická osoba odpovědná, je uvedeno v posledním odstavci ustanovení příslušného trestného činu. V současné době lze právnickým osobám uložit trest za 103 trestných činů.

Do lucemburského trestního zákoníku byla zakotvena pravá trestní odpovědnost právnických osob novelou z 3. května 2010. Rozsah odpovědnosti právnických osob za trestné činy pokrývá jakýkoliv trestný čin (crime, délit- § 34

---

²⁴³ Groudyté, L.: Reform of Lithuanian Criminal Law: Tendencies and Problems. In: Baltic Journal of Law & Politics, č. 1, 2008, s. 25.

zákona). V případě určitých taxativně vyjmenovaných trestných činů dochází dle ustanovení § 37 zákona ke speciální kriminalizaci až ve výši pětinasobku peněžité pokuty uložitelné u ostatních trestných činů. Jedná se o následující trestné činy: proti bezpečnosti státu, terorismu a financování terorismu, porušování předpisů týkajících se zakázaných zbraní v souvislosti se zločinným spolčením či zločineckou organizací, obchodování s lidmi a kuplířství, obchodu s drogami v souvislosti se zločinným spolčením či zločineckou organizací, praní špinavých peněz, zpronevěry, korupce v souvislosti s veřejným zájmem i tzv. korupce privátní, a konečně pomoci s neoprávněným vstupem či pobytem v souvislosti se zločinným spolčením či zločineckou organizací.

Nizozemská úprava trestní odpovědnosti právnických osob má oproti té české dlouhou historii a bohatou aplikaci. Od roku 1951 je právnická osoba trestně odpovědná dle zákona o hospodářských trestných činech. Od roku 1976 pak právnická osoba odpovídá za všechny trestné činy podle ustanovení § 51 holandského trestního zákoníku.

Trestní odpovědnost právnických osob je v **norském trestním zákoníku** upravena od roku 1991 v hlavě třetí. Z ustanovení § 48a zákona vyplývá odpovědnost právnických osob za všechny trestné činy. Jestliže osoba jednající jménem právnické osoby poruší ustanovení trestního zákoníku, pak právnická osoba, jejímž jménem osoba jednala, podléhá uložení trestu. Toto ustanovení se použije také v případě, že žádná jednotlivá (individuální) osoba sama nepodléhá trestu za takové porušení zákona.

Polsko schválilo trestní odpovědnost právnických osob zákonem č. 197/2002 Dz. U, o odpovědnosti kolektivních (hromadných) subjektů (tzn. právnických osob v terminologii českého práva) za činy zakázané pod hrozbou trestu. Dle ustanovení čl. 16 PZ je právnická osoba trestně odpovědná za vypočtené trestné činy a za porušení vyjmenovaných ustanovení v dohromady ve zhruba dalších 15 zákonech, které jsou ve znění tohoto ustanovení uvedeny. Právnické osoby jsou trestně odpovědné za trestné činy proti hospodářským pravidlům, proti pravidlům peněžního oběhu a nakládání s cennými papíry,

úplatkářství a protekce za úplatu, proti ochraně informací, proti věrohodnosti dokumentů, proti majetku, proti sexuální svobodě a mravnosti, proti životnímu prostředí, proti veřejnému pořádku, v oblasti nekalé konkurence, proti duševnímu vlastnictví, o teroristickém charakteru, proti prevenci narkomafie, vyplývající z farmaceutického kodexu, vyplývající ze zákona o bezpečnosti veřejných hromadných akcí, proti daňovým povinnostem a povinnostem vyúčtování dotace či subvence, proti celním povinnostem, proti devizovému hospodářství a proti pravidlům organizování hazardních her.²⁴⁴

Trestní odpovědnost právnických osob byla do **rakouského právního řádu** zavedena spolkovým zákonem o odpovědnosti sdružení č. 151/2005 BGBl. Dle ustanovení § 1 odst. 1 tohoto zákona jsou právnické osoby odpovědné za jakýkoliv trestný čin v trestním i tzv. vedlejších zákonech. Trestným činem je také jednání, které je dle spolkového nebo zemského zákona soudně postihnutelné trestem.²⁴⁵

Problematiku trestní odpovědnosti právnických osob upravuje ve **slovinském právním pořádku** zákon o odpovědnosti právnických osob za trestné činy z roku 1999. Ustanovení § 1 odst. 2 ZOPOD stanoví, za jaké trestné činy je právnická osoba odpovědná a jaký trest a další trestní sankce ji za takové jednání mohou být uloženy. V ustanovení § 24 ZOPOD se uvádí, že právnické osoby jsou odpovědné za trestné činy zvláštní části trestního zákoníku a za další trestné činy, pokud tak stanoví zákon o odpovědnosti právnických osob za trestné činy. Trestné činy zvláštní částí slovinského trestního zákoníku, za které jsou právnické osoby odpovědné, jsou pak vyjmenovány v ustanovení § 25. Jedná se celkem o 91 trestných činů.

---

²⁴⁴ Kudrna, J.: Trestní odpovědnost právnických osob v polském právu. In: Vanduchová, M., Hořák, J. (eds.): Na křižovatkách práva. Pocta Janu Musilovi k 70. narozeninám. Praha: C.H.Beck, 2011, s. 195.

²⁴⁵ K rakouské úpravě rozsahu kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob rozebírá Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 198 an. a Příbelský, P.: Trestná zodpovědnost právnických osob v Rakúsku. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 1, 2007, s. 13 an.

Španělsko inkorporovalo trestní odpovědnost právnických osob do španělského trestního zákoníku ústavním zákonem č. 5/2010 ze dne 22. června 2010, a to s účinností od 23. prosince 2010. Od této chvíle lze hovořit o pravé trestní odpovědnosti právnických osob ve Španělsku. Právnické osoby jsou trestně odpovědné za trestné činy v případech, ve kterých to stanoví trestní zákoník (trestní zákoník to stanoví v knize druhé u jednotlivých trestných činů). Jedná se tedy o uzavřený výčet (*numerus clausus*) trestných činů, za které lze právnickou osobu činit trestně odpovědnou.

7.2.3 Shrnutí

Z výše uvedeného srovnání konceptu kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob v různých evropských státech vyplývá fakt, že evropské země volí různý koncept této kriminalizace. Variantu, která preferuje trestní odpovědnost právnických osob za všechny trestné činy, si vybraly státy Belgie, Dánsko, Nizozemí, Norsko či Rakousko. V některých těchto zemích je pak možný přesah odpovědnosti právnických osob i do dalších zákonů. Taxativní výčet určitých trestných činů pak najdeme např. v Estonsku, Finsku, Litvě, Lucembursku, Polsku anebo Slovinsku. Na základě teoretických východisek je však přiléhavé přiklonit se spíše k odpovědnosti právnických osob pouze za taxativně zvolené trestné činy.

V českém zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob však jednoznačně absentuje přítomnost některých podstatných trestných činů, kterých se může právnická osoba dopustit. Vhodným a přínosným krokem, který toto může napravit, je pouze novelizace seznamu trestných činů v ZTOPO.

7.3 Přičitatelnost trestného činu právnické osobě²⁴⁶

Přičitatelnost trestného činu právnické osobě tvoří samotné jádro zákona, tedy to nejpodstatnější, co ZTOPO obsahuje. V českém trestním právu, kde se dosud bezvýjimečně uplatňovala zásada individuální odpovědnosti fyzických osob za zavinění, se institut přičitatelnosti objevuje právě s přijetím zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. ZTOPO tak zavádí kolektivní vinu právnické osoby, tedy kolektivní trestněprávní odpovědnost za předpokladu, že lze tuto odpovědnost právnické osobě tzv. přičíst. Ostatně toto byl jeden z hlavních důvodů, který zákonodárce vedl k přijetí institutu trestní odpovědnosti právnických osob, neboť fyzická osoba se dříve mohla vyhýbat trestnímu stíhání s odvoláním, že rozhodoval kolektivní orgán právnické osoby a individuální trestní odpovědnost fyzické osoby byla v určitých případech prakticky neprokazatelná.²⁴⁷

Je vhodné uvést, že trestní odpovědností právnické osoby není dotčena trestní odpovědnost fyzické osoby a trestní odpovědností fyzické osoby není dotčena trestní odpovědnost právnické osoby (§ 9 odst. 3 ZTOPO). Pro završení obecného obrázku vztahu právnické a fyzické osoby stran trestní odpovědnosti právnické osoby, je třeba zmínit, že trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala (§ 8 odst. 3 ZTOPO).

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob vychází z koncepce, že právnické osoby jsou způsobilé k právním, ale i protiprávním úkonům a jsou tak odpovědné v právních vztazích. Právnická osoba tak může jednat v souladu s právem, ale také se může dopustit protiprávního jednání, jak je ostatně běžné např. v odvětví práva občanského či správního. V diskuzích, které vznik zákona o trestní odpovědnosti právnických osob provázely, se jako jeden z nejčastějších

---

²⁴⁶ Tato pasáž částečně vychází z textu Bohuslav, L.: Kdy lze trestný čin přičítat právnické osobě, In: Právní rádce. Praha: Economia č. 2, 2013, s. 38-41 a Bohuslav, L.: Přičitatelnost trestného činu právnické osobě. In: In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 145 – 159.

²⁴⁷ Šámal, P.: K trestněprávní odpovědnosti právnických osob. In: Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, č. 11, 2011, s. 20.

argumentů, jež nepodporovaly zakotvení tzv. pravé trestní odpovědnosti právnických osob, uváděla skutečnost, že právnické osoby nemohou jednat zaviněně, tím pádem nemohou jednat v intencích trestního práva a nemohou tak spáchat trestný čin. K tomuto slovenský autor Bezák uvádí, „že *právnická osoba, jakožto organizované společenství lidí rozhodující kolektivním způsobem a sledující společný cíl může za určitých podmínek projevovat vlastní vůli, kterou sice není možné ztotožňovat s vůlí, jak ji známe u fyzických osob, ale na druhou stranu ji není možné považovat za vůli jejích jednotlivých členů. Právnickou osobu tak můžeme chápat jako osobu, která existuje v reálném světě a která je vymezená společnými cíli, které její členové sledují, a jednáním, které tyto cíle naplňují. Na základě tohoto poznání je možné stanovit právní konstrukci zavinění právnické osoby, které by bylo akceptovatelné i pro oblast trestního práva, které striktně akcentuje právě individuální odpovědnost za zavinění. Na druhé straně je ale třeba zdůraznit, že v případě právnických osob se jedná o zavinění, které nebude, a ani nemůže být, založené na vnitřních psychických procesech fyzické osoby*“.²⁴⁸ Nedopustím se převratného konstatování, pokud uvedu, že zásada odpovědnosti za zavinění je jednou ze základních zásad celého trestního práva hmotného.²⁴⁹ Právnická osoba postrádá volní a intelektovou způsobilost, takže nebylo možno převzít model zavinění, který je osvědčený u fyzických osob.²⁵⁰

Jelínek uvádí, že fikce zavinění právnické osoby založená na teorii přičitatelnosti znamená, že zavinění lze právnické osobě přičítat, jestliže nastaly určité okolnosti (srov. § 8 odst. 2 ZTOPO), a souhlasí s legislativním řešením, které považuje za vhodnější než ponechání řešení otázky na nauce a právní praxi, což by zajisté vedlo k nejednotnosti posuzování jednotlivých případů.²⁵¹ V této

---

²⁴⁸ Bezák, M.: Trestná zodpovednosť právnických osôb. In: Mílniky práva v stredoeurópskom priestore 2010, II. časť. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, Právnická fakulta, 2011, s. 651.

²⁴⁹ Srov. Solnař, V, Fenyk, J., Císařová, D., Vanduchová, M.: Systém českého trestního práva. Část druhá. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Novatrix, 2009, s. 267.

²⁵⁰ Vidrna, J., Pergl, R.: Přičítání. In: Trestní právo. Praha: C. H. Beck, č. 6, 2011, s. 17.

²⁵¹ Jelínek, J.: Nad novým českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In: Aktuální otázky trestného zákonodárstva. Pocta prof. JUDr. Milanovi Čičovi, DrSc. et. mult. Dr.

souvislosti můžeme hovořit o nové zásadě osamostatnění trestní odpovědnosti právnické osoby.²⁵²

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob tak využívá specifické konstrukce přičitatelnosti, kdy zaviněné jednání určité kategorie osob se přičte právnické osobě. Fenyk pod pojmem *přičitatelnost* rozumí souhrn různých okolností činu, za nichž je možno právnické osobě jednání přičítat, a nikoli posuzování přičetnosti subjektu, a termín přičitatelnosti trestného činu právnické osobě nahrazuje termínem *vytýkatelnost*, který chápe jako zvláštní objektivně zjištěné formy chování at' už komisivní, či omisivní povahy jednotlivců či kolektivů.²⁵³ Fenyk dále v brněnské učebnici trestního práva hmotného říká, že „v trestním právu nelze použít plně teorie o přičitatelnosti uplatňované v právu soukromém (jako např. jednání statutárního orgánu), ale jedná se o její širší podobu, která je zvláštní kombinací přímého zastoupení a přičitatelnosti, a kterou lze označovat spíše než přičitatelnost obecnějším a výstižnějším pojmem *vytýkatelnost*“.²⁵⁴

Jelínek ve svém komentáři k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob uvádí, „že zavinění právnické osoby je vybudované na teorii přičitatelnosti určitého jednání právnické osobě. Přesněji řečeno, jedná se o fikci zavinění, která nemá nic společného se zaviněním fyzické osoby. Takto konstruovanou odpovědnost založenou na přičitatelnosti trestného činu právnické osobě je třeba považovat za zvláštní odpovědnost za zavinění u právnické osoby odlišnou od

---

h. c. k 80. narodeninám. Zborník príspevkov z celoštátnej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 19. januára 2012. Bratislava, Eurokódex, 2012, s. 94.

²⁵² Kratochvíl, V.: Trestní odpovědnost právnických osob a základní zásady trestního práva hmotného. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 9, 2011, s. 251.

²⁵³ Fenyk, J.: Vytýkatelnost činu právnické osobě v návrhu českého zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: Aktuální otázky trestného zákonodárstva. Pocta prof. JUDr. Milanovi Čičovi, DrSc. et. mult. Dr. h. c. k 80. narodeninám. Zborník príspevkov z celoštátnej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 19. januára 2012. Bratislava, Eurokódex, 2012, s. 68.

²⁵⁴ Kratochvíl, V. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 535.

*pojmu viny u fyzické osoby.*²⁵⁵ Je třeba poznamenat, že se nejedná o konstrukci novou. Nalezneme ji v předpisech Rady Evropy, Evropského společenství a Evropské unie, ale také v národních právních řádech některých evropských států. V předpisech evropské úrovně se jedná o následující či jí obdobnou konstrukci:

„členský stát přijme nezbytná legislativní nebo jiná opatření, aby zajistil, že právnickou osobu lze činit odpovědnou za protiprávní jednání spáchané fyzickou osobou v její prospěch, ať už fyzická osoba jedná samostatně, či jako člen orgánu takové právnické osoby, která má vedoucí postavení v rámci takové právnické osoby na základě:

- a) oprávnění zastupovat tuto právnické osobu*
- b) pravomoc přijímat rozhodnutí jménem této právnické osoby*
- c) pravomoc vykonávat kontrolu v rámci této právnické osoby.*

*Kromě těchto případů členský stát přijme nezbytná nebo jiná legislativní opatření, aby zajistil, že právnická osoba je odpovědná za nedostatek dohledu nebo kontroly směrem k fyzické osobě uvedené výše, čímž umožnila fyzické osobě spáchání trestného činu ve prospěch právnické osoby.*²⁵⁶

Z hlediska aplikace zákona o trestní odpovědnosti právnických osob je zcela důležité uvědomit si, kdy je právnická osoba trestně odpovědná. Jinak řečeno, je třeba mít na zřeteli charakter jednání, výčet osob, podmínky a okolnosti, které mohou být právnické osobě přičteny, aby byla trestně odpovědná. Z pohledu přičitatelnosti trestného činu právnické osobě je klíčové ustanovení § 8 ZTOPO, které stanoví, že trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný jejím jménem, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak

- a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat,*

---

²⁵⁵ Jelínek, J., Herczeg, J.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012, s. 71.

²⁵⁶ Např. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV a její čl. 12 „Odpovědnost právnických osob“.

b) ten, kdo u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),

c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo

d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů, i když není

osobou uvedenou v písmenech a) až c), jestliže jí ho lze přičítat (jak je uvedeno v § 8 odst. 2 ZTOPO).

Pokud jde o objektivní stránku trestného činu, musí se tak jednat o protiprávní čin spáchaný

- a) jménem právnické osoby,
- b) v zájmu právnické osoby,
- c) v rámci činnosti právnické osoby.

Z pohledu subjektivní stránky trestného činu je významné jednání následujících kategorií osob:

- 1) *statutárního orgánu nebo člena statutárního orgánu* – podle znění ustanovení § 20 OZ lze dovodit, že statutárním orgánem jsou osoby, které činí právní úkony právnické osoby, pokud jsou k tomu oprávněni smlouvou o zřízení právnické osoby, zakládací listinou nebo zákonem. Souhrnně lze říci, že se jedná o orgán, který má obecné jednatelské oprávnění. Právní úkony učiněné na základě tohoto oprávnění pak zavazují samotnou právnickou osobou.²⁵⁷ Může se jednat o orgány individuální i kolektivní, ale též o jiné osoby, např. zaměstnance, pokud to tak vyplývá ze stanov právnické osoby či je to k pracovnímu zařazení zaměstnanců obvyklé.
- 2) *Osoby, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat* – jedná se o smluvní zastoupení na základě plné moci (např. zastoupení advokátem) či

---

²⁵⁷ Srov. úpravu obsaženou v obchodním zákoníku, konkrétně v ustanoveních § 85 v případě veřejných obchodních společností, § 101 u komanditních společností, § 133 u společností s ručením omezeným či § 191 u akciových společností.

zákoně zastoupení, kterým typicky bude zastoupení na základě ustanovení § 20 odst. 2 občanského zákoníku či nezmocněné jednatelství, které je upraveno v § 16 ObchZ. V případě územních samosprávných celků se jedná o starostu obce či hejtmana u kraje. V tomto případě se jedná o osobu pověřenou obchodním vedením či vedoucí zaměstnance, dozorčí radu či osoby vykonávající vnitřní kontrolní činnost.

- 3) *Osoby vykonávající kontrolní nebo řídicí činnost, která zároveň není statutárním orgánem či zástupcem právnické osoby* – příkladem takové osoby je u společnosti s ručením omezeným valná hromada, u akciové společnosti pak dozorčí rada. U územních samosprávných celků se jedná o radu či zastupitelstvo obce nebo kraje.
- 4) *Osoby vykonávající rozhodující vliv na řízení právnické osoby, jestliže její jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby* – v tomto ohledu můžeme zmínit vztah mateřské a dceřiné společnosti, tedy osoby ovládající a ovládané na základě ustanovení § 66a ObchZ.
- 5) *Zaměstnance nebo osoby v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“), který není osobou uvedenou v bodech 1 až 4 při plnění pracovních úkolů, jestliže mu ho lze za splnění dalších podmínek přičíst* – na tomto místě postavení zaměstnance není třeba dále specifikovat, u osob v obdobném postavení jako zaměstnanec se jedná o osoby pracující na základě tzv. „švarc“ systému, případně členy družstev atp.

Právnické osobě lze dle ustanovení § 8 odst. 2 ZTOPO přičítat spáchání trestného činu uvedeného v ustanovení § 7 ZTOPO, jestliže byl spáchán:

- 1) *jednáním statutárního orgánu nebo člena statutárního orgánu, osoby, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat, osoby vykonávající kontrolní nebo řídicí činnost, která zároveň není statutárním orgánem či zástupcem právnické osoby či osoby vykonávající rozhodující vliv na řízení právnické osoby, jestliže její jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické*

osoby (dále jen nepřesně, ale pro zjednodušení obecně „orgán právnické osoby“),

2) zaměstnancem:

a) na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánu právnické osoby

b) proto, že orgán právnické osoby neprovedl takové opatření, které měl provést:

ba) podle jiného právního předpisu nebo

bb) které po něm lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedl povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.

Je zřejmé, že ZTOPO rozeznává dvě kategorie osob, a to osoby uvedené pod bodem 1 a zaměstnance uvedené v bodě 2. Z hlediska přiřítelnosti trestného činu právnické osobě se na tyto kategorie vztahují dvě zcela odlišná kritéria. Zatímco v případě přiřítání jednání orgánu právnické osoby lze hovořit v případě, kdy osoba nebo osoby, které jsou orgánem právnické osoby či jej tvoří, nejednají čistě v soukromém osobním zájmu bez vztahu k právnické osobě, de facto o směřování k objektivní odpovědnosti právnické osoby, u přiřítání jednání zaměstnance lze nalézt významný preventivní prvek zákona, neboť vrcholným činitelům právnické osoby ukládá, aby se znalostí respektovali právní předpisy, každé své rozhodnutí promysleli a byli více obezřetní ve svém konání směrem k zaměstnancům.

7.3.1 Přiřítelnost jednání orgánu právnické osoby právnické osobě

ZTOPO, interpretujeme-li ustanovení § 8 odst. 1 a 2, uvádí, že trestný čin spáchaný orgánem právnické osoby jejím jménem, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti se právnické osobě přiřítá. Je otázkou, nakolik dává právnické osobě možnost liberace v případě zřejmého excesu např. advokáta zastupujícího právnickou osobu na základě mandátní smlouvy. Jedná se v podstatě o přiblížení

automatické presumpci viny. Musíme si položit otázku, zdali je tato úprava vhodnou a žádanou. Zároveň je však třeba zvažovat, do jaké míry má být právnická osoba sankcionována za jednání osob, jež třeba zcela záměrně právnickou osobu, které se přičte trestný čin, poškozují. Na druhou stranu je nutné si uvědomit, že zákonodárce uvedenou úpravu zvolil s ohledem na charakter, možnosti, rozsah a dopad činností, které dnešní, zvláště pak ty velké, mnohdy nadnárodní, korporace provozují.

ZTOPO v ustanovení § 8 odst. 3 stanoví, že trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v zákoně. Pokud právnická osoba neučinila dostatečná opatření směřující k prevenci a odhalování protiprávních jednání, případně k identifikaci konkrétních pachatelů, je na místě, že by za tento nedostatek měla nést odpovědnost. Nepostačuje však pouhá existence Compliance programu či vnitřního předpisu zakazující páchaní trestné činnosti. Musí se jednat o skutečně efektivní opatření, jejichž dodržování právnická osoba monitoruje a kontroluje. Příkladem výše uvedeného může být kauza z USA *Dollar SS v USA* z roku 1939, která nachází uplatnění i v současné době. „*V tomto případě společnost zajišťující lodní přepravu nezabránila vyhazování odpadu z lodi do vod v přístavu. Společnost měla vnitřní nařízení, které takové jednání zakazovalo, nicméně neučinila žádná další efektivní opatření, která by tomu bránila, a byla uznána trestně odpovědnou za jednání svých zaměstnanců.*“²⁵⁸

Ostatně důvodem, jenž provázal vznik ZTOPO, a který podporoval jeho přijetí, byla právě absence možnosti potrestat osobu konkrétního viníka. Právnická osoba by měla nést odpovědnost i v případě dekoncentrace jednotlivých „střípků“ odpovědnosti na různých úrovních řízení, kdy až výsledný celek jednání má charakter jednání v rozporu s normami trestního práva. V okamžiku, kdy orgán činný v trestním řízení usvědčí konkrétní fyzickou osobu ze spáchání trestného činu, který lze zároveň přičíst právnické osobě, a to

---

²⁵⁸ Navrátilová, J.: Přičitatelnost v zahraniční judikatuře. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 165.

v případech, kdy právnická osoba ve svém předcházení trestné činnosti a uplatňování kontrolních mechanismů nic nepodcenila, je ke zvážení, zdali je vhodné právnické osobě přičítat takové jednání bez dalšího ve smyslu trestního práva, čímž samozřejmě nezpochybňují odpovědnost dle norem práva správního a občanského. Právnická osoba by měla též zvážit existenci kvalitních monitorovacích programů.²⁵⁹

Důvodová zpráva ZTOPO²⁶⁰ i komentářová literatura²⁶¹ uvádí, že konstrukce trestní odpovědnosti právnických osob „*se od odpovědnosti za výsledek odlišuje, neboť jejím předpokladem je jednak naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu, jednak deficit v kontrolní či řídicí rovině právnické osoby, a to buď ve formě zaviněného spáchání trestného činu osobami v řídicím či kontrolním postavení, nebo ve formě zaviněného nedostatečného dohledu, kontroly či organizace.*“ Na základě výše naznačených argumentů se domnívám, že s takovým odůvodněním není možné souhlasit, neboť mohou nastat okolnosti, kdy deficit v kontrolní či řídicí rovině, ve smyslu vyjádřeném v důvodové zprávě, nenastane. Můžeme však připustit, že kladení zvýšených nároků přičitatelnosti stran jednání statutárních či kontrolních orgánů²⁶² je legitimní, avšak za předpokladu, že právnická osoba ob stojí v testu předcházení trestné činnosti a testu uplatňování kontrolních mechanismů, lze mít stávající znění institutu přičitatelnosti trestného činu právnické osobě v ZTOPO za příliš přísné.

Důvodová zpráva²⁶³ dále konstatuje, že „*je třeba odmítnout myšlenku, že by trestní odpovědnost právnických osob byla odpovědností objektivní, kdy je požadována jednak souvislost s páčáním trestného činu a jednak je přihlédnuto i k povaze právnické osoby, jejíž zájmy mohou být jiné než zájmy jednotlivce*“. Toto

---

²⁵⁹ K tomuto srov. Ford, C., Hess, D.: Can Corporate Monitorships Improve Corporate Compliance? In: The Journal of Corporation Law, č. 3, 2009.

²⁶⁰ Zvláštní část důvodové zprávy ZTOPO - § 8.

²⁶¹ Šámal, P., Dědič, J., Grivna, T, Pury, F.; Říha, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 175.

²⁶² K samotné odpovědnosti řídicích pracovníků viz Pinto, A., Evans, M.: Corporate Criminal Liability, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008, s. 71 an.

²⁶³ Zvláštní část důvodové zprávy ZTOPO - § 8.

tvrzení, že se v případě přičítání jednání orgánů právnické osoby právnické osobě nejedná o objektivní odpovědnosti, velmi neobstojí, čemuž svědčí i pohled do norem občanského práva. Lze souhlasit s názorem, že trestní právo jako ultima ratio by nemělo co do podmínek trestní odpovědnosti být aplikováno v širším okruhu případů, než je tomu v případě obecné – civilní – odpovědnosti za zaviněná jednání. K podmínkám přičitatelnosti právního úkonu právnické osobě lze v komentáři k občanskému zákoníku nalézt, že *„nezbytnou podmínkou přičitatelnosti úkonů učiněných těmi, kdo zastávají funkce ve statutárních orgánech, přímo právnické osobě, v níž působí, je to, že musí být jednáno jménem této právnické osoby, nikoli tedy pod pouhým jménem jejího reprezentanta. To je dáno právním pravidlem, že účinky právního úkonu se přičítají pravidelně osobě, jejímž jménem je učiněn. Právní úkon statutárního orgánu učiněný za právnickou osobu není jednáním v zastoupení, ale osobním jednáním právnické osoby. Statutární orgán tedy neprojevuje právním úkonem svoji vůli, ale vůli právnické osoby. Osoby zastávající funkci statutárního orgánu, popř. člena statutárního orgánu, jde-li o orgán kolektivní, se někdy popisně označují jako reprezentanti právnické osoby. Právní úkon učiněný jménem právnické osoby tím, kdo zastává funkci statutárního orgánu nebo člena statutárního orgánu, je její právní úkon. Z toho důvodu je pojmově vyloučena možnost právnické osoby odmítnout účinky jednání svého statutárního orgánu. Jakmile se právní úkon statutárního orgánu stane perfektní, je jím právnická osoba vázána.“*²⁶⁴ Uvedený výklad podporuje myšlenku objektivní odpovědnosti právnické osoby za jednání svých orgánů. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob by tak měl jednoznačně pozitivně definovat, že za excesy si jednající osoba, resp. orgán právnické osoby nese pouze svou vlastní odpovědnost. Objevuje se též názor, že se jedná o faktickou presumpci viny a rozpor s ústavními předpisy, konkrétně se zněním čl. 40 odst. 2 a 3 LZPS.²⁶⁵ Komentář k ZTOPO nevyvozuje vůči právnické osobě trestní odpovědnost v případě *„posuzování excesů jednajících osob, kdy je třeba uplatnit*

²⁶⁴ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., a kol. : Občanský zákoník I., II. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 261.

²⁶⁵ Vidrna, J.: Je zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim zcela v souladu s ústavním pořádkem České republiky? In: Trestní právo. Praha: C. H. Beck, č. 11, 2012, s. 15.

*zásadu, že pokud byl čin v zásadě spáchán proti zájmům právnické osoby nebo na její úkor, nelze dovést trestní odpovědnost takto poškozené právnické osoby a bude uplatněna pouze trestní odpovědnost osoby jednající.*²⁶⁶ Šámal k tomuto také dříve publikoval, že by bylo vhodnější hledat možnosti omezení široké trestní odpovědnosti právnických osob, kdy by se dalo zvažovat vyvinění právnické osoby v případě, že by šlo o exces fyzické osoby v konečném důsledku v její prospěch, nebo pokud by se na jednání fyzické osoby právnická osoba v žádném směru nepodílela a ani se s ním následně neztotožnila.²⁶⁷ V navazující otázce subsidiarity trestní represe Vondruška navrhuje, aby se korekce odpovědnosti nenesly pouze v mezích zásad legality a oficiality, ale aby se uplatňoval princip oportunitity.²⁶⁸

7.3.2 Přičitatelnost jednání zaměstnance právnické osobě

Jedním z hlavních účelů trestního práva je předcházet páčání trestné činnosti. Právnická osoba je dle ZTOPO odpovědná za jednání zaměstnance, pokud ten jednal na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby, nebo pokud právnická osoba neprovedla či zanedbala opatření, která po ní měla provést podle jiného právního předpisu nebo která po ní lze spravedlivě požadovat, anebo neprovedla řádnou kontrolu nad činností zaměstnanců, nebo neučinila nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu. V bodě absence provedení či zanedbání opatření, kontroly nad činností zaměstnanců a opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu lze spatřovat možná trochu podceňovaný, ale velice významný preventivní prvek ZTOPO, neboť nutí právnické osoby konat tak, aby předcházely páčání trestné činnosti. Zákon tak klade na právnickou osobu určité nároky, aby vypracovávala preventivní

---

²⁶⁶ Šámal, P., Dědič, J., Grívna, T., Púry, F.; Říha, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 124.

²⁶⁷ Šámal, P.: K otázce přičitatelnosti trestného činu právnické osobě. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 1786.

²⁶⁸ Vondruška, F.: K návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: Právní rozhledy. Praha: C. H. Beck, č. 13, 2011, s. 468.

programy, školila své zaměstnance, vykonávala důslednou kontrolu, posílila kontrolní mechanismy a nastavila parametry vedoucí k zamezení nebo odvrácení následků trestného činu. Důležité však je, aby se jednalo nejen o verbální prohlášení a formální kroky, ale o skutečná provádění výše nastíněných opatření. Angličan Gobert konstatuje, že právnické osoby musí prokázat učinění všech příslušných kroků. V tomto případě jim pak protiprávní jednání nelze přičítat. Právnická osoba v žádném případě nesmí mít nastavenou politiku umožňující páchání trestné činnosti a tolerující nezákonnost.²⁶⁹ Zároveň právnická osoba musí být schopna prokázat, že učinila veškerou „*due diligence*“. Dále musí být schopna unést důkazní břemeno, jinak řečeno prokázat, že učinila veškerá nezbytná opatření, čímž vyvrátí obžalobu nad vší pochybnost. V anglickém právu je v tomto směru průlomový rozsudek *Tesco Supermarkets Ltd v. Natrass* z roku 1971, kdy britská horní sněmovna rozhodla, za jakých okolností se právnická osoba může vyhnout trestní odpovědnosti za jednání svých manažerů, a to právě při užití obrany „*due diligence*“. Došla k závěru, že při individuálním selhání zaměstnance nemůže být právnická osoba odpovědná, pokud učinila vše, co po ní bylo požadováno.²⁷⁰ Tento princip se objevuje i v ZTOPO, kdy právnická osoba neodpovídá za individuální selhání a exces zaměstnance za splnění všech výše uvedených kroků a postupů. Trestně odpovědnou je pak pouze fyzická osoba, která spáchala trestný čin.

Lze shrnout, že preventivní prvek zákona je možno považovat za chvályhodný počín zákonodárce. Značně problematickým se však jeví v českém trestním právu právě fakt, že zákon *de facto* přenáší důkazní břemeno, zdali právnická osoba konala tak, jak měla, a zdali se nedopustila nedostatků v rámci kontroly činnosti zaměstnanců, právě na právnickou osobu, což může kolidovat se zásadou *presumpce nevinny* a zásadou *in dubio pro reo*. Jedná se tak o princip v trestním právu nevídaný.

---

²⁶⁹ Gobert, J., Punch, M.: *Rethinking Corporate Crime*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003, s. 204 – 208.

²⁷⁰ Tamtéž, s. 100.

V ustanovení § 8 odst. 2 písm. b) ZTOPO je upraveno přičítání trestného činu právnické osobě mimo jiné z důvodu, že orgány právnické osoby neprovedly taková opatření, která po nich lze spravedlivě požadovat, přičemž následuje demonstrativní výčet těchto opatření, kterými jsou *neprovedení povinné nebo potřebné kontroly nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinění nezbytných opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu*. Je třeba říci, že zákonodárce v tomto případě nesystematicky zakotvuje sousloví „*spravedlivého požadavku*“ do norem trestního práva, které tento pojem dosud vůbec neznaly. Obrat „*lze spravedlivě požadovat*“ náleží spíše do soukromoprávní terminologie. Zároveň můžeme konstatovat, že zákonodárce v důvodové zprávě ani Ministerstvo spravedlnosti nepřiblížilo tento pojem, kdy tak nelze dostatečně predikovat, co tento neurčitý právní pojem znamená.²⁷¹

7.3.3 Úprava přičitatelnosti trestné činu právnické osobě ve vybraných evropských zemích

Předchozí kapitoly popisují a analyzují přičitatelnost trestného činu právnické osobě v české právní úpravě, považují však za vhodné nahlédnout také do některých zahraničních úprav, které přičitatelnost trestného činu právnické osobě také upravují. Pro tuto komparaci jsem zvolil úpravu belgickou, dánskou, estonskou, fínskou, italskou, maďarskou, nizozemskou, polskou, rakouskou, slovinskou a španělskou.

---

²⁷¹ Srov. k tomuto úpravu ve Spojeném království, kde Bribery Act z roku 2010 trestá právnickou osobu v případě neschopnosti zabránit korupci. Právnická osoba není odpovědná v případě, že prokáže, že zavedla adekvátní procedury předcházení korupčního jednání svých zaměstnanců. Ministerstvo spravedlnosti pak musí vydat Příručku pro právnické osoby týkající se předcházení korupce (Guidance about commercial organizations preventing bribery). Obdobně italské Ministerstvo spravedlnosti hodnotí a připomínkuje etické kodexy vypracované asociacemi zastupujícími jednotlivé subjekty. Viz Vidrna, J.: Je zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim zcela v souladu s ústavním pořádkem České republiky? In: Trestní právo. Praha: C. H. Beck, č. 11, 2012, s. 17.

V **Belgii** základní úsilí zákonodárce již od počátku spočívalo ve snaze nevytvářet objektivní odpovědnost právnických osob. Podle tohoto zákona trestní odpovědnost právnických osob není odvozena od trestní odpovědnosti fyzických osob.

Subjektem trestní odpovědnosti jsou všechny právnické osoby. Zákon ale stanoví alternativní podmínky, které musí být naplněny, aby mohla být právnická osoba shledána trestně odpovědnou. Právnické osoby jsou trestně odpovědné jen v případech, kdy byl trestný čin spáchán v souvislosti s uskutečňováním předmětu činnosti právnické osoby, s obranou jejích zájmů, nebo pokud okolnosti prokazují, že byl trestný čin spáchán v její prospěch (čl. 5 odst. 1).²⁷²

Zákon dále stanoví, že „*pokud je právnická osoba shledána trestně odpovědnou výhradně proto, že čin spáchala svým zásahem fyzická osoba, jejíž identita je přesně známa, pouze ta z nich, která se provinila těžším zaviněním, může být odsouzena. Ale pokud tato známá fyzická osoba spáchala čin vědomě a dobrovolně, může být odsouzena současně s právnickou osobou dohromady*“. Ustanovení čl. 5 odst. 2 BZ může být použito pouze tehdy, pokud jsou právnická i fyzická osoba obě stíhány pro identický skutek. Možnost souběžného odsouzení fyzické a právnické osoby je dána, pokud fyzická osoba jednala vědomě a dobrovolně. Judikatura se postupně ustálila na názoru, že pokud byl trestný čin ze strany fyzické osoby spáchán vědomě a dobrovolně, vztahuje se toto ustanovení jak na trestné činy úmyslné, tak na trestné činy spáchané z nedbalosti. Nicméně není povinností soudu v takovém případě fyzickou osobu odsoudit a zůstává na jeho uvážení, zdali tak učiní, či nikoliv.²⁷³ Uvedené s sebou samozřejmě nese jistou zátěž na bedra soudců při jejich rozhodování. V aplikační praxi se často stává, že není možné najít a identifikovat odpovědnou fyzickou osobu. V takovém případě spočívá odpovědnost na právnické osobě, a jen ta může být odsouzena.²⁷⁴ V souvislosti s tím lze klást otázku, zdali je možné uplatnit v případě, kdy

---

²⁷² Overath J., Geron M., Gheur CH., Matray T.: La responsabilité pénale des personnes morales. Bruxelles: Boeck&Larcier s.a., 2007, s.11 – 19.

²⁷³ Tamtéž, s. 37 – 50.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 53.

právnícká osoba nejednala záměrně, tzv. klauzuli absolutní omluvy²⁷⁵, která umožňuje liberaci právnícké osoby. Tuto klauzuli lze však užít pouze v případě, že je známa fyzická osoba, která spáchala trestný čin. Pouze tehdy lze namítat menší míru zavinění na straně právnícké osoby. Souhlasné stanovisko vyslovil i Tribunal correctionnel v Liège v rozsudku ze 4. května 2004.²⁷⁶

K přičitatelnosti trestného činu právnícké osobě je třeba naplnit jednu ze tří podmínek stanovených v čl. 5 odst. 1 BZ: trestný čin byl spáchán ve skutečné souvislosti s uskutečňováním předmětu činnosti, obrany zájmů právnícké osoby nebo postačí, pokud okolnosti prokazují, že byl spáchán v její prospěch. Nemůže se tak stát, že dojde k založení trestní odpovědnosti právníckých osob pouze tím, že spáchá trestný čin fyzická osoba, která k ní má nějakou vazbu a která se dopustí protiprávního jednání pouze na svůj účet a ze svého vlastního zájmu, který sleduje. *První podmínka*, kterou je skutečná souvislost s uskutečňováním předmětu činnosti, vyvolala spory o tom, co se rozumí skutečným vztahem k uskutečňování předmětu činnosti právnícké osoby. Pojem byl konkretizován až judikaturou. Rozsudek Kasačního soudu²⁷⁷ z 9. listopadu 2004 vcelku logicky upřesnil, že skutečný vztah k předmětu činnosti nevyžaduje, aby byla trestná činnost výslovně uvedena v předmětu činnosti, ale postačí, pokud jsou trestné činy páchané za účelem uskutečnění předmětu činnosti. Uvedeme-li příklad dalších rozsudků, které se vážou k této otázce, lze zmínit např. rozsudek z 28. března 2003, který se týkal pracovního úrazu utrpěného dělníkem od přístroje, který nezahrnoval dostatečné bezpečnostní mechanismy.²⁷⁸ Soud tehdy judikoval, že trestný čin neúmyslného zabití je v souvislosti s uskutečňováním předmětu činnosti právnícké osoby, kdy používání zařízení mělo být zabezpečeno před tím, aby byl zamezen přístup do nebezpečných oblastí.²⁷⁹ *Druhou podmínkou* je skutečný vztah k obraně zájmů právnícké osoby. Rozsudek tribunal correctionnel

---

²⁷⁵ Tamtéž, s. 39.

²⁷⁶ Corr. Liège (13e ch.), 4 mai 2004, notice n°64.01.109415/02, nebylo zveřejněno.

²⁷⁷ Cass., 9 novembre 2004, Rev. dr. pén., 2005, p. 789; J.T., 2004, s. 856.

²⁷⁸ Corr. Liège (11e ch. bis), 28 mars 2003, J.L.M. B., 2003, s. 1331.

²⁷⁹ Overath J., Geron M., Gheur CH., Matray T.: La responsabilité pénale des personnes morales. Bruxelles: Boeck&Larcier s.a., 2007, s. 41.

z 7. listopadu 2000, který nebyl oficiálně publikován, zachycuje, že padělání osvědčení a jejich připojování k čtvrtkám vepřového je prováděno ve skutečném vztahu k zájmům společnosti, která se zabývá obchodováním s vepřovým, pokud účelem bylo, aby částka zahrnutá v osvědčení byla připsána na účet společnosti. *Třetí podmínka* spočívá v tom, že trestný čin byl spáchán ve prospěch právnické osoby. Nevyžaduje se, aby právnická osoba měla z trestného činu jakýkoliv skutečný zisk. Tak např. právnická osoba, která zaměstnává lidi vybrané na základě diskriminačního výběrového řízení a ačkoliv nemá z takového jednání žádný zisk, bude trestně odpovědná, jelikož toto jednání je spácháno v její prospěch, resp. na její účet.

Pro vymezení podmínek přičitatelnosti trestného činu právnické osobě je důležitý rozsudek odvolacího soudu v Gand ze 17. října 2002²⁸⁰. Soud ve svém rozhodnutí uvedl následující premisy koncipující přičitatelnost trestného činu právnické osobě skrz její vedení:

- a) trestný čin musí být spáchán osobou, která zastupuje společnost;
- b) trestný čin byl nařízen, řízen, povolen nebo usnadněn faktickou hierarchií uvnitř společnosti;
- c) trestný čin vychází z rozhodnutí přijatého právnickou osobou;
- d) u neúmyslných trestných činů je třeba prokázat, že zaměstnanec nebo zástupce právnické osoby věděl o riziku, že může být spáchán trestný čin, ale zanedbal přijetí preventivních opatření;
- e) vyžaduje-li zákon úmysl, je třeba prokázat, že byl přítomen u vedoucích orgánů právnické osoby.²⁸¹

Čl. 5 odst. 2 BZ stanoví, že v případě, kdy je shledána odpovědnost právnické osoby z důvodu zásahu fyzické osoby, jejíž totožnost je známa, může být odsouzena pouze ta z nich, která se provinila těžším zaviněním. Pokud však fyzická osoba spáchala trestný čin vědomě a dobrovolně, může být odsouzena společně s právnickou osobou. Ustanovení se snaží omezit případy zdvojování

---

²⁸⁰ Gand (3e ch.), 17 octobre 2002, arret n°91450, nebylo zveřejněno.

²⁸¹ Overath J., Geron M., Gheur CH., Matray T.: La responsabilité pénale des personnes morales. Bruxelles: Boeck&Larcier s.a., 2007, s. 28.

trestní odpovědnosti a dopadá jen na osobu, která se nejvíce provinila. Zároveň ale souběžná odpovědnost fyzické a právnické osoby není zcela vyloučena. Soud tak buď odsoudí výlučně právnickou osobu, nebo právnickou i fyzickou souběžně.²⁸² V okamžiku, kdy není možné identifikovat trestně odpovědnou fyzickou osobu, je to výlučně právnická osoba, která je potrestána. Dle belgické literatury se jedná zejména o případy z oblasti životního prostředí, ve kterých rozhoduje kolektivní orgán a kde je prakticky nemožné najít konkrétního pachatele – fyzickou osobu. Je třeba ale podotknout, že pouhá účast na jednáních orgánu právnické osoby či správa určité věci uvnitř právnické osoby ještě nezakládá individuální trestní odpovědnost. O tu by se jednalo až v případě, kdy by tato osoba vykonávala reálnou pravomoc uvnitř právnické osoby. Právnická osoba je osvobozena v případě, kdy zavinění fyzické osoby je závažnější než zavinění osoby právnické. Může nastat též případ výlučné trestní odpovědnosti fyzické osoby, kdy tato použije ke spáchání trestného činu právnickou osobu s cílem spáchat trestný čin pro sebe.²⁸³

V roce 2006 byl předložen vládní návrh zákona, jenž měl změnit koncepci přičitatelnosti trestného činu právnické osobě. Byla navrhována změna čl. 5 odst. 1, a to vypuštění 3 alternativních podmínek zakládajících trestní odpovědnost právnické osoby z důvodu problémů, které v praxi vytváří. Nicméně odpůrci této koncepce namítali, že by tak došlo k objektivizaci trestní odpovědnosti právnických osob, čemuž se chtěl zákonodárce primárně vyhnout. Stejně tak měla být návrhem zakázána kumulace trestní odpovědnosti fyzické a právnické osoby.²⁸⁴

V **Dánsku** je právnická osoba podle ustanovení § 27 odst. 1 DTZ trestně odpovědná v případě, že trestný čin byl spáchán v její prospěch a zároveň jej lze připsat jedné nebo více osobám spojeným s touto právnickou osobou, byť na

---

²⁸² Rozsudek Arbitrážního soudu č. 128/2002 z 10. července 2002, podle kterého zákonodárce neměl za cíl přidělit soudci širší pravomoc posuzování než má obecně v trestní oblasti.

²⁸³ Overath J., Geron M., Gheur CH., Matray T.: La responsabilité pénale des personnes morales. Bruxelles: Boeck&Larcier s.a., 2007, s.48.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 74 – 83.

základě smluvního vztahu. Jednání fyzické osoby tak lze právnické osobě přičítat pouze tehdy, když se vztahuje k provádění úkolů pro právnickou osobu. Musí však být prokázáno, že v rámci právnické osoby byl spáchán trestný čin, ať už úmyslně, či nedbalostně. Identifikace fyzické osoby není podmínkou sine qua non, bez které by nebylo možné činit trestně odpovědnou právnickou osobu.

V dánské praxi činí určité potíže posouzení jednání, které je proti politice právnické osoby. Takové jednání lze právnické osobě přičítat, avšak ne tehdy, pokud je takové jednání „naprosto neobvyklé.“ Nielsen²⁸⁵ k tomu uvádí příklad zaměstnance obsluhujícího vysokozdvizný vozík, který pro zdvihnutí osoby užije nikoliv k tomu příslušnou plošinu, ale vidlici vozíku, která slouží pro práci se zbožím. Dodává, že je zcela irelevantní skutečností, zdali vedení právnické osoby jedná aktivně či pasivně ve smyslu dodržování zákonných norem. Jestliže management nebo zaměstnanec s výkonnými pravomocemi jednali úmyslně či hrubě nedbale, musí být v takovém případě stíhána nejen právnická, ale i fyzická osoba, a to buď ve společném, nebo samostatném řízení.²⁸⁶

Estonská úprava trestní odpovědnosti právnických osob podle ustanovení § 14 odst. 1 ETZ říká, že právnická osoba je odpovědná za jednání, které spáchal orgán právnické osoby, člen orgánu právnické osoby, zaměstnanec nebo oprávněný zástupce právnické osoby v jejím zájmu. Není zde podmínka předchozí identifikace nebo obvinění fyzické osoby.²⁸⁷ Právnické osobě lze přičítat jak úmyslný trestný čin, tak trestný čin spáchaný z nedbalosti, pokud je to ve zvláštní části estonského trestního zákoníku uvedeno. Zákon však blíže nespecifikuje jednání jakého orgánu právnické osoby jí lze přičítat. Nejvíce preferovaný názor říká, že se tím myslí všechny orgány uvedené ve statutu

---

²⁸⁵ Nielsen, G. T.: Criminal Liability of Collective Entities – The Danish Model. In: Eser, A., Heine, G., Huber, B.: Criminal Responsibility of Legal and Collective Entities. International Colloquium Berlin 1998. Freiburg im Breisgau: Ed. iuscrim, Max-Planck-Inst. für Ausländisches und Internat. Strafrecht, 1999, s. 193.

²⁸⁶ Pascal, A.-M.: Country report: Denmark. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011, s. 221 - 223.

²⁸⁷ Pascal, A.-M.: Country report: Estonia. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011, s. 229.

právnícké osoby – valná hromada, představenstvo, dozorčí rada atp. Nezodpovězenou však zůstává otázka, zdali se úprava vztahuje i na další korporátní orgány, kterými může být např. auditorský výbor atp.

Otázkou, která činí v estonské praxi interpretační svízele, je vymezení pojmu zaměstnanec (*juhtivtöötaja*). Myslí se jím osoba, která vykonává administrativní činnost v právnické osobě, přičemž termín necílí přímo na vysoce postavené osoby v rámci právnické osoby. Estonský Nejvyšší soud v několika svých rozhodnutích uvedl, že vrcholní představitelé velkých společností se nezabývají každodenním obchodem a v konkrétních oblastech delegují svoji pravomoc na níže postavené výkonné osoby. Ustanovení zákona dopadá i na osoby, které mají v rámci postavení ve společnosti nižší postavení, avšak mají pravomoc nezávisle rozhodovat v určitých oblastech a projevovat tak vůli právnické osoby. Nejvyšší soud také prohlásil, že právnické osobě lze přičíst jednání též v případech, kdy jej neuskutečnil zaměstnanec s výkonnými pravomocemi, pokud jednal na příkaz nebo alespoň se schválením osoby s výkonnými pravomocemi.²⁸⁸

Do července 2008 nemohlo být dle judikatury estonského Nejvyššího soudu přičítáno jednání smluvních zástupců právnické osobě. Tato praxe byla kritizována jak akademiky, tak ze strany OECD²⁸⁹. Estonský parlament proto přijal novelu estonského trestního zákoníku a do výčtu subjektů, jejichž jednání lze přičítat právnické osobě, přidal pojem „*oprávněný zástupce*“. Tento termín je v estonské jurisprudenci nový, důvodová zpráva k novele však vysvětluje, že pojem byl zvolen záměrně, aby pokryl širokou oblast osob, u kterých je očekávání určité pravomoci jednat za právnickou osobu. Jedná se např. o obchodního zástupce či marketingového specialistu. Důvodová zpráva uvádí, že oprávněný zástupce nemusí mít nezbytně uzavřenou pracovní smlouvu s právnickou osobou

---

²⁸⁸ Ginter, J.: Criminal Liability of Legal Persons in Estonia, s. 153. Dostupné na www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2009_1_151.pdf (30. 5. 2013).

²⁸⁹ Estonia: Phase 2. Report on the Application of the Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions and the 1997 Recommendation on Combating Bribery in International Business Transactions, s. 40. Dostupné na <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/anti-briberyconvention/40953976.pdf> (30. 5. 2013).

a zároveň, že ne všichni zaměstnanci právnické osoby mohou být považováni za oprávněné zástupce právnické osoby, a také, že exces tohoto zástupce nemůže být právnické osobě přičítán. Dle Gintera²⁹⁰ však estonský trestní zákoník stále specifikuje subjekty, jejichž jednání lze právnické osobě přičítat, úzce. Nezahrnuje totiž všechny zaměstnance, kteří spáchali trestný čin v zájmu právnické osoby z důvodu nedostatku dohledu vedení právnické osoby. Stíhání právnické osoby není závislé na obvinění či identifikaci fyzické osoby.

Obdobnou konstrukci české právní úpravy lze nalézt také ve **Finsku**. Koncepce trestní odpovědnosti korporací se stala součástí finského práva v roce 1995. Finský trestní zákoník v hlavě deváté, oddílu druhém a odstavci prvním uvádí, že *„právnická osoba může být odsouzena k pokutě, pokud osoba, která je členem statutárního orgánu právnické osoby nebo je součástí vedení právnické osoby nebo která vykonává skutečnou rozhodovací pravomoc uvnitř právnické osoby, je spolupachatelem trestného činu, nebo pokud právnická osoba umožnila spáchání trestného činu nebo pokud nebyla dodržena péče nebo opatrnost v rámci fungování této právnické osoby.“* V oddílu třetím, odstavci prvním stejné hlavy se pak praví, že *„trestný čin se právnické osobě přičte, jestliže fyzická osoba jednala jménem právnické osoby nebo v její prospěch a patří k jejímu vedení nebo je v zaměstnaneckém vztahu s právnickou osobou nebo jednala na základě pokynu orgánu právnické osoby.“*

Trestní odpovědnost právnických osob byla v **Itálii** zavedena legislativním dekretem č. 231/2001 z 8. června 2001, který byl vydán na základě zmocnění obsaženém ve zmocňovacím zákoně č. 300/2000 z 29. srpna 2000. Legislativní dekret č. 231/2001 hovoří nikoli o trestní odpovědnosti, ale o *správní odpovědnosti organizací za trestný čin*. Ačkoli normotvůrce označuje odpovědnost podle uvedeného právní předpisu za administrativní, v souladu s italskou doktrínou je správnější tuto odpovědnost označovat jako odpovědnost

---

²⁹⁰ Ginter, J.: Criminal Liability of Legal Persons in Estonia, s. 153. Dostupné na www.juridicainternacional.eu/public/pdf/ji_2009_1_151.pdf (30. 5. 2013).

trestněprávní.²⁹¹ Tomuto hodnocení nasvědčuje závislost této odpovědnosti na spáchání trestného činu a skutečnost, že o této odpovědnosti rozhodují trestní soudci v trestním řízení. Důvody pro označení odpovědnosti jako správní jsou pravděpodobně spíše politického charakteru. Právnícké osoby mohou být v **Itálii** trestně odpovědné za jednání fyzických osob nebo orgánů uvedených v čl. 5 odst. 1 d. lgs., pokud spáchají trestný čin ve prospěch nebo v zájmu právnické osoby (organizace). Trestní odpovědnost je vyloučena v případech, kdy tyto osoby jednají výlučně ve svém zájmu nebo v zájmu třetích osob (čl. 5 odst. 2 d. lgs.). Osoby uvedené v čl. 5 odst. 1 d. lgs. lze obecně rozdělit do dvou kategorií: na subjekty vrcholné reprezentace [čl. 5 odst. 1 písm. a) d. lgs.] a na osoby těmito subjektům podřízené nebo podléhající jejich kontrole z [čl. 5 odst. 1 písm. b) d. lgs.]. Trestní odpovědnost fyzických osob je na odpovědnosti právnických osob nezávislá a naopak. Trestní odpovědnosti právnických osob nebrání, že se nepodaří zjistit konkrétní fyzickou osobu, která spáchala trestný čin, nebo skutečnost, že proti konkrétní fyzické osobě nelze vést trestní stíhání (srov. čl. 8 d. lgs.).

Maďarsko přijalo zákon č. 104 z roku 2001 o opatřeních použitelných na právnické osoby v souladu s trestním právem. Zákon, který je účinný od 1. května roku 2004, vychází z přičitatelnosti trestného činu právnické osobě. Značným rozdílem oproti české právní úpravě je však skutečnost, že se k potrestání právnické osoby vyžaduje nejdříve odsouzení fyzické osoby (čl. 3 odst. 1 MOP). Pokud tedy není fyzická osoba známa, nebo známa je a je dokonce i obviněna, avšak není obžalována a odsouzena, tak právnické osobě nemůže být uložena žádná sankce.²⁹² K říjnu 2011 bylo podáno obvinění ve 31 případech, přičemž ve 21 případech byla právnická osoba obžalována. Soud však právnickou osobu potrestal pouze ve 4 případech, kterými byly 2x trestný čin zneužití škodlivého

---

²⁹¹ Corso, S. M.: Codice della responsabilità “da reato” degli enti annotato con la giurisprudenza. Torino: Giappichelli editore, 2012, s. 27–28.

²⁹² Santha, F., Dobrocsi S.: Corporate Criminal Liability in Hungary. In: Pieth, M., Ivory. R.: Corporate criminal liability: emergence, convergence, and risk. 1st ed. New York: Springer, 2011. s. 321.

spotřebního zboží, 1x daňový podvod a 1x porušení předpisů nakládání s odpady.²⁹³ OECD doporučuje další proškolení a vzdělávání státních zástupců, soudců a orgánů činných v trestním řízení obecně²⁹⁴, jejichž cílem je intenzivnější aplikace zákona.

Úprava trestní odpovědnosti právnických osob je v **nizozemské úpravě** postavena na obdobných základech jako v úpravě české včetně obdobné úpravy přičitatelnosti trestného činu právnické osobě a sankcionování právnických osob.

Exces zaměstnance se v případě předcházení trestné činnosti právnické osobě v Nizozemí nepřičítá. Dle holandské praxe by právnická osoba měla předcházet trestné činnosti vytvořením vhodných obecných a zvláštních opatření, aby se vyhnula trestné činnosti páchané v rámci právnické osoby, nepřipustit nedostatek znalosti managementu o trestné činnosti. V případě, že dojde k trestné činnosti, tak je povinností právnické osoby prokázat, že byla přijata příslušná preventivní opatření.

Stran trestního stíhání právnické osoby státní zástupce zvažuje nejen dostatek důkazů a veřejný zájem v konkrétní věci, ale též závažnost trestného činu, hledisko negativní publicity pro právnickou osobu v případě soudního procesu, nastavení procesů v právnické osobě poté, co vyšla trestná činnost najevo, a nakonec kooperaci právnické osoby během vyšetřování.

Holandská právní úprava též reguluje odpovědnost vedení právnické osoby. Vedení, resp. člen vedení právnické osoby je odpovědný i jako fyzická osoba, pokud nezabránila spáchání trestného činu, resp. selhala jako odpovědná osoba předcházení trestné činnosti a akceptovala risk v souvislosti s nelegální činností právnické osoby.

Nizozemský Nejvyšší soud v roce 2003 judikoval obecně čtyři podmínky, za kterých lze právnické osobě přičíst spáchání trestného činu. Jedná se o:

---

²⁹³ OECD Phase 3 Report on implementing the OECD Anti-Bribery Convention in Hungary, s. 14, odst. 26. Dostupné na <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Hungaryphase3reportEN.pdf> (30. 5. 2013).

²⁹⁴ Tamtéž, s. 15.

- 1) jednání osoby, která vykonává činnost pro právnickou osobu, ať už je formálně zaměstnancem, či nikoliv;
- 2) jednání, které je součástí běžné obchodní činnosti právnické osoby;
- 3) jednání, ze kterého má právnická osoba prospěch;
- 4) jednání bylo takového charakteru, že právnická osoba jej mohla zvážit, avšak akceptovala jej. Akceptací se myslí též selhání v přijmutí pravidel přiměřené péče předcházení jednání, které zakládá spáchání skutku, jenž je trestným činem.²⁹⁵

Trestnými činy, za které jsou právnické osoby nejčastěji souzeny, jsou padělání, padělání daňových dokumentů a další hospodářské trestné činy a trestné činy proti životnímu prostředí.

Podle **polského** zákona o odpovědnosti kolektivních (hromadných) subjektů (tzn. právnických osob v terminologii českého práva) za činy zakázané pod hrozbou trestu musí dle čl. 4 nejdříve dojít k odsouzení fyzické osoby, až poté může být obviněna osoba právnická. Trestní odpovědnost právnické osoby je tak podmíněna předchozím pravomocným rozhodnutím o odpovědnosti konkrétní fyzické osoby či osob.²⁹⁶ Přičitatelnost trestného činu právnické osobě je ovšem v ostatním konstruována obdobně jako v České republice. Pozitivním momentem polského přístupu je skutečnost, že trestní odpovědnost právnických osob není nezbytně spjata s vedením právnické osoby, ale zákon zahrnuje jednání všech osob, které mají vztah k právnické osobě. Trestní odpovědnost právnických osob je tak postavena na požadavku jednání fyzické osoby, které právnické osobě přineslo ať už finanční, či jinou výhodu.²⁹⁷ K počátku roku 2007 nebyla obžalována žádná právnická osoba.²⁹⁸

---

²⁹⁵ Keulen, B. F., Gritter, E.: Corporate Criminal Liability in the Netherlands. In: Pieth, M., Ivory, R.: Corporate criminal liability: emergence, convergence, and risk. 1st ed. New York: Springer, 2011, s. 183.

²⁹⁶ Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 181.

²⁹⁷ Poland: Phase 2. Report on the application on the Convention on combating bribery of foreign public officials in International business transactions and the 1997 revised recommendation on combating bribery in International business transactions, s. 53, odst. 160. Dostupné na <http://www.oecd.org/investment/anti-bribery/anti-briberyconvention/38030514.pdf> (30. 5. 2013).

V **Rakousku** je trestní odpovědnost právnických osob je dle ustanovení § 3 RZOS vystavěna na obdobných principech jako český zákon. Podle ustanovení § 3 odst. 1 RZOS trestný čin musí být spáchán ve prospěch právnické osoby nebo založit porušení povinností právnické osoby. Toto porušení lze odvozovat z právního řádu jako celku, zvláště pak z norem občanského anebo pracovního práva, které zahrnuje jak povinnosti zaměstnavatele stejně jako povinnosti z oblasti předpisů o zdraví a bezpečnosti.²⁹⁹ Právnické osobě může být přičten trestný čin spáchaný jednak „rozhodující osobou“, jednak zaměstnancem společnosti (§ 3 odst. 2 RZOS). Rozhodující osobou se myslí osoba, která vystupuje za právnickou osobu, která má interní kontrolní pravomoc nebo která vykonává významný vliv na právnickou osobu jiným způsobem (§ 2 odst. 1 RZOS). Kdykoliv se rozhodující osoba dopustí trestného činu, tento může být přičten právnické osobě. Zaměstnancem právnické osoby jsou osoby na základě pracovního, vzdělávacího nebo jiného učebního poměru, osoby na základě poměru založeného zákonem č. 105/1961 BGBl, zákona o domácí práci jako přenechaná pracovní síla (§ 3 odst. 4 zákona č. 196/1988 BGBl, o přenechání pracovních sil) nebo podléhající služebnímu nebo jinému určitému veřejnoprávnímu vztahu.³⁰⁰ Jednání zaměstnance lze právnické osobě přičíst, pokud podle ustanovení § 3 odst. 3 RZOS jeho jednání bylo ze strany rozhodující osoby usnadněno tím, že tato nezachovala náležitou a odpovědnou péči, zvláště pokud opomenula závažné technické, organizační nebo osobní opatření k zabránění takových jednání. Je důležité upozornit na vztah zavinění a přičitatelnosti mezi zaměstnancem a právnickou osobou. Pokud zaměstnanec jedná úmyslně, právnická osoba bude rovněž odpovědná za úmyslný trestný čin i v případě, že rozhodující osoba, která selhala v kontrole zaměstnance, jednala nedbalostně. Jestliže však zaměstnanec jednal nedbalostně, právnická osoba bude

---

²⁹⁸ Tamtéž, s. 53, odst. 158.

²⁹⁹ Mitgutsch, I.: Country report: Austria. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011, s. 210.

³⁰⁰ K tomuto srov. Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 200.

odpovědná též za nedbalostní trestný čin, i když rozhodující osoba jednala úmyslně.³⁰¹

Interpretační potíže činí pojem „náležité a odpovědné péče“, který je velice obecným a je velmi těžké prokázat jej mimo rozumné pochybnosti. Rakouská vláda nepodnikla žádné kroky, kterými by stanovila standardy náležité a odpovědné péče.³⁰² Obžaloba musí nesplnění tohoto standardu prokázat a musí tak předložit důkazy, které srovnají postup obžalované právnické osoby v konkrétní věci s běžnou praxí a postupem právnických osob v obdobném odvětví.³⁰³ Nedostatek jasnosti v interpretaci je obecně jedním z důvodů, proč se zákon v praxi intenzivně neaplikuje, jak bylo očekáváno. Mezi lety 2006 a 2010 bylo zahájeno trestní řízení ve 300 až 350 případech, kde došlo k společnému obvinění fyzické a právnické osoby. Z tohoto počtu bylo vzneseno 25 obžalob, přičemž cca v polovině případů došlo k odsouzení právnické osoby.³⁰⁴ Počet trestních řízení vedených proti právnické osobě v Rakousku každopádně rok od roku stoupá, ale i tak se podle zprávy Institutu pro právní a trestní sociologii ukazuje, že státní zástupci si nejsou příliš jisti aplikací zákona. Důvody, které se uvádí, jsou časová zátěž a značné úsilí, které je třeba aplikaci věnovat, a menší šance v trestném řízení vedeném proti právnické osobě uspět z důvodu chybějících nástrojů, jurisprudence, specializace a praxe.³⁰⁵ Řešením může být vydání příručky pro státní zástupce, aby se odvážili zákon více aplikovat a aby lépe pochopili, jak prokázat přičitatelnost trestného činu spáchaného právnickou osobou.³⁰⁶

---

³⁰¹ Mitgutsch, I.: Country report: Austria. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011, s. 210.

³⁰² OECD Phase 3 Report on implementing the OECD Anti-Bribery Convention in Austria, s. 20, odst. 47. Dostupné na <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Austriaphase3reportEN.pdf> (30. 5. 2013).

³⁰³ Tamtéž, s. 20, odst. 46.

³⁰⁴ Tamtéž, s. 19.

³⁰⁵ Tamtéž, s. 19, odst. 42.

³⁰⁶ Tamtéž, s. 18 – 19.

Slovinsko zákon o odpovědnosti právnických osob za trestné činy není v praxi čteně aplikován. Za dobu jeho existence bylo publikováno pouze několik odsuzujících rozsudků navzdory značnému množství proběhlých vyšetřování včetně podání obžaloby³⁰⁷. Řízení vedené proti právnické osobě je samostatně možné pouze v případě, že není možné společné řízení proti fyzické osobě z důvodů daných zákonem, kterými jsou smrt fyzické osoby, překážka trestního stíhání proti fyzické osobě z důvodu nemoci, či skutečnost, že fyzická osoba se vyhýbá trestnímu stíhání, anebo proto, že řízení proti fyzické osobě již bylo ukončeno. Obecné pravidlo tedy je, že se koná společné řízení proti fyzické a právnické osobě. Fyzická osoba, která je pachatelem trestného činu, musí být identifikována a musí existovat dostatečné důkazy přímého úmyslu fyzické osoby spáchat trestný čin. Až poté může být právnická osoba číněna trestně odpovědnou. Prokázání spojení fyzické osoby, která spáchala trestný čin, a odpovědnosti právnické osoby podle slovinského zákona se v praxi ukázaly jako obtížné. Dalším důvodem nečetné aplikace zákona je chabé povědomí slovinských orgánů činných v trestním řízení o možnosti aplikace zákona a také nízká priorita trestního stíhání a vyšetřování právnických osob.³⁰⁸

Dle ustanovení čl. 31bis odst. 1 **španělského trestního zákona** „v případech stanovených tímto zákonem jsou právnické osoby trestně odpovědné za trestné činy spáchané svým jménem nebo na svůj účet, a ve svůj prospěch, prostřednictvím svých zástupců a faktických nebo zákonných správců. Ve stejných případech jsou právnické osoby trestně odpovědné rovněž za trestné činy spáchané při výkonu své činnosti, na svůj účet a ve svůj prospěch, kterých se dopustily fyzické osoby uvedené v předchozí větě proto, že nad nimi nebyla vykonávána řádná kontrola s přihlédnutím ke zvláštním okolnostem případu.“

---

³⁰⁷ Slovenia: Phase 2. Report on the application on the Convention on combating bribery of foreign public officials in International business transactions and the 1997 revised recommendation on combating bribery in International business transactions, s. 57, odst. 162. Dostupné na <http://www.oecd.org/investment/anti-bribery/anti-briberyconvention/38883195.pdf> (30. 5. 2013).

³⁰⁸ Tamtéž, s. 57, odst. 161.

Odst. 2 čl. 31bis pak uvádí, že „*trestní odpovědnost právnických osob se uplatní vždy, když se prokáže, že trestný čin byl spáchán osobou, která má postavení nebo funkci, jež jsou uvedené v předchozím odstavci, i když konkrétní fyzická osoba nebyla odhalena nebo jí nebylo možné trestně stíhat. Pokud je v důsledku spáchaných činů ukládán oběma peněžitý trest, soud určí jeho výslednou výši tak, aby nebyla nepřiměřená jejich závažnosti.*“ Španělská úprava se tak koncepčně příliš neliší od té české. Za problematická lze považovat pojem řádné kontroly, která není specifikován v zákoně, avšak dle sdělení španělského státního zastupitelství existuje oběžník státního zastupitelství, který jej specifikuje.³⁰⁹ Ke konci roku 2012 nedošlo k žádnému stíhání právnické osoby, přičemž je doporučováno, aby státní zástupci byli pozorní a odvážní stíhat právnické osoby a aby zákon byl aplikován pečlivě a konzistentně.³¹⁰

7.3.4 Shrnutí

Přičitatelnost trestného činu právnické osobě má zásadní vliv na aplikovatelnost předpisů o trestní odpovědnosti právnických osob. Jak ukazují zkušenosti z vybraných evropských úprav, tak v žádné z uvedených zemí nedochází k hojné a intenzivní aplikaci trestní odpovědnosti právnických osob. Záměrně byly vybrány země, které mají problematiku upravenou obdobně a kde nedochází k aplikaci zákona již po několik desetiletí. Ukazuje se, že v některých státech komplikuje užití trestní odpovědnosti právnických osob fakt, že nejprve musí dojít k odsouzení fyzické osoby a až poté může být trestána osoba právnická. Značné výkladové potíže činí pojmy, jako jsou „náležitá a odpovědná péče“ v rakouském případě, „řádná kontrola“ ve Španělsku. V dánské praxi pak činí potíže přičítání jednání, které je v naprostém rozporu s politikou firmy. Estonská úprava se snaží poradit si s excesy oprávněných zástupců firmy, kdy excesy těchto osob nemohou být právnické osobě přičítány, což by mohlo být

---

³⁰⁹ OECD Phase 3 Report on implementing the OECD Anti-Bribery Convention in Spain, s. 23, odst. 49. Dostupné na <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Spainphase3reportEN.pdf> (30. 5. 2013).

³¹⁰ Tamtéž, s. 25.

určité vodítkem též pro českou právní úpravu. Zajímavou regulaci zavedl belgický zákonodárce, který v určitých případech umožňuje neodsoudit fyzickou osobu. V belgické úpravě se nejedná o objektivní odpovědnost a právnická osoba tak není trestně odpovědná v případě, jestliže fyzická osoba jednala výlučně ve svém zájmu, neboť mezi alternativní podmínky přičitatelnosti se neřadí jednání jménem právnické osoby. V belgické regulaci lze shledávat určitou odlišnou a vhodnou možnost úpravy, kterou by se mohla inspirovat úprava česká.

V rámci srovnání se ukazuje, že je třeba posílit vzdělávání orgánů činných v trestním řízení v rámci přístupu k aplikaci trestní odpovědnosti právnických osob. Nedostatek znalosti stran trestné činnosti právnických osob ze strany orgánů činných v trestním řízení vede k situaci, že státní zástupci nejsou schopni relevantním způsobem vyšetřit páchání trestné činnosti a následně podat žalobu.³¹¹ Lze věřit, že intenzita aplikace ZTOPO³¹² bude mít vzrůstající tendenci i v České republice, kdy se však nepotvrdí zkušenost z některých zemí, že pouze zlomek původně stíhaných a následně obžalovaných právnických osob je také odsouzen.

---

³¹¹ Soesanto, L. C.: The Spectrum of Corporate Crime in Indonesia. In: Strang, H., Vernon, J. (eds.): *International Trends in Crime: East meets West*. Canberra: Australian Institute of Criminology, 1992, s. 42.

³¹² K aplikaci ZTOPO v praxi viz kapitola osmá.

7.4 Sankcionování trestní odpovědnosti právnických osob

Otázka sankcionování je jednou ze zásadních otázek při zvažování argumentů, zdali a do jaké míry má být odpovědnost právnických osob za protiprávní činy regulována právem trestním či jinými oblastmi práva ať už zejména veřejného, či soukromého. Proto považuji za důležité poukázat na některé argumenty podporující či naopak hovořící proti trestní odpovědnosti právnických osob ve vztahu k sankcionování, které se objevují v české literatuře. Pro úpravu za pomoci nástrojů trestního práva svědčí jednak nedostatečná úprava v rámci mimotrestních norem,³¹³ kdy administrativněprávní systém sankcí nestačí, neboť působí nahodilým dojmem, zdaleka nekoresponduje všem možnostem, jak delikty právnických osob postihovat, neboť zcela absentuje jejich vzájemná provázanost³¹⁴ a širší spektrum uložitelných sankcí. Protiargumenty naopak zmiňují skutečnost, že trestní sankce nejsou vhodné pro právnické osoby, protože neplní svůj účel³¹⁵ a jsou nespravedlivé, neboť postihují i nevinné subjekty³¹⁶. Dále kritici upozorňují na nevhodnost a neúčelnost trestních sankcí, neboť delikttní odpovědnost právnických osob lze řešit jinými než trestněprávními nástroji³¹⁷, ale také vzhledem k zásadě „ultima ratio“.

7.4.1 K účelu sankcionování delikttní odpovědnosti právnických osob prostředky trestního práva

Učení o pojmu a zejména účelu trestu je jedním ze základních stavebních kamenů každé učebnice trestního práva. Teorie o trestu (jako zákonem stanoveném právním následku za určité protiprávní jednání) a jeho účelu, které

---

³¹³ Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 94.

³¹⁴ Král, V.: K trestní odpovědnosti právnických osob- východiska, obsah a systematika zákonné úpravy. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 4, 2002.

³¹⁵ Musil, J.: Trestní odpovědnost právnických osob- ano či ne? In: Trestní právo. Praha: ORAC, č.7-8, 2000.

³¹⁶ Srov. Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 100 a Musil, J., Trestní odpovědnost právnických osob- ano či ne? In: Trestní právo. Praha: ORAC, č.7-8, 2000.

³¹⁷ Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 101.

literatura³¹⁸ zmiňuje v souvislosti s trestáním fyzických osob, se však nedají ve velké míře použít na sankcionování právnických osob. Gobert v této souvislosti uznává, že „v trestním právu existují teorie trestu, pokud jde o trestnou činnost fyzických osob.“ Ptá se ale, zdali tyto teorie lze uplatňovat i na osoby právnické, a dochází k závěru, že „v některých případech méně či více vhodně, ale zdá se, že celkově hrají důležitější roli než u osob fyzických.“³¹⁹ V souvislosti s deliktní odpovědností právnických osob lze hovořit spíše o pojmu *sankcionování* nežli o pojmu *trestání*, který rozeznáváme u fyzických osob. ZTOPO se tohoto dělení nedrží a v souvislosti se sankcionováním trestní odpovědnosti právnických osob užívá pojem *trest*. Hlavním bodem, který je stran sankcionování deliktní odpovědnosti právnických osob potřeba vyřešit, je otázka, nakolik může trestní právo kontrolovat trestné činnosti páchané právnickými osobami, ale také kriminogenním faktorům objevujícím se v těchto subjektech. Jednání právnických osob se liší stát od státu, a to i v dnešní globalizované době. Závisí na skutečném zájmu státu a vlád postihovat protiprávní činnost právnických osob, na pravomoci orgánů veřejné moci regulovat činnost právnických osob, ale také na aktivitě orgánů činných v trestním řízení, jakým způsobem prověřují trestnou činnost. Je však chybou, a to zejména legislativců, právníků a veřejnosti obecně, pokud předpokládají, že změny v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob budou následovat změny v žádoucím jednání právnických osob. Pokud neexistují smysluplné sankce za trestné činy právnických osob, tak ty mohou vidět jako málo výhodné, aby se chovaly jako řádné společnosti vzhledem ke skutečnosti, že mohou hodně ztratit, pokud méně svědomitá konkurence se takto chovat nebude.³²⁰ Sankcemi, které by měly mít ekonomickou povahu proti právnickým osobám, by se měla sledovat především účinnější ochrana významných společenských zájmů. Toho má být dosaženo hrozbou a výkonem trestních sankcí, které budou schopné ovlivnit jednání právnických osob žádoucím

---

³¹⁸ Např. Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 347 an. či Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, 37 an.

³¹⁹ Gobert, J., Punch, M.: Rethinking Corporate Crime. London: Butterworths, 2003, s. 217.

³²⁰ Tamtéž, s. 214.

směrem. Mělo by být jakousi výstrahou pro jednatele, ředitele, resp. jiné odpovědné pracovníky, aby v rámci svých kompetencí ovlivňovali fungování společnosti správným směrem.³²¹ Sankce proti korporacím by měly mít povahu řídicích nástrojů, které zabezpečují řízení rizika pro budoucnost.³²²

Nejčastějším trestem, který se dá charakterizovat jako trest hlavní, je u trestní odpovědnosti právnických osob peněžitý trest (pokuta). Lze však konstatovat, že pouze s touto sankcí vystačit nelze. Jak je uvedeno dále, teorie i praxe nabízejí širokou škálu trestů alternativních. Volba sankce pak závisí na účelu, kterého chceme potrestáním právnické osoby dosáhnout. Ten může být jednak odstrašující (preventivní), omezující a rehabilitační, edukační či denunciační.³²³ Tradiční dělení na represivní a preventivní sankce pak dle Heineho ztrácí na významu, neboť většina sankcí nyní směřuje k proaktivnímu přístupu. Některé sankce mohou mít škodlivé sekundární následky pro právnickou osobu, jíž byly uloženy. Tak např. zabavení majetku společnosti může vyústit až v její konečné uzavření. Podobně účinek špatné publicity pramenící ze zveřejnění odsuzujícího rozsudku může vést k významným ztrátám až případnému bankrotu společnosti.³²⁴

Musil konstatuje, že trest plní u právnických osob preventivní roli, brzdí tendence k protispolečenskému jednání, a to jak u provinilého společenství, tak u potenciálních dalších adeptů. Značný generálně preventivní význam má i prvek společenského odsouzení, který je obsažen v trestu. V konkurenčním prostředí tržní ekonomiky má dobrá pověst velkou hodnotu a její poškození je pociťováno

---

³²¹ Klátik, J.: Individuálna trestná zodpovednosť. In: Trestná zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. Novembra 2009. Bratislava: Eurokódex, s.r.o., 2009, s. 205.

³²² Huber, B.: Trestní odpovědnost korporací (Požadavky v rámci mezinárodních konvencí a jejich aplikace v evropských zemích). In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 9, 2000, s. 7.

³²³ Gobert, J., Punch, M.: Rethinking Corporate Crime. London: Butterworths, 2003, s. 219 an.

³²⁴ Eser, A., Heine G., Huber, B.: Criminal Responsibility of Legal and Collective Entities. International Colloquium Berlin 1998. Freiburg im Breisgau: Max-Planck-Inst. Für Ausländisches und Internat. Strafrecht, 1999, s. 238.

jako značná újma.³²⁵ Dobré jméno firmy je jeden z nejcennějších a nejhodnotnějších atributů, které společnost má. Může pak trvat velice drahnou dobu, než dobrého jména znovu nabude, pokud tedy k této skutečnosti vůbec dojde. Modifikovaný účel sankcionování právnických osob by měl zahrnout prvky represe, tj. odradit právnickou osobu od dalšího kriminálního jednání. Stejný účinek by mělo mít sankcionování i na ostatní právnické osoby.³²⁶

Gobert uvádí, že omezující účel trestu zahrnuje podmínku, aby se právnická osoba zdržela určitých aktivit při výkonu své činnosti. Rehabilitační účel pak sleduje změnu kriminogenního chování, které právnickou osobu ke spáchání trestného činu vedlo.

Edukační pojetí zdůrazňuje uvědomění si důležitosti dodržování zákona. Členové veřejnosti, občané, nepovažují mnoho trestných činů spáchaných právnickou osobu za „skutečný“ trestný čin. Na druhé straně pak může odsouzení právnické osoby v případě trestných činů, u kterých dojde k následku smrti, jiné právnické osobě otevřít oči a ukázat, jakou váhu je nutné přikládat dodržování např. předpisů o bezpečnosti práci. Denunciační efekt odsouzení právnické osoby pak lze shledat zejména v případech vydání odsuzujícího rozsudku („*naming and shaming*“).³²⁷

Žádoucím efektem trestní odpovědnosti právnických osob je, aby se trestní postih vztahoval pouze na právnickou osobu, jež spáchala trestný čin, aby se ukládaná sankce nedotýkala práv třetích osob, která byla nabyta v dobré víře, aby byl zabezpečený co nejmenší dopad na zaměstnance a věřitele právnické osoby a aby nebyla ukládána sankce znemožňující nebo výrazně ztěžující právo poškozeného na úhradu škody způsobené trestným činem.³²⁸ V literatuře byl publikován názor, aby „*orgány činné v trestním řízení od samotného počátku braly v úvahu i možný dopad trestního stíhání právnické osoby do oblasti*

---

³²⁵ Musil, J., Trestní odpovědnost právnických osob- ano či ne? In: Trestní právo. Praha: ORAC, č.7-8, 2000, s. 5.

³²⁶ Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 151.

³²⁷ Gobert, J., Punch, M.: Rethinking Corporate Crime. London: Butterworths, 2003, s. 220.

³²⁸ Kocina, J.: Trestní odpovědnost právnických osob a práva třetích osob. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 1730.

sociální“.³²⁹ Existuje nebezpečí, že trestní sankcí uloženou právnické osobě budou postiženi další nevinní lidé, např. věřitelé, jejichž pohledávky nebude možno v důsledku uložených sankcí uspokojit, nebo drobní akcionáři, kteří nemohli závadné chování ovlivnit.³³⁰ Prioritně je třeba sledovat ochranu ostatních právnických osob, které působí na trhu v souladu s právními předpisy a zákony respektují, ačkoliv to budou právě fyzické osoby, které budou snášet následky trestu.³³¹

7.4.2 Dělení sankcí

Sankce ukládané právnickým osobám prostředky trestního práva považují za vhodné a účelné rozdělit do několika kategorií, a to na:

- 1) peněžité sankce,
- 2) sankce poškozující reputaci právnické osoby,
- 3) sankce omezující právnickou osobu,
- 4) sankce nápravného charakteru pro právnickou osobu.

Obdobné dělení provedl Čentěš, který sankce dělí z pohledu vědy trestního práva na sankce směřující proti reputaci právnických osob, sankce postihující majetek právnických osob, sankce směřující proti činnosti právnických osob a sankce postihující samotnou existenci právnických osob.³³²

1) Peněžité sankce

Forma pokuty (peněžitého trestu) je vhodným druhem trestu v případě trestných činů spáchaných za účelem zvýšení zisku právnické osoby. Mezi výhody tohoto druhu trestu patří, že je nejjednodušší formou trestu s relativně snadným vymáháním a jasným exekučním titulem a nevyžaduje další zbytečné

---

³²⁹ Klouček, Z., Topinka, P.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob z pohledu jeho sociálních souvislostí. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 10, 2011, s. 296.

³³⁰ Musil, J., Trestní odpovědnost právnických osob- ano či ne? In: Trestní právo. Praha: ORAC, č.7-8, 2000, s. 5.

³³¹ Čentěš, J., Prikryl, O.: Úvahy o trestnej zodpovednosti právnických osôb v trestnom zákone. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 1697.

³³² Tamtéž, s. 1696.

náklady. Právnícká osoba pokračuje ve své běžné činnosti a zaplatí peněžité trest, z kterého lze potenciálně odškodnit poškozené osoby. Opodstatněnou otázkou je, jak vysoký peněžité trest zvolit.³³³ Uložená peněžité sankce by měla být v takové výši, aby uložený trest znatelně převyšoval protiprávním jednáním vytvořený zisk, protože v opačném případě si právnícká osoba může spočítat, že takové protiprávní jednání se jí vyplatí.³³⁴ Zároveň ovšem nelze opomenout skutečnost, že stejná pokuta za stejné jednání může být pro některou společnost zcela

---

³³³ V USA jsou v současnosti soudy instruovány směrnicí Spojených států amerických o odsuzování (The United States Sentencing Guidelines), která je v účinnosti od 1. listopadu 1991. Vydání předpisu předcházely čtyři základní předpoklady, které měla směrnice naplnit:

- 1) pachatel, kterým je právnícká osoba, by měla napravit škodu způsobenou trestným činem,
- 2) právnícké osoby, které jsou provozovány za účelem trestné činnosti, by měly být zbaveny veškerého zisku z takového jednání plynoucího,
- 3) právníckým osobám, které nejsou provozovány za účelem páchaní trestné činnosti, by měl být uložen peněžité trest v závislosti na závažnosti trestného činu a zavinění právnícké osoby,
- 4) probaci lze považovat jako vhodný druh trestu v případě, že je následována dalšími druhy trestu, nebo tehdy, pokud obžalovaná právnícká osoba učiní opatření směřující k tomu, že se v budoucnu trestného činu nedopustí.

Soud musí právnícké osobě vždy, pokud je to možné, uložit náhradu škody způsobené trestným činem a eliminování hrozby budoucí škody. Za vhodný druh trestu USSG v této souvislosti považuje tzv. obecně prospěšné práce prováděné právníckou osobou (*Community Service Order*). Soud musí také uložit kompenzaci obětem trestného činu, tedy v tomto případě poškozeným, kteří jsou známi.

Hlavní sankcí podle USSG je pokuta, kterou americké soudy ukládají často v řádech milionů až stovek milionů dolarů. USSG však jednoduše doporučuje, aby pokuta byla dostatečně vysoká, aby mohl být zabaven veškerý čistý zisk plynoucí ze spáchaného trestného činu. USSG stanoví třífázový proces výpočtu pokuty. Za prvé, soud stanoví základní výši pokuty, která odráží závažnost trestného činu, kterého se právnícká osoba dopustila. Za druhé, soud násobí základní výši pokuty číselným faktorem odrážejícím zavinění právnícké osoby (*culpability score*). Tento číselný faktor má na počátku hodnotu čísla 5, které může dosáhnout až hodnoty 10, nebo naopak 0, v závislosti na přitěžujících a polehčujících okolnostech. Tento výsledek zařadí získanou výši pokuty do určitého doporučeného rozsahu uložitelné pokuty, ze kterého pak soud ve třetí fázi ukládá vhodnou výši pokuty na základě svého uvážení. (Zpracováno dle Gobert, J., Punch, M.: *Rethinking Corporate Crime*. London: Butterworths, 2003 a Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005).

³³⁴ Gobert, J., Punch, M.: *Rethinking Corporate Crime*. London: Butterworths, 2003, s. 222.

bezvýznamného charakteru, pro jinou pak může mít likvidační efekt. Je třeba, aby částka byla v takové výši a měla natolik silný prevenční odstrašující efekt, aby se právnické osobě v budoucnu nevyplatilo dopouštět se trestné činnosti.³³⁵ Výše pokuty však v praxi často není dostatečně vysoká, aby právnickou osobu odstrašila od spáchání trestného činu.³³⁶ Objevuje se ovšem názor, že částka, která by měla dostatečně odstrašující efekt, by pak musela být natolik vysoká, že

---

³³⁵ Ve Velké Británii je praktickým problémem skutečnost, že pokuty udělované za protiprávní jednání právnických osob jsou velice nízké, takže nemají očekávaný efekt. Soudní limity, které určují, jakou maximální pokutu může soud za takové protiprávní jednání uložit, spolu se soudcovskou mentalitou znamenají, že právnické osoby svoji odpovědnost za trestné činy neberou dostatečně vážně. Podle Health and Safety Executive z roku 2001 byl průměrný peněžitý trest v letech 1999-2000 těsně pod 5000 liber u deliktů porušujících zdraví a bezpečnost. U deliktů, kde byla následkem smrt, pak v letech 1998 – 1999 byla průměrná uložená částka 6 060 liber v rozhodnutích judikovaných Magistrate Courts a 32 632 liber u Crown Court.

Od roku 1999 se v rozhodování britských soudů uplatňují tzv. *Howe Criteria* dle precedentu *R v F Howe & Son (Engineers) Ltd.* Soud se zabýval otázkou, jaká kritéria je vhodné vzít v úvahu pro určení výše peněžitého trestu. Na počátku je třeba zvážit okolnost, zdali se právnická osoba dopustila protiprávního jednání za účelem zisku. Obecně shrnuto, soud identifikoval několik kritérií pro uložení trestu. Jedná se o: rozsah porušení zákona; závažnost porušení norem právnickou osobou; stupeň risku a rozsah nebezpečí plynoucího z jednání právnické osoby; způsob zavinění právnické osoby; o povahu skutku, zdali se právnická osoba dopustila izolovaného jednání, nebo zdali se jednalo o pokračující trestnou činnost; prostředky (zdroje) obžalované právnické osoby a konečně účinek, který by pokuta pro obžalovanou právnickou osobu přinesla. Soud zmínil také polehčující okolnosti, které je nutné brát na zřetel: okamžité přiznání odpovědnosti za protiprávní jednání, včasné přiznání viny, nápravná opatření, která společnost nastolila před vynesemím rozsudku a dosavadní čistý rejstřík.

Gobert dále uvádí kritéria, která soud nepovažoval dle jeho názoru za nutné zmínit, neboť jsou zřejmá, a to: uvědomování si nebezpečí, kterého se právnická osoba dopouštěla svým jednáním; postoj právnické osoby k risku plynoucímu z takového jednání; zdali právnická osoba věděla, že se dopouští protiprávního jednání či nikoliv; postoj ke spáchanému trestnému činu a k poškozeným a konečně míru spolupráce s orgány činnými v trestním řízení. (Zpracováno dle Gobert, J., Punch, M.: *Rethinking Corporate Crime*. London: Butterworths, 2003 a Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005).

³³⁶ Wells, C.: *The Decline and Rise of English Murder: Corporate Crime and Individual Responsibility*. In: *Criminal Law Review* 788, s. 794 an.

v případě odsouzení právnické osoby a uložení v tomto smyslu relevantního trestu by byla konsekvencí pro právnickou osobu likvidace.³³⁷ Peněžité tresty s sebou však nesou také nežádoucí sekundární důsledky (*spill-over effect*), které v konečném důsledku pocítí osoby odlišné od potrestané právnické osoby. Mohou jimi být zákazníci potrestané společnosti, kteří břemeno trestu ponесou v podobě zvýšených cen určitého produktu. Mohou jimi být též zaměstnanci společnosti, která jim v důsledku uložené pokuty buď může snížit mzdu, anebo může některé zaměstnance rovnou propustit. Udělená pokuta tak ve skutečnosti může být přenesena na zákazníky ve formě vzrůstajících cen nebo na zaměstnance, kteří se pro společnost, jež chce ušetřit, stanou přebytečnými.³³⁸ V případě státních podniků pak takovou pokutu ve svém důsledku zaplatí všichni. Dalším argumentem, který zaznívá, je fakt, že vedoucí pracovníky, tedy osoby, které ponесou na trestném činu spáchaném právnickou osobu pravděpodobně největší vinu, forma pokuty zasáhne méně nežli akcionáře či zaměstnance společnosti. Právnické osoby jsou mnohdy vlastněny značným a rozličným množstvím akcionářů, kteří mají malou či dokonce žádnou možnost nad každodenním řízením společnosti. Členové společnosti (akcionáři) nejsou obvykle osobně odpovědní za chod společnosti, ale nemohou se vyhnout důsledkům rozhodnutí vedoucích pracovníků.³³⁹ Ti pak mají v takové společnosti kontrolu nad právnickou osobou, kterou nevlastní, a to v takovém majetkovém rozsahu, kterého by žádný akcionář prakticky téměř nikdy nedosáhl.³⁴⁰ V tomto momentě je žádoucí se zeptat, zdali cíle akcionářů a běžných zaměstnanců právnické osoby jsou identické či skoro identické s cíli vedoucích pracovníků právnické osoby a zdali se nelze výše uvedeným sekundárním následkům pokuty uložené právnické osobě vyhnout pomocí volby účinnější sankce. Řešení nachází Coffee, podle

---

³³⁷ Stone, C. D.: *Where the Law Ends. The Social Control of Corporate Behaviour*. Harper & Row, 1975.

³³⁸ Gobert, J., Punch, M.: *Rethinking Corporate Crime*. London: Butterworths, 2003.

³³⁹ Pop, A. I.: *Criminal Liability of Corporations- Comparative Jurisprudence*. Michigan State University College Of Law, 2006, s. 37.

³⁴⁰ Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 38.

kterého by právnická osoba mohla být odsouzena k emisi nových akcií v hodnotě výše pokuty (tzv. equity fine)³⁴¹, jíž by soud jinak uložil. Tyto akcie by byly volně obchodovatelné, a tím pádem by bylo možné posléze odškodnit poškozené spáchaným trestným činem nebo provést restituci.³⁴² Gobert navrhuje nově emitované akcie rovnou převést na osoby, které byly trestným činem poškozeny. Bylo by pak na jejich svobodném rozhodnutí, zdali si akcie ponechají, či je dále převedou nebo prodají.³⁴³

2) Sankce poškozující reputaci právnické osoby

Za nejvýznamnější sankci poškozující reputaci právnické osoby je třeba považovat trest zveřejnění odsuzujícího rozsudku. Jedná se o zveřejnění na náklady odsouzené právnické osoby nejčastěji v nějakém celostátním či krajském deníku v závislosti na povaze spáchaného trestného činu, či lze uvažovat i o jiné formě média, jako je např. rozhlas či televize, ale také internet. Zveřejnění odsuzujícího rozsudku může právnickou osobu natolik stigmatizovat, že zákazníci mohou její produkty ignorovat. Takový bojkot zákazníků pak může mít celkově o mnoho závažnější negativní efekt pro společnost nežli udělená pokuta. Je ovšem zřejmé, že takovýto potenciální účinek nelze dopředu předvídat.³⁴⁴ Khanna konstatuje, že zveřejnění odsuzujícího rozsudku je nejzávažnější sociální sankcí, kdy může dojít ke ztrátě pověsti právnické osoby nebo její stigmatizaci.³⁴⁵ Pozitivním dopadem pak může být fakt, že se o protiprávním jednání právnické osoby dozví i zaměstnanci či spotřebitelé, kteří byli tímto jednáním poškozeni a kteří netušili, odkud zdroj poškození jejich zdraví přichází.

Lze také uvažovat o druhu trestu ve formě prohlášení o trestném činu směřovaném akcionářům společnosti či cíleném sdělení relevantní veřejnosti,

---

³⁴¹ Tamtéž, s. 36.

³⁴² Coffee, J.: „No Soul to Damn: No Body to Kick“: Unscandalized Inquiry into the Problem of Corporate Punishment. In: Michigan Law Review 79, s. 386 an.

³⁴³ Gobert, J., Punch, M.: Rethinking Corporate Crime. London: Butterworths, 2003, s. 232.

³⁴⁴ Tamtéž, s. 216.

³⁴⁵ Khanna: V. S.: Corporate Criminal Liability: What Purpose Does it Serve? In: Harvard Law Review, č. 7, 1996, s. 1499.

tedy spotřebitelům či zákazníkům určitého produktu, o tom, že společnost prodávala závadné a potenciálně nebezpečné produkty či zboží.

3) Sankce omezující právnickou osobu

Hlavním cílem sankcí omezujících právnickou osobu je zdržení se do budoucna protiprávního jednání, které vedlo právnickou osobu ke spáchání trestného činu. Prostředky jak toho dosáhnout jsou následující: zákaz výkonu některých činností, vyloučení z daňových výhod a dotací či zákaz reklamy na zboží nebo služby. Nejzávažnější sankcí je zrušení právnické osoby, které má pro právnickou osobu analogické důsledky jako pro fyzickou osobu trest smrti. Při uložení tohoto druhu sankce je vhodné, aby soud zároveň uložil zákaz činnosti vedoucím pracovníkům společnosti tak, aby se po zrušení právnické osoby nemohli tyto osoby dopouštět nežádoucího jednání v jiné právnické osobě.³⁴⁶

4) Sankce nápravného charakteru pro právnickou osobu

Účelem tohoto druhu sankcí je směřování právnické osoby ke zdržení se jednání, kterým by se dopouštěla trestné činnosti. Je možné tedy hovořit o zdůrazněném preventivním efektu sankcí tohoto druhu, kdy tyto trvají pouze po dobu, kdy je právnická osoba nebezpečná z titulu svého předchozího protiprávního jednání. Cílem nápravných sankcí je zejména napravit způsobenou škodu nebo obnovit předešlý stav. Bude se jednat např. o znečišťovatele vodního toku či znečišťovatele vzduchu. Mezi nápravné sankce patří např. zákaz výkonu některých činností či pozastavení licence po stanovenou omezenou dobu, jmenování dočasného správce soudním orgánem, podmíněně odložený peněžitý trest, náhrada škody, obnovení předešlého stavu či tzv. obecně prospěšné práce uložené právnické osobě (*Community Service Order*).³⁴⁷

Smyslem tzv. obecně prospěšných prací uložených právnické osobě je, aby právnická osoba v rámci své činnosti, kterou se zabývá, pomohla nejvíce

---

³⁴⁶ K tzv. phoenix company srov. Gobert, J., Punch, M.: *Rethinking Corporate Crime*. London: Butterworths, 2003, s. 242.

³⁴⁷ Gobert, J., Punch, M.: *Rethinking Corporate Crime*. London: Butterworths, 2003, s. 233 an.

poškozeným a znevýhodněným osobám, které nesly důsledky její trestné činnosti. Soud pak v takovém případě stanoví výši pokuty, avšak místo jejího uložení její výši převede na hodnotu výkonu obecně prospěšných prací uložených právnické osobě. Rozpočet těchto prací a strukturu jejich rozsahu pak provede soudem přizvaný nezávislý odborník. Takto se lze vyhnout negativním sekundárním důsledkům peněžité sankce, naopak v některých případech může paradoxně dojít ke zvýšení reputace společnosti (např. stavba knihovny či nemocnice). Negativním aspektem tzv. obecně prospěšných prací uložených právnické osobě je velké riziko jejich možného zneužití.

Nápravným směrem směřují i tzv. probační programy uložené právnickým osobám. Po určitou stanovenou dobu se právnická osoba musí zdržet určitého jednání či předložit vlastní nápravná opatření, která pak soud může přijmout. Vychází se ze skutečnosti, že právnická osoba zná nejlépe vnitřní prostředí společnosti a ona sama je tak nejlépe schopná identifikovat problémy, které vedly k protiprávnímu jednání, a do budoucna se mu tak vyhnout. Toto zahrnuje vylepšené mechanismy pro výběr nových zaměstnanců, lepší vzdělávací programy pro firemní pracovní síly a zavedení účinných monitorovacích systémů³⁴⁸ či zlepšení pracovních podmínek pro zaměstnance. Soud je pak informován o pokrocích v rámci probačního programu jednak zprávami od samotné společnosti, jednak zprávami od probačního úředníka.³⁴⁹ Náklady probačního programu nese odsouzená právnická osoba. Účel probačního trestu je jak odstrašující, tak rehabilitační.³⁵⁰ Lze shrnout, že v případech právnických

---

³⁴⁸ Stone, C.D.: *Where the Law Ends. The Social Control of Corporate Behaviour*. Harper & Row, 1975.

³⁴⁹ Gobert, J., Punch, M.: *Rethinking Corporate Crime*. London: Butterworths, 2003, s. 245.

³⁵⁰ Soud může uložit tzv. probační program zahrnující formulaci a komunikaci předpisů a pravidel zaměstnancům právnické osoby, účinný dohled nad zaměstnanci, audit finančních toků a prostředků právnické osoby, míru účasti vysoce postavených představitelů společnosti v tomto programu a nastavení vhodných vnitřních mechanismů reagujících na spáchaný trestný čin. Soud je instruován uložit tzv. probační program podle USSG v následujících případech:

- uložení probačního programu je nezbytné, aby byla zajištěna restituce nebo výkon peněžitého trestu

osob, které úspěšně probační program podstoupí, dochází ke zlepšení jejich rozhodovacího procesu a k restrukturování pozitivním směrem.

7.4.3 Sankce v mezinárodněprávní oblasti a předpisech Evropské unie

Zakotvení deliktů odpovědnosti právnických osob do vnitrostátních právních řádů vyžaduje několik desítek mezinárodních smluv a předpisů Evropské unie. Tyto dokumenty striktně nežádají zavedení tzv. pravé trestní odpovědnosti. Mezinárodní úmluvy obecně stanoví, aby sankce byly účinné, přiměřené a odstrašující (*effective, proportionate and dissuasive*), avšak nutně nepožadují, aby o nich bylo rozhodováno v trestním řízení. Je třeba ovšem vidět, že svojí závažností se rovnají obdobným sankcím ukládaným v rámci trestního řízení, proto se někdy zkratkovitě dovozuje, že jejich ukládání se může odehrávat pouze na platformě trestního práva.³⁵¹ Některé mezinárodní úmluvy pak uvádějí demonstrativní výčet sankcí.³⁵²

-
- pokud má právnická osoba více jak 50 zaměstnanců, ale nemá účinný program na zjišťování a předcházení páchaní trestných činů
  - pokud se právnická osoba dopustila podobného protiprávního jednání v předcházejících pěti letech
  - pokud vysoce postavení představitelé právnické osoby se na trestném činu podíleli, ačkoliv se podobného protiprávního jednání dopustili v předcházejících pěti letech
  - pokud je potřeba zajistit organizační změny v právnické osobě, aby se snížila pravděpodobnost toho, že spáchá obdobný trestný čin v budoucnosti
  - pokud v odsuzujícím rozsudku není uložen trest ve formě pokuty.

USSG dále zahrnuje požadované a doporučené omezení a povinnosti. Tento postup byl poprvé aplikován v případě *US v Atlantic Richfield Co* v roce 1991, kde soud uložil právnické osobě vypracování probačního programu proti zabránění úniku oleje během 45 dní (Zpracováno dle Gobert, J., Punch, M.: *Rethinking Corporate Crime*. London: Butterworths, 2003 a Wells, C.: *Corporation and Criminal Responsibility*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005).

³⁵¹ Král, V.: K trestní odpovědnosti právnických osob- východiska, obsah a systematika zákonné úpravy. In: *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, č. 4, 2002.

³⁵² Viz kapitola čtvrtá této práce.

Právní předpisy Evropské unie v příslušných dokumentech stanoví postih právnických osob za spáchané protispolečenské činy. Lze konstatovat, že tyto předpisy zakotvují povinnost přijetí nezbytných opatření členským státem, na základě kterých bude možné právnickou osobu postihnout účinnými, přiměřenými a odstrašujícími sankcemi, a upravuje jejich demonstrativní výčet. Např. Druhý protokol k Úmluvě EU o ochraně finančních zájmů Evropských společenství ze dne 19. června 1997 stanoví jako sankce trestněprávní nebo jiné finanční postihy a opatření, které musí být účinné, přiměřené a odstrašující (čl. 4). K alternativám finančního postihu patří neposkytnutí veřejných dotací či jiné pomoci, dočasný či trvalý zákaz obchodní činnosti, nucený soudní dohled, soudním příkazem nařízená likvidace či zabavení nebo odstranění nástrojů a výnosů trestného činu nebo ustanovení jejich náhrady.³⁵³ Typická konstrukce ustanovení upravujících sankcionování trestní odpovědnosti právnických osob je přibližena v kapitole čtvrté této práce.

Považuji za vhodné zmínit Doporučení Rady ministrů ES č. 88 (18) ze dne 20. října 1988³⁵⁴, které stanoví rozsáhlý seznam sankcí, které by státy měly zvážit při jejich uložení podnikům (enterprises) majíce zvláštní pozornost k prevenci další trestné činnosti a k poskytnutí odškodnění či náhrady poškozeným trestným činem, který byl spáchaný právnickou osobou. Doporučení neupřednostňuje žádný druh sankce či opatření. Při rozhodování o zvolené sankci či opatření zejména peněžité povahy, je však požadováno jako žádoucí vzít v úvahu ekonomický prospěch podniku z jeho nezákonných činností. Výčet sankcí a opatření je následující:

- napomenutí, důtka a reorganizace;
- vydání odsuzujícího rozsudku, avšak bez sankce;
- pokuta či jiná peněžité sankci;
- zabavení majetku, jehož bylo užito ke spáchání trestného činu nebo představujícího zisky ze spáchané nezákonné činnosti;

---

³⁵³ Huber, B.: Trestní odpovědnost korporací. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 9, 2000, s. 5.

³⁵⁴ Recommendation No. R (88) 18 of the Committee of Ministers to member states concerning liability of enterprises having legal personality for offences committed in the exercise of their activities.

- zákaz některých činností, zejm. vyloučení z obchodování s orgány veřejné správy;
- vyloučení z daňových výhod a dotací;
- zákaz reklamy na zboží nebo služby;
- zrušení licence;
- odvolání vedoucích pracovníků;
- jmenování dočasného správce soudním orgánem;
- uzavření podniku;
- zrušení podniku;
- náhrada škody a/nebo obnovení předešlého stavu ve vztahu k poškozenému;
- zveřejnění odsuzujícího rozsudku o uložení sankce nebo opatření.

7.4.4 Úprava sankcionování v ZTOPO

V případě postihu právnických osob dle ZTOPO hovoříme o sankcích, které se dělí na tresty a ochranná opatření.

Při stanovení druhu trestu a jeho výměry (§ 14 ZTOPO) přihlédne soud k povaze a závažnosti trestného činu, k poměrům právnické osoby, včetně její dosavadní činnosti a jejích majetkových poměrů, zda právnická osoba vykonává činnost ve veřejném zájmu, která má strategický nebo obtížně nahraditelný význam pro národní hospodářství, obranu nebo bezpečnost a k účinkům a důsledkům, které lze očekávat od trestu pro budoucí činnost právnické osoby. Soud přihlédne i *k důsledkům, které může mít jejich uložení na třetí osoby*, zejména přihlédne k právem chráněným zájmům osob poškozených trestným činem a věřitelů právnické osoby. Soud může uložit následující druhy trestů právnické osobě:

1. **Zrušení právnické osoby (§ 16 ZTOPO)** – tento druh trestu uloží soud právnické osobě se sídlem v České republice, pokud její činnost spočívala zcela nebo převážně v páčání trestného činu nebo trestných činů. Trest zrušení právnické osoby nebude možné uložit, vylučuje-li její povaha právnické osoby.

2. **Propadnutí majetku (§ 17 ZTOPO)** - bude moci soud uložit právnické osobě za spáchání zvlášť závažného zločinu³⁵⁵, kterým pro sebe nebo jiného získala nebo se snažila získat majetkový prospěch. Bez těchto podmínek bude moci soud uložit trest propadnutí majetku pouze v případě, že trestní zákoník uložení tohoto trestu za spáchaný zločin dovoluje.
3. **Peněžitý trest (§ 18 ZTOPO)** - ustanovení § 18 ZTOPO upravuje peněžitý trest, jehož uložení však nesmí být na újmu práv poškozeného. Určuje denní sazbu nejméně 1 000 Kč a nejvíce 2 000 000 Kč. Při určení výše denní sazby soud zohlední majetkové poměry právnické osoby, zejména pak přihlédne k tomu, jaké prostředky nebo věci jsou zcela nezbytně potřebné k výkonu její činnosti. Počet denních sazeb se řídí ustanovením § 68 odst. 1 TZ, tedy činí nejméně 20 a nejvýše 730 denních sazeb. V reálných částkách tak může být minimální peněžitý trest ve výši 20 000 Kč, maximální pak 1 460 000 000 Kč.
4. **Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty (§ 19 ZTOPO)** - soud rozhoduje o uložení trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty včetně propadnutí náhradní hodnoty za podmínek stanovených trestním zákoníkem.
5. **Zákaz činnosti (§ 20 ZTOPO)** - na dobu jednoho roku až dvaceti let může soud právnické osobě uložit trest zákazu činnosti, byl-li trestný čin spáchán v souvislosti s touto činností. Je otázkou, zdali se sankce zákazu po dobu činnosti nerovná de facto trestu zrušení právnické osoby.³⁵⁶
6. **Zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži (§ 21 ZTOPO)** - dopustila-li se právnická osoba trestného činu v souvislosti s uzavíráním smluv na plnění veřejných zakázek nebo s jejich plněním či s účastí v zadávacím řízení o veřejných zakázkách,

---

³⁵⁵ Zvlášť závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let (§ 14 odst. 3 TZ).

³⁵⁶ Štefánek, O.: Problematika sankcionování právnických osob. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 1803.

koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži, může soud uložit tento druh trestu.

7. **Zákaz přijímání dotací a subvencí (§ 22 ZTOPO)** – soud může uložit tento druh trestu, dopustila-li se právnická osoba trestného činu v souvislosti s podáváním nebo vyřizováním žádosti o dotaci, subvenci nebo o návratnou finanční výpomoc, s jejich poskytováním nebo využíváním, anebo s poskytováním nebo využíváním jakékoliv jiné veřejné podpory.
8. **Uveřejnění rozsudku (§ 23 ZTOPO)** – soud jej uloží, je-li třeba veřejnost seznámit s odsuzujícím rozsudkem. Soud určí druh veřejného sdělovacího prostředku, ve kterém má být rozsudek uveřejněn, rozsah jeho uveřejnění a lhůtu určenou právnické osobě k uveřejnění rozsudku.

Za trestné činy spáchané právnickou osobou může soud uložit také **ochranná opatření** - zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty (§ 26 ZTOPO).

7.4.4.1 K deseti nedostatkům sankcionování dle ZTOPO

1. V § 16 odst. 1 ZTOPO je stanoveno, že *„trest zrušení právnické osoby nelze uložit, vylučuje-li to povaha právnické osoby“*. Ve spojení s ustanovením § 14 odst. 1 ZTOPO, které upravuje kritéria pro výběr druhu trestu a jeho výměry, konkrétně pak skutečností, že soud *„přihlédne též k tomu, zda právnická osoba vykonává činnost ve veřejném zájmu, která má strategický nebo obtížně nahraditelný význam pro národní hospodářství, obranu nebo bezpečnost“* lze usoudit, že strategickým právnickým osobám, mezi které lze zařadit právnické osoby typu ČEZ, ČEPS, ČEPRO, ČT, Český rozhlas, České dráhy či veřejné vysoké školy, nebude moci být uložen trest zrušení právnické osoby. Domnívám se však, že právě v případě tak fatálního trestu, kterým trest zrušení právnické osoby je, by si toto ustanovení zasloužilo konkrétnější znění, které nepřipustí pochyby. Obdobně lze usuzovat, že v případě trestu propadnutí majetku dle § 17 ZTOPO či zákazu činnosti dle § 20 ZTOPO by zákon měl stanovit, že tyto tresty nemohou být uloženy specifickým kategoriím právnických osob, kterými jsou stát, územně samosprávné celky,

státní organizace, popř. příspěvkové organizace územně samosprávných celků či právnické osoby zřízené dle zákona.

2. Se zrušením právnické osoby jako trestu dle ustanovení § 16 ZTOPO souvisí další poznatek. Soud může tento trest uložit, je-li právnickou osobou banka, až po vyjádření České národní banky k možnostem a důsledkům jeho uložení. Otázkou je, zdali by si soud v případě zvažování uložení tohoto zásadního trestu pro právnickou osobu, neměl vyžádat též stanovisko relevantních orgánů v případě jiných právnických osob, než kterými jsou banky.³⁵⁷
3. Za zcela nadbytečnou lze považovat větu první ustanovení § 18 odst. 1 ZTOPO, kde se uvádí, že *„soud může uložit právnické osobě peněžitý trest, odsuzuje-li ji za úmyslný trestný čin nebo trestný čin spáchaný z nedbalosti“*. Vzhledem ke skutečnosti, že trestný čin lze spáchat zaviněně pouze ve formě úmyslu a nedbalosti, tak soud právnickou osobu nemůže odsoudit za jiný než právě úmyslný trestný čin či trestný čin spáchaný z nedbalosti. Zároveň při výkladu ustanovení § 68 TZ, jehož rubrikou je výměra (peněžitého) trestu, zákon v odst. 3 věta druhá uvádí, že *„výši jedné denní sazby peněžitého trestu stanoví soud se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele“*. Z tohoto důvodu se domnívám, že zákonodárce v ustanovení § 18 odst. 2 ZTOPO nadbytečně stanovil, že *„při určení výše denní sazby zohlední soud majetkové poměry právnické osoby“*. Naopak by bylo žádoucí podrobněji specifikovat, z jakých konkrétních údajů by soud měl vycházet (k tomuto srov. větu třetí ustanovení § 68 odst. 3 TZ *„přitom (soud) vychází zpravidla z čistého příjmu, který pachatel má nebo by mohl mít průměrně za jeden den“*).
4. Pokud jde o ukládání peněžitého trestu, je dále ke zvážení, zdali by neměl být stanoven určitý finanční rámec související s obratem právnické osoby za určité období, pokud účelem fungování takovéto právnické osoby je zisk.

---

³⁵⁷ Srov. důvodovou zprávu k ustanovení § 20 ZTOPO, kde se uvádí, že: *„Lze předpokládat, že si soudy jako podklad pro své úvahy o přiměřenosti trestu budou vyžadovat stanoviska příslušných ústředních orgánů, není však vhodné ani účelné tuto povinnost výslovně do zákona přímo stanovovat, neboť soud je nezávislým orgánem, kterému jedině přísluší rozhodovat o uložení trestu v souladu se zásadou individualizace trestu a je na jeho uvážení, jaké podklady a informace bude považovat pro účely svého rozhodování o uložení trestu za potřebné.“*

5. ZTOPO v ustanovení § 18 odst. 1 uvádí, že „uložení peněžitého trestu nesmí být na újmu práv poškozeného“. Tím spíše se toto kritérium jeví jako vhodné pro uložení trestu i v případě trestu propadnutí majetku podle § 17 ZTOPO.
6. Trest zákazu činnosti dle ustanovení § 20 ZTOPO může mít pro právnickou osobu fatální důsledky rovnající se de facto zrušení právnické osoby, kde však je podmínkou pro uložení tohoto trestu skutečnost, že „činnost právnické osoby spočívala zcela nebo převážně v páchání trestného činu nebo trestných činů“ (§ 16 odst. 1 ZTOPO). Navrhují, aby i stran trestu zákazu činnosti bylo v ZTOPO stanoveno další kritérium pro uložení tohoto trestu, kterým může být opakovanost jednání, výše horní hranice pro uložení trestu odnětí svobody, resp. restrikce např. na zločiny atp.
7. V souvislosti s trestem zákazu plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži (§ 21 ZTOPO) a trestem zákazu přijímání dotací a subvencí (§ 22 ZTOPO) se nabízí otázka, zdali by tyto tresty nemohly být soudem uloženy i bez naplnění podmínky toho, že se „právnická osoba dopustila trestného činu v souvislosti s uzavíráním smluv na plnění veřejných zakázek nebo s jejich plněním, s účastí v zadávacím řízení o veřejných zakázkách, koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži“ (§ 21 odst. 1 ZTOPO) a dále, že se „právnická osoba dopustila-li trestného činu v souvislosti s podáváním nebo vyřizováním žádosti o dotaci, subvenci, návratnou finanční výpomoc nebo příspěvek, s jejich poskytováním nebo využíváním, anebo s poskytováním nebo využíváním jakékoliv jiné veřejné podpory“ (§ 22 odst. 1 ZTOPO).
8. Dle ustanovení § 26 ZTOPO lze právnické osobě uložit ochranné opatření zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty. Je však k úvaze zdali úprava v ustanovení § 26 ZTOPO zbytečně nedubluje úpravu uvedenou v ustanoveních § 101 až § 104 TZ. Úprava v ZTOPO nepřináší oproti ustanovení trestního zákoníku žádný rozdíl a vzhledem ke skutečnosti, že dle ustanovení § 1 odst. 2 ZTOPO se trestní zákoník užije jako subsidiární předpis, lze se domnívat, že zvláštní úprava v tomto případě není nutná. Dle mého názoru by byla plně dostačující úprava na základě ustanovení § 15 odst. 2 a odst. 3 ZTOPO.

9. ZTOPO stanoví pro uložení trestu zrušení právnické osoby (§ 16 odst. 2 ZTOPO), trestu propadnutí majetku (§ 17 odst. 4 ZTOPO) a trestu zákazu činnosti (§ 20 odst. 4 ZTOPO) povinnost vyjádření České národní banky k možnostem a důsledkům jeho uložení, je-li právnickou osobou banka, resp. zahraniční banka, jejíž pobočka vykonává činnost na území České republiky na základě bankovní licence udělené Českou národní bankou nebo na základě principu jednotné licence podle jiného právního předpisu. Domnívám se, že při rozhodnutí o zajišťovacím opatření podle ustanovení § 33 odst. 1 ZTOPO nepostačuje „*přihlédnutí k důsledkům, které může mít uložení zajišťovacího opatření na třetí osoby*“. V ustanoveních upravujících zajišťovací opatření by se mělo v souvislosti s dočasným pozastavením výkonu činnosti nebo omezení nakládání s majetkem právnické osoby jednoznačně stanovit, že toto zajišťovací opatření nelze uložit, pokud „*právnická osoba vykonává činnost ve veřejném zájmu, která má strategický nebo obtížně nahraditelný význam pro národní hospodářství, obranu nebo bezpečnost*“. Stejně jako v případě uložení trestu by mělo rozhodnutí o dočasném pozastavení předmětu činnosti právnické osoby nebo uložení omezení nakládání s majetkem právnické osoby předcházet vyjádření České národní banky k možnostem a důsledkům uložení zajišťovacího opatření.
10. Za nedostatek, který je kritizovaný i v literatuře³⁵⁸, lze považovat skutečnost, že chybí zvláštní ustanovení o výkonu trestu uveřejnění rozsudku podle ustanovení § 23 ZTOPO, kdy v normě zákonného charakteru chybí povinnost veřejných sdělovacích prostředků rozsudek uveřejnit.

---

³⁵⁸ Jelínek, J.: Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 115 – 116.

7.4.5 Úprava sankcionování trestní odpovědnosti právnických osob prostředky trestního práva ve vybraných evropských zemích

Sankcionování deliktů odpovědnosti právnických osob prostředky trestního práva přináší mnoho možností, úvah, myšlenek a souvztažností, jak ostatně vyplývá z předchozích kapitol. Pokládám za správné nezůstat pouze u teoretických východisek, ale přiblížit čtenáři též úpravu tohoto sankcionování ve vybraných právních řádech evropských zemí.

Dánská právní úprava umožňuje potrestat právnickou osobu jediným druhem trestu, a to pokutou, pokud je takový trest uložen zákonem nebo na základě zákona (§ 25 DTZ). Výši pokuty určuje soud, avšak není vázán její minimální ani maximální výší. Další možnou sankcí, kterou trestní zákoník připouští, je dle ustanovení § 75 odst. 1 DTZ ochranné opatření zabavení výnosů získaných z jakéhokoliv trestného činu nebo částky jím rovnající se, a to buď v plném rozsahu, anebo částečně. V případě, že výše částky není dostatečně prokázána, může být zabavena částka, která se rovná pravděpodobné částce výnosů z trestné činnosti. Podle ustanovení § 75 odst. 2 DTZ lze preventivně pro zabránění páčání další trestné činnosti, nebo pokud to odůvodňují zvláštní okolnosti, zabavit předměty, které byly nebo měly být užity ke spáchání trestného činu, či předměty získané trestným činem. Místo předmětů zmíněných v odstavci 2 lze zabavit peněžní částku či její část rovnající se hodnotě takových předmětů (§ 75 odst. 3 DTZ).

Estonský trestní zákoník umožňuje právnické osobě uložit trest ve formě pokuty a povinného rozpuštění (zrušení). Dle ustanovení § 44 odst. 8 ETZ může soud uložit právnické osobě peněžité trest od 50 000 do 250 000 000 estonských korun (cca 3200 až 16 000 000 euro) za spáchaný trestný čin. Peněžité trest lze uložit právnické osobě i jako doplňující trest spolu s povinným rozpuštěním (zrušením). Soud nebo zvláštní soudní orgán může stanovit pokutu ve výši 500 až 500 000 estonských korun (cca 32 až 32 000 euro) právnické osobě, která spáchá

méně závažný trestný čin. (§ 47 odst. 2 ETZ)³⁵⁹. Úpravu povinného rozpuštění (zrušení) právnické osoby nalezneme v ustanovení § 46 ETZ. O něm soud rozhoduje v případě právnické osoby, která se dopustila trestného činu, pokud se páčání trestné činností stalo součástí činností právnické osoby. V ustanoveních § 83 - § 86 estonského trestního zákoníku pak nalezneme úpravu zabavení věci užitě ke spáchání trestného činu nebo výnosů z takového trestného činu jakožto dalšího typu sankce.

Finská úprava sankcionování trestní odpovědnosti právnických osob je upravena v trestním zákoníku v hlavě deváté. Umožňuje uložit tzv. podnikovou pokutu (§ 5), která musí být uložena v celých finských korunách a jejíž výše činí nejméně 5 000 finských korun a nejvíce 5 000 000 finských korun (cca 850 až 850 000 euro). Konkrétní výše (§ 6) této pokuty závisí na povaze a rozsahu zavinění a účasti vedení společnosti, kdy kritérii jsou povaha a závažnost trestného činu a postavení pachatele trestného činu jako člena orgánů právnické osoby, a zároveň finanční stav právnické osoby, přičemž zde se posuzuje velikost právnické osoby, její platební schopnost, stejně tak jako její příjmy a další základní ukazatele finančního stavu společnosti. Zákon dále připouští uložení tzv. společné podnikové pokuty takové právnické osobě, která se dopustila souběhu dvou a více trestných činů. Dle ustanovení § 16 v hlavě druhé finského trestního zákoníku lze právnickou osobu sankcionovat též propadnutím finančního prospěchu nebo majetku užitého ke spáchání trestného činu.

Italský legislativní dekret umožňuje uložit právnickým osobám za trestný čin 4 druhy sankcí. Tyto sankce přes svoje označení „správní“ mají trestněprávní charakter. Jde o peněžité trest, tresty tzv. zákazů, konfiskaci a uveřejnění rozsudku (čl. 9 odst. 1 d. lgs.). Zákazovými tresty se zde rozumí např. zákaz činnosti, pozastavení nebo odejmutí povolení nebo licence, zákaz uzavírat smlouvy s veřejnou správou a zákaz reklamy výrobků a služeb (čl. 9 odst. 2 d. lgs.).

---

³⁵⁹ Rozdělení trestných činů nalezneme v ustanovení § 3 estonského trestního zákoníku.

Litevský trestní zákoník z roku 2000 říká, že za jeden trestný čin lze uložit pouze jeden trest (§ 43 odst. 3 LTZ). Těmi jsou dle § 43 odst. 1 LTZ pokuta, jejíž výše může činit až 50 000 násobek životního minima (§ 47 odst. 4 LTZ), omezení činnosti právnické osoby, jehož podstatou je jednak zákaz provozování určité činnosti, ale také uzavření pobočky právnické osoby (§ 52 LTZ) na jeden rok až pět let, a nakonec zrušení právnické osoby (§ 53 LTZ). Společně s jedním z výše uvedených trestů je soud oprávněn rozhodnout také o dalším druhu sankce, kterým je zveřejnění odsuzujícího rozsudku v hromadných sdělovacích prostředcích (§ 43 odst. 2 LTZ) či ochranné opatření zabavení majetku (§ 72 LTZ).

Základem **lotyšské právní úpravy** zabývající se trestní odpovědností právnických osob je v Lotyšsku trestní zákoník z roku 1998, který detailně upravuje sankcionování trestní odpovědnosti právnických osob v podobě tzv. donucovacích opatření. Dle ustanovení § 70.2 odst. 1 LOTZ lze právnické osobě uložit jedno z následujících donucovacích opatření, kterými jsou:

- 1) likvidace,
- 2) omezení práv,
- 3) zabavení majetku,
- 4) peněžní pokuta.

Právnická osoba může být dle lotyšského trestního zákoníku dále odsouzena k tzv. dodatečným donucovacím opatřením (§ 70.2 odst. 2 LOTZ), kterými jsou:

- 1) zabavení majetku,
- 2) náhrada způsobené škody.

Likvidací právnické osoby (§ 70.3 LOTZ) se dle lotyšského trestního zákoníku rozumí její povinné rozpuštění, rozpuštění její pobočky, obchodního zastoupení nebo organizační složky. K tomuto trestu soud právnickou osobu odsoudí v případě, že byla založena za účelem páchaní trestné činnosti, anebo pokud se dopustila závažného či zvláště závažného trestného činu. Majetek

společnosti v takovém případě propadá státu vyjma majetku, který je nezbytný pro uspokojení zaměstnanců, státu a věřitelů právnické osoby

Omezením práv (§ 70.4 LOTZ) se myslí zbavení práva na uskutečňování podnikatelských aktivit, k nimž je potřeba získání povolení na základě právního předpisu, nebo zákaz vykonávat určitý druh činnosti po dobu nejméně jednoho roku a nejvýše pěti let.

Zabavení majetku (§ 70.5 odst. 1 LOTZ) je uloženo na základě rozhodnutí soudu a může být stanoveno jako propadnutí celého majetku společnosti nebo pouze jeho části. Nedochozí k propadnutí majetku nutného k uspokojení závazků vůči společnosti, pokud je majetek nezbytný ke splnění povinnosti zaměstnanců, věřitelů a státu. Trest propadnutí majetku má charakter donucovacího opatření buď hlavního, anebo doplňkového.

Čtvrtým donucovacím opatřením, které lotyšský trestní zákoník připouští, je peněžní pokuta (§ 70.6 LOTZ), jejíž výše se pohybuje v rozmezí jednoho až desetitisícového násobku minimální mzdy v okamžiku, kdy je vydán odsuzující rozsudek. Při spáchání závažných a zvláště závažných trestných činů lze uložit výše zmíněné tresty, tedy likvidaci právnické osoby, omezení práv právnické osoby, zabavení majetku či peněžní pokutu. V ostatních případech lze rozhodnout pouze o peněžní pokutě (§ 70.2 odst. 3 a 4 LOTZ). Mezi dodatečná donucovací opatření patří zabavení majetku, které soud může vyřknout, pokud právnická osoba získala trestným činem majetkový prospěch a jako základ bylo uloženo omezení práv nebo peněžní pokuta (§ 70.5 LOTZ). Soud musí v rozsudku přesně určit, který majetek bude zabaven. (odst. 2). V případě zabavení celého majetku právnické osoby je třeba nejprve uspokojit závazky vůči zaměstnancům, státu a věřitelům právnické osoby. (odst. 3). Zabavení majetku se dotýká i majetku, který byl převeden na jinou právnickou či fyzickou osobu (odst. 4). Náhradou způsobené škody (§ 70.7 LOTZ) se myslí kompenzace hmotné škody způsobené v důsledku trestného činu stejně tak jako náprava dalších zájmů chráněných zákonem a ohrožení práv (odst. 1). Škoda musí být nahrazena nebo napravena z prostředků právnické osoby.

Dle ustanovení § 70.8 LOTZ soud při stanovení donucovacího opatření bere v úvahu povahu trestného činu a způsobenou újmu (odst. 1). Další hlediska jsou stanovena v odstavci 2 a jsou jimi: konkrétní jednání právnické osoby, postavení fyzické osoby v orgánech právnické osoby, povaha a důsledky jednání právnické osoby, opatření, která právnická osoba přijala, aby zabránila páčání nové trestné činnosti, a velikost, druh činnosti a finanční situace právnické osoby.

Maďarský zákon obsahuje v ustanoveních § 3 - § 6 MOP poměrně široký katalog trestů. Rozumí se jimi zrušení právnické osoby, omezení činnosti právnické osoby a pokuta. Zrušení právnické osoby lze uložit pouze samostatně, zatímco omezení činnosti a pokutu lze uložit vedle sebe (§ 3 odst. 3 MOP).

Právnickou osobu lze zrušit tehdy (§ 3 MOP), jestliže byla vytvořena za účelem zastření páčání trestné činnosti anebo skutečná činnost právnické osoby slouží k zastření páčání trestné činnosti a ta v takovém případě neplní svou ekonomickou činnost. Dle ustanovení § 4 odst. 3 MOP nelze zrušit právnickou osobu, pokud by byl ohrožen výkon povinností státní či lokální vlády, dále pokud právnická osoba plní úkoly veřejné služby nebo pokud má strategický význam v národním hospodářství, a konečně pokud plní úkoly národní obrany nebo jiné zvláštní úkoly sloužící k takovému účelu.

Dle ustanovení § 5 MOP lze omezit činnost právnické osoby na dobu od jednoho roku do tří let. Právnické osobě lze uložit:

- a) zákaz emitování akcií pomocí veřejné nabídky,
- b) zákaz účasti na veřejných zakázkách,
- c) nemožnost udělení koncese k provozování činnosti,
- d) zákaz mít užitek jako organizace veřejné služby,
- e) zákaz přijímat podporu od obecní nebo centrální vlády, cizích států, Evropské unie či dalších mezinárodních organizací,
- f) zákaz provozování dalších činností, které soud zakázal.

Udělení příslušného trestu dle ustanovení § 5 odst. 3 MOP také znamená mj. okamžitý zánik existující veřejné podpory, okamžité ukončení koncesní smlouvy s důsledky z toho plynoucími či vrácení podpory ve smyslu písm. e).

Ustanovení § 6 MOP upravuje uložení trestu pokuty. Minimální částka za spáchaný trestný čin činí 500 000 forintů, maximum je určeno jako trojnásobek částky, kterou právnická osoba získala nebo se snažila získat, spáchaným trestným činem. Pokud nelze tuto částku stanovit nebo je její stanovení obtížné, soud může její odhad provést sám.

Maďarský systém sankcionování je navíc doplněn o zabavení věci jakožto ochranného opatření, které lze uložit dle ustanovení § 77b odst. 2 maďarského trestního zákoníku.³⁶⁰

Pestrý katalog sankcí, jež lze uložit právnické osobě (hromadnému subjektu) v **Polsku** uložit, nalezneme v ustanovení § 7- § 1 PZ. V ustanovení § 7 PZ je upraven peněžitý trest (*karę pieniężną*), který může být uložen ve výši od 1000 do 20 000 000 zlotých, avšak nikoliv ve výši přesahující 10% příjmu dosaženého ve fiskálním roce, ve kterém došlo k nedovolenému jednání zakládajícímu odpovědnost hromadného subjektu.

Dle ustanovení § 8 PZ lze rozhodnout o propadnutí:

- 1) věci pocházející, byť i nepřímo, z nedovoleného jednání nebo věci, která ke spáchaní nedovoleného jednání sloužila či k němu byla určena,
- 2) majetkového prospěchu, pocházejícího byť i nepřímo z nedovoleného jednání,
- 3) ekvivalentu hodnoty věci nebo majetkového prospěchu pocházejícího, byť i nepřímo, z nedovoleného jednání.

Ustanovení § 9 PZ uvádí dalších 6 druhů sankcí, které lze uložit s výjimkou zveřejnění odsuzujícího rozsudku na dobu jednoho roku až pěti let. Jedná se o následující sankce:

- 1) zákaz propagace či reklamy provozované činnosti,
- 2) zákaz čerpání dotací, subvencí či jiných forem finanční podpory z veřejných prostředků,

---

³⁶⁰ Köhalmi, L.: The Punishability of Legal Person in Hungarian Criminal Law. In Tomášek, M. (ed.): European Law and National Criminal Legislation. Faculty of Law Editions centre, Prague 2007, s. 253.

- 3) zákaz čerpání pomoci pocházející od mezinárodních organizací, kterých je Polsko členem,
- 4) zákaz ucházení se o veřejné zakázky,
- 5) zákaz provozování hlavní či vedlejší činnosti,
- 6) zveřejnění odsuzujícího rozsudku.

Zákaz provozování hlavní či vedlejší činnosti nelze uložit, pokud by měl za následek úpadek nebo likvidaci hromadného subjektu či by vedl k propouštění zaměstnanců z důvodů na straně zaměstnavatele.

Kritéria, která soud posuzuje při rozhodování o uložení peněžitého trestu, zákazů ve smyslu výše uvedeného výčtu sankcí či zveřejnění odsuzujícího rozsudku, jsou upravena v ustanovení § 10 PZ

Ustanovení § 12 PZ upravuje možnost odstoupit ve zvláště odůvodněných případech od peněžitého trestu či zveřejnění odsuzujícího rozsudku. V ustanovení § 13 PZ nalezneme možnost zvýšení peněžitého trestu až o polovinu, pokud se hromadný subjekt dopustil spáchání nového nedovoleného jednání v době před uplynutím pěti let od odsouzení.

V **Rakousku** je sankcionování právnických osob založeno na monismu trestněprávních sankcí, neboť jedinou uložitelnou sankcí je pokuta (*Verbandsgeldbuße*). Ta se dle ustanovení § 4 odst. 2 RZOS vyměřuje v denních sazbách (*Tagessätze*), které začínají na jedné denní sazbě. Ustanovení § 4 odst. 3 RZOS určuje počet denních sazeb v závislosti na závažnosti spáchaného činu vyjádřené délkou trestu odnětí svobody. Zmiňovaný počet denních sazeb je upraven takto: 180- jedná-li se o trest odnětí svobody na doživotí nebo trest odnětí svobody až na dvacet let, 155- jedná-li se o trest odnětí svobody až na patnáct let, 130- jedná-li se o trest odnětí svobody až na deset let, 100- jedná-li se o trest odnětí svobody až na pět let, 85- jedná-li se o trest odnětí svobody až na tři roky, 70- jedná-li se o trest odnětí svobody až na dva roky, 55- jedná-li se o trest odnětí svobody až na jeden rok, 40- ve všech ostatních případech.

Ustanovení § 5 RZOS upravuje zvýšení (odst. 2) resp. snížení počtu denních sazeb (odst. 3) na základě okolností, které jsou v prvním případě povahy přitěžující a v druhém případě povahy polehčující. Denní sazba se dle ustanovení

§ 4 odst. 4 RZOS určuje dle stavu výnosů sdružení s přihlédnutím k jeho hospodářské výkonnosti. Tato sazba je stanovena ve výši odpovídající 1/360 ročního výnosu, ovšem může být až o třetinu zvýšena či naopak snížena. Minimální částkou, kterou soud může jako denní sazbu vyměřit, je 50 euro, maximální částkou potom 10 000 euro. V případě sdružení, které slouží obecně prospěšným, humanitárním či náboženským účelům, a jiné neziskové organizace, denní sazba činí nejméně 2 euro, nejvíce pak 500 euro.

V ustanovení § 6 RZOS je upraveno podmíněné upuštění od pokuty. Pokud bylo sdružení odsouzeno k pokutě ve výši nepřesahující více než 70 denních sazeb, lze stanovit zkušební dobu v rozsahu jednoho roku až tří let za možnosti uložení pokynů (těmi jsou jednak uložení povinnosti náhrady škody, kterou sdružení způsobilo, pokud tak již neučinilo, jednak uložení technických, organizačních a personálních opatření s cílem zabránění páčání dalších činů, za které je sdružení odpovědné, za předpokladu, že s tímto souhlasí) pokud se lze oprávněně domnívat, že podmíněné upuštění od pokuty bude postačovat, aby se sdružení zabránilo páčání dalších činů, za které je odpovědné, a není potřeba výkonu sankce pokuty k zabránění páčání činů v souvislosti s aktivitami jiných sdružení. Při splnění výše uvedených podmínek se pokuta podmíněně promine. V ustanovení § 7 RZOS je upraveno podmíněné upuštění od pokuty z části. Takto stanovená výše pokuty činí alespoň jednu třetinu základní částky, nejvíce pak pět šestin. Také zde se uplatní ustanovení o zkušební době v délce jednoho roku až tří let a ustanovení o pokynech (§ 8 RZOS). Ustanovení § 9 RZOS upravuje zrušení podmíněného upuštění od pokuty, jestliže se sdružení ve zkušební době dopustilo dalšího trestného činu či nesplnilo uložený pokyn dle ustanovení § 8 RZOS. V těchto případech soud uložení podmíněného upuštění od pokuty buď zruší, nebo uloží nově stanovenou zkušební dobu v maximální délce pěti let a uloží nové pokyny.

Ve **slovinském právním pořádku** ustanovení § 1 odst. 2 ZOPOD stanoví, za jaké trestné činy je právnická osoba odpovědná a jaký trest a další trestní sankce jí za takové jednání mohou být uloženy. Ve druhé části obecné části zákon upravuje sankcionování právnických osob. Dle ustanovení § 12 ZOPOD lze

právnícké osobě uložit za spáchaný trestný čin trest pokuty, zabavení majetku a zrušení právnické osoby. V ustanovení § 13 ZOPOD je rozsah pokuty stanoven v rozmezí od 10 000 euro do 1 000 000 euro (odst. 1). V případě, že právnická osoba způsobila škodu na majetku jinému či získala neoprávněný prospěch, tak nejvyšší možná pokuta je ve výši dvousetnásobku takové škody či prospěchu. (odst. 2). Podle ustanovení § 14 ZOPOD lze zabavit polovinu či více majetku právnické osoby či celý její majetek (odst. 1) v případě trestných činů, za které lze uložit trest odnětí svobody převyšující pět let (odst. 2). V případě konkurzního řízení pak lze věřitele odškodnit ze zabaveného majetku (odst. 3). Zrušit lze právnickou osobu dle ustanovení § 15 ZOPOD v případě, že činnost právnické osoby byla zcela či převážně zaměřena k páčání trestné činnosti (odst. 1). Při vynesení rozsudku soud zvažuje ekonomickou sílu právnické osoby (§ 16 odst. 1 ZOPOD). Ustanovení § 17 odst. 1 ZOPOD stanoví, že soud může uložit také podmíněně odložený rozsudek právnické osobě namísto pokuty.

Druhým typem sankcí jsou ochranná opatření, která jsou upravena v ustanovení § 18 ZOPOD. Za trestné činy právnických osob lze uložit ochranné opatření zabavení věci podle ustanovení § 69 slovinského trestního zákoníku či další ochranná opatření, kterými jsou zveřejnění odsuzujícího rozsudku (§ 19 ZOPOD) a zákaz výkonu určité obchodní činnosti (§ 20 ZOPOD) v období od 6 měsíců do pěti let (odst. 3).

Švédský trestní zákoník z roku 1962 upravuje trestání právnických osob v hlavě 36 a umožňuje uložení jednak sankce ve formě pokuty, jednak ochranného opatření v podobě propadnutí finančního prospěchu. Právnické osobě se uloží pokuta, pokud je trestný čin následkem její hrubé nedbalosti při výkonu činností spojených s obchodními aktivitami a pokud právnická osoba neučinila vše, co lze rozumně požadovat při předcházení trestné činnosti. Toto ustanovení se nepoužije, pokud byl trestný čin namířen proti právnické osobě nebo pokud by uložení pokuty bylo jinak zjevně nepřiměřené (§ 7). Výše pokuty činí od 5000 do 10 000 000 švédských korun (§ 8), což činí cca 515 až 1 030 000 euro. Při ukládání pokuty musí být věnována zvláštní pozornost povaze a rozsahu trestného

činu a jeho vztahu k obchodní činnosti právnické osoby (§ 9). Dle ustanovení § 10 může být právnické osobě pokuta odpuštěna či snížena, pokud

- a) právnické osobě již byla uložena sankce,
- b) byla s trestným činem spojena jiná platební povinnost nebo zvláštní právní následek pro právnickou osobu,
- c) existují další zvláštní důvody pro odpuštění nebo snížení pokuty.

7.4.6 Shrnutí

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob upravuje členitou škálu různého druhů sankcí, které se v případě vhodného aplikování mohou stát účinným nástrojem k sankcionování trestní odpovědnosti právnických osob v České republice. Jejich charakter má dostatečně vhodný jak preventivní, tak represivní záběr. Široký výčet sankcí je možno obecně považovat za pozitivní počín zákonodárce ani ten se však nevyhnul určitým nedostatkům v úpravě jednotlivých ustanovení upravujících sankcionování právnických osob dle ZTOPO. Ze srovnání sankcionování trestní odpovědnosti právnických osob v jiných evropských zemích vyplývá, že ZTOPO by bylo možné doplnit o další druhy sankcí, kterými jsou zákaz reklamy či zákaz propagace zboží a služeb, ovšem jak vyplývá též z pojednání o přičitatelnosti trestného činu právnické osobě, tak záleží více na práci orgánů činných v trestním řízení stran vyšetřování trestných činů právnických osob, aby soudy mohly následně sankce uplatňovat.

8 Aplikace ZTOPO v praxi

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob je v účinnosti zatím poměrně krátkou dobu a postihuje pouze jednání, kterých se právnická osoba dopustila po 1. lednu 2012. Vzhledem k těmto skutečnostem jsem požádal poskytnutí informací soustavu soudů i státního zastupitelství k poskytnutí relevantních informací stran aplikace zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim dle InfZ. Informace a údaje uvedené v této kapitole jsou platné k červenci roku 2013, kdy lze hovořit o 3 odsouzených právnických osobách, 11 právnických osobách, proti kterým byla podána obžaloba nebo kde došlo k jinému vyřízení věci, kterým nebylo zastavení trestního stíhání, a zhruba 25 dalších právnických osobách, které jsou obviněny.

1. Odsouzené právnické osoby

Dle získaných informací došlo ke třem případům **pravomocného odsouzení** právnické osoby.

Městským soudem v Brně (sp. zn. 89 T 60/2013) byla odsouzena **k peněžitému trestu** právnická osoba za přečin **úvěrového podvodu** podle § 211 odstavec 1, 4 TZ, kterého se měla dopustit tím, že jednatel této společnosti vystavil potvrzení o zaměstnání ve společnosti s nepravdivými údaji týkajícími se příjmů a faktu samotného zaměstnání. V tomto případě byla právnická osoba odsouzena trestním příkazem k peněžitému trestu ve výměře 20 denních sazeb, kdy výše denní sazby činila 1 000 Kč. Celková částka **peněžitého trestu** tak byla **20 000 Kč**.

Obvodním soudem pro Prahu 1 (sp. zn. 3 T 19/2013) byla odsouzena právnická osoba za přečin **neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby** podle § 241 odst. 1 písm. a) TZ a uložen jí trest **uveřejnění rozsudku v tiskovém sdělovacím prostředku**. Tohoto trestného činu se měla dopustit tím, že neplnily svou zákonnou povinnost a neodvedly předepsané pojistné na sociální zabezpečení a na zdravotní pojištění za své zaměstnance za období od 1. ledna 2012 do 30. června 2012 přesto, že povinné částky byly sráženy z jejich hrubé mzdy.

Krajský soud v Ostravě (sp. zn. 49 T 10/2012) **odsoudil k trestu uveřejnění rozsudku**, a to v denním tisku, vydávaném v regionu Moravskoslezského kraje, za trestné činy **dotlačního podvodu** podle ustanovení § 212 odst. 1, odst. 4 TZ a trestný čin **poškození finančních zájmů Evropské unie** podle ustanovení § 260 odst. 1 TZ. Tohoto trestného činu se měla právnická osoba dopustit tím, že na základě rozhodnutí o poskytnutí dotace na projekt "Klíče k budoucnosti", předložila tato právnická osoba, která uvedený projekt realizovala, v rámci Monitorovací zprávy o realizaci projektu MPSV požadavek na proplacení mzdového příspěvku určeného zaměstnankyni a nárokovala proplacení prostředků ve výši super hrubé mzdy, kdy tyto prostředky byly poskytnuty, ačkoliv si byla tato právnická osoba vědoma toho, zaměstnankyně začala fakticky pracovat až od 1. 8. 2011 a vyplacené nárokové prostředky v celkové výši 51.882 Kč použila právnická osoba k jinému účelu, čímž způsobila Evropské unii a České republice škodu v souhrnné výši 51.882 Kč, z toho Evropské unii škodu ve výši 44.100 Kč a České republice škodu ve výši 7.782 Kč.

2. Obžalované právnické osoby

Ze statistiky obžalovaných právnických osob vyplývá, že vyjma odsouzených právnických osob je zde celkem **10 obžalovaných právnických osob v celkem 9 věcech**, 1 právnická osoba, u které bylo rozhodnuto o podmíněně zastaveném trestním stíhání a 1 právnická osoba s podmíněně odloženým návrhem na potrestání. Konkrétně se jedná o následující trestné činy:

- 1) 1 obžalovaná právnická osoba za souběh trestného činu vydírání (§ 175 TZ) a trestného činu porušování domovní svobody (§ 178 TZ),
- 2) 1 obžalovaná právnická osoba za trestný čin podvodu (§ 209 TZ),
- 3) 1 obžalovaná právnická osoba za trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby (§ 240 TZ),
- 4) 2 obžalované právnické osoby za souběh trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby (§ 240 TZ) a trestného činu podílnictví (214 TZ),

- 5) 1 obžalovaná právnická osoba za souběh trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby (§ 240 TZ) a trestného činu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění (§ 254 TZ),
- 6) 3 obžalované právnické osoby za trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby (§ 241 TZ),
- 7) 1 obžalovaná právnická osoba za trestný čin poškození lesa (§ 295 TZ),
- 8) 1 právnické osobě bylo za trestný čin porušení autorského práva podmíněně zastaveno trestního stíhání podle § 307 TR,
- 9) 1 právnické osobě bylo za trestný čin porušení autorského práva podmíněně odloženo podání návrhu na potrestání podle § 179g/1 TR.

3. Obviněné právnické osoby

V případě obviněných právnických osob lze hovořit o dalších zhruba 25 obviněných právnických osobách, kdy u stíhaných právnických osob převažují trestné činy úvěrového podvodu (211 TZ), dotačního podvodu (212 TZ), zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby (§ 240 TZ), neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby (§ 241 TZ), poškození finančních zájmů Evropské unie (§ 260 TZ) a zneužití pravomoci úřední osoby (§ 329 TZ),

V souvislosti s analýzou praktické aplikace trestní odpovědnosti právnických osob v České republice se lze domnívat, že přichází doba hojně aplikace zákona, neboť orgány činné v trestním řízení již měly dostatečný čas se s normou seznámit a zároveň již uplynula dostatečná doba, téměř dva roky, od účinnosti ZTOPO, kdy se budou objevovat jednání právnických osob v rozporu s normami trestního práva. Výše uvedené případy a čísla obviněných, obžalovaných a odsouzených právnických osob jsou toho důkazem.

9 Compliance programy

Cílem této kapitoly je základním způsobem přiblížit existenci tzv. *Compliance programů*, které právnické osobě mohou pomoci účinným a vhodným způsobem předcházet páčání trestné činnosti, chovat se preventivně v souladu s ustanovením § 8 ZTOPO, který upravuje přičitatelnost trestného činu právnické osobě.

9.1 Vymezení pojmu

Pojem *Compliance* není právní termín, nýbrž obchodní či podnikový, kterým se rozumí dodržování právních norem obchodní společností, jakožto i vytvoření a dodržování příslušných vnitřních norem, a to jak právních, tak i etických. Součástí programu Compliance je i zavedení a realizace řídicího a kontrolního systému společnosti, který je zaměřen na dodržování právních i vnitřních norem, podle nichž je společnost povinna postupovat.

Nutnost zavádění programů Compliance vychází ze skutečnosti, že jakékoli jednání, které může poškodit dobré jméno společnosti a tím negativně ovlivnit jeho postavení na trhu jako soutěžitele v rámci hospodářské soutěže, je považováno za krajně nežádoucí. V případě spáchání trestné činnosti ze strany právnické osoby pak může dojít k ohrožení ve vztahu nejen k vlastníkům, ale též k zákazníkům, zaměstnancům a v neposlední řadě k věřitelům právnické osoby.

9.2 Compliance program a trestní právo³⁶¹

Compliance programy jsou vymezeny velmi široce a obsahují většinu hlavních činností společnosti, tj. nejen v oblasti hospodářské soutěže, ale i v oblasti finanční a daňové, ochrany životního prostředí, pracovně právních vztahů (a to jak vůči zaměstnancům, tak i mezi zaměstnanci navzájem) nebo ochrany osobních údajů. Tato pravidla se nevztahují pouze na vedoucí pracovníky, ale na všechny zaměstnance s tím, že v rámci vnitřního řízení společnosti je pak stanovena i přímá odpovědnost dotčených organizačních

---

³⁶¹ Viz také Koukal, P.: Korporátní pravidla Compliance a nový trestní zákoník. In: Právní rádce. Praha: Economia, č. 2, 2010, s. 29.

článků společnosti. Ustanovení zákona o trestní odpovědnosti právnických osob nevyžadují zjištění konkrétní fyzické osoby, která v rámci právnické osoby spáchala trestný čin, proto vymezení odpovědnosti konkrétních osob v rámci právnické osoby, je velmi podstatné.

9.3 Zamezení vzniku trestní odpovědnosti, resp. vyloučení přičitatelnosti protiprávního jednání

V současnosti není dostupný standard či certifikace, jež by společnosti garantovala, že v případném trestním řízení jeho předložení zajistí vyvinění.³⁶²

Za vhodný model realizace Compliance programů do společností lze považovat vytvoření obecných pravidel, vnitřních předpisů a požadavků kladených na tyto společnosti a následnou implementaci do jednotlivých společností, kdy bude přihlédnuto ke specifikům každé z nich.

Compliance program by se měl opírat alespoň o následující základní body:

- I. Plnou podporu ze strany vedení společnosti
- II. Organizační strukturu společnosti s jasně stanovenou odpovědností jednotlivců
- III. Vyhodnocení interních a externích rizik
- IV. Přijetí přiměřených pravidel a opatření pro odstranění či snížení rizik
- V. Interní kontrolní mechanismus
- VI. Školení zaměstnanců
- VII. Poskytování právní pomoci zaměstnancům
- VIII. Mechanismus pro obdržení informací o protiprávním jednání.

---

³⁶² Existují však postupy pro řízení rizik, např. ISAE 3402 (International Standards for Assurance Engagements) a COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission).

I. Podpora ze strany vedení společnosti³⁶³

Podpora by měla být především transparentní a trvalá. Tento cíl může být dosažen několika způsoby, mezi které patří např. osobní dopis zaměstnancům od statutárního orgánu společnosti, ve kterém je zdůrazněna důležitost dodržování Compliance programu, nebo zakomponování základních bodů programu do cílů organizace, které společnost interně i veřejně deklaruje.

II. Organizační struktura společnosti s jasně stanovenou odpovědností jednotlivců

Organizační struktura a jasně vymezené kompetence a s tím spojená odpovědnost jednotlivých osob je předpokladem toho, že lze vždy dohledat konkrétního viníka. Právnícká osoba se nemůže zbavit odpovědnosti, pokud má nepřehlednou organizační strukturu, v níž se kompetence a odpovědnost jednotlivých osob prolínají a není tudíž zřejmé, kdo je v konkrétním případě odpovědný. Podle ZTOPO totiž trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba (nebo osoby) jednala způsobem, který naplňuje znaky trestného činu.

III. Vyhodnocení interních a externích rizik

Společnost by měla nejprve identifikovat právní předpisy ČR, jakožto i předpisy EU, které se na společnost při výkonu jejího podnikání vztahují, a rizikové oblasti, kde by k porušení těchto předpisů mohlo dojít. Tato rizika mohou být **interní** (např. dodržování předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, ač trestné činy proti životu a zdraví v ustanovení § 7 ZTOPO absentují) nebo **externí** (např. požadavek úplatku od jiných subjektů, podniká-li společnost v prostředí, v němž se vyskytuje korupce).

---

³⁶³ Viz Interní program dodržování soutěžních norem (Compliance programme – program slučitelnosti). Dostupné na http://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2004/Infolist2004-04compliance.pdf (29. 8. 2013).

IV. Přijetí přiměřených pravidel a opatření pro odstranění či snížení rizik

Po identifikování rizik je nutné navrhnout a zvolit **přiměřená** řešení podle druhu předmětu činnosti společnosti, její struktury a velikosti. Velké společnosti mají Compliance programy rozsáhlejší a složitější než společnosti menší.

Přiměřená řešení spočívají v přijetí těchto **interních pravidel a předpisů**:

- pracovní řád (včetně kárného postihu zaměstnanců)
- etický kodex (včetně pravidel pro obchodní chování a pro poskytování/přijímání darů)
- protikorupční pravidla
- transparentní pravidla pro používání majetku společnosti
- archivační/skartační řád
- linka důvěry pro oznamování podezření z protiprávního jednání.

Zásadním opatřením, které je nutné přijmout, má-li být program brán ze strany právnické osoby vážně, je přijetí předpisů týkající se kárného postihu zaměstnanců i vedoucích pracovníků, kteří úmyslně nebo z nedbalosti poškodili zájmy firmy porušením právních předpisů ČR, předpisů EU nebo vnitřních předpisů společnosti (dále jen „závazné předpisy“).

V některých případech externích rizik může společnost přistoupit k navržení **protikorupční klauzule do smluv** uzavíranými se svými obchodními partnery, která vyjadřuje protikorupční politiku společnosti a seznamuje s ní druhou stranu. V případě podezření z uplácení, které by prováděl smluvní partner, mohou být tato ustanovení použita k distancování se od tohoto jednání. Následkem pak může být odstoupení od smlouvy.

V. Interní kontrolní mechanismus

Společnost by si měla vytvořit vnitřní kontrolní mechanismus zaměřený na **faktické** dodržování závazných předpisů zaměstnanci společnosti. Tyto kontroly by měly být prováděny **pravidelně** a měly by být **zpětně doložitelné**.

Větší společnosti mohou svěřit tyto kontrolní pravomoci oddělení interního auditu, je-li zřízen. Menší společnosti mohou kontrolu svěřit specializovanému zaměstnanci nebo odpovědnost přenést na vedoucí zaměstnance.

VI. Školení zaměstnanců

Klíčovým a nezbytným předpokladem úspěšného dodržování Compliance programu, resp. předcházení trestné činnosti ze strany právnické osoby, je systematické vedení zaměstnanců k právnímu vědomí a dodržování práva. Společnost by měla **pravidelně** provádět školení zaměstnanců. Toto školení by se mělo týkat dodržování závazných předpisů, které se vztahují na výkon činnosti dané společnosti.

Zaměstnanci by se školení měli účastnit **povinně** a mělo by být prováděno **kvalifikovanými lektory**.

VII. Poskytnutí právní pomoci zaměstnancům

Společnost by se však neměla zaměřovat jen na represivní část, tj. na kontrolu a vynucování závazných pravidel, které jsou součástí Compliance programu, ale by měla přijmout i **preventivní opatření** a zaměstnancům umožnit vyhledat **odbornou právní pomoc** v případě, že si nejsou jisti, zda jejich konkrétní činnost je, či není v souladu se závaznými předpisy.

VIII. Mechanismus pro obdržení informací o protiprávním jednání

Součástí účinného dodržování a vynucování Compliance programu je i vytvoření mechanismu pro obdržení relevantních informací, z nichž společnost může být upozorněna na porušování závazných předpisů.

Za tímto účelem může společnost zřídit linku důvěry nebo umožnit zaměstnancům hlásit faktické nebo potenciální porušení závazných předpisů k vyšším řídicím pracovníkům nebo speciálně určeným osobám, a to v určitém důvěrném režimu.

9.4 Shrnutí

Právnícká osoba je trestně odpovědná za protiprávní jednání svých orgánů, zaměstnanců nebo jiných osob, které jsou činěny jejím jménem, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti.

Této trestní odpovědnosti mohou právnické osoby předejít tím, že zavedou výše uvedená preventivní a represivní opatření, která jí umožní prokazovat v maximální míře to, že dotčená právnická osoba v žádném případě netoleruje trestnou činnost, kterou by jí bylo možné přičítat. Z přijatých opatření musí být zřejmé, že společnost nechtěla a nechce mít z trestné činnosti žádný prospěch a že k její prevenci udělala ze svého hlediska všechno, co od ní bylo možno spravedlivě požadovat.

Vytvoření a realizace Compliance programu pro zamezení trestní odpovědnosti právnické osoby by měla být středem zájmu vlastníků právnických osob, aby ochránili dobré jméno společnosti a svou investici. Jeho vytvoření tak je zároveň v zájmu statutárních orgánů obchodních společností a jejich členů, pokud jde o péči řádného hospodáře.³⁶⁴

Za vhodný a reálný se dá považovat postup vytvoření obecného manuálu k přístupu trestní odpovědnosti právnických osob, jenž bude obsahovat opatření uvedená v předchozích částech, a jeho následnou implementaci v jednotlivých právnických osobách.

Managementy právnických osob si musí být vědomy, že kvalitně zpracovaný Compliance program ochrání je samotné před obdobnými riziky a v neposlední řadě přispěje i větší efektivitě spravovaných společností, neboť zaměstnanci s jednoznačnou odpovědností přistupují k plnění pracovních úkolů odlišným způsobem než v případě, že jsou pouze součástí pracovního kolektivu.

---

³⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2007, sp. zn. 5 Tdo 515/2007 říká, že *pojem péče řádného hospodáře lze chápat tak, že řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek*. K péči řádného hospodáře viz Vítek, J.: *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 136 an.

O tom, že téma Compliance programů je tématem navýsost důležitým svědčí fakt, že podstatná část velkých korporací se zahraniční majetkovou účastí tuto věc v žádném ohledu nepodceňuje, což je nepochybně dáno již bezprostřední zkušeností jejich vlastníků s aplikací trestní odpovědnosti právnických osob v jurisdikcích, kde působí.

10 Závěr

Pojem právnické osoby není v trestním právu vymezen, na přiblížení tohoto pojmu je třeba použít norem občanského zákoníku, který ji v ustanovení § 18 odst. 2 definuje. Trestní odpovědnost právnických osob je pak pojmem, který se v pozitivní úpravě českého trestního práva objevuje nově a který do jisté míry narušuje dosavadní katalog zásad trestního práva, konkrétně pak zásadu individuální trestní odpovědnosti. Objevuje se pojem přičitatelnosti trestného činu právnické osobě, kdy této lze přičítat jednání orgánů či osob určených v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, pokud fyzická osoba jednala zaviněně tak, že toto jednání je důvodem přičitatelnosti trestného činu právnické osobě.

Před přijetím současné právní úpravy ZTOPO probíhala poměrně bouřlivá diskuse nad vhodností a nutností přijetí úpravy institutu trestní odpovědnosti právnických osob. Tuto diskusi lze v současné době považovat za překonanou, neboť je zřejmé, že Česká republika se vydala směrem tzv. pravé trestní odpovědnosti právnických osob. Argumenty pro i proti přijetí ZTOPO je však vhodné brát v patrnost pro lepší pochopení institutu a pochopení širších souvislostí, které jeho přijetí provázely. Současně je důležité vidět, jaké faktory ovlivňují právnické osoby a jejich rozhodování a vedou je k páčání trestné činnosti.

Trestní odpovědnost právnických osob je institutem angloamerického typu právní kultury, kdy k historickému vývoji došlo v Anglii a Walesu. Ostatní země tohoto typu právní kultury pak trestní odpovědnost právnických osob v různých formách převzaly. Na základě popisu a analýzy historického a současného vývoje v těchto zemích je zřejmé, že úprava v nich je odlišná od kontinentálního typu právní kultury, kterému však dala základ stran přičitatelnosti trestného činu právnické osobě.

Neoddiskutovatelným faktem pak je, že trestní odpovědnosti právnických osob se v evropských zemích rozvinula na základě právních aktů mezinárodního společenství a orgánů Evropského společenství a Evropské unie, které požadují zavedení trestní odpovědnosti právnických osob v členských zemích tak, aby

sankce vyplývající z úpravy byly účinné, přiměřené a odstrašující. Způsob, jakým tak členské státy učiní, ponechává zcela na nich. Mohou tak zvolit cestu sankcionování prostředky trestního práva, správního práva či civilněprávní odpovědnosti za deliktní jednání. Jednoznačně preferovaným modelem úpravy je tzv. pravá trestní odpovědnost právnických osob, kdy státy volí úpravu trestní odpovědnosti právnických osob normami trestního práva, ať už je to přímo trestní zákoník, či samostatný právní předpis speciální vůči trestnímu zákoníku, resp. trestnímu řádu.

Český zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim je účinný od 1. ledna 2012. Vychází ze zásady speciality, kdy se užije, pokud stanoví úpravu odlišným způsobem než trestní zákoník a trestní řád, není-li to z povahy věci vyloučeno. ZTOPO obsahuje jak hmotněprávní, tak procesněprávní úpravu. Za zcela zásadní body regulace je třeba jmenovat vymezení osobní působnosti právnické osoby, rozsah kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob, přičitatelnost trestného činu právnické osobě a sankcionování právnických osob.

Vymezení osobní působnosti právnických osob je dle ustanovení § 6 ZTOPO negativního charakteru, kdy ZTOPO stanoví, že trestně odpovědnými nejsou Česká republika a územně samosprávné celky při výkonu veřejné moci.

Rozsah kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob je upraven tak, že právnická osoba dle ustanovení § 7 ZTOPO odpovídá za taxativně vypočtené trestné činy, které byly zvoleny s ohledem na požadavek mezinárodních úmluv a předpisů Evropského společenství, resp. Evropské unie doplněný o daňové delikty. Je nutno konstatovat, že trestné činy nejsou vymezeny tak, že by se dalo hovořit o ideální úpravě deliktní odpovědnosti právnických osob ve smyslu protiprávních jednání, kterých se právnické osoby v praxi dopouštějí. Absence některých trestných činů, zejm. těch majetkových a hospodářských je v podstatě neomluvitelná.

Přičitatelnost trestné činu právnické osobě tvoří samotné jádro celého zákona, neboť stanoví konkrétní podmínky trestní odpovědnosti právnických osob, tedy za jakých okolností lze právnické osobě přičíst trestný čin za jednání orgánů či osob uvedených v ustanovení § 8 odst. 1 ZTOPO. V případě orgánů

právnícké osoby lze hovořit o odpovědnosti několika kategorií osob. Úpravu stran zaměstnanců a přičítání jejich jednání právnické osobě lze považovat za zdařilou, avšak při vědomí faktu, že sousloví „lze spravedlivě požadovat“ není nikde žádným způsobem definováno ani přiblíženo a v praxi se tak mohou vyskytovat značné aplikační potíže.

Problematika sankcionování právnických osob je další zásadní otázkou, kterou je třeba v souvislosti s institutem trestní odpovědnosti právnických osob analyzovat. Je třeba říci, že ZTOPO upravuje širokou škálu členitých sankcí, které mohou být vhodným nástrojem pro potrestání právnické osoby účinnými, přiměřenými a odsuzujícími sankcemi. Dílčí nedostatky sankcionování právnických osob v ZTOPO jsou uvedeny v kapitole 7.4.

ZTOPO je předpisem, který je účinný poměrně krátkou dobu. Chybí relevantní judikatura, avšak nelze říci, že by předpis nebyl v praxi vůbec aplikován, o čemž svědčí již 3 odsouzené a celkem 10 obžalovaných právnických osob.

Přes jistou nedostatečnost právní úpravy plynoucí zejména z ne zcela dokonalé úpravy přičitatelnosti trestného činu právnické osobě a přes absenci některých trestných činů, kterých se právnická osoba může dopustit, lze ZTOPO shledávat jako kvalitní počín směrem vpřed. Významným pozitivem přijaté úpravy je její preventivní charakter. Po právnické osobě se totiž požaduje, aby se chovala preventivně tak, aby předcházela páchání trestné činnosti jak ze strany svých orgánů, tak zejména ze strany svých zaměstnanců, kdy velmi záleží na nastavení vhodných vnitřních mechanismů.

Nezbývá než věřit, že intenzita aplikace ZTOPO bude mít vzrůstající tendenci, kdy se však nepotvrdí zkušenost ze zahraničí, že pouze zlomek původně stíhaných a následně obžalovaných právnických osob je také odsouzen. Zatím tomu nic nenasvědčuje a zdá se, že přichází doba hojné aplikace zákona.

Seznam použitých pramenů

1) Knihy

- 1) Ali, L.: Corporate Criminal Liability in Nigeria. Lagos: Malthouse Press Limited, 2009.
- 2) Beran, K.: Pojem osoby v právu. Osoba, morální osoba, právnická osoba. Praha: Leges, 2012.
- 3) Beran, K.: Právnické osoby veřejného práva. Praha: Linde, 2006.
- 4) Bonfante, P.: Instituce římského práva. Brno: ČS. A.S. Právník, 1932.
- 5) Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A.: Teorie práva. Praha: ASPI Publishing, 2004.
- 6) Brickey K.F.: Corporate and White Collar Crime. Cases and Materials. Fourth Edition. New York: Aspen Publishers, 2006.
- 7) Clinard, M. B., Yeager, P. C.: Corporate Crime. New Jersey: Transaction Publishers, 2007.
- 8) Corso, S. M.: Codice della responsabilità “da reato” degli enti annotato con la giurisprudenza. Torino: Giappichelli editore, 2012.
- 9) Eck, E. J., Clarke, R. V.: Analýza kriminality v 60 krocích. Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2010.
- 10) Eser, A., Heine G., Huber, B.: Criminal Responsibility of Legal and Collective Entities. International Colloquium Berlin 1998. Freiburg im Breisgau: Max-Planck-Inst. Für Ausländisches und Internat. Strafrecht, 1999.
- 11) Fenyk, J., Smejkal, L.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. Příloha: Modelová interní opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby. Praha: Wolters Kluver ČR, 2012.
- 12) Forejt, P., Habarta, P., Trešlová, L.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. S komentářem. Praha: Linde, 2012.
- 13) Gobert, J., Punch, M.: Rethinking Corporate Crime. London: Butterworths, 2003.
- 14) Gruner, R. S.: Corporate Criminal Liability and Prevention. New York: ALM Properties, Inc., Law Journal Press, 2004.

- 15) Hendrych, D. a kol.: Právníký slovník. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.
- 16) Hurdík, J. a kol.: Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.
- 17) Hurdík, J.: Právníké osoby a jejich typologie. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.
- 18) Chmelík, J., Hájek, P., Nečas, S.: Úvod do hospodářské kriminality. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005.
- 19) Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právníkých osob. Praha: Linde, 2007.
- 20) Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 2. vydání. Praha: Leges, 2010.
- 21) Jelínek, J., Herczeg, J.: Zákon o trestní odpovědnosti právníkých osob. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012.
- 22) Jelínek, J., Herczeg, J.: Zákon o trestní odpovědnosti právníkých osob. Komentář s judikaturou. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2013.
- 23) Kolektiv autorů: Criminal Law: Keyed to Courses Using Dressler's Cases and Materials on Criminal Law. Fourth Edition. New York: Aspen Publishers, 2007.
- 24) Kordík, M.: Nepravá trestná zodpovednosť právníkých osôb podľa súčasnej právnej úpravy v Slovenskej republike a základ pravej trestnej zodpovednosti podľa pripravovaného návrhu zákona v SR. In: In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právníkých osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- 25) Kratochvíl, V. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012.
- 26) Madar, Z. a kol.: Slovník českého práva. 3 rozšířené a podstatně přepracované vydání. Praha: Line, 2002.
- 27) Matthews, R.: Blackstone's Guide to the Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act. New York: Oxford University Press, 2008.
- 28) Minkes J., Minkes, L.: Corporate and White-Collar Crime. London: Sage, 2008.

- 29) Molín, J.: Protiprávní jednání z pohledu profesní odpovědnosti auditorů, daňových poradců a účetních. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011.
- 30) Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010.
- 31) Novotný, O., Zapletal, J. a kol.: Kriminologie. 3. přepracované vydání. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008.
- 32) Overath J., Geron M., Gheur CH., Matray T.: La responsabilité pénale des personnes morales. Bruxelles: Boeck&Larcier s. a., 2007.
- 33) Payne, B. K.: White-Collar Crime. London: Sage, 2012.
- 34) Pelikánová, I. Obchodní právo. I. díl, Praha: ASPI, 2005.
- 35) Pinto, A., Evans, M.: Corporate Criminal Liability, 2nd Edition. London: Sweet & Maxwell, 2008.
- 36) Solnař, V, Fenyk, J., Císařová, D., Vanduchová, M.: Systém českého trestního práva. Praha: Novatrix, 2009.
- 37) Stone, C. D.: Where the Law Ends. The Social Control of Corporate Behaviour. Harper & Row, 1975.
- 38) Strader, J.K.: Understanding White Collar Crime. Third Edition. Lexis Nexis, 2011.
- 39) Strémy, T.: Majetková a ekonomická kriminalita a ich sociálne rizika. Trnava: TYPI UNVERSITATIS TYRNAVIENSIS, 2010.
- 40) Sutherland, E. H.: White Collar Crime. The Uncut Version with an Introduction by Gilbert Geis and Colin Goff. Binghamton: Yale University, 1983.
- 41) Šámal, P., Dědič, J., Gřivna, T, Púry, F.; Říha, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012.
- 42) Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., a kol. : Občanský zákoník I., II. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008.
- 43) Válková, H., Kuchta, J. a kol.: Základy kriminologie a trestní politiky. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012.
- 44) Vítek, J.: Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012.

45) Wells, C.: Corporation and Criminal Responsibility. Second Edition. Oxford:
Oxford University Press, 2005.

2) Časopisecké články

- 1) Barron, L. M.: Comments: Right to Counsel Denied: Corporate Criminal Prosecutions, Attorney Fee Agreements, and the Sixth Amendment. In: Emory Law Journal, č. 5, 2009.
- 2) Bernard, T. J.: The Historical Development of Corporate Criminal Liability. In: Criminology, American Society of Criminology, č. 1, 1984.
- 3) Bohuslav, L.: Jaké zkušenosti mají s trestní odpovědností právnických osob některé státy EU? In: Právní rádce. Praha: Economia, č. 5, 2013.
- 4) Bohuslav, L.: K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. In: Kriminalistika. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, č. 3, 2011.
- 5) Bohuslav, L.: Kdy lze trestný čin přičítat právnické osobě, In: Právní rádce. Praha: Economia č. 2, 2013.
- 6) Brickey, K. F.: Corporate Criminal Accountability: A Brief History and an Observation. In: Washington University Law Quarterly, č. 60, 1983.
- 7) Coffee, J.: „No Soul to Damn: No Body to Kick“: n Unscandalized Inquiry into the Problem of Corporate Punishment. In: Michigan Law Review 79.
- 8) Čentěš, J., Palkovič, J., Štoffová, Z.: Trestná zodpovednosť právnických osôb v slovenskom právnom poriadku. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 5, 2002.
- 9) Groudutė, L.: Reform of Lithuanian Criminal Law: Tendencies and Problems. In: Baltic Journal of Law & Politics, č. 1, 2008.
- 10) Ford, C., Hess, D.: Can Corporate Monitorships Improve Corporate Compliance? In: The Journal of Corporation Law, č. 3, 2009.
- 11) Franc, P.: Nad návrhem zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. In: Soudce. Praha: Havlíček Brain Team, č. 6-7, 2010.
- 12) Hasnas, J.: Unethical Compliance and the Non Sequitur of Academic Business Ethics. In: The Journal of Private Enterprise, č. 2, 2006.
- 13) Hefendehl, R.: Corporate Criminal Liability: Model Penal Code Section 2.07 and the Development in Western Legal Systems. In: Buffalo Criminal Law Review. University of California Press, č. 1, 2000.

- 14) Huber, B.: Trestní odpovědnost korporací (Požadavky v rámci mezinárodních konvencí a jejich aplikace v evropských zemích). In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 9, 2000.
- 15) Hurdík, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. In: Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta, č. 1, 1996.
- 16) Janda, P.: Trestní odpovědnost právnických osob. In: Právní fórum. Praha: ASPI, č. 5, 2006.
- 17) Jelínek, J.: Právnické osoby a působnost nového zákona. In: Právní rádce. Praha: Economia, č. 1, 2012.
- 18) Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob – ano, či ne? In: Právní rádce. Praha: Economia, č. 12, 2011.
- 19) Kratochvíl, V.: Trestní odpovědnost právnických osob a základní zásady trestního práva hmotného. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 9, 2011.
- 20) Khanna: V. S.: Corporate Criminal Liability: What Purpose Does it Serve? In: Harward Law Review, č. 7, 1996.
- 21) Khanna, V. S.: Politics and Corporate Crime Legislation. In: Regulation, č. 1, 2004.
- 22) Klouček, Z., Topinka, P.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob z pohledu jeho sociálních souvislostí. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 10, 2011.
- 23) Koukal, P.: Korporátní pravidla Compliance a nový trestní zákoník. In: Právní rádce. Praha: Economia, č. 2, 2010.
- 24) Král, V.: K trestní odpovědnosti právnických osob- východiska, obsah a systematika zákonné úpravy. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 8, 2002.
- 25) Lipton, D.: Corporate Capacity for Crime and Politics: Defining Corporate Personhood at the Turn of the Twentieth Century. In: Virginia Law Review, č. 8, 2010.
- 26) Musil, J.: Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne? In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 7-8, 2000.

- 27) Musil, J., Prášková, H., Faldyna F.: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 3, 2001.
- 28) Pátek, V.: Trestní odpovědnost právnických osob za porušení daňových předpisů. In: Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, č. 1-2, 2012.
- 29) Pejšek, V.: Právní subjektivita právnických osob v právu hmotném. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 11, 2001.
- 30) Pelikánová, I.: Trestní sankce ve francouzském právu obchodních společností. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 6, 1999.
- 31) Pipek, J.: Princip ne bis ni idem v konkurenci jurisdikcí. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 4, 2004.
- 32) Pop, A. I.: Criminal Liability of Corporations- Comaprative Jurisprudence. Michigan State University College Of Law, 2006.
- 33) Prášková, H.: Vztah trestního řízení proti právnické osobě a řízení o správním deliktu právnické osoby. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 6, 2012.
- 34) Příbelský, P.: Trestná zodpovednosť právnických osôb v Rakúsku. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 1, 2007.
- 35) Púry, F., Šámal, P.: Ještě k trestní odpovědnosti osob jednajících za právnické osoby. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 9, 1996.
- 36) Raducanu, R., Cercel, C. A.: Penal Liability for the Juridical Person in Romanian Penal Law. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008
- 37) Segeš, I.: Konceptia trestnej zodpovednosti právnických osôb v slovenskom trestnom práve. In: Právny obzor. Bratislava: Ústav štátu a práva SAV, č. 4, 2002.
- 38) Šámal, P.: K trestněprávní odpovědnosti právnických osob. In: Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, č. 11, 2011.
- 39) Šopek, J.: O odpovědnosti právnických osob. In: Soudce. Praha: Havlíček Brain Team, č. 10, 2007.
- 40) Teryngel, J.: Ještě k rozlišení odpovědnosti právnických a fyzických osob. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 12, 1996.

- 41) Teryngel, J.: K trestní odpovědnosti členů kolektivního orgánu za nezákonné rozhodnutí (nad jedním rozhodnutím). In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 11, 1998.
- 42) Teryngel, J.: K trestní odpovědnosti právnických osob a osob za ně jednajících. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 1, 1996.
- 43) Vantuch, P.: K návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. In: Trestní právo. Praha: ORAC, č. 10, 2003.
- 44) Vidrna, J., Pergl, R.: „Akciová společnosti, vstaňte a poslyšte rozsudek jménem republiky...“ In: Trestní právo. Praha: C. H. Beck, č. 6, 2011.
- 45) Vidrna, J.: Je zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim zcela v souladu s ústavním pořádkem České republiky? In: Trestní právo. Praha: C. H. Beck, č. 11, 2012.
- 46) Vidrna, J., Pergl, R.: Přičítání. In: Trestní právo. Praha: C. H. Beck, č. 6, 2011.
- 47) Vidrna, J.: Trestní odpovědnost právnických osob je nejasná více, než se zdálo. In: Právní rádce. Praha: Economica, č. 6, 2012.
- 48) Vondruška, F.: K návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: Právní rozhledy. Praha: C. H. Beck, č. 13, 2011.
- 49) Výborný, Š., Mareš, M.: Možnosti aplikace trestní odpovědnosti právnických osob při zadržování extremismu. In: Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 10, 2012.
- 50) Wells, C.: The Decline and Rise of English Murder: Corporate Crime and Individual Responsibility. In: Criminal Law Review 788.
- 51) Záhora, J.: Ukládání trestných sankcí právnickým osobám v Slovenskej republike. In: Kriminalistika. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, č. 4, 2010.

3) Sborníky

- 1) Astarloa, E., Sánchez-Cervera, E.: Criminal Liability of Companies of Legal Persons in Spain. An Evolving Topic. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Charte, 2008.
- 2) Beauvais, P.: Country report: France. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011.
- 3) Bezák, M.: Trestná zodpovednosť právnických osôb. In: Mílníky práva v stredoeurópskom priestore 2010, II. časť. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, Právnická fakulta, 2011.
- 4) Bohuslav, L.: K sankcionování trestní odpovědnosti právnických osob. In: 1. celostátní studentská vědecká konference SVOČ v oboru právo a právní věda. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta v nakl. Eva Rozkotová, 2011.
- 5) Bohuslav, L.: Přičitatelnost trestného činu právnické osobě. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- 6) Braum, S.: Le principe de culpabilité et la responsabilité pénale des personnes morales. Remarques relatives au projet de loi luxembourgeois. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Charte, 2008.
- 7) Burda, E.: Prečo nám trestná zodpovednosť právnických osôb naháňa hrôzu. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- 8) Čentěš, J., Prikryl, O.: Úvahy o trestnej zodpovednosti právnických osôb v trestnom zákone. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- 9) Danková, K.: Odpovědnost právnických osob za trestné činy proti životu a zdraví. In: Konference SVOČ doktorských studentů v oboru právo a právní věda 2012. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2012.

- 10) De Maglie, C.: Country report: Italy. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011.
- 11) Dillon, J.: Country report: Slovenia. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011.
- 12) Dölling, D., Laue, C.: *Corporate Criminal Liability in Germany. A Never Ending Story?* In: Adam, S., Colette- Basecqz, N., Nithout M. (eds.): *La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe*. Bruges: La Charte, 2008.
- 13) Fenyk, J.: *Modely trestní odpovědnosti právnických osob v různých právních systémech (se zaměřením na systémy common law)*. In: *Trestná zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009*. Bratislava: Eurokódex, s.r.o., 2009.
- 14) Fenyk, J.: *Vytýkatelnost činu právnické osobě v návrhu českého zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*. In: *Aktuální otázky trestného zákonodárstva. Pocta prof. JUDr. Milanovi Čičovi, DrSc. et. mult. Dr. h. c. k 80. narozeninám. Zborník príspevkov z celoštátnej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 19. januára 2012*. Bratislava, Eurokódex, 2012.
- 15) Fenyk, J., Kursová, J.: *Vybrané aspekty trestního řízení proti právnickým osobám podle zákona č. 418/2011 Sb.* In: *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., č. 1, 2012.
- 16) Fryšták, M.: *Trestní odpovědnost právnických osob jako jeden z možných nástrojů boje s hospodářskou kriminalitou*. In: *Acta Universitatis Brunensis Iuridica*, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- 17) Ginter, J.: *Criminal Liability of Legal Persons in Estonia. A working system still subject to improvement*. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): *La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe*. Bruges: La Charte, 2008.
- 18) Gobert, J.: Country report: Finland. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011.

- 19) Gřivna, T.: Ke vztahu trestního řízení proti právnické osobě a řízení o správním deliktu téže osoby pro týž skutek. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- 20) Heine, G.: Criminal Liability of Enterprises in Switzerland. A New Programme: Organisational Deficiencies. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Charte, 2008.
- 21) Herczeg, J.: Obviněná právnická osoba a její právo na obhajobu v trestním řízení. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- 22) Hilf, M.: La responsabilité pénale des personnes morales en Autriche. Le régime de la nouvelle loi autrichienne sur la responsabilité des entreprises. In: Adam, S., Colette- Basecqz, N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Charte, 2008.
- 23) Chiomenti, C.: Corporations and the International Criminal Court. In: De Schutter, O. (ed.): Transnational Corporations and Human Rights. Oxford: Hart, 2006.
- 24) Jakulin, V. The Criminal Liability of Legal Persons in the Republic of Slovenia in: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- 25) Jelínek, J.: Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- 26) Jelínek, J.: Nad novým českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In: Aktuální otázky trestného zákonodárstva. Pocta prof. JUDr. Milanovi Čičovi, DrSc. et. mult. Dr. h. c. k 80. narozeninám. Zborník príspevkov z celoštátnej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 19. januára 2012. Bratislava, Eurokódex, 2012.
- 27) Jönsson, S.: Criminal Legal Doctrine as a Spanner in the Works? The Swedish Experience. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): La

- responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Charte, 2008.
- 28) Keulen, B. F., Gritter, E.: Corporate Criminal Liability in the Netherlands. In: Pieth, M., Ivory, R.: Corporate criminal liability: emergence, convergence, and risk. 1st ed. New York: Springer, 2011.
- 29) Klátik, J.: Individuálna trestná zodpovednosť. In: Trestná zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009. Bratislava: Eurokódex, s.r.o., 2009.
- 30) Kocina, J.: Trestní odpovědnost právnických osob a práva třetích osob. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- 31) Köhalmi, L.: The Punishability of Legal Person in Hungarian Criminal Law. In Tomášek, M. (ed.): European Law and National Criminal Legislation. Faculty of Law Editions centre, Prague 2007.
- 32) Kopecký, M.: K otázkám trestní (ne)odpovědnosti územních samosprávných celků. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- 33) Kratochvíl, V.: Zákaz dvojího potrestání na pomezí trestní odpovědnosti právnických osob (evropské, rakouské a české pohledy). In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- 34) Kudrna, J.: Trestní odpovědnost právnických osob v polském právu. In: Vanduchová, M., Hořák, J. (eds.): Na křižovatkách práva. Pocta Janu Musilovi k 70. narozeninám. Praha: C.H.Beck, 2011.
- 35) Kuchta, J.: Trestní řízení proti právnickým osobám z pohledu některých zásad trestního práva procesního. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- 36) Mannozi, G., Consulich, F.: Criminal Liability of Corporations in the Italian Legal System. An Overview. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Charte, 2008.
- 37) Misonne, A.: La responsabilité pénale des personnes morales en Autriche. Un régime complexe, une mis en oeuvre peu aisée. In: Adam, S., Colette-

- Basecqz, N., Nithout M. (eds.): *La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe*. Bruges: La Charte, 2008.
- 38) Mitgutsch, I.: Country report: Austria. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011.
- 39) Musil, J.: Trestní odpovědnost právnických osob: historický vývoj a mezinárodní srovnání. In: Musil, J., Vanduchová, M. (eds.): *Pocita prof. JUDr. Ottovi Novotnému k 70. narozeninám*. Praha: CODEX, 1998.
- 40) Nagy, A. Z.: Some problems of the Criminal Liability of Legal Entity in Criminal Dogmatics. *Acta Universitatis Brunensis Iuridica*, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- 41) Namysłowska-Grabrysiak, B.: Criminal Liability of Legal Persons in Poland. Present in Law, Absent in Practice. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): *La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe*. Bruges: La Charte, 2008.
- 42) Navrátilová, J.: Přičitatelnost v zahraniční judikatuře. In: Jelínek, J. a kol.: *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, s. 165.
- 43) Nett, A.: Vybrané trestněprocesní aspekty trestní odpovědnosti právnických osob. In: *Acta Universitatis Brunensis Iuridica*, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- 44) Nielsen, G. T.: Criminal Liability of Collective Entities – The Danish Model. In: Eser, A., Heine, G., Huber, B.: *Criminal Responsibility of Legal and Collective Entities. International Colloquim Berlin 1998*. Freiburg im Breisgau: Ed. iuscrim, Max-Planck-Inst. für Ausländisches und Internat. Strafrecht, 1999.
- 45) Pascal, A.-M.: Country report: Denmark. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011.
- 46) Pascal, A.-M.: Country report: Estonia. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: *European Developments in Corporate Criminal Liability*. New York: Routledge, 2011.

- 47) Pascal, A.-M.: Country report: Poland. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011.
- 48) Pascal, A.-M.: Country report: Romania. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011.
- 49) Pascal, A.-M.: Country report: Sweden. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011.
- 50) Pascal, A.-M., Dillon, J.: Country report: Luxembourg. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011.
- 51) Pascal, A.-M., Ramkissoo, M.: Country report: Portugal. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011.
- 52) Pelc. V.: Odpovědnost právnických osob za trestný čin praní peněz. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- 53) Planque, J. C.: La responsabilité pénale des personnes morales en droit français. Une oeuvre encore perfectible. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Charte, 2008.
- 54) Polák, P., Bezák, M.: Definícia právnickej osoby, jako jeden z predpokladov jej trestnej zodpovednosti. In: Trestná zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009. Bratislava: Eurokódex, s.r.o., 2009.
- 55) Pomahač, R.: Trestání veřejnoprávních osob. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- 56) Pošíková, L.: Trestní odpovědnost právnických osob ve švýcarské právní úpravě. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.

- 57) Prášková, H.: Vztah trestných činů právnické osoby a správních deliktů právnické osoby. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- 58) Prikryl, O.: Informácia o návrhu zavedenia trestnej zodpovednosti právnických osob b návrhu nového Trestného zákona v Slovenskej republike. In: Nett, A. (ed.): Nové jevy v hospodárskej kriminalitě. Sborník z mezinárodní konference konané na Právnické fakultě MU v Brně v únoru 2005. Brno: Masarykova univerzita, 2005.
- 59) Prokešová, M.: Sankčná zodpovednosť právnických osôb. In: Trestná zodpovednosť právnických osôb. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009. Bratislava: Eurokódex, s.r.o., 2009.
- 60) Raducanu, R., Cercel, C. A.: Penal Liability for the Juridical Person in Romanian Penal Law. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- 61) Ramkissoo, M.: Country report: Belgium. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011.
- 62) Ramkissoo, M.: Country report: Spain. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011.
- 63) Ramkissoo, M.: Country report: The Netherlands. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011.
- 64) Rogall, K.: Country report: Germany. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011.
- 65) Říha, J.: Zajištění účasti právnických osob na trestním řízení. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- 66) Santha, F., Dobrocsi S.: Corporate Criminal Liability in Hungary. In: Pieth, M., Ivory, R.: Corporate criminal liability: emergence, convergence, and risk. 1st ed. New York: Springer, 2011.

- 67) Soesanto, L. C.: The Spectrum of Corporate Crime in Indonesia. In: Strang, H., Vernon, J. (eds.): International Trends in Crime: East meets West. Canberra: Australian Institute of Criminology, 1992.
- 68) Soloveičikas, D.: Country report: Lithuania. In: Gobert, J., Pascal, A.-M.: European Developments in Corporate Criminal Liability. New York: Routledge, 2011.
- 69) Staša, J.: Ještě k trestání osob veřejného práva. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- 70) Stojanovski, V.: Criminal Liability of Legal Persons in the Republic of Macedonia. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- 71) Streteanu, F.: La responsabilité pénale des personnes morales en droit roumain. Une réforme attendue. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Charte, 2008.
- 72) Sýkora, M.: Působnost zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- 73) Šámal, P.: K otázce přičitatelnosti trestného činu právnické osobě. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- 74) Šámal, P.: K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na její právní nástupce. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- 75) Štefánik, O.: Problematika sankcionování právnických osob. In: Acta Universitatis Brunensis Iuridica, No 337. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- 76) Töftegaard Nielsen, G.: Criminal Liability of Companies in Denmark. Eighty years of experience. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Charte, 2008.
- 77) Tolvanen, M.: Corporate Criminal Liability in Finland. Trust, Business, Ethics and Crime Prevention. In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.):

- La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Chartre, 2008.
- 78) Uhlířová, M.: Trestní odpovědnost právnických osob v Rakouské republice – komparace s českou právní úpravou. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- 79) Vidrna, J.: Některé procesní aspekty zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.
- 80) Wells, C.: Corporate Criminal Liability in the United Kingdom. Much Ado about Nothing? In: Adam, S., Colette- Basecqz N., Nithout M. (eds.): La responsabilité pénale des personnes morales en Europe / Corporate Criminal Liability in Europe. Bruges: La Chartre, 2008.
- 81) Záhora, J.: Zodpovednosť právnických osôb za trestné činy v európskej dimenzii – komparatívny prehľad. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013.

4) Elektronické zdroje

- 1) Czech Republic: Phase 2. Follow-up report on the implementation of the Phase 2 Recommendations. Application of the Convention on combating bribery of foreign public officials in International business transactions and the 1997 revised recommendation on combating bribery in International business transactions. Dostupné na <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/anti-briberyconvention/42229103.pdf>
- 2) Czech Republic: Phase 2. Report on the application on the Convention on combating bribery of foreign public officials in International business transactions and the 1997 revised recommendation on combating bribery in International business transactions. Dostupné na <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/anti-briberyconvention/37727436.pdf>
- 3) Estonia: Phase 2. Report on the Application of the Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions and the 1997 Recommendation on Combating Bribery in International Business Transactions, s. 40. Dostupné na <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/anti-briberyconvention/40953976.pdf>
- 4) Ferguson, G.: Corruption and Corporate Criminal Liability. Seminar on New Global and Canadian Standards on Corruption and Bribery in Foreign Business Transactions, February 4-5, Vancouver, 1998. Dostupné na <http://www.transparency.ca/9-Files/Older/1999/1999-Events-FergusonG.pdf>.
- 5) Ginter, J.: Criminal Liability of Legal Persons in Estonia. Dostupné na www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2009_1_151.pdf
- 6) Goode, M.: Corporate Criminal Liability. In: Gunningham, N., Norberry, J., McKillops, S. (eds.): Environmental Crime: Proceedings of a Conference held 1-3 September 1993. Canberra: Australian Institute of Criminology, 1995, s. 3. Dostupné na http://www.aic.gov.au/media_library/publications/proceedings/26/goode.pdf.
- 7) Interní program dodržování soutěžních norem (Compliance programme – program slučitelnosti). Dostupné na

- http://www.uohs.cz/download/Informacni_listy/2004/Infolist2004-04compliance.pdf
- 8) Lex Mundi- Business Crimes and Compliance Criminal Liability of Companies Survey. Dostupné na http://www.lexmundi.com/images/lexmundi/PDF/Business_Crimes/Criminal_Liability_Survey.pdf
  - 9) Narayan, J.: Assessing Corporate Criminal Liability through Section 141 of the Negotiable Instruments Act, 1881. Dostupné na <http://ssrn.com/abstract=1483090>
  - 10) OECD Phase 3 Report on implementing the OECD Anti-Bribery Convention in Austria. Dostupné na <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Austriaphase3reportEN.pdf>
  - 11) OECD Phase 3 Report on implementing the OECD Anti-Bribery Convention in the Czech Republic. Dostupné na <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/CzechRepublicphase3reportEN.pdf>
  - 12) OECD Phase 3 Report on implementing the OECD Anti-Bribery Convention in Hungary. Dostupné na <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Hungaryphase3reportEN.pdf>
  - 13) OECD Phase 3 Report on implementing the OECD Anti-Bribery Convention in the Slovak republic. Dostupné na <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/SlovakRepublicphase3reportEN.pdf>
  - 14) OECD Phase 3 Report on implementing the OECD Anti-Bribery Convention in Spain. Dostupné na <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Spainphase3reportEN.pdf>
  - 15) Poland: Phase 2. Report on the application on the Convention on combating bribery of foreign public officials in International business transactions and the 1997 revised recommendation on combating bribery in International business transactions. Dostupné na <http://www.oecd.org/investment/anti-bribery/anti-briberyconvention/38030514.pdf>
  - 16) Rone, D.: Legal Scientific Research on Institute of Criminal Liability of Legal Entities in Eight Countries – Nordic Countries (Finland, Sweden, Norway Iceland and Denmark) and Baltic Countries (Latvia, Lithuania and Estonia),

2006. Dostępne na
<http://www.tm.gov.lv/lv/documents/petijumi/LEGAL%20SCIENTIFIC%20RESEARCH%2007%2003%202006.doc>.
- 17) Slovenia: Phase 2. Report on the application on the Convention on combating bribery of foreign public officials in International business transactions and the 1997 revised recommendation on combating bribery in International business transactions. Dostępne na <http://www.oecd.org/investment/anti-bribery/anti-briberyconvention/38883195.pdf>
- 18) Ustawa z 27 września 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz.U. Nr 197, poz. 1661, ze zm.). Dostępne na <http://isap.sejm.gov.pl/Download.jsessionid=F6EB43CE8C8299512175006DEB754383?id=WDU20021971661&type=1>
- 19) Verbandsverantwortlichkeitsgesetz. Dostępne na
http://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblAuth/BGBLA_2005_I_151/BGBLA_2005_I_151.html

Abstrakt

Trestní odpovědnost právnických osob

Pojem právnické osoby není v trestním právu vymezen, na přiblížení tohoto pojmu je třeba použít norem občanského zákoníku, který ji v ustanovení § 18 odst. 2 definuje. Trestní odpovědnost právnických osob je pak pojmem, který se v pozitivní úpravě českého trestního práva objevuje nově a který do jisté míry narušuje dosavadní katalog zásad trestního práva, konkrétně pak zásadu individuální trestní odpovědnosti. Objevuje se pojem přičitatelnosti trestného činu právnické osobě, kdy této lze přičítat jednání orgánů či osob určených v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, pokud fyzická osoba jednala zaviněně tak, že toto jednání je důvodem přičitatelnosti trestného činu právnické osobě.

Před přijetím současné právní úpravy ZTOPO probíhala poměrně bouřlivá diskuse nad vhodností a nutností přijetí úpravy institutu trestní odpovědnosti právnických osob. Tuto diskusi lze v současné době považovat za překonanou, neboť je zřejmé, že Česká republika se vydala směrem tzv. pravé trestní odpovědnosti právnických osob. Argumenty pro i proti přijetí ZTOPO je však vhodné brát v patrnost pro lepší pochopení institutu a pochopení širších souvislostí, které jeho přijetí provázely. Současně je důležité vidět, jaké faktory ovlivňují právnické osoby a jejich rozhodování a vedou je k páčání trestné činnosti.

Trestní odpovědnost právnických osob je institutem angloamerického typu právní kultury, kdy k historickému vývoji došlo v Anglii a Walesu. Ostatní země tohoto typu právní kultury pak trestní odpovědnost právnických osob v různých formách převzaly. Na základě popisu a analýzy historického a současného vývoje v těchto zemích je zřejmé, že úprava v nich je odlišná od kontinentálního typu právní kultury, kterému však dala základ stran přičitatelnosti trestného činu právnické osobě.

Neoddiskutovatelným faktem pak je, že trestní odpovědnosti právnických osob se v evropských zemích rozvinula na základě právních aktů mezinárodního společenství a orgánů Evropského společenství a Evropské unie, které požadují

zavedení trestní odpovědnosti právnických osob v členských zemích tak, aby sankce vyplývající z úpravy byly účinné, přiměřené a odstrašující. Způsob, jakým tak členské státy učiní, ponechává zcela na nich. Mohou tak zvolit cestu sankcionování prostředky trestního práva, správního práva či civilněprávní odpovědnosti za deliktní jednání. Jednoznačně preferovaným modelem úpravy je tzv. pravá trestní odpovědnost právnických osob, kdy státy volí úpravu trestní odpovědnosti právnických osob normami trestního práva, ať už je to přímo trestní zákoník, či samostatný právní předpis speciální vůči trestnímu zákoníku, resp. trestnímu řádu.

Český zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim je účinný od 1. ledna 2012. Vychází ze zásady speciality, kdy se užije, pokud stanoví úpravu odlišným způsobem než trestní zákoník a trestní řád, není-li to z povahy věci vyloučeno. ZTOPO obsahuje jak hmotněprávní, tak procesněprávní úpravu. Za zcela zásadní body regulace je třeba jmenovat vymezení osobní působnosti právnické osoby, rozsah kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob, přičitatelnost trestného činu právnické osobě a sankcionování právnických osob.

Vymezení osobní působnosti právnických osob je dle ustanovení § 6 ZTOPO negativního charakteru, kdy ZTOPO stanoví, že trestně odpovědnými nejsou Česká republika a územně samosprávné celky při výkonu veřejné moci.

Rozsah kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob je upraven tak, že právnická osoba dle ustanovení § 7 ZTOPO odpovídá za taxativně vypočtené trestné činy, které byly zvoleny s ohledem na požadavek mezinárodních úmluv a předpisů Evropského společenství, resp. Evropské unie doplněný o daňové delikty. Je nutno konstatovat, že trestné činy nejsou vymezeny tak, že by se dalo hovořit o ideální úpravě deliktní odpovědnosti právnických osob ve smyslu protiprávních jednání, kterých se právnické osoby v praxi dopouštějí. Absence některých trestných činů, zejm. těch majetkových a hospodářských je v podstatě neomluvitelná.

Přičitatelnost trestné činu právnické osobě tvoří samotné jádro celého zákona, neboť stanoví konkrétní podmínky trestní odpovědnosti právnických osob, tedy za jakých okolností lze právnické osobě přičíst trestný čin za jednání

orgánů či osob uvedených v ustanovení § 8 odst. 1 ZTOPO. V případě orgánů právnické osoby lze hovořit o odpovědnosti několika kategorií osob. Úpravu stran zaměstnanců a přičítání jejich jednání právnické osobě lze považovat za zdařilou, avšak při vědomí faktu, že sousloví „lze spravedlivě požadovat“ není nikde žádným způsobem definováno ani přiblíženo a v praxi se tak mohou vyskytovat značné aplikační potíže.

Problematika sankcionování právnických osob je další zásadní otázkou, kterou je třeba v souvislosti s institutem trestní odpovědnosti právnických osob analyzovat. Je třeba říci, že ZTOPO upravuje širokou škálu členitých sankcí, které mohou být vhodným nástrojem pro potrestání právnické osoby účinnými, přiměřenými a odsuzujícími sankcemi. Dílčí nedostatky sankcionování právnických osob v ZTOPO jsou uvedeny v kapitole 7.4.

ZTOPO je předpisem, který je účinný poměrně krátkou dobu. Chybí relevantní judikatura, avšak nelze říci, že by předpis nebyl v praxi vůbec aplikován, o čemž svědčí již 3 odsouzené a celkem 10 obžalovaných právnických osob.

Přes jistou nedostatečnost právní úpravy plynoucí zejména z ne zcela dokonalé úpravy přičitatelnosti trestného činu právnické osobě a přes absenci některých trestných činů, kterých se právnická osoba může dopustit, lze ZTOPO shledávat jako kvalitní počín směrem vpřed. Významným pozitivem přijaté úpravy je její preventivní charakter. Po právnické osobě se totiž požaduje, aby se chovala preventivně tak, aby předcházela páchání trestné činnosti jak ze strany svých orgánů, tak zejména ze strany svých zaměstnanců, kdy velmi záleží na nastavení vhodných vnitřních mechanismů.

Nezbývá než věřit, že intenzita aplikace ZTOPO bude mít vzrůstající tendenci, kdy se však nepotvrdí zkušenost ze zahraničí, že pouze zlomek původně stíhaných a následně obžalovaných právnických osob je také odsouzen. Zatím tomu nic nenasvědčuje a zdá se, že přichází doba hojné aplikace zákona.

Abstract

The Criminal Corporate Liability

The definition of legal person is not outlined in criminal law, but can be found in Section 18, Subsection 2 of the Civil Code. Corporate criminal liability is then a concept that has been newly introduced to the Czech statutory criminal law, what has caused a certain intrusion of the system of basic principles of criminal law, mainly the principle of individual criminal responsibility. The term “imputability” appears, which means that a conduct of agents or other persons designated in the Act on Criminal Liability of Legal Persons and Proceedings Against Them (further as “the Act”) can be imputed to a legal person, if the physical person is culpable for the conduct and the conduct causes imputability of the criminal offence to the legal person.

Intensive discussions on necessity and suitability of implementation of the concept of corporate criminal liability into the Czech legal system had preceded the adoption of the Act in 2011. Such discussion can now be considered as overcome, as it is obvious that the Czech Republic has opted for the direction towards the “true” corporate criminal liability. Arguments for and against the adoption of the Act can nevertheless help to better understand the concept itself, as well as the context in which it has been introduced. It is also important to see which factors influence legal persons and their decisions and lead them to commission of crime.

Corporate criminal liability is an institute that draws its origins from the Anglo-American legal culture. It historically developed in England and Wales and was later adopted in other jurisdictions in various forms. Analyses of historical and current development of the concept in these countries indicate that its legal character differs from the Continental legal culture which has brought basis of imputability of the criminal offence of legal person.

It is undisputable that corporate criminal liability has evolved in European countries on the basis of pieces of legislation adopted by the international community, European Community and European Union, which require the member states to introduce the concept so that the sanctions it would impose

would be effective, proportionate and dissuasive. Yet the way the member states choose to achieve this goal is left on their discretion. They may opt for using the sanctions in criminal law, administrative law or proceed through civil liability for torts. Clearly, the most preferable model is so-called true corporate criminal liability, where the states apply the norms of criminal law for sanctioning legal persons for criminal conduct. These norms are enacted either directly in penal codes or in a separate special piece of legislation.

The Czech Act on Criminal Liability of Legal Persons and Proceedings Against Them has been in force since 1. January 2012. It is based on the principle of specialty – the Act is applicable in circumstances different to those regulated by the Penal Code or the Code of Criminal Procedure, unless the nature of the case does not allow so. The Act consists of substantial as well as procedural norms. The most important parts of the law are the definition of the personal jurisdiction of the law, the scope of criminalization of corporate criminal liability, imputability of a criminal act to a legal person and the sanctioning of legal persons.

The personal jurisdiction of the law is defined in negative according to Section 6 of the Act, where the Act stipulates that the Czech Republic is not criminally liable, as well as the Self-Governing Units, when exercising public powers.

The scope of criminalization is defined in Section 7 of the Act, which stipulates that legal persons are liable for a list of criminal offences, which have been chosen according to the requirements of the international treaties and the regulations of the European Community or the European Union. Tax crimes have been added as well. It must be observed that the list of criminal offences has not been established so we could speak of an ideal regulation of corporate criminal liability, in light of the illegal acts legal persons commit in practice. Absence of certain economic crimes and crimes against property is simply inexcusable.

Imputability of a criminal act to a legal person belongs to the core of the regulation, as the concept sets the concrete conditions of corporate criminal liability, i.e. under which circumstances it is possible to impute a criminal offence to a legal person for a conduct of its agents or other persons defined in Section 8,

Subsection 1 of the Act. As far as agents are concerned, the Act recognizes a few categories of persons. The regulation of employees can be considered as well stipulated, although, as the term “it is just to require” is not further defined or explained, difficult problems in applying the law can appear in practice.

The sanctioning of legal persons is another substantial issue governed by the Act, which requires a detailed analysis. It needs to be said that the Act regulates a broad scale of sanctions, which can be a suitable tool for punishing legal persons with adequate, proportionate and distractive sanctions. Some partial imperfections of the Act in regard to the sanctioning of legal persons are further discussed in Chapter 7.4.

The Act has been in force for considerably short period of time. At the moment, the concept of corporate criminal liability lacks relevant case law, although it cannot be said that the Act is not being applied at all – 10 legal persons have been accused and 3 convicted so far.

Despite the imperfections of written law, most importantly in regard to imputability of a criminal act and to the absence of some important criminal offences in the list of offences for which legal persons can be criminalized, the Act can be considered in a whole as a positive step forward. An important aspect of enacting the law is its preventive character. Legal persons are required to act preventively, which means to put certain effective internal mechanisms in force, which would prevent criminal activity of its agents and employees.

To conclude, certain hopes need to be expressed that the number of cases applying the Act in practice will rise and that the Czech Republic will avoid certain experiences from abroad, where only a small fragment of accused legal persons have been convicted before a court of law. So far there is no indication and it seems that the time of an application of the Act is coming.

Klíčová slova:

Trestní odpovědnost právnických osob, přičitatelnost, sankcionování.

Key words:

Criminal Corporate Liability, Imputability, Sanctioning.